

Андрей Гуляшки

История
с кучета

АНДРЕЙ ГУЛЯШКИ
ИСТОРИЯ С КУЧЕТА
ПОСЛЕДНИТЕ
ПРИКЛЮЧЕНИЯ НА АВАКУМ
ЗАХОВ

chitanka.info

ИСТОРИЯ С КУЧЕТА

ГЛАВА ПЪРВА

ЕДНА КРАТКА ВЕЧЕР И ЕДНА ДЪЛГА НОЩ

Веднъж ме попитаха:

— Какъв е по нрав Авакум?

Познавах Авакум от 15 години, но дълго мислих, преди да отговоря. На края рекох шеговито:

— Като се изключи по-голямата част от деня и часовете до полунощ, и малкото часове след полунощ, когато спи — през останалото време той е забавен и весел човек.

Но не бях справедлив.

Видях Авакум за пръв път в Момчилово преди петнадесет години. Тогава той беше сговорлив и весел, остроумен и шеговит; човек можеше да прекара с него дълги часове, без да усети как се изнизва времето. Мрачно настроение го налягаше, и то не винаги, само вечер, когато останеше сам.

С вървежа на годините нещата започнаха да се променят. Колкото повече сивееха слепоочията му и двете горчиви бръчки около устата му се вдълбаваха по-надълбоко, толкова веселите му часове през деня намаляваха и се топяха, а мрачните ставаха повече и не си отиваха бързо. Така биваше най-вече, когато не беше зает със срочна работа. Случваше се да дочаква полунощ в компания само с лулата си и с недопитата си чашка коняк. Дори огъня в камината си забравяше да поддържа.

Но тази промяна не стана изведнъж. Тя настъпваше постепенно — една дълга есен, която продължи много години. Когато се запознах с него в Момчилово преди едно десетилетие и половина, есента едва се задаваше.

Събитията, за които разказвам тук, се случиха две години и половина преди неговото последно приключение — аферата с откраднатия вирус. Той беше 42-годишен и външно не изглеждаше на повече, но в душата си приличаше вече на ония библейски старци на Рембранд, застинали в размисъла си, които знаят много недостойни

неща за своите събрата и които са имали възможност да погледнат в най-долните и затулени кътчета на човешките мисли. Още в светлите си години, във връзка с известната теза — „Човек, това звучи гордо!“ — той беше добавил: „... но от човек може *всичко* да се очаква!“ Той беше докосвал със сърцето си, гледал с очите си и изпитвал на гърба си много от ужасните неща, които влизаха в това „всичко“, изследвал ги беше внимателно, както биолозите изучават например вътрешностите на едно гадно насекомо. Беше станал изследовател на хора, герои на страшни и тъмни афери, за които развратът, цианкалият и куршумът бяха обикновени подръчни средства. Авакум много знаеше за злата воля на хората, затова приличаше в душата си — след като беше правил изследвания 15 години! — на ония белобради и веhti като библията старци на Рембранд, погледнали в пропастта и видели дъното на живота. Но същевременно той се различаваше силно от тях; те бяха *застинали* в размисъла си за живота, а той се вълнуваше, той изстрадваше познанията си, всяка новооткрита истина за злата воля на човека опарваше сърцето му като нажежено до съскане желязо. Той не беше мизантроп, вярваше непоколебимо в крайната победа на доброто, но понякога не издържаше на ужасите, сред които се вреше, и тогава изказваше по адрес на човешкия род жестоки мисли. Това не правеше от ожесточение или от лошо, отмъстително сърце — беше просто печал.

По времето, за което става дума, в душата му се промъкваше като предвестник на настъпващата есен и едно друго печално чувство. Някогашният му наставник и ръководител полковник Манов беше се пенсионирал, в службата бяха дошли нови хора, с които го свързваше само служебната дисциплина, а в методите на разузнаваческата дейност навлизаше електрониката. Още никой не знаеше доколко и в какви случаи електронноизчислителните машини щяха да заменят логическия анализ и дедуктивното мислене, но беше съвсем ясно, че и в разузнаването настъпва нова, техническа ера. Като си помислеше, че след някое време електронноизчислителните машини щяха (може би!) да съставят и решават само за няколко секунди логическите уравнения, до които той стигаше с върховни усилия и чието решаване му доставяше върховна радост — той с тъжно удовлетворение си напомняше, че е пред пенсия (оставаха му още две години) и че в

археологията (неговата основна специалност) машините, слава богу, не ще играят още дълго време кой знае каква значителна роля.

Ето защо към скептицизма му тази есен се беше прибавило и чувство на печал.

Той не знаеше, разбира се, че в близко бъдеще го очаква (в самия край на двете години, които го отделяха от пенсия) голямо приключение, може би най-голямото — че му предстои да спаси не само родината си, но и света от един вирус, по-страшен и от чумния бацил. В момента, за който става дума, той естествено не знаеше какво му готви близкото бъдеще.

Току-що беше приключил следствието по мрачната „Стоманена афера“. Понеже смятах да публикувам някои неща от нея, запитах го дали едно обобщаващо заглавие като например „Кучешка история“ ще бъде подходящо за тази цел.

Ах, аз бях забравил неговия упорит скептицизъм, неговото растящо раздражение поради машината, която щеше да му отнеме удоволствието да решава логически уравнения, и неговата вечна тъга, когато една мъчна афера стигаше до своя неизбежен край!

Ах, аз бях забравил всичко това!

Авакум не хареса заглавието, дори се разсърди малко.

— Защо трябва да обиждаш кучетата? — навъси се той. — Отде накъде?

Душата му още не беше очистена от мръсотииите на „Стоманената афера“, затова той се изказа за хората злъчно и преувеличи пороците им, а кучетата възхвали прекомерно.

„Един много типичен порок за хората — рече той — е така наречената «черна неблагодарност». Направиш някому добро, а той търси сгоден случай да ти отвърне със зло. В древния Рим по време на кървавия Сула, когато само един устен донос е бил достатъчен, за да отрежат някому главата, най-ревностни клеветници били освободените домашни роби. Освободиш драговолно роба си, върнеш му свободата, от инвентарна вещ го направиш човек, а той тича да те клевети, че си враг на режима, за да ти вземат главата. По-долно деяние може ли да се измисли? Кое куче на света е способно на такава гадост?

Знае се от памтивека, че кучето е най-добрият и най-верният приятел на човека. Но как се отблагодарява човек на добрия си и верен приятел? Известно е как — измисля по негов адрес унизителното и долно понятие «кучешка работа»! Под кучешка работа хората разбират най-гадни неща, постъпки, които са уж недостойни за човека, тъй като човек, нали, звучи гордо.

Трябва да се отбележи, че хората приписват на кучетата недостатъци, на които сами робуват. Приписват им най-произволно собствените си пороци и лоши привички. Така например куче, възпитано в ред и порядък, не пикае в мивката, както правят много мъже; мъжкото куче не бие женското, както правят мнозина съпружибабаити; кучето не изтезава децата си, за разлика от много бащи и майки; не краде, когато не е гладно, за разлика от много човеци; и на края — не продава приятелите си и принципите си срещу кокал, както се случва доста често между хората. Може ли всеки човек да се похвали с подобен «кучешки» морал? Хора с подобен морал са били канонизирани едно време за светци!

Та съди сам кому прилягат повече «кучешките работи» — на човека или на клетите му четириноги приятели?

Като помълча по обичая си някое време, той приключи въпроса за заглавието на моята бъдеща публикация така:

«Ето защо аз не мисля, че ще бъде справедливо да свързваш благородния кучешки род с мръсниците от нашата „Стоманена афера“. В своя животински свят кучето живее почтено и не престъпва кучешките закони, а в света на човеците мнозина наши събратя не се съобразяват с никакви човешки закони или се съобразяват само с ония закони, които им допадат или им носят облаги. По-добре ще бъде да наречеш тоя разказ „История с кучета“. Това заглавие не обижда нашите верни другари.»

Моят знаменит приятел беше в лошо настроение, беше тежко на душата му, затова кореше хората с толкова силни думи. Но какво значение имат думите! Думите ги отвява вятърът, остават делата. А всичките му дела, големи и малки, доказват по един безспорен начин, че той обичаше хората и вярваше в доброто.

Няколко дена след тоя разговор Авакум сам ме заговори за моята бъдеща публикация:

«История с кучета» е добро заглавие — рече той, — но е външно. То не изразява същината на работата. Вярно е, че смъртта на твоите две кучета даде старт на разкритията, но за какви разкрития и за какви кучета щеше да става дума, ако в дъното на тази история не лежеше едно тежко престъпление?

Понеже оня ден споменах за Сула, аз пак ще се върна към античното време. Прави впечатление, че античната драматургия много се занимава с темата за *греха и зкуплението*. Едип цар, Антигона, Електра, Ифигения, Медея и още колко други безсмъртни творби от онова време напомнят, че всеки тежък грях или голяма неправда, извършена спрямо някого, се *изкпува*, ако не от самия извършител на греха или на неправдата, то *непременно* от неговите най-близки хора.

Грехът ражда проклятие и ако проклятието не падне върху главата на тоя, който го е извършил, стоварва се като нещастие върху съдбите на неговите най-близки хора. Туй схващане е старо, но аз мисля, че то не е загубило значението си и за нашите модерни времена. Идеята за възмездието е рожба на народния опит и затуй ние не бива да се усмихваме иронично, когато чуем някой да споменава тази дума.

Примери, които доказват, че възмездието не е празна дума, има безброй. Нима «Стоманената афера» че е един нагледен пример?

И затова аз си мисля, че едно заглавие като «възмездие» би изразявало най-добре смисъла на тази работа. Но такова едно заглавие е много претенциозно и надуто за подобна история. Пък и не бива да се залага на истини, които не могат да се доказват с електронноизчислителни машини. Ще ни се присмеят, че сме «демоде»...

Ето защо аз поддържам предишното си заглавие — «История с кучета». Туй заглавие е неутрално и аз се обзалагам, че ако попитаме десет електронни машини, те до една ще признаят, че е добро и че е избрано много сполучливо.

Слушай електронните машини, и няма да пропаднеш — засмя се Авакум.“

* * *

На 24 октомври, привечер, трима видни мъже от завода за специални стомани тръгнаха през полето за прочутата Н-ска кръчма „Пияни вишни“. До кръчмата имаше само километър и половина, но понеже небето беше се свлякло ниско над земята, кръчмата и крайнините около нея изглеждаха притулени и скрити сред мрачевината на самия хоризонт.

Кои са тия мъже, защо бяха тръгнали за прочутата кръчма не по „царския“ път, а през полето, и за какъв завод става дума?

В завода, за който става дума, се отливат и обработват специални стомани, „особени“ и по качество, и по предназначение. Особените стомани във всички страни по света са обект на нежелано любопитство, затова от само себе си се разбира, че ние няма да назовем завода с истинската фирма, а ще го наречем примерно Завод за специални стомани или за по-кратко ЗСС. По същите съображения ние няма да опишем истинското му местоположение, а ще споменем само някои неща, каквито се срещат приблизително навсякъде из нашата страна. Така например наблизко има планина, а в далечините се синеят (когато времето е слънчево) още по-високи и по-горди планини. Духне ли вятърът от запад, пушеците му се понасят към град Н и за няколко минути правят изумруденото му небе да заприлича на окаден връшник. По-нататък те пътуват бавно над равнината като черни биволи, докато на края просторът ги надвие и превърне в призрачна мъгла.

Но, тъй или иначе, от завода до кръчмата „Пияни вишни“ може да се стигне по два пътя. Първият е равен, широк и асфалтиран, а другият прилича, поне засега, на ония пътища, които едно време хората са наричали „хайдушки“. Магистралата пресича град Н като главна улица и се запилява нататък, в оная посока, където най на края небето допира земята. Тя минава покрай лицевата страна на завода, на хвърлей камък от неговата желязна ограда. По нея препускат червените автобуси, които довеждат и откарват работническите смени, от двете си страни има гладки пътеки за пешеходци и велосипедисти, а нощем на платното ѝ може да се забележи дори такъв нищожен предмет като една шевна игла — толкова е светло от лампите, които греят отгоре. По тази магистрала човек може по всяко време на деня и нощта да стигне до кръчмата „Пияни вишни“ без каквото и да било риск. (Стига, разбира се, да не му хрумне безумната идея да изскочи на асфалта!)

Пътят, който споменахме за втори, започва откъм гърба на завода, близо до „черния“ му вход, през който изнасят сгурия и други боклуци, а докарват желязо и кокс. Тоя път води право като конец за „Вишните“, защото нищо не му пречи, минава все през полето и насреща си няма ни долове, ни височини. Не е павиран, за него асфалтът и паважът са неща от друг свят, от по-висша цивилизация, но не е и разкалян толкова, че да не може да се върви по него, без да се псува и проклина. Понякога от самосвалите хвърлят отгоре му по някоя и друга лопата още топла сгурия и той си гледа службата честно, така както си гледат работата ония хора, дето на обяд набързо си хапват хляб и сиренце или консерва някаква, пийват си студена водица и продължават усърдно да трупат ситен чакъл покрай големите шосета.

Тоя път се ниже с досадно безразличие през едно запустяло и почти безлюдно поле, което особено в привечерните часове напомня (като че ли) за нещо марсианско и извънземно. Някога по тия места била отглеждана лавандула, а също така и мента, но откакто ЗСС бил „окупен“ и захванал да действа отговорно и е „пълна пара“ и лакомо да търси работна ръка, младата сила от околните села напуснала домашните си огнища и се преселила в подновения и модернизирания град Н. Земеделските стопани станали скоро промишлени работници, а лавандулата и ментата взели да съхнат на корен. За две-три години това поле занемяло и запустяло. Сега ръководителите на АПК си блъскат главите с какви култури да заместят лавандулата и ментата хем да не искат много ръчен труд, но и да са доходоносни, затова разорават някои участъци, опитват едни или други култури, но полето, недружелюбно към новаторски експерименти, става всяка година по „марсианско“, напомня кътче от пейзажа на друга планета, по-изостанала в агротехническо отношение. Около пътя се шири пущинак, обиталище на змии и смоци, поляни, набучени гъсто с магарешки тръни, се редуват с други поляни, обраснали с нисък и непроходим храсталак. Мирише силно на мащерка и див бърз, на лайкучка и на други дивотии и ако случайно се пръкне наблизко едно допотопно чудовище, никой не би се удивил дотолкова, че да плесне с ръце и да извика: „Но как е възможно?“ Човек като гледа по-дълго тоя пущинак и диша разните диви миризми,

започва да възприема привиденията на въображението си за най-жива действителност.

Край пътя между завода и „Пияни вишни“ се зеленят няколко стари орехови дървета и от птичи поглед, навярно поради тях, околният пейзаж изглежда по-български, по-национален. Но гледани от пътя, върху фона на дивотията, която описахме, те не приличат кой знае колко на български орехи, защото около българските орехи всичко наоколо е китно и приятно за окото, а околността, сред която тия дървета стърчат, не може да се похвали с нищо китно и мило. А освен това те навяват лоши мисли и неспокойни чувства, защото под едно от тях, и то не много отдавна, коренен жител на град Н заклал жена си, а сетне се обесил на чепатия му клон. Тоя енчанин съвсем не бил в първа младост, но научил от не знам къде си, че жена му от дълги години поддържала любовни връзки с неговия шеф, който също така от дълги години му бил верен и неразделен приятел. Така приказва мълвата, а колко истина има в тия приказки, никой не знае, пък и не е важно, защото и най-лошата истина не може да оправдае едно безумие.

Така че дори и тия стари и клонати орехи с огромни корони, под които могат да пладнуват — или по-точно, под които някога са пладнували рунни стада овце, — дори и те не могат да смекчат неприветливия характер на местността и лошата слава на пътя, който минава през нея. Случайните пътници избягват да се спират и през най-големите жеги в сянката на тия стари гиганти. Когато са на почтена възраст, всички орехови дървета си приличат и затова на мнозина от случайните пътници се привижда, че под всяко дърво — особено през жежките дни, когато слънцето силно напича — полският ветреца като че ли клатушка по един обесен човек. Разбира се, това е глупост, защото орехът, под който е станала онази случка, е един и е известен на всички, но нали старите орехови дървета си приличат и когато слънцето вземе силно да припича, какво ли не се мярка пред очите на човек!

И така, този път не е приветлив и на пръв поглед изглежда доста странно, че трима видни мъже от завода са тръгнали тъкмо по него, за да стигнат до кръчмата „Пияни вишни“. Но ако човек узнае кои са тия хора и му станат ясни особените причини, поради които всеки от тях е направил своя избор и е предпочел този път, а не „царския“, тоест

магистралата, ще махне само с ръка и ще ги остави да си вървят по живо и по здраво към своята цел.

Първият от тях, най-високият, с мрачно лице и навъсени вежди, дето върви една крачка пред другите, е началникът на конструкторското отделение. Той е около 36-годишен, казва се Прокопи Сапарев, облечен е в широко черно пардесю, носи меко черно бомбе и в ръката си държи старомоден чадър, който силно размахва. Това, дето върви пред другите, па макар и с една крачка, не е случайно, той се смята за първенец в металознанието, бил е сътрудник на института по металознание при Академията на науките и е готов да удари с чадъра си по главата всеки, който би се опитал да го поучава. Той има лека кола „Вартбург“, но не се вози на нея; лекарите са му предписали да ходи повече пеш и на чист въздух, защото страда от безсъние.

Вторият човек, който върви подир Прокопи Сапарев и малко надясно от него, е главният технолог на завода, казва се Спиридон Хафезов, има вид на мъж, навлязъл в оная междинна възраст, когато не изглежда нито млад, нито пък стар, каквито са, да речем, 40-годишните. Той е с една глава по-нисък от Прокопи, но е плещест и походката му е твърда като на оногова, и дори по-стегната — „офицерска“, за окото на военния човек. И той има основание да ходи по командирски и да не търпи някой да го задминава, защото също се мисли за първенец в металознанието и също е бил сътрудник в оня институт при БАН. Но за разлика от Прокопи той е по-сдържан, не размахва по господарски никакви старовремски чадъри и тази разлика в държанието се дължи на кръвта: Прокопи е син на заможно семейство, а бащата и дедите на Спиридон са били все изполичари и аргати.

Разликата между двамата личи и в облеклото. Прокопи се облича стилно, макар и малко „демоде“, а Спиридон търси ефектната нагласа, но в стила на един дребен буржоа. Той носи спортен шлифер с пагони на раменете, на главата си има кариран каскет, английски фасон, а краката му са обути в спортни чепици с дебели подметки от естествен каучук. По външност човек би го взел по-скоро за треньор на женския баскетболен тим на град Н, отколкото за главен технолог на свръхтежък завод, какъвто е ЗСС.

Но и като треньор той буди недоумение, и то много основателно. Треньорът избира обикновено най-краткия и най-лесния път до целта, а Спиридон прави обратното. Той би могъл да стигне до „Пияните вишни“ най-лесно и най-бързо, като на излизане от завода вземе рейс № 1 и след пет минути го смени на централния площад с рейс № 2. Вместо тоя удобен и сигурен маршрут той избира един съмнителен път през едно още по-съмнително поле, и то по здрач, когато всяка минута от мъглявото небе може да заръми студен есенен дъжд.

Ние мислим, че причините за това противоречиво поведение не трябва да се търсят преди всичко в психиката на нашия технолог, а в обстоятелството, че той живее на централния площад и че прозорците на чудесния му апартамент гледат точно на спирката, където се срещат и разминават рейсовете № 1 и № 2. Докато чака рейс № 2, нашият технолог рискува да бъде забелязан от съпругата си, на която е съобщил по телефона само преди няколко минути, че едно извънредно заседание на дирекционния съвет ще го задържи в завода вероятно докъм десет часа. Патилите съпрузи могат да си представят семейните бури, които възникват при подобни случаи! Защото физическият закон е неумолим: едно тяло не може да бъде едновременно на две места!

Спиридон Хафезов много уважава жена си, която при това е съдия-следовател при Н-ския окръжен съд, за да има разпавии с нея, и то заради някакъв си физически закон!

Затова предпочита да стигне до кръчмата „Пияни вишни“, като върви пряко през полето, по черния път.

Третият от групата е инженерът по електроника Димо Карадимов. Колкото началникът Прокопи изглежда мрачен, толкова Димо е приветлив — яносините му очи гледат насърчаващо и сякаш ви провокират да признаете, че въпреки всичко нещата вървят на добре и животът все пак е красив. Той е връстник на Прокопи, висок е почти колкото него, но лицето му е по-закръглено и в плещите е по-широк. Димо има голям успех сред жените и това е една от причините да отива в „Пияни вишни“ не по „царския“, а по черния път. Тръгне ли с рейсове, или пеш през града, непременно ще се намерят две „мадами“, които да се залепят за него. А в компанията на строгия му началник дори за половин „мадама“ нямаше място. По отношение на жените

Прокопи Сапарев не обичаше да се показва пред обществото с каква да е жена.

И така, тази студена есенна привечер срещу 25 октомври трима видни мъже от ЗСС бяха се запътили през полето към прочутата кръчма „Пияни вишни“. Както обяснихме вече, всеки от тях имаше свои лични причини, за да предпочете един съмнителен и разкалян път пред удобствата, които му предлагаше асфалтовата магистрала.

Понеже често споменаваме кръчмата „Пияни вишни“, човек би помислил, че тримата мъже или са страстни пиячи, или пък прочутата кръчма се е превърнала в техен любим клуб. А всъщност не е вярно нито едното, нито другото. Прокопи се мръщи от виното и го пие насила и за никакъв клуб не мисли, нито пък изпитна нужда от весели компании. Той събира пари за апартамент, пише наръчник по металознание и строго спазва предписанията на своя лекар, който му препоръчва да ходи пеш по шест километра всяка вечер, да си ляга рано, да пие билков чай и да предпочита вегетарианска храна. Спиридон Хафезов, както видяхме, има съпруга съдия-следовател и този факт сам по себе си говори много. Едва ли може да се предположи, че съпругът на един съдия-следовател ще превърне „Пияни вишни“ в свой втори дом. Що се отнася до Димо Карадимов, втория ерген от тримата, ние ще сгрешим решително, ако сложим знак на равенство между любовните му похождения и любовта му към виното. Димо кани поредната си приятелка в луксозната сладкарница „Първи май“, черпи я с пасти и вермут „Чочосан“, а после двамата отиват някъде „на гости“ или ако времето е хубаво, нагласява я върху седлото на червения си мотоциклет „Балкан“ (360 кубика) и запрашва по пътя, който води за близките хълмове, накичени с брезови и елови горички.

И тримата видни мъже нямаха вкус към кръчмарския живот и все пак посещаваха кръчмата доста често. Човек би помислил, че ги вдъхновява и събира приятелско чувство — бяха колеги, работеха в едно отделение, преодоляваха общи мъчнотии. Ще си побъбрят за работата, ще си доверят какво мислят за колегите си, за едно или за друго. Но помежду им нямаше приятелство. Прокопи беше дълбоко убеден, че е всезнаещ по металознанието, но Спиридон се мислеше за по-всезнаещ, а Димо презираше дълбоко в себе си и двамата. Спиридон тайно негодуваше, че дирекцията е издигнала Прокопи за

началник на отделението, и си казваше, че е много по-достоеен от него и не само задето знаеше повече по металознанието, но и затова, че беше син на аргатин, а пък Прокопи беше синче на докторска фамилия, произхождаше, значи, от най-колебливата прослойка на бившето буржоазно общество. Димо пък си казваше, че в перспектива и двамата са едни излишни хора, защото кибернетиката щеше да ги замести напълно, и то в съвсем недалечно бъдеще! С интегрални схеми и паметни блокчета, големи колкото нокътя на малкия пръст. Те бяха исторически обречени специалисти, а му се перчеха и гледаха на него, кибернетика, като на инженер от втора ръка.

— Димо, я ми изчисли това!

— Карадимов, я ми намерете оптималното решение на онова!

Какъв „Димо“ им беше той! На всичко отгоре Прокопи много му приличаше по фигура на Дон Кихот, а Спиридон — на Санчо Панса. Когато искаше да разсмее някоя от приятелките си, той започваше да имитира единия или другия и винаги имаше успех. Но, кой знае защо, Дон Кихот будеше у тях съчувствие, въпреки че му се смееха, а Санчо презираха; Димо, обратно — презираше началника си повече, а със Спиридон се опитваше да интимничи.

Тъй че никакво особено приятелство не спояваше тия мъже и ще бъде чиста измислица, ако някой си помисли, че вечерите им в „Пияни вишни“ бяха бог знае колко сърдечни. Те изпиваха мълчаливо по чаша вино, казваха си по някоя и друга дума, а после си отиваха заедно с рейс № 2. Спиридон Хафезов винаги слизаше на последната спирка, преди площада, за да не го види жена му, че се връща с рейс № 2.

И защо все пак тия видни мъже отиваха заедно в прочутата кръчма?

Отговорът трябва да се търси в съмнителните слухове, които се вдигнаха преди два-три месеца около тяхното отделение.

Какви бяха тия слухове и за какво ставаше дума?

* * *

Както отбелязахме вече, Н-ският завод произвеждаше специални стомани, стоманени отливки и детайли, чиято съвкупност промишленият лексикон означава с две ужасни думи: нестандартно

оборудване. За да не ни заседнат тия думи на гърлото, ние ще се помъчим да дадем по-простичко обяснение, а именно, че с един вид специална стомана едни заводи правят разни апаратури и инструменти, каквито са, да речем, хирургическите ножове, клещи, триони и пр. С друг вид специална стомана пък по-особени заводи правят ония изделия, без които войникът не може да си гледа работата. Стоманата за хирургическите клещи и триони никой не крие, но навсякъде по света стоманата за войнишките пособия се пази в тайна. Защото какво струва например един танк, ако противникът научи от каква специална стомана са направени някои части от бронята му? Той веднага ще измисли такива патрони, които да видят сметката на такъв танк. Поради тия причини навсякъде по света стоманата, от която се правят войнишките пособия, се пази в голяма тайна.

Преди три месеца във вътрешното министерство постъпиха сигнали, че от Н-ския ЗСС е изтекла информация — не кой знае колко важна, но все пак достатъчна, за да се стреснат някои много отговорни хора. В случая изтеклата информация може да не е била важна (слава богу!), но знае ли човек *каква* информация може да изтече следващия път? Щом като в завода се подвизават *бъбривци*, които обменят мнения с чужденци, логично е да се очаква и най-лошото.

Лично министърът се зае с тази работа и лично той, след като се посъветва с началниците на съответните отдели, прати в град Н двама от най-опитните си майстори — полковниците Светломир Горанов и Авакум Захов. Те пристигнаха в Н със сътрудници и техника. Светломир постъпи на работа в завода като специалист по ценообразуването (той имаше икономическо образование), а Авакум се представи като началник на археоложка група, на която беше възложено да открие следите на едно древно селище в района на завода. Но още преди да пристигнат, органите на местната милиция бяха взели някои неща в ръцете си. Влизането в завода и излизането навън беше поставено под денонощно наблюдение, в производствените цехове се влизаше само с пропуски, а пред конструкторското отделение дежуреха на смени двама пазачи. Те държаха секретния ключ от вратите, отваряха и затваряха помещението и отбелязваха в една книга кой от сътрудниците остава в отделението след работната смяна и в колко часа си отива. На централния изход от сградата беше монтирана апаратура, която

откриваше безпогрешно дали някой от инженерите или работниците, които боравеха с отливки, крие в джобовете си дори миниатюрно по размер късче от специалната стомана. Ако човек сложеше под езика си милиметрова частица стомана, машината непременно щеше да забележи и тозчас да нададе ужасен вой. Такива и други подобни предохранителни мерки бяха взети, макар че най-сигурна от всички мерки беше доказаната благонадеждност на хората, които работеха в тоя завод.

И все пак, две седмици след пристигането на Светломир и Авакум, в министерството отново постъпи тревожен сигнал — от завода беше изтекла нова информация, за щастие и тоя път незначителна. В Н бяха изпратени още сътрудници и допълнителна техника, а на Светломир Горанов и на Авакум Захов беше направено сериозно предупреждение.

Слуховете за изтичане на информация от завода стигнаха много бързо и до ушите на инженерите от конструкторския отдел. От само себе си се разбираше, че основните съмнения при едно разследване щяха да легнат върху тях, защото и най-незапознатият с производствените процеси знаеше, че не друг, а конструкторите определяха качеството и вида на стоманите. Те решаваха колко въглерод да има например една стомана и колко друга, която щеше да се употреби за направата на „еди-какво си“. Те нареждаха в коктейла от манган, силиций, волфрам, ванадий, сяра и пр. какъв да бъде процентът на мангана, силиция, волфрама и т.н. за „еди-кой си“ вид стомана и какъв да бъде процентът на същите елементи за друг вид стомана. От тях зависеше също така начинът, по който съставките на коктейла да се съединяват с желязото, а освен това те, а не други, изчисляваха предполагаемата якост на стоманата и т.н. С една дума — те бяха хората, които боравеха с тайните, и щом нещо от тайните изтичаше навън — съмнението падаше или предстоеше да падне естествено върху техните глави. Около тях видимо нищо не се променяше, но те самите започнаха да се променят: станаха мълчаливи, поглеждаха се веднъж учудено, а друг път с подозрение в очите си. Когато дирекцията заповяда окончателните проверки на стоманите да се извършват от тях, а не от групата на експериментаторите, те почувствуваха съвсем ясно, че кръгът на съмненията се затяга около тях. Тогава те се скупчиха (човек се

чувствува по-сигурен, когато чувствува едно рамо до рамото си), започнаха да ходят заедно („ние знаем помежду си, че никой от нас не може да има пръст в тази работа!“) и често да прескачат пак заедно до „Пияни вишни“ (който се весели, зло не мисли, а ние всички се веселим). Такъв общ фасон даваха на живота си тримата, а какво се криеше зад общия фасон, какво криеше и какво правеше всеки от тях, когато останеше сам — това знаеше навярно само оня, който беше служебно натоварен да не ги изпуска от око.

* * *

И така, тримата видни мъже от ЗСС мълчаливо крачеха през безлюдното и мрачно поле по посока на прочутата кръчма „Пияни вишни“. Напред вървеше началникът, той силно размахваше чадъра си, а полите на широкото му пардесю се мятаха и пърпореха встрани като черните криле на грач-птиците, които летяха ниско над равнината. Следваха го подчинените му — технологът Хафезов и електронният изчислител Димо Карадимов.

Тая привечер полето изглеждаше съвсем запустяло. Небето беше се спуснало над храсталаците и оголелите орехови дървета, дето стърчаха по пътя, като че ли закачаха косматия му търбух. Канеше се да вали, вятър свиреше на умряло из трънаците; тримата замислени мъже, забързани в това запустяло и диво поле, правеха есенната привечер да изглежда в едно и също време и тъжна, и тревожна.

Те бяха излезли през черния вход на завода точно в 6 ч. и две минути. В 6 ч. и една минута пазачът бай Стамо заключи помещението, прибра ключа и викна подире им: „Лека ви нощ!“ След една минута и тримата се изнизаха през черния вход.

Отбелязваме педантично часовете, защото те играят в нашия разказ — както ще се види по-нататък — изключително важна роля. Ще добавим още, пак във връзка с часовете, че точно в 6 ч. завършва работа първата смяна, а в 7 часа я застъпва втората. Конструкторското отделение работеше една смяна — от 9 часа сутринта до 6 часа следобед.

От завода до кръчмата „Пияни вишни“, която се намира в най-западната окрайнина на града, разстоянието е точно километър и

половина (премерили са го шофьорите, които са го засичали на километражите си). В сухо време то се изминава за около 15–20 минути. Тая вечер тримата инженери от конструкторското отделение влязоха в кръчмата точно в 6 часа и 18 минути.

Кръчмата „Пияни вишни“ е прочута не само с вината и мезетата си, но и с разположението на своите „механи“. Те са три: голямата, средната и „кътчето“. В „кътчето“ са кротнали само три маси, в студено време гори камина, по стените са окачени ловджийски трофеи — еленови рога, зурла на глиган, препарирана глава на вълк. Подът е застлан с шарена черга, покрай северната стена е скован миндерлък, покрит с родопско халище. Голямата механа се посещава главно от доктори и артисти, понеже наблизко се намират окръжната болница и градският драматичен театър. В празнични дни привечер тук се отбиват ловджиите, които са се подвизавали през деня из живописните Н-ски околности. Тогава заведението ехти от глъч и смехове, между масите се разхождат глигани и вълци, на пода играят на прескочикобила дългоухи зайци, а из задимения въздух, който мирише на пържоли и скара, крякат пъдпъдъци, подплашени бекаси размахват криле. Ако тук животинският свят е измислен, защото изскача от фантазмагоричните приказки на ловците, то миризмата на скарата и дъхът на виното са съвсем истински, тъй като една нажежена готварска скара дими в дъното на самата механа, а бъчвата с виното стои тържествено възправена до тезгяха, могъща и с надут корем като някогашния ненаситен на жертви бог Ваал.

Средната механа е обзаведена според вкуса на управляващите хора в град Н, или както си го представяше тоя вкус управителят на заведението бай Трифон Конов. По средата има една продълговата маса като заседателните, само че не е покрита със зелено сукно, а с бяла ленена покривка. Около тази маса седат веднъж-два пъти в седмицата отговорни партийни и държавни ръководители на град Н, генералният директор на ЗСС и началникът на окръжната болница. Столовете са тапицирани, удобно е да се седи на тях, а червената ламперия, която скрива стените до половина, напомня мекия канцеларски уют на началническите кабинети. На стената срещу входа е окачен, поставен в позлатена рамка, портретът на Карл Маркс.

— Тук ли му е мястото на този портрет? — възмутил се веднъж началникът на окръжната болница, много строг човек с червени и

сякаш оцавени ръце.

— Защо? — повдигнал заоблените си рамене бай Трифон Конов и рекъл: — Туй място според мен е най-доброто, защото оттам негова милост гледа как народа яде, пие и се весели, а нали такава е било неговото учение — народа да живее във веселие и кеф!

От само себе си се разбира, че след този отговор строгият доктор не е възразявал за мястото на портрета.

Чести посетители на „кътчето“ бяха нашите трима инженери от конструкторския отдел. Понякога тук се отбиваха Авакум и Светломир, като Светломир дохождаше обикновено с първия заместник на генералния директор, а Авакум — с един от своите бригадири, когото наричаше интимно „Алекси“. Тоя „Алекси“ беше всъщност нашият стар познайник, бившият лейтенант Петров. Казваме „бившия“, защото Петров беше произведен преди две години в чин капитан. Светломир се държеше с конструкторите официално и рядко разменяше с тях по някоя дума, но Авакум като по-общителен човек скоро стана желан гост на тяхната маса. Те се радваха, когато седнеше при тях, защото им беше скучно и ги гнетяха лоши и тревожни мисли. Но всеки от тях поотделно си имаше свое отношение към него. Самонадеяният и важен Прокопи започна неочаквано да го нарича „приятелю“ и да му се усмихва любезно, а Димо Карадимов го намрази в душата си, защото Авакум на два пъти го срази в решаването на логически задачи. Абсолютно безразличие проявяваше към него само Спиридон Хафезов. Той или не се заслушваше в думите му, или се правеше, че не се заслушва, за да не става нужда да участва в общия разговор. Веднъж Прокопи се обърна към Авакум и рече по негов адрес:

— Той се е замислил над отговорите, които трябва да дава на следователя!

Спиридон на секундата смени цвета на лицето си, побледня, а после се усмихна ехидно и на свой ред се обърна към Авакум:

— Вие го попитайте как така изведнъж му дойдоха „следователите“ наум и защо?

— Аз имах пред вид *твоя* следовател! — разпери дългите си ръце Прокопи. — Нали си имаш един следовател в къщи?

— Изброихте ли колко пъти той спомена думата „следовател“? — отново се обърна Спиридон към Авакум. И допълни: — Не знам

защо именно тази дума му влезе в ума.

— Аз споменавам тази дума като „добър ден“, а пък ти се стряскаш от нея като от дявола! — усмихна се презрително Прокопи.

— Кой от тук присъстващите няма да се стресне, ако изведнъж чуе да се произнася гальовното име на жена му? — засмя се весело Димо Карадимов. — Има ли такъв храбрец?

Ето как Спиридон Хафезов се разговори за пръв път с Авакум.

Но той и Прокопи повлякоха крак към кръчмата, когато в ЗСС плъзнаха разни приказки и около конструкторското отделение взеха да витаят призраци. Пръв прекрачи прага на кръчмата Димо Карадимов, и то преди две години. Доведе приятелката си, настаниха се в „кътчето“, ядоха скромно, пиха прилично и нищо особено не си говориха. Но на другия ден в целия Н се разнесе мълвата, че младият инженер и дъщерята на еди-кой си виден енчанин се сгодили. Работата стигна дотам, че видният енчанин му се обади по телефона троснато и го попита строго докога смята да държи в нелегалност годежа си с неговата почтена дъщеря. Стана нужда отново да доведе момичето в кръчмата, но в „голямата“ механа, да повика управителя Трифон Конов и да заявят двамата пред него, че опази вечер те разговаряли в „кътчето“ за времето и за разни други неща, но за никакъв годеж не били отваряли дума, и че за такова нещо те никога нито са мислили, пито щели да мислят за в бъдеще. Трифон Конов каза, че и неговите впечатления от тази работа били същите, и тържествено обеща да сложи обърканите неща в ред. Другояче отговорният човек не можеше да постъпи, тъй като и Димо, и момичето повтаряха едни и същи думи, с тази разлика, че момичето ги произнасяше тъжно, а младият инженер сърдито и много категорично.

След този случай Димо Карадимов не помириша вече „кътчето“. Той продължи да посещава кръчмата, само че отиваше в голямата механа. Като дохождаше в голямата механа, той сядаше при ловците, макар и да не беше кой знае какъв ловец. А в „кътчето“ — докато работите в завода не се усложниха — не рачеше да иде дори с приятел, имаше си обица на ухото.

Така стояха нещата до тоя ден.

Беше 24 октомври вечерта.

Тримата конструктори пристигнаха в кръчмата навреме, беше задухал студен вятър и дъждецът, който кротко ръмеше, изведнъж се превърна в проливен дъжд. В „кътчето“ завариха посетители. На една маса седяха първият помощник на генералния директор и Светломир Горанов, на съседната маса Авакум беше разгърнал някакво списание и решаваше ребус, като лениво смучеше лулата си и пускаше от време на време къдриви колелца синкав дим. Конструкторите се разположиха на третата маса, която беше по-близо до входа, и Прокопи веднага покани Авакум да седне при тях.

— Жаргонна дума от шест букви, която завършва със „з“ и означава място за излежаване на наказание? — попита Авакум.

— Пандиз! — усмихна се снизходително Димо.

Авакум нанесе думата върху ребуса и доволно кимна с глава. После извади от портмонето си две старинни сребърни монети, потъмнели и още неизчистени от мухъл, и гордо рече:

— Това намерихме днес в местността „Суха река“.

— Старо сребро! — каза Прокопи, но не посегна към монетите. — Сигурно са кой знае откога!

— И аз мисля, че са кой знае откога! — усмихна се злъчно Димо.

— Македонски са! — каза Авакум. — От четвъртия век преди новата ера.

— Доста са стари — каза Прокопи.

Авакум прибра обратно монетите в портмонето си.

— За два месеца труд — две сребърни парици! — усмихна се снизходително Димо. — Много нисък рандеман. Или казано по народному — „замъчила се планината, родила мишка“!

— Това не са мишки, а мечета! — потупа портмонето си Авакум. — И то не от обикновена порода, а от порода много рядка, изключителна!

— Меко казано — обърна се началникът на отделението към Димо Карадимов, — твоето мислене по отношение на рандемана, любезни, е невежо. Всеки средно интелигентен човек знае, че в археологията количеството и паричната стойност на намерените работи не играят никаква роля. В тази наука играят роля други неща. Редкостта и историческата стойност. Прав ли съм, приятелю? — усмихна се той на Авакум.

— Абсолютно сте прав! Аз бих работил две години, за да открия една златна монета от времето на Александър Велики! — кимна Авакум.

— Златото, това е друго нещо! — каза Димо. — Пък и Александър Велики върви на пазара навярно на много висока цена. За такава монета и аз бих поровил земята някой и друг ден.

— С удоволствие ще ви услужа с лопата и търнокоп! — засмя се Авакум.

Прокопи се прокашля, готвеше се сигурно да каже някакви по-остри думи по адрес на Димо, но в тоя момент дотича при него келнерът и му обади, че го търсят по телефона.

Прокопи бръкна за часовника си, той носеше джобен часовник в жилетката си, но Авакум го изпревари:

— Шест и двадесет и осем! — рече му той.

— Благодаря! — кимна му Прокопи, ставайки от масата.

Той се запъти към изхода неуверено и някак насила, сякаш отиваше в поликлиниката да му вадят зъб.

— Странно! — каза Димо подире му.

— И на мене тъй ми се струва! — обади се за пръв път Спиридон Хафезов.

— Ах, значи вие не сте загубили гласа си все пак! — засмя се Авакум.

— Аз не обичам празните приказки — каза тихо Спиридон.

— Празните приказки не обичате, а съдържателните не чувате. Добре — той се наведе към него: — Но какво собствено намирате за *странно*?

— Неочакваното изчезване на нашия шеф! — обади се наместо него Димо от насрещната страна на масата. — На вас не ви ли направи впечатление?

— Не! — поклати глава Авакум. — Аз не съм впечатлителен човек. Но мисля, че с всекиго може да се случи!

— Какво?

— Да бъде повикан по телефона!

— О, да! Стига ония, които го викат, да знаят предварително къде се намира!

— Точно така! Моите приятели знаят, че съм в „Пияни вишни“ и могат всеки момент да ме потърсят. Нима вашата съпруга, ако знае, че

сте в „Пияни вишни“ и има нужда от вас, няма да ви потърси? — обърна се той към Спиридон Хафезов.

— Моля! — повдигна Спиридон ръка. — Моята съпруга не знае, че съм в „Пияни вишни“, и слава богу.

— Не знае ли? — учуди се Авакум.

В тоя момент пристигна човекът, когото Авакум наричаше „Алекси“.

— Алекси, заповядай при нас! — покани го Авакум. — Има свободен стол.

— Благодаря за вниманието. Ще седна до камината да се постопля — отвърна вежливо Алекси. — Навън вали ужасен дъжд и е дяволски студено.

— Донеси ни, приятелю, още по една чашка коняк! — обърна се Авакум към келнера, който сервираше масата на първия директор. — И на него също чашка коняк! — посочи с глава към Алекси. И като се наведе към Спиридон Хафезов, продължи с ласкаво-дружелюбен глас прекъснатия диалог: — Значи, вие водите двойствен живот!

— Защо „двойствен“? — сепна се Спиридон.

— Защото имате тайни от жена си! Всеки човек, който има някакви тайни, води двойствен живот!

— Браво! — за пръв път се съгласи с него Димо. — Вие разсъждавате съвсем логически!

— Той прави произволни изводи!

— Но защо се засягате? — попита Авакум.

— Засягам ли се?

— Дори се тревожите!

— А вас какво ви влиза в работата дали се тревожа?

— Но аз се шегувам, другарю Хафезов. Просто така, за да ни бъде по-весело. Извинявайте.

— Археолозите да си гледат своите тайни, а от чуждите много да не се интересуват — каза мрачно Хафезов.

— Тъй трябва да бъде — подкрепи го Димо, който изведнъж си спомни, че Хафезов все пак му е колега.

— Значи, вие двамата образувате общ фронт против мене? Нещо като „комбина“? — отново подхвана играта Авакум. — А защо, моля ви се?

— Хайде, сега пък и „комбина“? — усмихна се кисело Димо Карадимов. — Как ви дойде наум?

— Няма никакъв „общ“ фронт срещу вас, нито изобщо! — каза хладно Спиридон. — В нашата работа всеки отговаря за себе си, а в живота всеки виси на своя си крак. На своя си крак! — повтори той, като, който знае защо, погледна многозначително колегата си, а не Авакум.

— Колега Хафезов, стига си споменавал тия крака, че ми замирисаха! — намръщи се Димо и в очите му светнаха лоши огънчета. — Крака, та крака! Е, омръзна ми.

От съседната маса се обади помощникът на генералния директор:

— Какво се разгорещихте толкова, другарю Карадимов? Коняка ли е виновен?

— Виновен е този, другарю директор! — Димо посочи с пръст към гърдите на Хафезов. — Страда от някаква кракомания, все за крака говори и аз не издържах!

— Той изобщо е много нервен напоследък! — повдигна рамене Хафезов.

— Инженер Карадимов е първият кавалер на град Н и е напълно естествено да бъде понякога неспокоен. Трябва да го разбирате и да му влизате в положението.

Димо въздъхна дълбоко, сложи ръка на гърдите си и рече:

— Благодаря ви за застъпничеството, другарю директор! Обикновено женените мъже са неприязнено настроени към мен, един бог знае защо, и затова аз се нуждая повече от всички от другарска помощ.

— Ще ти бъде оказвана най-драговолно! — засмя се първият директор.

Авакум се усмихна на тия думи, а първият директор отново потъна в сериозен разговор със своя съсед.

След някое време в „кътчето“ се завърна Прокопи и още от входа се усмихна някак виновно и малко гузно.

— Забавих ли се? — допита той.

Авакум погледна часовника си и отговори:

— Сега е седем часа и три минути. Бавили сте се малко повече от половин час. Но това е нищо! Седнете, мястото ви е запазено.

— Най-напред ще се огрея на камината, защото по-изстинах. Тоя леден дъжд навън може всяка минута да се превърне на сняг, толкова е студено!

Той застана пред решетката на камината и разпери ръце срещу пламъците. Силуетът на дългнестата му фигура се отрази на насрещната стена по един ужасен начин. Там се виждаше сякаш не фигура на човек, а фигура на дявол, и то на дявол, който нямаше върху раменете си глава.

Пет минути след тия кратки реплики в „кътчето“ се втурна като фурия пазачът на конструкторското отделение бай Стамо, мокър от главата до петите, с каска на мотоциклетист, в кожено яке и с ботуши на военен. Старшина от Н-ския артилерийски полк, пенсиониран поради сърдечно заболяване. С влизането си той откозирува на първия директор, после с два скока се намери при Прокопи.

— Ключът! — ревна яростно бай Стамо и протегна ръка.

Прокопи промени малко цвета на лицето си, но запази спокойствие и след като помълча няколко секунди, с достойнство попита:

— Какъв ключ те е патил?

Бай Стамо на свой ред побледня. Той отвори уста, сякаш някой го беше стиснал за гушата, и ръката му като отсечена се отпусна.

— Как какъв ключ? Ами ключа от отделението, дето ви го дадох преди половин час, за да влезете вътре!

— Ти не си с ума си! — поклати глава Прокопи. Ако преди половин час съм бил в завода, сега щях ли да съм тук? Аз да нямам нещо като криле на раменете си?

— Не се шегувайте, другарю Сапарев! — повиши глас бившият старшина.

— Махай се от главата ми, докато не съм извикал болницата, за да те приберат! — на свой ред викна Прокопи. — Ти си полудял!

Бай Стамо отстъпи крачка встрани и огледа всички с уплашени и измъчени очи.

Само Алекси го нямаше. На неговото място беше застанал Авакум.

Като срещна погледа на първия директор, бай Стамо се покашля и рече:

— Кажете му, другарю директор, да ми върне ключа! Защо ги разиграва такива?

— Почакай малко! — каза първият директор. — Защо не си поиска ключа от негова милост навреме, още в завода, ами препускаш да го търсиш тук?

— Защото, другарю директор, когато се върнах, негова милост вече го нямаше, беше си отишъл!

— А ти къде си ходил? Защо си го оставил сам?

— Той ми каза: „Аз имам да правя една справка. Ще се позабавя двадесетина минути, ти иди в бюфета, поръчай ми кафе и два сандвича и ми ги донеси. Аз ще се заключа отвътре!“ Когато донесох тия неща, негова милост беше излязъл вече!

— А ключът?

— Ключът го нямаше ни отвътре, ни отвън. Негова милост го взел със себе си!

— Какви фантазии дрънкаш, негоднико! — сви юмруци Прокопи и пристъпи заплашително към бай Стамо. — Я ме погледни в очите!

— Гледам те!

— Аз ли съм бил при тебе преди половин час!

— Ти.

— Сигурен ли си?

— Мога да се закълна в баща си и майка си!

— Лъжец! — изрева Прокопи. Той замахна и една оглушителна плесница отекна в „кътчето“, сякаш някой беше строшил суха дъска.

Бившият старшина не помръдна, само очите му се разтвориха широко. Така, с необикновено разтворени очи, той постоя петнайсетина секунди, после рухна тежко на пода като подсечено дърво. Главата му се удари в масата, чашите подскочиха, но се обърна само чашата на Спиридон Хафезов. Жълтата течност потече и няколко капки се стекоха върху бузата на бившия старшина.

В тоя момент на входа се появиха като по поръчка група милиционери, водени от лейтенант. Те сякаш бяха стояли някъде съвсем наблизо, очаквали бяха свадата между Прокопи и пазача, за да се намесят в най-критичния момент, и все пак бяха закъснели малко. Зад гърбовете на милиционерите стърчеше високата фигура на „Алекси“. Авакум като срещна погледа му, леко му се усмихна, само с очите си, и „Алекси“ също едва забележимо поклати глава.

След като бай Стамо беше изнесен и откаран в окръжната болница (тя се намираше зад лятната градина на кръчмата), лейтенантът попита Прокопи:

— Какво се е случило между вас?

— Той го удари! — побърза да отговори Спиридон Хафезов, макар че лейтенантът питаше не него, а Прокопи.

— Плеснах му един шамар. — При това той погледна колегата си с толкова страшни и изпълнени с огън очи, че оня се сви, примига и наведе глава.

— Вярно е, че инженер Сапарев плесна пазача — обади се важно първият директор, — но аз ви уверявам, че такъв удар не би повалил дори едно дете, камо ли едър и як човек, какъвто е нашият пазач. Той навярно е припаднал от вълнение.

— Това ще се разбере в болницата — каза лейтенантът.

— Аз съжалявам за постъпката си. — Прокопи погледна първия директор и мрачно мълча някое време. — Но вие ще се съгласите, че аз нямах друг избор. Тоя човек ме прави на луд!

— Простете — усмихна се от другата страна на масата Димо Карадимов, — но аз съм ви казвал и друг път, че това дълго палто, дето носите, и с тоя ваш старомоден чадър от времето на Първата световна война вие наистина приличате на малко „особен“ човек.

— Хайде, хайде — обади се Спиридон Хафезов, който отново беше възвърнал храбростта си.

— Ще имате предостатъчно време за приказки и обяснения — каза лейтенантът. Той се изпъна по военному. — Всички тук присъстващи с изключение на другаря първи директор, моля да заповядате в управлението за съставяне на съответния протокол!

— Но аз вече дадох моето обяснение — направи отчаяно лице Хафезов. — Защо трябва да си губя времето...

— Не се тревожете, другарю Хафезов! — махна с ръка първият директор. — Аз ще уведомя вашата съпруга за случая и тя няма да се тревожи.

— Наредихме я! — въздъхна Хафезов. — Всичко това дължим — той погледна с открита омраза Прокопи — на вас!

— А вие, другарю Хафезов, толкова ли се чувствувате в случая „Hors concours“? — запита го ехидно Прокопи.

В управлението на милицията освободиха веднага „Алекси“, понеже не беше присъствувал на „произшествието“. Авакум, след като написа няколко реда показания, също беше освободен. В приемната на следователя останаха тримата инженери от конструкторското отделение — Сапарев, Хафезов и Карадимов. В съседната на приемната стая чакаха следователят и още двама души: портиерът на централния вход на завода и портиерът на сградата, където се помещаваше конструкторският цех.

Капитан Петров („Алекси“) и Авакум не си отидоха, а през един страничен вход, в който се влизаше от съседната улица, излязоха на третия етаж, където имаше стая, обзаведена с телевизионна апаратура. Там завариха следователя от милицията майор Иван Иванов и „инспектора по ценообразуването“ полковник Светломир Горанов. Той беше по-млад от Авакум с около 3–4 години само, но се мислеше за представител на по-новото поколение. Обличаше се е протоколна елегантност, лицето му беше съвсем инспекторско, а сивосинкавите му очи гледаха самоуверено и дори малко надменно. Когато Авакум и капитан Петров влязоха в стаята, Светломир кимна служебно на Петров („разрешавам да останете“), а на Авакум протегна ръка.

— Поздравлявам ви, че имате такъв сръчен помощник като негова милост! — той посочи с глава капитан Петров. — Аз забелязах, когато му дадохте знак да излезе навън, но не предполагах, че за толкова малко време ще успее да изпълни задачата, с която го натоварихте!

— Задачата ли? — попита Авакум.

— Вие му заръчахте да повика милиция, нали?

— И още три други нещица му заръчах да извърши! — усмихна се Авакум. — Първо... впрочем, докладвайте вие, капитан Петров! Аз може би съм забравил кос беше първо и кое второ!

Докато двамата разговаряха, следователят разля в чашки кафето, което току-що беше кипнал върху едно миниатюрно котлонче, и мълчаливо покани гостите.

— Първо — започна капитан Петров, — заповядах да бъде незабавно сложен пост пред вратата на конструкторското отделение. Второ — да се изпрати незабавно група дактилоскопи, която да заснеме следите, оставени по пода и около огнеупорния шкаф на

отделението. Трето — да се доведат в милицията двамата портиери — от централния вход и от входа на сградата, където се помещава отделението на конструкторите. И четвърто — на часа да се изпрати в „Пияни вишни“ един лейтенант с група милиционери. Обадих, че ще чакам лейтенанта пред малкия вход на градината, откъдето се влиза направо в така нареченото „кътче“.

— Всичко ми е пределно ясно! — махна с ръка полковник Горанов. — Вие сте предавали вашите разпореждания посредством радиотелефон, свързан с оперативния щаб на вашата група, която се помещава тук, в сградата на милицията... Хм, където е впрочем и щабът на моята група. Накратко — обърна се той към Авакум, — вие с вашия помощник двамата сте извършили това, което аз сам щях да извърша, ако имах със себе си своя портативен компютър. Жълтият бутон на моя компютър задействува специално звуково устройство, еднозначно на три телеграфни чертички. Тоя сигнал означава „грабеж“ и изисква от бригадата ми същите оперативни мерки, които се прилагат при един истински грабеж и които капитан Петров изброи оде: изпращане на дактилоскописти, поставяне на постове и т.н. Разбира се, ние имаме една предварителна уговорка в бригадата, а именно, когато задействува сигнала „грабеж“, оперативната група трябва да разбира, че е станал „грабежа“ в конструкторското отделение на ЗСС. Така че всичко, което вие двамата сте извършили тази вечер, аз можех сам да извърша с мигновеното натискане на едно жълто копче.

— Ако знаех, че щяхте да го сторите, т.е. че сте готов да натиснете вашето вълшебно жълто копче, аз нямаше да разкарвам моя помощник, честна дума! — усмихна се Авакум. — Такъв ужасен дъжд се лее навън! — той се ослуша. — Ето, още вали!

— Е, аз не носех компютъра със себе си! — изчерви се Горанов.

— Жалко! — въздъхна Авакум.

— И после... поради моя бърбърив събеседник аз нямаш възможност да следя внимателно какво става около мен.

— Е, да, разбира се! — повдигна рамене Авакум.

— Имам само един въпрос — каза Горанов. — Как разбрахте, че между двамата ще избухне скандал, та ще стане нужда да се намесва милицията. Ами ако помежду им не беше станало нищо, как щяхте да оправдаете появата на милиция начело с лейтенант?

— Скандалът беше неизбежен! — каза Авакум. — Абсолютно неизбежен. Когато един свръхчувствителен и избухлив човек и един амбициозен хипертоник се уловят гуша за гуша — скандалът, както се казва, е предварително вързан в кърпа! Аз познавам доста добре инженер Сапарев и зная на какво е способен, когато загуби нервите си. А в медицинския протокол, приложен към пенсионното дело на бившия старшина, е упоменато излишно, че той страда от Нурпертона.

— Хм, да! — каза Горанов и изведнъж се размърда на мястото си. После се изправи и се заоглежда за пардесюто си.

Учтивият майор Иванов любезно му го подаде.

— Нима ще си ходите? — учуди се Авакум.

— Тоя ден е ваш и е в реда на нещата вие да му сложите точка. — Той погледна часовника си и слабо се усмихна. — Ето, няма още дванадесет часа! — Облечен вече, той допълни: — Аз съм сигурен, че Прокопи Сапарев върти тази работа. Сега трябва да се установи дали другите двама му помагат и доколко. Накратко казано, тоя случай върви към развързката си и понеже вие проявявате много усърдие, аз бих предложил сам да се заемете с онова, което има още да се върши. Съгласен ли сте?

Горанов стоеше до вратата, готов да си тръгне, а Авакум седеше в креслото си и мълчеше. Той извади лулата си, напълни я и чак когато пусна любимото си колелце синкав дим, по устните му се плъзна една кратка и изпълнена с доволство усмивка.

— Сега мога да ви кажа какво мисля. Първо, ако не ви се работи, може да си вървите! Второ — в нашата работа никой не се самоосвобождава, а бива освобождаван. Трето — аз никак не съм убеден, че Прокопи Сапарев „върти“ тази работа, както се изразихте вие, поради простата причина, че засега не притежавам никакви доказателства, които да го уличават в каквото и да било. Аз не съм го дори разпитал!

— Вие разговаряте с мене, както на времето големите детективи са разговаряли със своите помощници! — повдигна рамене полковник Горанов и снизходително се усмихна. — Както желаете, другарю Захов! Аз ви дадох възможност да нанижете още един бисер в огърлицата на вашите успехи, и то с най-приятелски чувства, но щом като вие отблъсквате ръката ми — моля! Във всеки случай, когато приближа до пенсия, аз ще бъда много, много по-търпелив от вас!

Защото една лоша загуба може да прати по дяволите сто хубави победи!

— Благодаря за хубавите чувства, които изпитвате към мене, скорошния пенсионер! — сложи театрално ръка на сърцето си Авакум и почтително се поклони. После лицето му изведнъж смени актьорската си маска с най-обикновено, делово изражение. — Ще започваме ли работа, другарю Иванов? — обърна се той към следователя.

— Започнете, а аз ще се запозная утре със стенограмите! — каза с равен глас Горанов и понеже никой не се обади, той попита следователя: — Ще бъдете ли готов до обяд?

— Надявам се! — отвърна уклончиво майорът.

— Не се надявайте, а вършете работа! — каза строго полковникът, прокашля се и бързо излезе.

Когато твърдите му стъпки заглъхнаха в коридора, Авакум направи отново едно хубаво къдраво колелце, порадва му се някое време, после рече на следователя: — Бих ви помолил да натиснете педала най-вече върху следното — къде е бил Прокопи Сапарев от 6 ч. и 28 минути, когато излезе от кръчмата, до седем часа и 03 минути, когато се завърна.

— Имайте пред вид, че той се завърна почти сух, а проливният дъжд заваля преди 6 часа и 28 минути — забеляза капитан Петров.

— Няма да забравя! — кимна майор Иванов.

— Вие познавате добре тази работа, постарайте се да откъртите още някое друго камъче — усмихна му се приятелски Авакум. — И много ви моля — без предумисъл! Засега няма виновни. Нали?

* * *

Капитан Петров загаси лампите и на телевизионния екран се появи кабинетът на следователя, обърнат с бюрото към „публиката“. Зад бюрото седеше майор Иванов, спретнат, вчесан на път, с дружелюбни масленокафяви очи, с тънки и приятно извити устни и с остра брадичка, едва-едва повдигната нагоре. От дясната му страна седеше в удобно кожено кресло инженер Прокопи Сапарев. Мрачното му мефистофелско лице беше станало още по-мрачно и изглеждаше

още по-издължено, замислените му тъмносиви очи сега блестяха като полирани и сякаш гледците им изпущаха сива и неприятна светлина. Дългите му коси бяха разчорлени и един гъст кичур закриваше дясното му ухо.

— Ще запушите ли? — майор Иванов му протегна табакерата си.

— Благодаря! — тръсна глава Прокопи. — Премного сте любезен, но ако позволите, аз ще запаля от своите.

— Както обичате! Ето ви запалка. И така, в колко часа излязохте от завода?

— Нали ви казах вече, дявол да го вземе — в 6 часа и 2 минути. Бъдете добър и си записвайте, за да не повтарям едни и същи неща по няколко пъти!

— В 6 часа и 2 минути тръгнахте за кръчмата, а в 6 и 18 сте пристигнали там, като сте вървели 16 минути по черния път.

— Е, и какво?

— Вие ли поканихте колегите си, или те ви се натрапиха?

— Мито едното, нито другото. Просто тръгнахме ей така, вкупом.

— По предварителна уговорка?

— По навик. От някое време ходим заедно там.

— Откога по-точно?

— Е, това не съм отбелязал в календарното, дявол да го вземе!

— Може би ще си спомните по памет?

— Да речем, от около месец, месец и половина — щом толкова ви интересува!

— Валеше ли вече, когато тръгнахте от завода?

— Канеше се да вали. Дъждът ни настигна, когато вече бяхме на прага на кръчмата.

— Вие казвате, че сте започнали да ходите от месец, месец и половина. Кому от тримата хрумна тази идея? Вие ли пръв поведохте другите?

— Навярно аз.

— И как ви дойде наум тази кръчма?

— Може би, защото тя се намира най-близо до завода.

— Кога за пръв път посетихте кръчмата?

— Преди две години, когато ме назначиха за началник на конструкторското отделение.

— И оттогава допреди месец, месец и половина не сте ходили там?

— Не съм ходил, дявол да го вземе!

— Защо казвате „дявол да го вземе“?

— Та вие ме разпитвате като заподозрян кой знае в какво.

— Заподозрян в какво?

— Де да зная!

— Успокойте се, гражданино Сапарев, не ви подозирам в нищо. Значи, допреди месец, месец и половина не сте посещавали кръчмата. Е, добре, какво по-особено се беше случило в живота ви по това време, та сте изпитали нужда да ходите в кръчмата?

— Нищо особено не бе се случило. Моят живот е равен като конец.

— И все пак? Преди не сте посещавали кръчмата, а напоследък зачестихте. Защо?

— Аз съм ерген. Трябва да ходя някъде.

— Това се разбира от само себе си. А къде ходехте по-рано?

Пауза. По агресивното лице на Прокопи преминава сянка на смущение, прекалено самоуверен студент се е явил на изпит, а професорът неочаквано му е задал много труден въпрос.

— Понякога се разхождах извън града. Друг път се прибирах направо в къщи. Случваше се да ходя и на кино.

— Вие казвате, че понякога сте се прибирали направо в къщи. За един млад човек това изглежда странно, струва ми се. Как прекарвахте времето в къщи, четяхте ли?

— Не съм от ревностните четци. Играех на домино с хазяйката си, по-точно с дъщерята на хазяйката.

— С дъщерята?

— Тя е почти сляпа.

— А как вижда дъсчиците?

— С пипане!

— Наистина! Сред кои околности на града предпочитяхте да излизате?

Прокопи вдигна рамене и някое време мисли.

— Предпочитам пътя, дето води на юг, към лозята.

— Родопският път. Прокопи кимна с глава.

— Но нали не може безконечно да се играе на домино, дори със сляпо момиче? Какво правехте през останалото време?

— Защо все ровите в частния ми живот, по дяволите. Толкова ли ви интересува?

— Представете си, че ме интересува!

— Ако така си позволявахте да ме разпитвате въвн от тази стая, от това учреждение, което аз иначе уважавам, непременно щях да ви цапна с чадъра си по главата. Честна дума!

— Но сега не сте навън, а сте в това учреждение и в моята служебна стая, и затова ви моля да отговаряте на въпросите ми. Не се ли занимавахте с научна работа през свободното време?

— Вие откъде знаете?

— Просто предполагам!

— Е, занимават ме някои въпроси!

— Например?

— Не сте специалист, няма да разберете.

— Все пак.

— Все пак аз не съм длъжен да издавам творческите си тайни. Дори на вас!

— Но вие *изведнъж* започнахте да ходите в кръчмата. Какво се беше случило?

Пауза.

— Говорете, моля!

— Не ми се говори, гражданино следовател, на тази тема. Каквото имаше да казвам на тази тема, аз го казах вече. Друго не знам.

— Защо изскочихте така неочаквано от кръчмата?

— Не изскочих неочаквано, извикаха ме по телефона.

— Кой ви извика?

— Един човек.

— Кой именно?

— Това си е моя лична работа.

— Къде живее това лице?

— Не зная.

— Значи лицето не е от нашия град?

— Не съм го разпитвал. Нямам следователско хоби.

— Като излязохте от кръчмата, накъде тръгнахте?

— Качих се на рейса и слязох на първата спирка.

— Оттам?

— Няма „оттам“. Останах на спирката и разговарях с човека, който ме потърси.

— Къде разговаряхте?

— На улицата.

— Не личи да сте разговаряли на улицата. Вие се върнахте в кръчмата със сухи дрехи или почти сухи, а навън валеше проливен дъжд.

— Скрихме се в един вход. Доволен ли сте?

— Колко време разговаряхте с вашия човек?

— Около пет минути.

— На друго място ходихте ли?

— Не съм ходил. Върнах се обратно в кръчмата.

— Не може да бъде! Губят ви се около 20 минути. Пауза. По лицето на Прокопи се изписва чувство на неописуема досада.

— Може и да се губят. Не съм им правил сметка!

— Това не е отговор, гражданино Сапарев. Дори и един неграмотен човек знае, че три плюс три, плюс пет не правят 32.

— Е, та какво? — Прокопи се навежда към следователя и подчертано нахално повтаря: — Е, та какво от това, че не правят 32?

— Три минути за отиване до първата спирка на рейса и три минути за връщане — прави 6 минути. Казвате, че сте приказвали 5 минути на спирката. Е, добре. Всичко това прави 11 минути. Вие излязохте в 6 и 28 минути и се завърнахте там в 7 часа и 3 минути, значи, бавили сте се всичко 32 минути. Вие давате отчет за 11 минути, какво сте правили през останалите 20 минути? Това ме интересува! И ви моля много сериозно да не се отклонявате от въпроса ми. Говорете!

— Навярно съм приказвал не 5, а 20 минути с моя познат. Когато разговорът е интересен, човек не забелязва как лети времето.

— Слушайте, гражданино Сапарев, вие не разбирате ли, че е във ваш интерес да докажете по безспорен начин и със споменаване на *имена и свидетели* как и къде сте прекарвали времето си между 6 часа и 28 минути и 7 часа и 03 минути.

— Ей богу, не разбирам.

— Или се правите, че не разбирате?

— Вместо да гадаете, няма ли да бъде по-добре вие сам да ми изясните този въпрос?

— Ако вие, гражданино Сапарев, не докажете със свидетели къде сте били от 6 часа и 28 минути до 7 часа и 03 минути, показанията на портиера бай Стамо могат да се окажат фатални за вас! Разбрахте ли?

— Само не ме стряскайте, моля ви се! Как тъй ще се окажат фатални? Да речем, че ми е хрумнало нещо и съм отишъл да направя някаква справка в отделението след работно време. Нима за такова нещо бесят? Или ако забравя например да върна ключа на портиера — нима за такова нещо изпращат в затвор?

— Ами ако вашата шетня в отделението *съвпадне* например с изтичането на секретна информация?

Този път паузата е дълга и като че ли върху агресивното държане на Прокопи е изсипана кофа ледена пода. Сега лицето му е изгубило предизвикателния си израз, а очите му — сивия си огън. Мефистофел е опечален, спомнил си е, че е отхвърлен от рая и че последната му битка с бога няма да бъде в негова полза.

— Не съм ходил в отделението и за никакви справки не ми е дохождало наум! — казва той. Сетне по устните му пропълзва злъчна усмивка и той казва, но съвсем не с оня нападателен глас, с който бе попитал преди една минута: „Нима за такова нещо бесят?“ Той рече: — Ако вие ми намекнете извън това учреждение, че мога да имам връзка с някакво *изтичане* на информация, повярвайте ми, кълна се в паметта на дедите си, че непременно щях да ви цапна по главата с моя стар, но здрав и честен чадър!

— Не се кълнете, от това няма да имате полза дори за една пара, а разправете подробно къде сте ходили и какво сте правили от 6 часа и 28 минути до 7 часа и 3 минути. Слушам ви.

— Качих се на рейса, слязох на първата спирка и там разговарях с един човек около 26 минути.

— Къде разговаряхте?

— Под моя чадър. Той е широк английски чадър и под него могат да се вардят от дъжд дори трима души.

— Одеве казахте, че с вашия човек сте разговаряли на сушина в един вход.

— Одеве сгреших! Вие така ме притиснахте с тия ваши минути. Разговарях под моя английски чадър!

Забележка от публиката:

— Чадърът му беше съвършено сух! — прошепна капитан Петров в ухото на Авакум. — Аз проверих това нарочно. Той лъже.

Авакум повдигна телефона.

— Иванов, кажете му, че лъже. Чадърът му е бил сух.

Продължение от разпита:

— Вие ме заблуждавате, гражданино Сапарев. Вашият чадър е бил сух. Вие изобщо не сте го разтваряли тази вечер.

Пауза. Лицето на Сапарев се удължава сякаш. То е замислено, печално и напомня маската на трагически актьор. Той казва с глас, който е притихнал, но който не се е предал:

— Какво значение има, по дяволите, къде сме приказвали с моя човек? Дали под чадър, или в някакъв вход?

— Като не съобщавате името на вашия човек и мястото, където сте разговаряли, вие поставяте под абсолютно съмнение твърдението си, че след като сте излезли от кръчмата, вие сте слезли на първата спирка на рейс № 2. Може да се предположи например, че сте продължили по-нататък и с рейс №1 сте стигнали до завода. Може да се предположат всякакви неща.

Майор Иванов натиска звънеца и заповядва на влезлия милиционер да доведе двамата портиери. На екрана се открояват фигурите на двама мъже, облечени в униформи, които силно напомнят железничарските. Майор Иванов отново звъни и заповядва да се донесат палтото, шапката и чадърът на инженер Прокопи Сапарев.

Когато инженерът облича палтото си и слага шапката на главата си, майор Иванов пита сухия и висок мъж, който стои близо до вратата:

— Ти кой вход на завода обслужваш?

— Централния вход, другарю следовател.

— Някъде между 6 и половина и 7 часа виждал ли си тоя човек?

— Та това е инженер Сапарев!

— Между 6 и половина и 7 часа инженер Сапарев мяркал ли се е пред очите ти?

— Не, другарю следовател. По това време не съм го виждал. Не се е мяркал пред очите ми.

Майор Иванов пита другия, тантурестия:

— Ти кой вход обслужваш?

— Вход „Б“, другарю следовател. Дето води за конструкторското отделение и за цеха към него.

— Ти виждал ли си инженер Сапарев между 6,30 и 7 часа?

— Че как да не съм го виждал! Той се върна отново в отделението в 6 часа и 43 минути. Вече валеше здравата. Той ми махна с ръка и дори се засмя малко. Демек, ето, отново дохождам, какво да се прави!

— Хм — поклати заплашително глава инженер Сапарев и пораздруса здраво чадъра си.

— Само че одеде не беше с чадър! — повдигна рамене тантурестият.

— Сигурен ли си?

— Че защо да не бъда сигурен. Не беше с чадър.

— Забеляза ли от кой вход идеше инженера? От централния или от черния?

— Бях вътре, във вестибюла, другарю следовател. Поради дъжда, затова не съм забелязал откъде точно се зададе другаря инженер.

— А в колко часа си отиде инженера?

— Ами в 7 часа без десет минути, другарю следовател. Той се забави горе 5–10 минути, не повече. А часът видях добре, защото в хола има електрически часовник. Поглеждах часовника често-често, тъй като в седем часа трябваше да заключа вратите на черния вход.

— Чакай — прекъсна го следователят. — Няма ли черния вход свой портиер?

— Има, но от два дена човека е болен и аз го замествам. Моят вход „Б“ е само на пет крачки от черния вход. Пък и около него се въртят, кажи-речи, главно камионджии.

Майор Иванов кима към двамата портиери.

— Благодаря ви, момчета. Идете сега в канцеларията, напишете показанията си и ги подпишете и си вървете със здраве! Ето ви пропуски.

Когато портиерите излязоха, той каза на Сапарев:

— Вие ще идете в съседната стая и ще чакате там, докато ви повикам отново. Междувременно поискайте от дежурния лист хартия, седнете и опишете точно как прекарахте времето си от 6 часа и 28 минути до 7 часа и 3 минути. Той натисна звънеца и нареди на милиционера:

— Да влезе инженер Спиридон Хафезов!

На екрана се появи позакръглената фигура на инженера в бодър пепитен костюм, спортна кройка, с ярка червена връзка и с червена кърпичка в малкото джобче на самото си. Лицето му беше потъмняло от чувство на незаслужена обида, а в зеленикаво-кехлибарените му очи сякаш се подаваха миши муцунки на безброй тревоги и страхове.

— Заповядайте, другарю Хафезов. Седнете! — покани го любезно майор Иванов, но без да става от мястото си и без да му подава ръка. — Измъчихте ли се много?

— Ох — сложи ръка на сърцето си Хафезов, — с вас ще се разбере лесно, по как ще се разбере с вашата колежка, другарката Хафезова, туй не ми излиза от ума!

— Моята съпруга не е следовател, обикновена чиновничка е в пощенските служби — усмихна се майор Иванов, — но и аз изпадам понякога в положението на човек, заварен в небрано лозе, когато вземе да ме разпитва вечер къде съм закъснял и защо. Тъй че съчувствувам ви, но няма как! Заедно ли решихте тримата да идете тази вечер на кръчма, или някой пръв, както се казва, „повлече крак“?

— Струва ми се, че другаря Сапарев беше инициатора.

— Сигурен ли сте?

— Почти.

— Откога започнахте да ходите в тази кръчма?

— Навярно отскоро.

— Кой пръв излезе от отделението тази вечер?

— Мисля, че аз излязох пръв.

— А последен?

— Обикновено последен излиза другаря Сапарев.

— Той ли заключва огнеупорния шкаф?

— Той.

— Нещо особено да е заключвал днес в този шкаф?

— Как да ви кажа...

— Говорете!

— Получи се един документ.

— Какъв документ? Откъде?

— От една наша братска страна, с която сме се кооперирали за съвместно производство на специални стомани. В документа е записан химическия състав на стоманата и е обяснена технологията, която трябва да се прилага при нейното производство. Двадесет страници чертежи и текст!

— Представлява ли този документ интерес за чуждото разузнаване?

— Навярно!

Хафезов неочаквано навежда глава, като дава вид, че е разтревожен.

— Какво ви смущава, гражданино Хафезов?

— Знаете ли, другарю следовател, аз съм подписал клетвена декларация да не приказвам никъде по такива въпроси.

— Пред мен, в тази стая може да се приказва за всичко. Кога получихте във вашето отделение този документ?

— Този документ беше донесен в нашето отделение лично от генералния директор. Ние тримата подписахме разписка, че сме получили еди-какъв си документ с кодово заглавие еди-какво си. Освен нас тримата и генералния директор никой в България, другарю следовател, не знае за съществуването на този документ.

— Защо държите във вашия шкаф такъв отговорен документ? Нима генералния директор няма по-сигурен сейф?

— Точно тъй, другарю следовател, генералния директор има много по-сигурен сейф и затова в неговата каса ние държим най-важните си книжа. Когато някой от нас поиска да види нещо, някаква справка да направи, генералния директор лично отключва и лично предава в ръцете на тогова от нас важния документ. Ако трябва той да го отнесе до нашето отделение — придружават го и на отиване и на връщане двама милиционери. Този ред ние щяхме и днес да го спазим, но генералния директор излязъл междувременно, извикали го и ние се принудихме да заключим документа в нашия шкаф.

— Ами не ви ли дойде наум такъв вариант, някой от вас да остане в отделението, а другите двама да търсят генералния директор?

— Някой от нас да остане в отделението? Какво говорите! Кой е тоя самоотвержен глупак, който би поел подобен риск? Ако след време

нещо от въпросния документ стане известно *някъде* си, нали подозренията ще паднат най-напред върху тогова, самоотвержения глупак!

— И затова, за да ви е мирна главата, вие предпочетохте да идете на кръчма?

— Това беше единственото делово предложение, което излезе из устата на нашия началник. В сложни ситуации началникът решава, а подчинените слушат.

— В случая той е предложил, а на вас предложението се е понавило по едни или други причини.

— Какво искате да кажете, другарю следовател?

— Поне това не сте ли научили от почитаемата другарка Хафезова, че на следователя не се задават въпроси? Свободен сте, гражданино Хафезов. Ето ви пропуска!

Екранът като че ли е станал по-светъл, влязъл е Димо Карадимов. Чувствува се, че полага усилия да изглежда сериозен, проникнат от „важността на момента“, но очите му се усмихват и ведрото му лице сякаш казва: „За какъв дявол стоите тук, драги следователю, ами не излезете навън да си поживеете, както се следва?“

— Сам ли решихте да дойдете в „Пияни вишни“, или някой ви покани?

— И едното, и другото! Вътрешно бях узрял, но ме покани началника.

— Беше ли смутен за нещо вашият началник, когато тръгнахте за кръчмата?

— Откъде ще зная, този особен индивид винаги ми изглежда малко странен. И днес не беше в ред.

— В какъв смисъл?

— Пушеше повече от обикновено, въздишаше, поклащаше често глава.

— И според вас — защо?

— Ами, мъчи го нещо! Аз защо не въздишам?

— Какво по-точно съдържа секретния документ, който получихте днес следобед.

— Съдържа химически формули, температурни режими, уравнения от диференциален тип за определяне на оптимални условия и пр.

— Защо не останяхте в отделението да пазите лично документа?

— С удоволствие щях да остана, но никой не ми нареди. Аз бях свободен тази вечер, нямах ангажименти, можех да остана, разбира се!

— Кой трябваше да се разпореди?

— Инженер Сапарев, кой друг!

— А вие защо не го подсетихте?

— Нали ви казах, че е особняк, щеше да се засегне. Той е свръхчестолюбив!

Пауза.

— Благодаря ви, другарю Димов! Ето ви пропуск! Лека нощ.

* * *

Майор Иванов се стресна, когато влезе в апаратната стая. Телевизионната уредба вече не работеше, но Авакум още не беше запалил осветлението и в гробния мрак блещукаше едва забележимо само червеното огънче на димящата му лула. Едва беше натиснал копчето на електрическия ключ и радиотелефонът в същия миг остро записука. Обаждаше се капитан Петров, когото Авакум беше изпратил преди 15 минути в завода. Когато разговорът между двамата завърши, а той не продължи повече от половин минута, Авакум каза на майора, който беше заел вече мястото си зад котлона с кафеничето:

— Току-що капитан Петров ми обади, че заварил огнеупорния шкаф от конструкторското отделение отключен.

— Отключен?

— Капитан Петров заповядал да направят нови снимки около шкафа и на самата дръжка, но както се казва, „след дъжд качулка“!

— Ами оня документ?

— Той е бил на мястото си и Петров фотографирал отпечатъците от пръсти по кориците му и по вътрешните листи, но това е само една формалност, разбира се! Трябва да се предполага, че тоя, който е заснел на микролента секретните текстове, не ще да е бил чак такъв

глупак, та да си остави подписа за спомен, та един ден вие да го запитате: „Гражданино, кога и къде сте пипали тези книжа?“

— А може би Прокопи Сапарев е оставил отключена огнеупорната каса без всякакъв умисъл, ей тъй, просто от разсеяност? И до въпросния секретен документ да не се е докосвала изобщо друга ръка?

— Вие вярвате ли в чудеса? — усмихна му се Авакум.

— Преди четири години изтървах случайно, без да забележа, портфейла си в ресторанта, където обикновено обядвам, а в портфейла — току-що получено разпореждане от окръжния прокурор за арестуване на лицето Х. Разпореждането получих на излизане от службата, а текста му прочетох в ресторанта. Лицето Х обядваше в същия този ресторант и дохождаше най-често към 1 часа. Келнерът познаваше този човек по име и го обслужваше много усърдно, защото оня му даваше всеки път по един голям бакшиш. Половин час след като се наобядвах, тичам като луд обратно в ресторанта, а келнерът ме посреща и усмихнат ми подава моя портфейл. Вътре заповедта за арестуване, както съм я скътал, а на съседната маса благодетеля на моя келнер, лицето Х, яде сладко и спокойно си пие виното! Келнерът не прочел заповедта и не го уведоми!

— Имаше ли пари в портфейла?

— Нямахте. Аз държа парите си в портмоне.

— Този келнер е бил алчен и прост човек. Интересувал се е само от парите, затова не е погледнал в книжата, които са се намирили във вашия портфейл. Така се е появило „чудото“. Между случайното изпадане на портфейла ви и лицето Х не се е получила връзката. Но може ли да се очаква, че един твърде секретен документ ще остане *недокоснат* в една *отключена* каса, след като се знае, че именно от тази каса вече е *изтичала* секретна информация? Такова чудо е невъзможно! Затова аз съм абсолютно сигурен, че секретния документ е бил заснет на микрофилм с миниатюрен фотоапарат. Двадесетте страници са били заснети най-много за 5 минути. Отпечатъци от пръсти няма да лежат на документа, понеже фотографа е пипал с ръкавици.

Майор Иванов разля кафе в две чашки и рече:

— На ваше място аз не бих се колебал по отношение на Прокопи Сапарев!

— Вие поддържате мнението на полковник Горанов?

— Не поддържам ничие мнение. Просто мисля, че инженер Сапарев е вътре в играта.

— Така ли? — Авакум помълча някое време. — Може би имате право. Във всеки случай не бива да забравяте, че досега неговите двама колеги са само свидетели, а той е извикан да отговаря *само* за плесницата, която удари на портиера. Ако генералния директор иска да бъде възбудено следствие срещу него, задето е оставил огнеупорния шкаф отключен, трябва веднага да направи постъпки. Много ви моля да говорите незабавно с него по този въпрос! Иначе вие нямате право да го разпитвате къде е бил и какво е правил. За една плесница това не е необходимо. Освен това аз ви моля да запитате генералния директор по кое време вчера следобед не е бил в кабинета си, докога и дали от конструкторското отделение са го търсили, за да затворят секретния документ в неговия сейф. А междувременно, докато капитан Петров пристигне, бъдете добър да преведете инженер Сапарев в друга канцелария, но непременно през двора. Много ми са необходими пресни следи от неговите обувки, но след като са стъпвали по мокро. Нали това няма да ви затрудни особено? А аз ще прескоча до болницата, за да проверя как се чувства бай Стамо. Струва ми се, че този човек не върви на добре!

* * *

Към един и половина след полунощ капитан Петров донесе снимките. Както беше предположил Авакум, по секретните документи не се откриха други отпечатащи от пръсти освен от пръстите на тримата инженери. Върху бронзовата дръжка на шкафа беше оставил следи само инженер Сапарев, като на някои места върху дръжката те личаха едва-едва. Пред шкафа имаше следи от обувките на инженер Сапарев. Едни следи бяха бледи, слабо релефни. Те се застъпваха с други негови следи, много по-отчетливи, със засъхнала тук и там отгоре тъпка корица от кал.

Към 11 часа бай Стамо беше получил втори кръвоизлив в мозъка и вече агонизираше, на умиране беше, без да дойде в съзнание. Авакум се надяваше да научи от него как се е досетил, че инженер Сапарев е

отишъл в „Пияни вишни“, за да хукне подире му с мотора си в дъжда, но беше късно, човекът си отиваше.

Последните писмени показания на инженер Сапарев не се отличаваха по нищо от устните му показания, които беше преди това дал на следователя:

„Излязох от кръчмата в 6,28 ч. Слязох на първата спирка и там разговарях с един приятел. В кръчмата се прибрах обратно с рейса. Беше 7,03 часа.“

Авакум нареди да го освободят една минута преди сам той да излезе от управлението. А преди да излезе от управлението, той даде следните нареждания на капитан Петров:

1. Да се разпитат шофьорите на двата рейса дали и кога са виждали инженер Сапарев между 6 и 28 и 7 и 03 часа вечерта.

2. Да се направи проверка в района на първата спирка дали някой е видял инженера да слиза от рейса и ако го е видял, накъде е отишъл: вход, кола, сладкарница (там има две).

3. Да се разпитат шофьорите, които са се въртели около черния вход на завода между 6,40 и 7 часа — дали са виждали някаква лека кола наоколо и дали се е мяркал наблизко инженер Сапарев.

4. Да се направи проверка какви фотоапарати и фотоматериали притежават тримата инженери, да се провери в пощата дали получават вестници и списания и дали изпращат за чужбина писма.

5. Да се приведат в известност всички призивни радиосигнали, кодове и разшифровани радиограми, уловени и регистрирани през изтеклия месец в районите южно и югоизточно от град Н.

6. Да се докладва незабавно в щаба на групата всяко излизане извън града на кой да е от тримата инженери.

В 2 часа и четвърт след полунощ Авакум излезе от управлението.

* * *

На ъгъла с главната улица той настигна инженер Прокопи Сапарев. Ръмеше тихо, около глобусите на електрическите фенери

прелиташе ситен дъжд, носеше се замъглена жълта светлина. Беше безлюдно и студено, и глухо като в напуснат град.

— Каква необичайна среща! — възкликна Авакум, като се взираше усмихнат в лицето на Прокопи. — Дори не е среднощна! Такъв скитник бил нашия инженер!

— Позабавих се у едни приятели! — каза смутено Прокопи. — Той свали чадъра си и го събра. — Няма смисъл! — рече той. — Това не е дъжд!

— Забавиха ли ви в милицията — попита Авакум.

— А... не? Един час. Формалности!

— Така и предполагам. Какво толкова ви питаха?

— Ами нищо. Нищо особено!

— Е, хубаво! — рече Авакум.

Те повървяха мълчаливо някое време.

— Не зная какво стана с бедния старик! — въздъхна Прокопи. — Дали се съвзе?

— За портиера ли питате?

— За него. Искрено съжалявам!

— Той познава ли ви добре!

— Дали ме познава? Ами че повече от две години съм му пред очите.

— Той е халюцинирал, успокойте се. Вижте какъв прелестен дъждец ръми!

Прокопи премести чадъра си от дясната ръка в лявата и рече:

— Вие се подигравате! Как можете да наричате това време „прелестно“. Та това време е свинско! Бива ли да говорите така!

— Не споря — каза примирително Авакум. — За вас времето може да е свинско, а за мен е прекрасно. Защо трябва да си обявяваме дуел за времето?

— Щом като се съгласявате, че всеки от нас има право да го определя за прелестно или за свинско, няма да се дуелираме. Пък и вие нямате чадър. С какво ще се биете с мен?

— А пропо — каза Авакум, — мога ли да зная, ако не е тайна, разбира се, откъде имате тоя чудесен чадър?

— Когато баща ми бил млад лекар, ходил на някакъв докторски симпозиум в Лондон и оттам го купил. Наистина ли ви харесва, не го ли намирате за малко „демоде“?

— Какво говорите! Вие имате един великолепен чадър!

— Благодаря. Това са едничките хубави думи, които чувам от вчера насам. А по-ужасни часове от снощните не съм помирисвал през целия си живот!

— Е, не взимайте толкова надълбоко снощния скандал. Всичко ще се размине!

Прокопи се спря и го погледна в очите.

— Вярвате ли?

— Че какво толкова е станало, за да се съмнявам!

По устните на инженера трепна странна, почти болезнена усмивка. Лицето му се изопна и удължи, а в очите му блеснаха зеленикави и трескави пламъци. Той поклати сърдито глава.

— Какво толкова е станало, казвате! Хайде, обяснете ми де! Ровете! Нали сте археолог! Вашият занаят е да ровите. Разровете и ми кажете какво наистина е станало!

Той се спря, килна черното си бомбе назад и избърса с ръка запотеното си чело.

— Вие сте разстроен — сложи ръката си на рамото му Авакум. — Вашите нерви не са съвсем в ред. — И му се усмихна кротко: — Искате ли да идем в къщи и да изпием за освежаване по едно кафе?

Прокопи помълча някое време, пак избърса челото си, после въздъхна и махна с ръка.

— По дяволите!... Но тази ваша идея за кафето е добра. Само че защо трябва да ходим у вас, когато моята квартира е само на две крачки оттук.

В слабо осветения салон (между стъклените висулки на полилея светеше немощно само една лампа) изскочиха като от някаква странна ракла сякаш две жени, едната възрастна, другата — млада, наметнати с жълти шалове и събудени като че ли от тревожен и изпълнен с ужасии сън. Салонът беше натъпкан с какви ли не вещи, та не беше лесно и двете жени да стигнат едновременно до вратата, където бяха застанали с шапки в ръцете си Прокопи и Авакум. Трябваше да се заобикалят масички, кресла, столове, скринове и тия маневри като че ли повече се удаваха на възрастната жена, а младата се движеше сред вехториите малко неуверено, като човек, който е стъпил по излъскан лед.

— Боже господи! — възкликна възрастната жена, като сравнително по-лесно от младата успя да се добере до тях. А в гласа ѝ

имаше и страх, но надвит вече, и упрек, набързо простен. Тя гледаше Прокопи с ласка, в която още димяха купища недогорели тревоги. — Къде се загубихте дотолкова късно, какво стана с вас, защо не ми се обадохте по телефона? — Тя се взираше в лицето на Прокопи, а на Авакум почти не обръщаше внимание. Тя като че ли не го забелязваше. — Какво ли не си помислихме с моята дъщеря. Още малко и щяхме да звъним в милицията!

— Само това липсваше! — каза мрачно Прокопи.

Той дори не погледна възрастната жена, която навярно беше хазайката му, погледът му не изпускате нито за секунда младата, а тя беше опряла лакътя си на един скрин и оттам наблюдаваше мълчаливо и вторачено него и Авакум.

Тя беше висока и слаба, с незакръглени още момински рамене и нежно издута пазва под краищата на разтворения си шал. Тя приличаше на възрастната жена и си личеше, че е нейна дъщеря, макар лицето ѝ да беше неколккратно по-одухотворено и фигурата ѝ да изглеждаше неизразимо по-крехка и „въздушна“. Тя се взираше напрегнато, но мекият поглед на гълъбово-сивите ѝ очи плаваше в пространството, блуждаеше и търсеше сякаш опора и Авакум веднага си спомни от разпита на Прокопи, че това беше сляпото момиче, с което той играеше домино и което познаваше дъсчиците с пипане. Но в тия първи минути на свиждане той още не можеше да разбере дали то беше наистина напълно сляпо, или само отчасти не виждаше света.

— Тоя човек, дето съм довел на гости, е мой добър приятел — обясни ѝ Прокопи с изненадващо топъл и ласкав глас (ако Авакум не беше наблизо и не го наблюдаваше, можеше да си помисли, че говори друг човек). — Той е доста интелигентен, макар че основната му работа е да върти търнокоп. — Сега той се засмя и пак така изненадващо пролича, че може ласкаво да се шегува и да не изглежда грубиян. — Моят гостенин е археолог — продължи Прокопи — и аз мога да те уверя — (той непрекъснато гледаше младото момиче), — че е почтен човек и няма да ти стори зло.

По устните на момичето премина усмивка, снизходителна и тъжна, или по-скоро една неопределена усмивка, в която тъгата и снизходителността си съжителствуваха в едно учудено и малко безцеремонно любопитство.

— Тя не вижда, както трябва — обърна се Прокопи към Авакум, — но при съвременната лазерна техника съществува голяма надежда да се излекува. Сега тя вижда нещата като петна.

— Като живи петна, когато става дума за хора — поправи го момичето.

— Как се казваш? — попита Авакум.

— Роза! — отвърна момичето, като направи лек и заучено закачлив реверанс. Нейният невиждащ поглед сега не блуждаеше, а сякаш се беше залепил за фигурата на Авакум.

— Като светло петно ли ме виждаш, Роза? — попита той.

— Тя е малко ясновидка! — намеси се Прокопи. — Е, не се черви де! — погали той момичето по косите.

— Вас ли как виждам? — попита Роза. — О, не като светло петно. Напротив! Всичко у вас е черно. Много черно! — доуточни се тя. — Когато бях ученичка в 8-и клас, четох за Мария Стюарт. Там имаше една такава илюстрация. Тя е просната върху дръвника, а до нея стои един човек, облечен целия в черно, но в ужасно черно. На главата си имаше цилиндър, а в ръката си държеше огромна секира.

— Ти прекаляваш малко, момичето ми — обади се Прокопи и се позакашля. — Моят приятел е археолог, а не палач. Ти бъркаш тия две неща.

— Аз казвам каквото виждам! — Роза наведе глава встрани и повдигна рамене. — Всеки човек си има своя светлина, какво съм виновна аз!

— Е, добре. Как ти се виждам аз тази вечер? — попита Прокопи.

— Доскоро ми се виждаше бял, но от някое време, и особено тази вечер, и ти си черен като негова милост, твоя приятел. Е, не чак толкова черен, но все пак!

— Ние и двамата ходим в черни пардесюта, имаме черни шапки и се обличаме в черни костюми! — засмя се Прокопи. — Затова ни виждаш в „черно“.

— Може би! — въздъхна Роза.

— Ти си уморена! — каза Прокопи. — Хайде, подай ръка на моя гостенин за лека нощ.

Авакум направи крачка напред и протегна ръка.

— Ух! — потърси се Роза и отпусна бързо десницата си. — Вие просто ме опарихте от студ. Що за студен човек сте!

Прокопи любопитно допря дланта си до ръката на Авакум и поклати недоволно глава.

— Роза! — каза той. — Ти измисляш и дори прекаляваш! Хайде, върви да спиш! — И деликатно я обърна с лице към вратата.

— Лека нощ! — усмихна се Роза, но така, както момичетата се усмихват насън.

И пак като насън, с блуждаещ поглед тя мина покрай една табуретка, без да я закачи дори с крайчеца на роклята си, а на прага се спря за секунда и сякаш насреща си имаше публика — пак направи предишния си лек и заучено закачлив поклон.

— Приятни сънища! — каза подире ѝ Авакум.

— Непременно ще сънувам приятни сънища! — каза Роза и продължи с малко театрално инертен глас. — Тауеровата кула, Мария Стюарт на дръвника и вие в черно, но без секира. Вие няма лесно да ми излезете от ума!

— Дай ѝ нещо успокоително! — обърна се Прокопи с вече доста строг глас към старата хазяйка. — А сетне, ако това не те затруднява — продължи той, — направи за двама ни по едно силно кафе.

Авакум и Прокопи оставиха палтата си в едно малко антренце, през което се влизаше в стаята на Прокопи. От дясната страна на закачалката имаше проста дъсчена врата, боядисвана някога във вишнев цвят, а сега помътняла като престоял оцет. Авакум усети как през пролуките между дъската и касата ѝ нахлува отвън, на тънки струйки, хладен и мразовит студ. Тази врата очевидно извеждаше във вътрешен двор, който от своя страна излизаше без друго на съседната улица, насрещна на улицата, откъдето бяха дошли.

— Рискувате някой ден да уловите ревматизъм — каза Авакум, като кимна към вратата. — Духа ужасно! Защо не помолите хазяйката да я зазида?

— Ако зазидам тази врата — намръщи се Прокопи, — ще трябва да се обрека на живот, крайно аскетичен и добродетелен във всяко отношение. Представете ли си как ще се чувствуват тези две жени, ако взема да минавам през хола им по никое време с разни персони от съмнителен тип?

Авакум каза:

— Е, да, дори когато разбират някои „неща“, добродетелните жени никога не се съгласяват с тях!

Но в себе си по отношение на тази врата остана на особено мнение. Защото знаеше от рапортите на капитан Петров, че през последните един-два месеца Прокопи е закъснявал вечерно време твърде рядко, веднъж-два пъти, и че никога не е водил със себе си не само „съмнителни“, но каквито и да било други жени. Очевидно капитан Петров не е подозирал съществуването на тази врата. Излизал ли е Прокопи през нея по късна доба и кого е пускал вътре — а сигурно и едното, и другото се е случвало, иначе той не би се подвоумил да ѝ види сметката, — беше въпрос, на който за сега Авакум не знаеше как да отговори. Може би тъкмо затова, като забеляза, че ключът стои в ключалката, той не се поколеба, а протегна ръка и мигновено го превъртя. После също така мигновено, преди Прокопи да се намеси или да каже каквото и да било, той разтвори вратата и любопитно погледна навън.

— Добре сте го измислили, няма що! — засмя се той. — Непременно ще се възползувам от вашия опит!... Ето, нагласили сте и количката си на две крачки, да ви е подръка. Браво! Оттук излизате право на улица „Девети септември“. Чудесно!

Не би могло да се каже, че Прокопи отмести кой знае колко любезно гостенина си от вратата, но пък и Авакум беше проявил от своя страна любопитство, което в никой случай не би могло да бъде наречено деликатно. Така че след края на сценката, която последва, двамата нямаха основание да недоволствуват един от друг. Прокопи заключи вратата и демонстративно скри ключа в портмонето си, а Авакум, загрижен за здравето му, пак го предупреди:

— И все пак, въпреки някои очевидни удобства, които предполага тази врата, тя трябва да се зазида!

Стаята, студена, наблъскана с чертожни маси, с рула и инженерни хартии, с пръснати навсякъде справочници, ненакичена с нито една картина по стените си, не предразполагаше към дълги и приятни разговори.

Прокопи запали една малка електрическа печка, безпомощна за размерите на тоя хамбар, и която сякаш сама имаше нужда някой да я затопля с дъха си. Той потри ръце и като видя Авакум да не се възторгва много от вида и от топлината ѝ, усмихна се и нравоучително рече:

— Много топлина прави духа на човека ленив. Аз нарочно ползвам слаба печка, за да не се изкушавам към леност и за да не ме привлича и мами леглото. Инженерната работа иска бистър ум.

— Бистър ум, студени ръце и какво *сърце*? — попита Авакум.

— Никакво сърце! — тръсна глава Прокопи. — Където се борави със стомана, там сърцето няма работа!

— Ами тази снимка? — усмихна се Авакум, като посочи с глава една фотография, сложена в тънка рамчица и закрепена до огледалото на тоалетната масичка.

— Това е майка ми! — светнаха възмутено очите на Прокопи. Поколеба се секунда-две, после протегна ръка и подаде фотографията на Авакум. — Снимала се е на 25 години. Току-що е била започнала лекарската си практика!

От поизбледнялата снимка гледаше красиво лице на млада и самоуверена жена, с волева брадичка, капризно извити чувствени устни и големи очи. Прокопи беше взел от нея само брадичката и донякъде очите ѝ, но у майка му те като че ли бяха затворили в гледните си по една разкошна котка, галювна и своенравна, а през неговите гледци сякаш поглеждаха овчарски кучета, наежени, честни и привързани към малко неща и същевременно свадливи и готови да джавкат безсмислено по целия свят.

Хазяйката донесе кафе, остави мълчаливо подноса с чашките на един стол и побърза да си отиде.

— Навярно Роза още не се е успокоила съвсем! — каза загрижено Прокопи, макар че Авакум още държеше в ръцете си портрета на майка му.

— Бих изпил две капки коняк или какъвто имате там алкохол за здравето на майка ви — погледна го укорително Авакум, — а за малката ясновидка не се тревожете толкова, след един час тя ще спи със съня на праведниците като божи агнец.

— Да, имате право! — каза Прокопи. — След един час тя вече ще спи, разбира се! А за майка ми си заслужава да изпием по две капки алкохол, защото тя наистина е славна жена. Аз ще потърся нещо — рече той, като се запъти към вратата, — а вие бъдете любезен да ме извините за минутка!

Като го чу да се отдалечава, Авакум извади от най-горното джобче на жилетката си микрофотоапарат, голям колкото една

пощенска марка, засне мигновено младата жена от фотографията, после сръчно прибра апаратчето си. Той обърна снимката от опаката ѝ страна, където още личеше надпис, оброчен със синкав правоъгълник: „Фото Луна, Видин“. Този надпис съседствуваше надясно с някакви цифри, изписани с черен молив, които времето беше отдавна превърнало в неразгадаеми знаци.

Авакум остави снимката на тоалетната масичка, извади лулата си и започна бавно да я тъпче, макар да знаеше, че тютюнът няма да му се услади и че колкото да беше превъзходен, той щеше да го усеща като блудкава трева.

Влезе Прокопи с лице, върху което беше изписана голяма досада.

— Не намерих нищо! — рече той, но гласът му не прозвуча кой знае колко неутешимо. — В тази къща рядко се употребява алкохол!

Не беше трудно да се забележи, че досадата по лицето му беше престорена и че в гласа му не звучаха нотки на искрено съжаление. „Щом като се въздържа дори от една скромна наздравица за майка си — помисли Авакум, — предстои му път с кола, и то *незабавно*, или спешно решаване на някакъв много мъчен проблем, в който ще участвуват непременно и цифри, какъвто проблем е, да речем, съставянето на една сложна радиошифрограма.“ И като си каза, „сега ще разберем“, той праметна крак върху крак, изпусна от лулата си няколко сини струйки и зае позата на човек, който съвсем не възнамерява да си ходи скоро.

— Вие споменахте, струва ми се — започна той, — че малката ясновидка не била чак толкова безнадеждно сляпа, или не съм ви разбрал добре?

— Туморче, почти невидимо с невъоръжено око, притиска очния ѝ нерв. Имало в Англия, според майка ми, голям специалист по очни болести, един професор, който стопявал този вид тумори с лазерен лъч.

— Я виж! — учуди се Авакум. — Че какво чака малката тогава? Да върви!

Прокопи го изгледа с открито презрение, в погледа му пламна една изгаряща смес от негодувание и болка.

— Дайте ѝ назаем 2500 лири стерлинги, колкото струва лечението в болницата, където работи този професор, и тя веднага ще замине, уважаеми другарю! А? Бихте ли ѝ направили тази малка услуга?

— С голямо удоволствие! — повдигна Авакум рамене. — Стига да разполагах с лири стерлинги!

— Тогава не питайте „какво чака малката“ и не раздавайте съвети за заминаване! Ние сами бихме се досетили какво да направим, ако разполагахме с пари!

Той отиде до бюрото си и както стоеше, надраска нервно с флумастер няколко реда върху един лист. Сетне сгъна листа на четири, пъкна го в портфейла си и отново зае мястото си срещу Авакум.

— Ако Роза прогледа някога, дай боже, вие ще се ожените ли за нея?

— За Роза? — Прокопи разпери от почуда дългите си ръце. — Как ви дойде наум такава перверзна мисъл?

— Защо перверзна? — учуди се на свой ред Авакум.

— Защото аз имам Роза като сестра, затова! Вие бихте ли легнали със сестра си?

— Боже пази! — засмя се Авакум.

И в същия миг една мрачна сянка пропълзя в душата му. Това беше спомен, отдавнашен, почти потънал в съзнанието му като в дълбок кладенец. Сега, изведнъж изскочил из дълбочините му, той се разля по цялото му тяло като тръпчиво усещане, като докосване до мъртвец, който още не е изстинал съвсем. Прокопи се бунтуваше от мисълта, че може да легне с жена, която чувствава като сестра, а на времето Боян Ичеренски от Момчиловската афера спеше със сестра си и не изглеждаше много потиснат. Значеше ли това, че Прокопи беше „по-добър“ от Ичеренски? Като се извадеше перверзното легло от играта, Боян беше във всяко отношение по-приятен човек. Оня беше общителен, остроумен, весел, а Прокопи беше свадлив и мрачен и на всичко отгоре — груб. Боян беше приветлив и любезен, а Прокопи — затворен и дързък. И надменен. И все пак още при първата си среща с Боян Авакум изпита в душата си онова неспокойно чувство на ловеца, подир чиито стъпки се прокрадва звяр. А Прокопи поне до тая вечер му изглеждаше като един симпатичен „особняк“. Беше ли „особнякът“ шпионин и не беше ли особнячеството една маска за шпионина — добре нагласена, за да прикрива истинското му лице?

„Човек звучи гордо, но от човек може всичко да се очаква“ — повтори Авакум любимата си мисъл и се усмихна. И осъзна, че в тоя

момент има само едно голямо желание — да не се разочарова от човека, който седеше срещу него и начумерено го гледаше.

— Времето си върви, не тъпче на едно място! — каза напомнимащо Прокопи и се прозина демонстративно.

„И прозявката му е фалшива“ — забеляза без удоволствие Авакум. Той погледна часовника си, минаваше три часа.

— Надявам се, че с настъпването на новия ден неприятностите ще свършат и всичко ще тръгне на добре! — Авакум се изправи и му подаде ръка.

— Ще минете през хола! — каза безцеремонно Прокопи. — Вие сте човек с титла и положение, не бива да ползвате черните входове, през които се изнася боклук!

„И през които излизате по никое време и ви идат среднощни гости“ — идеше на Авакум да добави, но си замълча.

Посрещна го тишина и влага, лъхна го по лицето ситен дъжд, а след няколко секунди притича при него капитан Петров.

— Бягай на насрещната улица „Девети септември“, където през един чужд двор изскача вътрешния двор на тази къща. Предполагам, че оттам ще излезе колата на инженер Сапарев, водена от него. Ако наистина излезе — да се следи и на отиване, и на връщане. Сега внимавайте: в портфейла на инженера се намира лист хартия, изписан с черен флумастер. Искам да знам какво е написал Сапарев на този лист! Бегом!

Той се прислони под козирката на съседния вход. След по-малко от минута в мократа тъмнина, приспивана от шепота на тихия дъжд, забоботи автомобилен мотор. Шумът идеше от насрещната улица „Девети септември“.

Инженер Сапарев тръгваше на път.

Авакум се прибра пеш. Беше *неговото* време, ръмеше кротък дъжд.

Сега той не мислеше за работата си, за отключената каса, за свръхсекретните документи, до които беше се докосвала навярно чужда и недружелюбна ръка. Той не се занимаваше в мислите си и с Прокопи, когото наблюдението на неговата бригада засичаше всяка минута и който носеше в портфейла си ония думи, написани задъхано с флумастер, от които зависеше може би съдбата на най-специалната

от специалните стомани, а може би и съдбата на малката ясновидка, която виждаше хората като светли и тъмни петна.

Той не мислеше за нищо.

Той вървеше пеш из смълчаните, глухи и безлюдни улици и не бързаше. Защо трябваше да бърза, в неговата ергенска квартира не го очакваше каквото и да било, за което си струваше да натиска „педалите“, там нямаше дори камина, срещу която, по халат, да изпуши последната лула, преди да заспи...

Той нямаше нищо.

Но затова пък имаше тишината на заспалите улици и тяхното най-голямо богатство — шепота, кроткия ромон на дъжда. Някой беше споменал някъде по негов адрес, че това било „сантимент“. Ах, какъв глупак. Сантимент било шепотът на тихия дъжд!

Не, тихият дъжд е история, в която са разтворени страници на хиляди години. Преди хиляди години тихият дъжд е ромонил по същия начин, приказвал е на същия език. Шепнел е задъхани думи, спомнял е пламенни погледи, подканял е някого за размисъл над минали и бъдещи неща.

Нека глупакът да казва, че това било „сантимент“

Има ли значение какво казва?

Енчани не тачеха камините. Погражданени отскоро, те се гордееха със своите електрически и нафтови печки, а на камините, както и на всички прости форми на живота, гледаха като на „демодирани“ неща, като на „ретро“, за което не искаха да си спомнят дори насън.

В стаята на Авакум гореше голяма електрическа печка, бойлерът в банята му беше включен отдавна. Той се изкъпа, облече халата си, с който не се разделяше дори когато отиваше по командировки. После се настани близо до масичката, където трупаха пощата му, и тъпчейки лулата си, започна да търси с очи онова писмо сред купчината разпилени писма, което би възбудило най-силно любопитството му и което би разтворил най-напред. Той не знаеше откъде ще пристигне това писмо, кой ще е подателят му и кога ще дойде, но беше сигурен, че някой ден ще се появи непременно на масата му. И ето че в това

ранно дъждовно утро то наистина се показва и макар да не надничаше нахално през раменете на другите, привлече тутакси погледа му.

Писмото беше от Анастаси.

Авакум го разтвори бавно, защото искаше радостта му да бъде по-продължителна. Той чувствуваше вече, че от редовете му ще залъхат миризмите на смолист бор и на дъхав здравец, че ще закърши смях на зрели жени и че един кротък и нежен по душа човек ще заеме позата на жесток и безпощаден ловец.

Но писмото беше кратко и делово, сякаш го беше писал неговият помощник, акуратният капитан Петров:

„... Канех те на няколко пъти да ми дойдеш на гости в моята нова «резиденция», която е на един километър от село Хи коя го се намира от град Н на два часа път с кола. Но сега обстоятелствата толкова се състиха, че ти трябва незабавно да дойдеш и не от сантиментални чувства към приятеля си, а поради професионални задължения, които според мен не търпят отлагане нито за миг. Работата се състои в това, че на 20-и през нощта и на 21-ви през нощта в блатистата местност, която съседствува с моята «резиденция», бяха убити последователно двете ми кучета (чиста вълча порода) с бързодействаща цианидова отрова. Аз изследвах труповете им и установих, че отровата не е била погълната от тях с храна, а е била просто впръскана в кръвта им. Как? Те бяха страшни зверове тия кучета и не допускам, че са позволили някой да дойде при тях, за да ги инжектира. По какъв начин е впръскана отровата, кой ги е убил и защо, кому са пречили, като ние сме отдалечени на километър от селото и от главното шосе? Ето въпроси, които, струва ми се, са ат сферата на твоите професионални интереси! Побързай! Труповете на кучетата още лежат сред храсталаците на оная мочурлива местност, през която впрочем рядко минава човек.“

Авакум остави писмото на масата, като продължаваше ласкаво да го гледа. „Може да е браконьерска работа — помисли той. — Малко ли хитрини знаят браконьерите, за да се освободят безшумно от две гласовити и зли псета. А може, както подмята Анастаси, кучетата да са пречили някому. Някой например иска да скрие нещо или да се срещне тайно с някого, а кучетата лаят и налитат. Тогава — тегли им чертата и толкоз.“

Той напълни лулата си, запали и започна по навик да се разхожда из стаята напред и назад.

„Тази история около свръхсекретните документи може така да запали главата на човек — продължи да мисли Авакум, — че в един нищожен факт да види изключително събитие, какъвто е, да речем, случая с двете отровени кучета на моя приятел. Но нали в нашия занаят ние не бива да разглеждаме събитията сами за себе си, а винаги да ги свързваме с онова събитие, което е *главно* за момента. Поне в моята практика този принцип не ме е извеждал на фалшива следа!“

Той извади от шкафа пътническото си куфарче, усмихна му се с неопределена усмивка и започна да реди в него някои неща.

„Най-напред трябва да изслушам Петров — рече си той. — Да видим къде е ходил Прокопи и какво съчинение е написал. А сетне трябва да чуя от моите хора дали са научили нещо *ново* за времето, прекарано от Прокопи Сапарев, затворено между 6 часа и 28 минути и 7 часа и 03. После — той пак се усмихна неопределено на куфарчето — една малка разходка до село X!“

Откъм площада прозвъняха глухо камбаните на общинския часовник. Беше четири часът.

Беше 4 часът.

Той не си легна, а се настани удобно в креслото и затвори очи. Да започва нощта, когато денят вече се задаваше, не беше по неговия вкус. Сутрешните часове в леглото нямаше да го отморят, а щяха само да го размекнат, опитът го беше научил, че леката почивка възстановява силите по-добре от един късно започнат сън.

Последното нещо, което видя пред очите си, преди да се унесе изцяло в сивата мъгла на просънницата, беше лицето на малката ясновидка. То беше устремено към Прокопи, сякаш плаваше към него,

и в това нямаше нищо особено. Особеното беше в погледа на мрачния и сопнат човек — нежността, с която я гледаше, съвсем не изглеждаше „братска“, напротив, тя беше изпълнена с копнеж, който сякаш се увиваше като прегръдка около нея, като желание, каквото може да изпитва един мъж към една жена. „А пък ме залъгваше, че я обича по братски!“ — възмути се Авакум. Той се възмущаваше всъщност от себе си, беше допуснал да го заблудят.

После една синкава въздушна вълна се плисна над главата му, разби се на безброй святкащи мехурчета и той престана да мисли.

Всеки път, когато му предстоеше да заминава нанякъде и по необходимост трябваше да се облича по-спортно, той преодоляваше с мъка вътрешната си съпротива срещу разните кариран платове, срещу обувките с дебели подметки, срещу каскетите изобщо и специално — срещу каскетите английски фасон. Той беше фанатично привързан към една строга, макар и малко остаряла елегантност, която зачиташе удобствата, но не им робуваше и която беше по природа чужда на чудатостите, каквито бяха например бомбето, чадърът и прекомерно широкото пардесю на Прокопи. Той се облече „спортно“ в тъмносив костюм без обичайните „карета“, сложи си зимни обувки с нормални подметки и реши да не заменя в никакъв случай тъмния си лоден и широкополата си шапка с мушама и каскет.

Към 8 часа, когато вече оправяше връзката си пред огледалото, готов за излизане, пристигна капитан Петров. Той изглеждаше уморен и недоспал, но в очите му святкаше радостта на човек, който е изпълнил една мъчна задача и има с какво да се похвали.

Най-напред разказа с малко думи, разбира се, как щял да изпусне Прокопи, тъй като жигулата му пристигнала с половин минута закъснение, а през това време бързоходният вартбург заглъхвал вече из южните крайнини на града. Според него Прокопи е или много самонадеян човек, или много неопитен, тъй като карал на дълги светлини, а се знае, че дъждът отразява дългите светлини нагоре и назад като завеса; такава кола може да се открие по заревото ѝ дори през няколко напречни улици. И така се случило, че той напипал вартбурга на разклона двайсетина секунди, преди да зацепи за Пловдив. Понеже се боял да не изпусне писмото, помолил

пловдивското управление да му помогне с една насрещна кола. Инцидентът бил предизвикан на „законни начала“, понеже Прокопи карал с над 100 км в час. Избухливият инженер се нахвърлил върху „негодника“, дето му препречил пътя, онзи, „без да иска“, го засегнал малко с лакътя си по диафрагмата. Така че Петров успял да извади от портфейла му онова писъмце, написано с флумастер, и да го заснеме на филм. Пред Пловдив той предал вартбурга на колегите си, а на връщане отново го поел. В Пловдив Прокопи спрял на бул. „Девети септември“ №31, където живеела майка му, доктор Юлия Сапарева, но не се изкачил до апартамента ѝ — портиерът му се обадил, че докторката щяла да се завърне от дежурство не по-рано от 8 часа. Тогава Прокопи пуснал писмото в пощенската кутия на докторката и без да се бави нито минута, препуснал назад по обратния път.

— В 7 часа пристигнахме, а в 8 часа аз бях готов вече със снимката.

Той извади от чантата си снимката на писмото. С едрия си твърд и нервен почерк Прокопи беше написал само три изречения без каквото и да било обръщение:

„1. Моля те, внуши на оня мръсник, чичо ми, да не се мярка вече в града и да не ми дотяга повече!

2. Предупреди го да ми даде лирите! Утре или в други ден.

3. Иначе ще го убия!“

Нямаше подпис, но датата — „24 октомври, петък“ — беше подчертана с две големи черти. Тонът беше „прокоповски“, това си личеше, но от текста изскачаше една натрапчива мисъл, загатната преди няколко минути от капитан Петров — тоя човек или беше прекалено неопитен, или беше прекалено самоуверен и лекомислено смел. Той говореше за парите нехайно, сякаш лири-стерлинги човек можеше да намери на път и под път. И като се заканваше да убие чичо си, защо трябваше да го заявява писмено и да пише обявата със собствената си ръка? И на края — да пуска обявата в една пощенска кутия, шпертплатено сандъче, което дори еднорък човек би могъл да отвори без всякакви усилия?

— Какво мислиш за това — попита Авакум, като захвърли фотокопието на масата. — От трагичното до смешното има само една крачка, пали?

Капитан Петров беше много уморен и не разбра мисълта му. Той повдигна рамене и рече:

— Колкото и да е смешно, поради своята наивност това писмо показва все пак, че инженер Сапарев има съучастници и че един от тях е навярно неговия чичо!

Авакум го изгледа учудено, направи мълчаливо няколко крачки из стаята и изведнъж се спря:

— Вие казвате, че инженер Сапарев има съучастници, така ли?

— Не ми се вярва да действа сам!

— Виждате го като ръководител на шпионска група?

— Поне като „доставчик“ на секретна информация! Защо?

— Аз съм по-скромен от вас — колебая се дали изобщо да го включа в кръга на заподозрените.

Капитан Петров се изчерви, после силно побледня и изведнъж се почувствува някак неудобно на стола си. Той се изправи, закопча копчето на сакото си, готвеше се да каже нещо, както го изискваше протоколът, но като забеляза добродушно-присмехулните огънчета в очите на Авакум, само се прокашля и отново седна на мястото си.

— Аз съм на заповедите ви! — каза той. — Вие ръководите операцията!

— По-скромен съм от вас и ще ви кажа защо — продължи мисълта си Авакум. — Този път вие се увличате главно по фактите и документите, по доказателствата, а не обръщате никакво внимание на опия моменти, които изглеждат нелогични. Колко пъти сме говорили за това, че на логичното, от една страна, и на нелогичното, от друга, трябва да се обръща еднакво внимание, че логичното и нелогичното трябва да се разглеждат едновременно и без предубеждение!

— Простете, но до тоя час не съм забелязал нищо нелогично в поведението на инженер Сапарев. Освен това писмо. Но то е само неразумно, нищо повече! Никаква антилогика не виждам в него!

Авакум облече лодена си, сложи черната си шапка, погледна се в огледалото и с не особено весела усмивка запита капитан Петров:

— Кажете ми откровенно, виждате ли в мен нещо, което да напомня, да речем, така наречения „злокобен вестител“? Или просто — един палач?

— Какво говорите! — погледна го втрещено капитан Петров, който и без това не се чувствуваше кой знае колко добре.

— Все пак! — каза Авакум. — През тия петнадесет години, откакто работим заедно, аз съм изпратил пет души на смърт. От тях — две жени.

Той прибра писмото на инженера, а на капитан Петров заповяда да открие веднага адреса на „чичото“.

На улицата, преди да се разделят, капитан Петров запита:

— Нали човек се учи от грешките си? Ако не сте се отчаяли вече от вашия ученик, намерете, моля, време, за да му посочите къде и в какво греша!

— Непременно — кимна Авакум. И изведнъж премина с него на „ти“. — Това са неща, за които ти сам би се досетил, приятелю, ако разполагаше с повече време за мислене. Но тази нощ ти имаше много напрегната работа, а освен това беше на път. Имам чувството, че писмото на инженера, което ти успя да фотографираш, ще ни насочи по една много важна следа. От сърце ти благодаря за това писмо. А що се отнася до другите неща... в десет часа ще се съберем с полковник Горанов, както правим всеки ден. На тази среща ти ще разбереш за какво става дума. Но полковник Горанов! Най-сигурният път до неговите „рецептори“ са компютрите, а аз съм изостанал човек и от такава музика не разбирам. *Dornine, non sum dignus!*^[1]

И за голямо учудване на капитан Петров лицето му неочаквано придоби мрачен израз, сякаш през очите му погледна навъсеното утро. Друг път кажеше ли „*Dornine, non sum dignus*“, от лицето му появяваше шеговит смях.

Капитан Петров тръгна към сладкарницата, на връщане от Пловдив на няколко пъти беше изпитал остър глад. Струваше му се, че наоколо му се носи дъх на току-що разлято кафе, миризма на топли кифли. Сега, като се запъти за сладкарницата, почувствува, че му се беше отяло. От кафето вече не идеше оня приятно дразнещ мирис.

Той свърна към управлението, за да търси адреса на Прокопиевия чичо.

* * *

Ръмеше тих, почти незабележим дъждец. Улиците бяха безлюдни. Младият, жизнелюбив Н беше отишъл в заводите, старият,

пенсионираният — беше още по чехли, шляпаше по стаите, изтърсваше завивките, отваряше нашироко прозорците на спалните, за да смени спарения въздух с по-свеж.

В тоя час по улиците беше тихо и Авакум, както вървеше, изведнъж изпита едно странно чувство — че е тръгнал кой знае откога, че улицата няма край и че дъждът вали непрекъснато, без почивки, също — кой знае откога. Това чувство беше мигновено, то премина през душата му като тръпка и следата, която остави, приличаше на неуловимата следа, която оставят подире си бързо прелитащи птици — мернат се и изчезнат, а във въздуха като че ли е останало нещо от техния летеж. И Авакум си каза, че това чувство на „повторяемост“, което беше изпитал, е просто умора. Петнадесет години вървеше по своята улица, която беше една и съща, макар да изглеждаше винаги различна.

„Следващото лято непременно ще замина за Италия“ — мерна се в ума му. Той не можеше да завърши последния том от трилогията си за средиземноморските мозайки, без да пропътува пеш сицилианското крайбрежие от единия до другия му край.

Макар да мислеше за Сицилия, той забеляза на пътя си голям цветарски магазин с разкошни букети от есенни цветя на витрината. Помоли продавачката да събере хризантеми и димитровчета, написа на картичката си един адрес и остави пари на разносвача на магазина да занесе букета на посоченото място.

Тия цветя бяха за малката ясновидка.

Какви цветя!

Димитровчетата напомняха с нежния си дъх отдавнашни неща, а хризантемите тъжно предупреждаваха, че в края на краищата всичко се превръща в спомен.

Денят беше мрачен и не идеше човек да си свирка с уста.

Пък и за какво ще си свирка в такова време?

* * *

Всеки ден в 10 часа ръководствата на двете бригади се събираха в апаратната стая на управлението. На тия кратки съвещания присъствуваше понякога началникът на милицията или майор Иванов,

или някой друг специалист — според случая, който се обсъждаше. Тоя ден на съвещанието дойде само майор Иванов. Авакум беше довел капитан Петров, а полковник Горанов пристигна след половин час закъснение — беше чел стенограмите от снощните разпити.

След като бяха докладвани накъсо сведенията, събрани до тоя час, полковник Горанов запита Авакум дали би му разрешил да обобщи положението около изтичането на секретна информация от ЗСС така, както се беше очертало до тоя момент. Авакум любезно кимна и Горанов започна тутакси:

— Вчера, на 24 октомври следобед, в три часа и половина генералният директор на ЗСС занася на инженерите от конструкторското отделение — срещу подпис! — секретна информация под кодово заглавие „MZ“. В шест часа без четвърт началникът на отделението инженер Прокопи Сапарев търси по телефона генералния директор, за да го уведоми, че ще му донесе обратно секретната документация, за да бъде тя заключена в неговия специален сейф. Генералният директор отсъствува и инженер Сапарев, без да пита повече дали ще се завърне и кога и без да се съветва със заместника на генералния директор, решава да заключи документацията в железния шкаф на отделението. Той прибира ключа от шкафа и в шест часа и няколко минути тримата инженери — Сапарев, Хафезов и Карадимов — напускат завода и по така наречения „черен“ път отиват заедно в кръчмата „Пияни вишни“.

В шест часа и 26 минути някой повиква по телефона инженер Прокопи Сапарев. В 6 часа и 28 минути той излиза от кръчмата. Пазачът на отделението Стамо Стаменов (починал от мозъчен кръвоизлив тази нощ) и пазачът на вход „Б“ твърдят единодушно, че инженер Прокопи Сапарев е дошъл *отново* в отделението в 6 часа и 40 минути и е престоял до 6 часа и 50 минути.

Инженер Сапарев се завръща в „Пияни вишни“ в 7 часа и 03 минути.

В 7 часа и 20 минути в кръчмата пристига пазачът Стамо Стаменов и пред свидетели твърди, че инженер Сапарев е бил в конструкторското отделение; че там е останал някое време и че си е отишъл в негово отсъствие, като е взел ключа със себе си.

По този повод става спречкване между двамата, Сапарев удря шамар на Стаменов. Стаменов припада и през нощта умира в

болницата, без да дойде в съзнание.

При разследването се установява:

а) че Прокопи Сапарев е пипал секретните документи;

б) че е оставил два вида следи около железния шкаф. Едните следи са били от обувките му, когато са били сухи, другите следи пак са от неговите обувки, по когато са били вече мокри.

Забележка. От 6 часа започва да вали силен дъжд.

Пред следователя Прокопи Сапарев дава уклончиви и противоречиви показания за времето, прекарано от него между 6 часа и 28 минути и 7 часа и 03 минути. Първоначално твърди, че е слязъл на първата спирка на рейс №2, че там е приказвал с някакъв човек около 5 минути и че после се е завърнал с рейс №2. Сетне, когато следователят го притиска, той дава други показания — че е престоял на спирката не 5, а 20 минути. Той твърди, че през цялото това време е държал чадъра си отворен, а капитан Петров е забелязал при завръщането му в кръчмата, че чадърът е сух.

Инженер Прокопи Сапарев категорично отказва да съобщи името на човека, с когото (според него) е разговарял 20 минути на първата спирка на рейс №2. Той отказал също така да посочи точното място, където (според него) е разговарял със своя приятел. Накратко, той отказва да установи алиби (или пък не е в състояние да установи такова алиби), което да го извади извън подозрението, че времето между 6 часа и 28 минути и 7 часа и 03 минути не е употребил, за да ходи до завода, да престоява там и да се завръща обратно.

Тоя отказ да установи алиби; следите от мокрите му обувки около железния шкаф и показанията на двамата пазачи, че са го видели да влиза в отделението, и показанието на пазача на вход „Б“, че го е видял да *излиза* от отделението — са според мен доказателства от *безспорен* характер. Трябва да се смята безусловно, че инженер Прокопи Сапарев е причина за изтичащата и вероятно изтекла вече секретна информация от ЗСС.

Няколко думи за писмото, което Сапарев е оставил на майка си в Пловдив. От това писмо може да се заключи, че в аферата е замесено лице, което Прокопи нарича „чичо“, но което по всяка вероятност не му е никакъв чичо. „Чичо“ — това е, разбира се, псевдоним. Инженер Прокопи Сапарев навярно прави някакви услуги на това лице, срещу които услуги той държи да му се заплаща в лири. От писмото може да

се съди също така, че „чичото“ е компрометирано лице и че се държи неделикатно.

Особен момент в писмото е майката на инженера. Тя има връзка с „чичото“, от което следва, че и тя е в аферата. Може би нейната роля се свежда до поддържане на връзка между инженера и „чичото“ — това предстои тепърва да бъде установявано.

Аз мисля, че в аферата са донякъде и другите двама инженери — Хафезов и Карадимов. Това, че напоследък ходят заедно и не се делят един от друг, е признак от много съмнително естество. Има, значи, нещо, което ги обединява и сдушава. Хафезов се крие зад следователската титла на своята жена, а Карадимов — зад репутацията, която си е създал на лекомислен женкар.

В тази афера навярно са замесени и други хора. Кому например предава нашия инженер информацията си? Кой му е резидента? По какъв канал се предават информацията?

Но това са подробности. Като се дръпне главната бримка, разплита се целият чорап. Нали?

Искам да ви кажа още нещо. Дори да не беше снощния случай, аз пак щях да стигна до Прокопи Сапарев. Моята компютърна система на следене и натрупване на белези извади Прокопи Сапарев на червена позиция, което означава, че от всички „информатори“ той е оптималният, тоест *главният*.

Зная, че тази система не е по вкуса на моя колега Захов, той недолюбва електрониката, иска докрай да си остане верен на принципите на старото „класическо“ мислене. Е, добре, той е представител на една по-стара школа и негово право е, въпрос на чест е да държи на принципите ѝ.

Но в края на краищата какво значение имат методите. Важни са резултатите. Прокопи Сапарев е в ръцете ни, това е важното! Скоро ще разплетем целия „чорап“ и изтичането на секретна информация от ЗСС най-после ще секне!

Аз предлагам да заминем още днес за София, и там, на по-високо равнище, да решим как да процедираме по-нататък, т.е. кога да сложим ръка върху инженера и неговите най-близки помощници.

Като завърши, полковник Горанов избърса ръцете си с кърпичка, бяха се запотили, извади дълга папираса, щракна с електронна запалка и майсторски се обви за една секунда с тънък облак синкав дим.

— Браво! — възхити се Авакум. — Бива си ви!

— Нали? — прие похвалата Горанов, като кокетливо се усмихна. — Благодаря ви за комплимента. А всъщност тази задача не беше кой знае колко сложна! Това беше един доста ординерен случай. Не си струва да ме хвалите!

— Но вие за какво си мислите, че ви хваля? — погледна го студено Авакум.

Очите му бяха се превърнали сякаш в два свредела, нямаха милост, бяха се забили в гледните на другия и дълбаеха, дълбаеха.

— Аз мисля, че разговаряме по аферата — каза сухо Горанов, като отмести погледа си от лицето му.

— О, грешите! — премина на обидно-ласкав регистър Авакум. — Аз имах пред вид само вашето майсторско пускане на дим! Съжалявам, че сте ме разбрали зле.

— Чудно! — каза Горанов. — Значи, вие не приемате моята концепция?

— Но как да я приема, като тя ми прилича, извинявайте, на един спукан балон, издиша от самия си пъп!

— И вие наричате Прокопи Сапарев „спукан балон“, така ли да ви разбирам?

— Аз наричам Прокопи Сапарев все още „гражданино Сапарев“, а вашата концепция, че той е главният доносчик и изобщо доносчик, ми прилича наистина на спукан балон!

— Но това е нечувано! — плесна с ръце Горанов и се огледа да провери дали няма да намери подкрепа в нечий други очи.

Капитан Петров го гледаше въздържано, но не го отблъскваше, а майор Иванов изглеждаше уплашен и объркан, като уплахата му беше по-силна от объркването.

— Вие наричате „спукан балон“ следите от неговите мокри обувки?

— Аз мога да си купя, любезни другарю Горанов, същите обувки като вашите, същия номер, да изкривя токовете от вътрешната страна, както ги кривите вие, и като задигна от бюрото на майор Иванов едно важно дело, да докажа посредством следите от обувките ви, от вашите обувки, че вие сте били в неговия кабинет и че вие сте задигнали делото.

— Да речем! — кимна с престорена благосклонност полковник Горанов. — Да речем, че следите от обувките са наистина един ненадежден свидетел — схващане, с което аз не съм напълно съгласен, но както и да е! Питам: двамата пазачи, които са видели с *очите си* инженер Сапарев, и те ли са „спукани балони“?

Майор Иванов, който го гледаше с широко отворени очи, изведнъж се разсмя.

— На въпроса ви ще отговоря с въпрос. Може ли човек, който не носи чадър, да измине 25 крачки в проливен дъжд, без да се намокри?

— Не прекалявате ли? — намръщи се полковник Горанов.

— От „черния вход“ на завода до входа на сградата, където се намира конструкторското отделение, има точно 25 крачки. По времето, когато според вас Сапарев дохожда за втори път в завода, навън се излива пороен дъжд. Допущате ли вие, че Сапарев е могъл да измине два пъти по 25 крачки под дъжда, без да се намокри поне мъничко? Пазача на вход „Б“ изрично подчертава, че Сапарев не е носил чадър. Човек, който не носи чадър и изминава 50 крачки под силен дъжд, *непременно* ще се намокри, пали?

Авакум се обърна към капитан Петров. — Беше ли мокър инженер Сапарев, когато се завърна в кръчмата?

— Пардесюто му беше абсолютно сухо и шапката му беше суха.

— А чадъра му?

— И чадъра му беше сух.

Авакум се обърна отново към полковник Горанов:

— Ако между 6 часа и 28 минути и 7 и 03 Прокопи Сапарев е дохождал повторно до конструкторското отделение, трябва да се предполага, че дъждът непременно е намокрил както шапката му, така и неговото пардесю. Но шапката и пардесюто му по чудо остават сухи. Намокрят се само подметките на обувките му, за да оставят следи около железния шкаф. Как ще обясните вие тези чудеса? Шапката и пардесюто сухи, а подметките мокри!

Полковник Горанов навъсено мълчеше.

— За да бъде картината, както се казва, „пределно ясна“, ще направя едно допълнение към вашето „обобщение“. Според шофьорите, разпитани от моите хора, двойните врати на „черния“ вход, през които влизат и излизат товарните коли, са били заключени още в 6 часа. Същото е потвърдил пазачът на вход „Б“, когато е бил

разпитан за втори път. Така че вероятността Прокопи Сапарев да е пристигнал с кола досами стъпалото на вход „Б“, трябва напълно да се изключи.

Полковник Горанов за трети път запали цигара, по сега не се обви тутакси в къдрави облачета дим. Той всмукна дълбоко няколко пъти от цигарата си и каза, като направи пренебрежително лице:

— Когато трябва да се избира между показания на хора и показания на вещи, по презумпция се дава предпочитание на показанията, дадени от хората.

— Това „правило“ вие сега ли го съчинихте! — засмя се Авакум.

— Логиката го изисква! — каза мрачно полковник Горанов.

— Логиката държи сметка за всички видове показания, без да прави разлика дали са от предмети, хора, животни и прочие. Но понеже вие търсите помощ от логиката, аз ще ви кажа, че в настоящия случай тя не е на ваша страна. Тя е против вас. Слушайте! Ако инженер Сапарев беше дохождал втори път, както твърдите вие, той в никакъв случай не би направил две неща. Искате ли да ви кажа какво не би направил инженер Сапарев?

— Казвайте, щом това ви прави удоволствие!

— Ще го кажа не за собствено удовлетворение, а за да видите защо гледам на вашата хипотеза като на „спукан балон“. Ако инженер Сапарев беше минавал втори път в конструкторското отделение, за да заснеме на микролента свръхсекретните документи, той не би сторил в никакъв случай две неща. Първо — не би оставил отключен железния шкаф. Защо трябва сам да дава *видимост* на престъплението си? Какво ще спечели от това? Обикновено престъпникът се старае да не оставя следа, да не създава видимост, че е извършил престъпление. Какво похубаво от един заключен шкаф? Заключениеят шкаф не буди подозрения, не алармира милицията, не предизвиква следствие и прочие ненужни неща. Заключениеят шкаф осигурява, поне временно, спокойствие и тишина. Да оставиш отключен шкафа, който тайно си отворил — това е равносилно да насочиш дулото на пищова към гърдите си! Няма на света такъв наивен шпионин, уверявам ви!

Същите бележки бих могъл да направя и по отношение на „забравения“ ключ. След като Прокопи Сапарев влиза „легално“ в отделението, защо е трябвало да излиза „нелегално“ оттам, задигайки ключа със себе си? Да си представим нещата така, както биха

изглеждали, ако Прокопи Сапарев беше наистина централна фигура в тази история и беше дохождал втори път в отделението, за да заснема тайно на микрофилм пристигналите свръхсекретни документи. Най-напред той се освобождава от присъствието на пазача Стамо Стаменов, като го изпраща да му донесе закуска. Това е правдоподобно. Той изщраква с фотоапарат за около 5 минути двадесет страници — и това е правдоподобно. После тръгва да си ходи, като оставя шкафа *отключен* — това е неправдоподобно. Не дочаква да се завърне пазача и да му донесе закуската, както е заръчал, а офейква, като задига и ключа от отделението — това също е абсолютно неправдоподобно. Така би постъпил само човек, който гори от желание да попадне незабавно в ръцете на милицията. Нека другарят Иванов да каже, понеже го е разпитвал още същата вечер, дали е забелязал у него подобно желание?

— Какво говорите! — сепна се майор Иванов. — Моля ви се! Нали вие сам следяхте разпита? Той настръхваше при мисълта, че го подозирам, бранеше се и дори сам нападаше!

— Държеше се като нормален човек. Въпреки някои странности в характера си Прокопи Сапарев е нормален човек, безсмислено е да му се приписват действия, които по начало са присъщи само на неуравновесени и ненормални хора. Така ще тръгнем подир призраци и истината ще се изплъзне от ръцете ни.

Авакум, предизвикан от полковник Горанов, започна бележките си със страст, агресивно, но бързо се успокои, увлече се в собствените си мисли и забрави раздразнението си.

— На особено мнение съм и по отношение на тия прословути 32–33 минути, за които майор Иванов води снощи голяма битка с инженера. Ако приемем версията на полковник Горанов, ние трябва да предоставим на инженер Сапарев максимум 30 минути: за отиване до завода и оттам до конструкторското отделение; за правене на микроснимки; за излизане от конструкторското отделение и за завръщане от завода. За да стигнат 30-те минути за всичките тези действия, ние трябва предварително да изключим всякакво ходене пеш, т.е. да приемем, че след първата спирка на рейс № 2 Прокопи Сапарев се е движил по-нататък само с кола. Една лека кола може да стигне от споменатата спирка на рейса до ЗСС за около 10–12 минути, и то при положение, че шофьорът има късмет и че на колата са

създадени идеални условия за движение. Но както знаем от снощния разпит, портиерът на централния вход твърди, че не е виждал изобщо инженера нито на излизане, нито по-сетне. Следователно, за да влезе в завода, инженера е бил принуден да направи една обиколка до „черния“ вход на ЗСС, равна приблизително на един километър. В дъждовно време и по разкалян път този километър не може да се измине за по-малко от минута и половина, две. Като се прибави към тия две минути още една минута, равна на математическата вероятност от принудително спиране поради поява на червена светлина — получава се недостиг на време, равен на около 3 минути. Откъде ще вземе инженера тия 3 минути? Той няма откъде да ги вземе, не може да ги набави, защото пашата версия, т.е. версията на полковник Горанов не му предлага никакъв резерв.

Така че и по отношение на минутите версията на полковник Горанов търпи сериозна критика. Тя изобщо е една неудачна версия според мен. Не се покрива с никакви доказателствени материали било от логичен, било от технически характер.

Трябва да се изчакат резултатите от огледа на спирката, където е слязъл Прокопи Сапарев. Сега моите момчета са там. Може би ще научат нещо, което да хвърли една първоначална светлина върху странното поведение на Сапарев. Засега в тази афера сме се натъкнали на факти, които логиката отрича, и на логика — с която фактите се разминават.

Той напълни лулата си и запуши.

Майор Иванов продължаваше да го гледа с огромно учудване в очите си и с малко страх, а капитан Петров беше прехапал долната си устна, сякаш изведнъж си беше дал сметка каква опасност го е дебнела на пътя.

Полковник Горанов гледаше мрачно пред себе си и пръстите на дясната му ръка почукваха безшумно по облегалката на стола.

— Капитан Петров — обърна се Авакум към помощника си, — имате ли сведения за „чичото“ на Прокопи Сапарев?

— Прокопи Сапарев няма чичо — каза капитан Петров. — Иван Сапарев — баща му — не е имал брат.

---

[1] Господи, не съм достоен! (лат.) ↑

ГЛАВА ВТОРА

БЛАТОТО

Както споменах в началото на разказа, с Авакум се запознах в село Момчилово преди петнадесет години. Току-що бях назначен за ветеринарен лекар на района, а той беше дошъл в Момчилово във връзка с аферата „Ичеренски“. Като човек на приключенията аз водех доста (скромно казано) бурен живот, но и за добитъка полагах грижи. Някои по-знаменити момчиловки, каквато на времето беше например Балабаница, момчиловската Лорелай, навярно си спомнят и сега разни неща. Разбира се, Балабаница беше хлътнала по Авакум и това си беше съвсем естествено, но без моето специално внимание и без моите особени грижи — щеше ли нейната крава Рашка да стане районен първенец по млеконадоя? Друг път.

Момчиловските Лорелай много се заглеждаха по мен и кой знае какви успехи щях да имам, ако не бяха тия страхотни ветеринарни клещи за вадене на зъби, които носех постоянно в джоба на бялата си манта. С такива клещи можеше да се измъкне не само зъб, но дори и цял крак. А това смуцаваше клетите жени и повечето от тях навярно са преживявали сериозни драми.

Иначе се радвах на големи успехи. Спомняте ли си село Кестен, дядо Реджеб имаше колиба над селото, досами гората, но това не беше кой знае какво; внучката му Фатме живееше при него. Да е имала тогава 16–17 години, не повече. Веднъж я зърнах да се къпе в реката и се спрях, затаих дъх, да не я уплаша много. Беше летен ден, през шубраците се провираше слънце и водните капчици по бялата ѝ кожа приличаха на истински бисери! Навярно са били дори по-красиви от истинските бисери! Както и да е, но Фатме ме видя и толкова силно се развълнува! Господи, толкова се развълнува!

Едва не ме заслепи с пясък, тиня и други разпи неща, които загребваше от дъното на синкавия вир и хвърляше право в очите ми. Какво ѝ беше хрумнало, та все в очите ми се целеше, един бог знае. Но си личеше, че беше много развълнувана. На момичета като нея това не

се случваше всеки ден. И как би могло да се случва всеки ден, не беше само едно село Кестен, което бях длъжен да наглеждам!

След два-три дни занесох един гердан на Фатме. Случайно бях минал през Девин и тоя гердан ме погледна през една витрина и сякаш ме помоли да го купя. Той беше много красив. Но Фатме дори не го погледна, както трябва!

— Вземи го, дъще! — съветваше я благо Реджеп. — Тоя човек ти прави подарък от сърце, вземи го!

— За какво ми е? — сопна се Фатме. — Що ми трябва тук купешки гердан? Ако ми е до гердан, аз сама ще си свия от бърз и ще е по-хубав от тоя!

И не иска да го вземе.

Запокитих аз моя гердан високо на една мура и там си стоя дълго време, две или три години, а после изчезна. И Фатме се измъкна от пущинака, слезе в Мадан при някакъв миньор и там се задоми. А пък аз ѝ предлагам да стане царица! Има в моя район една дузина крави-рекордьорки, тъй че не бях владетел само на думи! Нямахте защо да ми се перчи толкова със своя миньор.

Не можех да се оплаквам от липса на внимание, но тъй или иначе, нито една от момчиловските Гретхени и Лорелаи не отвори тайно портата ми, за да си побърбим насаме. Аз оставях нарочно портата отключена и се ослушвах от собата дали няма издайнически да скръцне. Не скръцна нито веднъж! Кой знае, може би на тия жени и наум не е дохождало, че ще дръзна да оставям нощно време къщата си отключена. Кой знае! Но сигурно ще да е било така.

Години отминаха, аз оставям по навик портата отключена, но отдавна съм престанал да се ослушвам. Предпочитам да си седя спокойно до огнището и да си мисля за разни неща. Пък и ония жени ги няма вече — едни остаряха, други се изселиха. Балабаница почина преди 7 години по най-недостоеен начин — от грип. Такава жена да почине от грип!

А с днешните жени се разминавам. Имам чувството, че ако покания някоя да ми дойде на гости, тя или ще се съгласи тутакси, или ще ми вдигне ужасен скандал. Не ми е по вкуса нито едното, нито другото. Затова си седя до огнището вечерно време и ровя с пръчица в пепелта. И се радвам, че съм бил на времето толкова далновиден. Ако тогава не бях закупил тази къща, сега щях да живея в градска стая и

щях да грея ръцете си на нафтова печка или на електрическа духалка. Ето какво значи човек да е практичен и да има усет към промените, които предстоят. Предчувствах, че момчиловци ще вдигнат нови къщи — модерни, с колонки отпред, с еркерчета и балкончета, че ще въведат електричество вътре и че старите оджази, пещи и одаи ще останат в приказките да правят дружинка на старите песни и обичаи. Затова купих къща и, слава богу, сега мога да стоя с часове край живия огън и да си мисля за какво ли не. Така постъпват практичните и делови хора, а романтиците — нека те да греят ръцете си на духалките, да ся варят кафе в електрически джезвета и да поддържат „кондицията“ си с изкуствен белтък.

* * *

След като постигнах големи успехи в Момчиловския край, преместиха ме в друг район, по на север, с районен център — нека да го наречем условно — Воднянци (нали се уговорихме, че заради ЗСС всички селища и местности наоколо ще наричаме с условни имена!). Воднянци е богато село, има хотел-ресторант, кино, ремонтен цех, ловна дружинка и самодеен хор. Хубав път го свързва с централното шосе, по леко нахълмените му околности виреят десертни лозя, а на юг се зеленяят мочурища, пренаселени зимно време с диви патици и гъски. Воднянци ме настаниха в една градска къща на сред селото. Имах баня, телевизор, хладилник. Спалнята ми се отопляваше с електрически радиатор, в гостната си имах масичка, специално пригодена за игра на шах. Не чувах стъпките си, защото подът беше постлан с дебел мокет, толкова беше тихо, но шумотевицата, която идеше отвън, започна да ми взема здравето още на третия ден. Ах, насреща имах киното, сладкарницата, ресторанта! Радиоуредба свързваше салона на киното с улицата, така че всеки звук, който се разнасяше на екрана, стигаше с пълна сила и до моите уши. В сладкарницата безумстваше един магнетофон, който не почиваше дори през обедните часове. Но това е още нищо! Вавилонията идеше от ресторанта — от лятната му градина, от подиума, където издевателствуваше неговия естраден оркестър. Една гърдеста певица в отминала младост и петима младежи в одеяния ни мъжки, ни женски

произвеждаха поп-музика, като правеха с инструментите си всичко, каквото беше по силите им, за да превърнат нощта в кошмар.

На третата вечер почувствувах, че ме обзема някакъв душевен делириум тременс. Това беше пристъп на нервна треска, сигнала за приближаваща се душевна катастрофа. Грабнах палтото си, пресякох тичешком площада, който се тресеше от адски звуци, и след десетина минути се намерих в южния край на селото, където шумотевицата още настигаше слуха ми, но като през някаква дебела завеса.

Продължавах да вървя. Беше кратка августовска нощ, имаше голяма луна, седефена виделина заливаше целия свят. Бях излязъл на един прав, широк и навярно отдавна занемарен път.

Тоя път уверено водеше някое време между овощни градини, бостани и лозя. После той излезе на едно просторно и осеяно с могили поле, което на запад се преграждаше от планини. От лявата страна на пътя тъмнееха шубраци, тук и там се мяркаха като разтворени гигантски чадъри короните на върби или щръкнали като показалци към небето усамотени тополи. Откъм тази страна на пътя се носеше глухо и далечно квакане на жаби или пък се въземаше писък на нощна птица, който отекваше в тишината като вик на уплашена до смърт жена.

Откъм дясната страна на пътя лекият нощен ветрец донасяше приспивната изначална песен на щурците. Това беше странен път, който водеше през странни места. Отляво се простираше пустош, осеяна с шубраци, с мяркащи се усамотени дървета. Отдясно се разстиляше познато родно поле със заоблени могили, унесено под студената светлина на месечината в спокоен и отмарящ сън.

По тоя път личаха следи от насипван някога чакъл, срещаха се късчета от разбит асфалт. Беше съвсем очевидно, че това е било по-рано участък от централно шосе, а сетне, когато са изправяли шосето, тази отсечка е останала като един ненужен апендикс. На северозапад и югоизток апендиксът без друго излизаше с двата си края на централната магистрала и аз бях сигурен, че цялата тази изостанала отсечка едва ли ще е по-дълга от два-три километра.

Така вървах сред тишина и безлюдие още десетина минути. Сетне, след един завой надясно, изведнъж изскочи пред очите ми от лявата страна на пътя една къщичка с керемиден покрив, с бял комин — нито много малка, нито голяма. Срещу къщичката, на самия път,

грабна моментално очите ми една червена лека кола, която имаше доста внушителни размери и веднага напомни с формата си и с не знам още какво, че е (аз не съм автоманиак!) *чужда*, тоест, че е от западен произход. Тази кола сякаш беше чакала само моята поява — не бях излязъл още от завоя, както трябва, и фаровете ѝ светнаха и отправиха в очите ми ослепителен поток светлина. Инстинктивно отскочих встрани, наляво от пътя, и колата тутакси профуча с леко ръмжене покрай мене. Както казах, тя като че ли беше в пълна готовност за потегляне и само чакаше появата ми, за да се втурне напред. „Чужденец — рекох си, — отбил се встрани от магистралата, за да си почине на спокойствие някой и друг час! Е — пак си рекох по негов адрес, — на добър път!“ Бях в добро настроение, лоши мисли не ми идеха наум. Когато застанах пред къщата и взех да я оглеждам, неочаквано помислих: „Ами какво щеше да стане, ако не бях отскочил встрани?“ Един бог знае какво щеше да стане, аз бях в добро настроение и не ми се мислеше за лоши неща.

Обиколих къщата отгук-оттам и бързо се досетих, пък и не беше мъчно да се досети човек, че тази паянтова постройка е била някога си кръчма. В добрите за нея времена централното шосе ѝ доставяло редовна клиентела, тук спирали автобуси, каруци, пътници се отбивали да хапнат, да изпуснат цигара или да съживят настроението си с юзче ракия. После, когато „изправили“ шосето, кръчмата изсъхнала, както изсъхва клонче на дърво, по чието стебло не тече вече сок.

Около кръчмата още личаха останки от ограда — стърчаха колци, валяха се по земята парчета заръждавяла бодлива тел, лежеше като непогребан труп разбита врата, почерняла от влага и мръсотии. От това място, където беше захвърлена вратата, започваше пътека, гъсто обраснала с папрати и треволяк. Тя се виеше двадесетина крачки сред едно голо място, което с било по-рано заден двор навярно, а сетне секваше като прерязала с нож. Оттам нататък се ширеше опя тайнствен простор, откъдето идеха отчаяните писъци на птиците, квакането на жабите и където се мяркаха като привидения самотни тополи и прегърбени върби, и тумби от храсталаци, скупчени като стада от диви прасета.

„Чуден свят!“ — зарадвах се в душата си на тази дивотия. И понеже бях много уморен, свърнах отново към входа на кръчмата,

хвърлих палтото си на земята и се изтегнах тутакси по гръб.

Колко време съм лежал така — не зная и не помня, тази нощ не погледнах часовника си нито веднъж. Но по едно време почувствах да ме обхваща странно безпокойство, някакъв смътен страх може би и което беше най-чудно — сякаш безпокойството и страха идеха от много определено място, от оная страна, където квакаха жабите. Изправих се, поразкърших рамене, за да се уверя, че не сънувам, заобиколих къщата и излязох на пътеката. И в същия миг видях, че насреща ми се задава човек. Той наистина идеше от оная страна, тайнствената, дето дивите прасета бяха се скупчили на тумби.

Беше ясна нощ, сякаш гледах света през тънка люспа от седеф.

Човекът, дето идеше насреща ми, беше едър мъжага, почти исполин. Носеше винत्या, в дясната си ръка държеше дебел бастун.

И той ме видя, но присъствието ми на пътеката като че ли не му направи впечатление. Нито се забави, пито избърза, движеше се равномерно, като машина. Ако съдех по лицето му, възпълно и заоблено, лъхащо на здраве, епикурейско лице — той беше, изглежда, скоро прехвърлил шейсетях години, ходеше изправен, крачките му бяха твърди. Като наближи, аз за миг се поколебах дали да се отместя встрани от пътеката, тоя тип само дето не пухтеше като парен локомотив, можеше да ме прегази като нищо. Но аз не се отместих нито сантиметър встрани, а и локомотивът не изпитваше желание да гази.

— Гледай ти! — каза този човек, като се спря на една крачка пред мене. — Само ветеринарен доктор дето не се беше мяркал тук!

„Гледай ти? — повторих си наум възклицанието му. — Откъде пък знае, че съм ветеринарен доктор?“ Но като разбрах, че ме познава, почувствах се по-спокоен.

— Разхождам се! — рекох аз. — Вие откъде ме познавате?

— Оная вечер, като си пиех бирата в ресторанта, вие се показахте на вашия прозорец и един се обади: „Гуй е новия ветеринар!“ Какво дирите тук?

— Разхождам се! — повторих аз.

— Намерили сте място за разходка! — махна с лявата си ръка исполина, в дясната си ръка стискаше бастуна. — По тези места само караконджули се мяркат нощем. Не е за вас!

Не му отговорих веднага. После рекох:

— Аз съм укротявал бикове! — рекох. — А на един бик, дето не му идеше ума в главата и все налиташе да гази и да бодне, направих инжекция ей с такава игла — двадесет сантиметра дълга!

— И какво? — рече исполинът.

— Два депа спа, а на третия пак започна!

— Бива си ви! — рече исполина, но не се засмя, както очаквах, а продължи да се взира любопитно в лицето ми. — Ха да поседнем! — предложи неочаквано той и кимна подканващо към входа на кръчмата. — Тъй и тъй сме се срещнали, да си побъбрим минута-две.

Седнахме на каменното стъпало пред къщата. Той се отпусна направо на камъка, но аз постлах палтото си и затова на мен ми беше по-добре.

— Аз се казвам Анастаси Буков — рекох. — В Смолянския край свърших няколко полезни неща с млеконадоя. А мога ли да зная ваша милост кой сте?

— Ако ви кажа, че съм партийния секретар, няма да повярвате.

— Нито ще повярвам, че сте секретаря на ОФ!

— Не съм дори председател на местния общински комитет — продължи исполинът.

— Има време! — рекох.

— Аз се казвам Спирос Драгнев, любезни докторе. Роден съм в Пещера, а по професия съм лесовъд. Бил съм лесничей, гатерджия, директор на лесовъден техникум и на края — кръчмар. Двадесет години съм държал ей тази кръчма — той чукна с бастуна си по каменното стъпало. — Но преди две години, когато изправиха шосето, туй място запустя. Сега съм председател на ловната дружинка.

— Ето че сте председател все пак!

— Не мога да се оплача от съдбата си!

— Споменахте за караконджули?

— Да. Не ви съветвам нощем да скиторите наблизко.

— Заради караконджулите ли?

— Не бъдете самонадеян! Оттатък е опасно място. Той посочи назад към мистериозното пространство, откъдето квакаха жабите.

— Не вярвам на басни! — рекох.

— Но на мене вярвайте, защото аз съм живял тук двадесет години!

— И сте имали големи приключения?

— Аз лично — не! Но са ставали някои неща.

— Е, добре! — рекох. — Чия е тази къща сега?

— На селсъвета. Дадена е за ползуване на ловната дружинка.

— Чудесно! — рекох. — Аз ще помоля селсъвета да ми даде под наем тази къща.

— Вие сте луд! Какво ще правите сам до това благо? Той ме гледаше със смаяни очи.

— Блато ли! — възкликнах аз. — Но това е за мене щастие, ако наблизко има блато!

— Не бързайте! — повдигна ръка исполинът. — Вие не знаете още *какво* е това блато, за което приказваме!

— Ще развъждам патици и гъски — казах аз. — А може би и биволи. Вие нямате представа колко икономично животно е бивола, а какви облаги дава! — Биволите бяха една моя стара идея.

— Нищо няма да развъждате, докторе, ни птици, ни гъски, а пък за биволи да не приказваме! Туй място е опасно и освен за зимуване на дивеч, за друго не става.

— Като е толкова опасно туй блато, вие защо ходите там?

— Ловувам.

— Аха! — засмях се аз. — Къде ви е пушката?

— Тука е. Искате ли да ви покажа моята пушка? Той се надигна, извади ключ и отвори. Облъкна ме тъмнина, която вонеше на застоял тютюн, на мишки и на още най-малко десет други мръсотии.

Той наистина имаше пушка, една разкошна ловна карабина. Висеше над одъра му със самочувствието на царица.

— Винчестер! — рече той. — Друга такава пушка в България няма!

Другите неща в този хамбар бяха мизерни. Дъсчен одър, куц стол, маса, покрита със стари вестници.

— Това е! — рече той, като ме видя, че се оглеждам. — Не подхожда за културен човек!

Той не отиде да ловува, а любезно предложи да ме изпрати до в къщи.

Преди да се разделим на площада, аз го запитах:

— И така, вие не ме съветвате да живея там?

— Онази къща не е за вас! Приказва се, че в блатото излизали нощно време духове, а в кръчмата са се навъдили плъхове, които могат

да огризат човека до кокал. Послушайте ме каквото ви казвам — там не е за нежни хора като вас!

— Против плъховете имам сигурно химическо средство — рекох аз. — А на духове не вярвам! Аз не съм романтичен човек!

* * *

На другия ден аз наех под наем старата кръчма.

Председателят на съвета дълго се мръщи, докато да даде съгласието си, и чак като взех да му разказвам за биволите надълго и нашироко, той махна с ръка и нареди на общинския секретар да ми издаде заповед за настаняване.

— Отивате там на ваша отговорност! — рече ми той. — Местността е влажна, пълно е с комари, а освен това... ще имате в съседство едно блато, за което се носят разни приказки.

— И вие ли? — учудих се до немай къде и дори се възмутих малко: — Как ви иде наум да ме смятате за суеверен човек?

— Там са пропадали хора — каза председателят. — Това е истина. Миналата есен отиде на лов за диви патици един инженер от град Н и вече никои го не видя. Може да проверите. Този инженер се казва Юлиан Петров. Изчезна, като да не е бил! А по-възрастните хора разправят и за други случаи. Тъй че... — той повдигна пръст: — На ваша отговорност!

— Няма да ми се случи! — рекох. — Аз имам две кучета в Момчилово, два вълка, ще пиша писмо да ми ги проводят в най-скоро време.

— Това е разумно — кимна ми председателят. И все пак...

Може би щеше да каже, че отивам там на своя отговорност, но се сети, че беше го казал вече, и замълча.

Както и да е. Той изпрати бригада, която да почисти и да постегне къщата, а за биволите не отвори дума.

На обяд срещнах пред ресторанта моя исполин. Магнетофона от комсомолската сладкарница виеше, затова ние си избрахме маса в най-отдалечения ъгъл на салона.

— И тъй — поклати той глава и мрачно се усмихна. — Вие не ме послушахте. Научих, че сте наели моята бивша кръчма.

— Че защо да не я наема! — рекох. — По-добре ли ще се чувствувам тук?

Той не отговори. Изпи мълчаливо водката си и стана да си върви. Преди да ми подаде ръка, рече:

— В мазето имам разни боклуци. Някой ден ще докарам един камион да ги вдигнат.

— Когато пожелаете! — засмях се аз.

Бях щастлив, нещата се уреждаха толкова добре.

* * *

На обяд занесох шише ракия на работниците, поговорихме за туй-онуй, разправих им за биволите, а сетне се запътих по пътеката, за да видя с очите си блатото и сам, да преценя за какво го бива. Преди да нагазя в хрусталаците, настигна ме един от по-възрастните работници.

— Като сте рекли да минете по тези места — рече ми той, — искам да ви предупредя да внимавате. Да се движите само по пътеката и встрани да не се отбивате.

— Не бойте се! — рекох. — Аз не съм вчерашен.

— То е тъй, но пак си отваряйте очите и си имайте нещо наум. Защото туй блато не е като другите, то си мени фасона, ако не всеки ден — през ден. Днес си стъпил тук на твърдо, а като идеш утре и погледнеш — на същото място гьол!

— Е, хубаво! — рекох. — Дълбоки ли са тези гьолове?

— Някои не са покрити дори с вода, другарю! Само тиня.

— Е, ще се окалям малко, какво да се прави! — позасмях се и магнах с ръка.

— Вие си имайте наум само това, да не стъпвате по мочурливи места. Някъде, другарю, тинята е дълбока до два метра! Имайте го туй пред вид!

— Непременно! — рекох. — Ще имам пред вид! Той се върна назад, навярно ядосан в себе си, че не беше настоявал да ми прави дружинка из блатото, а аз продължих пътя си с развеселена душа.

Спуснах се по една стръмнина и след няколко крачки се намерих най-после лице с лице с мистериозната местност. Пред мен се издигаше една плътна ограда от хрусталаци, някои до кръста ми, други

до раменете; пътеката се извиваше в краката ми като змия. Преминах ребром това препятствие и ето че пред очите ми се откри едно равно, сивозеленикаво поле, потънало в трепкаща мараня и украсено тук и там със самотни тополи и плачущи върби. Някъде блатото беше зелено, на други места черно, а се виждаха участъци, които изглеждаха направо сиви. Но най-силно впечатление ми направиха при това първо съприкосновение с него три неща: безлюдие, жегата и ужасната тишина. Човек можеше да си помисли, че е попаднал в друг свят, на друга планета.

Пътека, каквато пътникът може да си представи, като чуе тази дума — нямаше, но пред моравата, която се разстиляше насреща ми, едва забележимо личеше нещо като просека, тунелче от по-ниска трева. Тръгнах по това тунелче и само след двадесетина крачки отпреде ми се изпречи първия гьол — една огромна локва с десетина метра в диаметър, изпълнена от край до край с черна лъскава тиня. Напечена от силното слънце, локвата издаваше тежък дъх на амоняк и сяра, с едва доловим превес на сярата. Колко ли беше дълбока тази тиня? Една стъпка, две стъпки? Както гледах в гьола, като че ли ме полазиха по раменете тръпки. Ами ако дъното на гьола се намирало на два или на три метра под повърхността?

В толкова дълбока тиня може да се удави дори един бивол, камо ли човек!

В самия пъп на гьола се появи мътен мехур, колкото човешка глава, постоя миг-два и се разпука. Стори ми се, че около мен замириса по-силно на сяра.

Продължих нататък по просеката и скоро зърнах от дясната си страна друг гьол, по размери почти като първия, покрит с корички от тиня. Коричките бяха подвити по краищата си и в каналчетата, които се бяха образували помежду им лъщеше мазна и лъскава кал, черна като катран. На десетина крачки встрани се извисяваше към небето една канадска топола. Приблжих я предпазливо, откърших един дълъг клон, поокастрих го с ножчето си, после се наведох над гьола и бръкнах с него между две плочки от кал. Клонът — да имаше не по-малко от метър и половина — потъна навътре като в бучка масло и дъно не достигна.

Аз съм храбър човек, но понеже не съм романтик, а гледам трезво на нещата, казах си наум: „Бай ми, бабо, да не се подхлъзна

някой път на такава кора!“

Просеката ме отведе до средата на блатото и там видях вече вода. Това беше едно езерце, двадесетина метра дълго и около десет широко. По камъша, който беше избуял околоръст, можеше да се предполага, че тук водата не пресъхва и не се превръща в зловонна и коварна тиня.

Цялата тази местност нямаше повече от 60–70 декара. Тя беше навсякъде нацапана с гълове и ако човек изпуснеше за минута-две ориентира си, тоест просеката, която свързваше левия и десния бряг на блатото, рискуваше наистина да се удави, и то по най-мъчителен и мизерен начин — в калта. „Ами когато паднат мъгли — рекох си — или когато завали сняг и скрие следите на просеката и човек не може да познае кое е гъол и кое — езеро?“

Изведнъж реших да се връщам. Хората щяха да се безпокоят за мен, няхах право да ги държа в неведение поради хидрографските си интереси.

И после — като не мога да отглеждам биволи, за какъв дявол ми е това благо?

* * *

След една седмица се пренесох, пристигнаха и моите вълци. Нощите бяха още топли, изнесох разкладушката си навън и започнах да спя под открито небе.

Понякога нощта минаваше кротко, а друг път се случваха някои неща, които пропъждаха съня от очите ми чак до изгрев слънце. В такива нощи ставаше нещо особено — или от блатото ще се обадят птици, каквито не бях слушал през живота си до тоя час, или настъпваше неописуема тишина — дори жабите мълчаха онемели! И изведнъж: а-а-а-а! — един такъв писък разцепваше нощта, че аз, който не се стряскам почти от нищо, скачах от постелята и застивах от ужас като някакво безпомощно момиче.

Че тия неща, дето ставаха в блатото, бяха особени — това си личеше и по моите вълци. Те се държаха неспокойно, душеха подозрително въздуха, обикаляха около къщата, ръмжейки тихо. После, след някоя и друга седмица, нервите им взеха да не издържат, спущаха се в блатото и там лаеха ту глухо и сдържано, ту яростно —

както им дойдеше наум. От удавяне нямаше опасност, те имаха непогрешим инстинкт. Дори в шахматен ред да бяха наредени гъоловете, те щяха да се завръщат с чисти лапи и суха козина.

Понякога „особеното“ се прокрадваше откъм пътя. Ще свирне посред нощ автомобил: ту-уу-у! — и тишина. Кучетата скачат, душат въздуха, лаят. Друг път ще се чуе едва-едва далечно свиркане с уста и ще секне ненадейно, сякаш прерязано с нож. Кучетата скачат като побеснели. Втурват се кой знае накъде, бавят се 5–10 минути, половин час и вече ги отписвам от живите, а те се завръщат весели и с доволни муцуни. Кого гонеха и защо имаха такъв глуповато-доволен вид, сякаш някой ги беше чесал зад ушите!

Те бяха зли и недоверчиви кучета и на никаква цена не допускаха да ги доближи външен човек. Ръмжаха дори на стария Драгнев, бившия стопанин на къщата. Търпяха го уж, но речеше ли да се примъкне на по-малко от два метра от тях — оголваха зъби, очите им припламваха и в гърлата им започваше да клокочи бяс.

Сега ще разкажа накратко как намерих своите приятели и пазачи умъртвени. На 20 октомври вечерта заваля дъжд — ни силен, ни слаб. Застудя. Излязох навън да донеса дърва за камината и тозчас в очите ми се наби отсъствието на кучетата. Те лежаха обикновено до вратата, там стряхата се издава като козирка и прави сушина пред входа. Извиках ги по име, обиколих къщата — нищо. Стоях под дъжда, но не усещах, че вали. Лошо предчувствие сви сърцето ми, като че ли половината свят опустя и замря. Не внесох никакви дърва, отказах се да поддържам огъня. Към десет часа едно познато скимтене ме накара да стана от мястото си и да се втурна като побъркан към вратата. Пред каменните стъпала стоеше Хектор, омърлушен и като че ли виновен кой знае за какво. Повиках го да влезе вътре — отказа. Хектор беше по-гальовния, поканех ли го — скачаше презглава и като снаряд изфучаваше над прага. Сега стоеше навън със свита опашка, тъжен и някак си — безутешно виновен. Изнесох му храна и го оставих да изживява сам кучешката си мъка.

На другия ден дъждът не секна, а на обяд падна мъгла, която не се разсея чак до следващата сутрин. Мъглата беше особено гъста над блатото, това място приличаше като в приказките на някакъв прокълнат и омагьосан остров.

Прибрах се от работа към 6 часа, тъмнееше вече. Дъждът беше спрял, но тежките оловни облаци като че ли се бяха спуснали още пониско над равнината. Мъглата в сравнение със заранта сега беше значително по-рядка, само над блатото нямаше промяна, това място напомняше някакъв малък и загадъчен свят, захлупен под един бял и непрозрачен похлупак. Хектор ми помахаше с опашка, но не изглеждаше ентузиазизиран като друг път. Навярно тъгуваше за другаря си. Почесах го зад ушите, но той остана равнодушен, ласката ми не го затрогна почти никак: нито се ухили, нито ми подаде лапа, нито ми направи обичайния си поклон. Той направи нещо, което не беше правил досега — изшмули се от ръцете ми и се затири по пътеката, която водеше към блатото. Той измина в тръс само десетина метра, спря се, легна на задните си крака и извърна главата си към мен. Каква молба, какъв горещ призив да го следвам имаше в пламналите му очи!

Добре, че съм твърд човек и ми е чужда всяка сантименталност, иначе щях непременно да тръгна подире му. Беше ясно като две и две, че кучето искаше да ме води в блатото.

Но освен дето бях твърд човек, аз притежавах и малко благоразумие. Аз няхах инстинктите, с които природата беше щедро надарила Хектор, за да кръстосва слепешком поради мъглата едно място, където на всеки десет стъпки зееха дълбоки и безмилостни ями!

Не, благодаря.

Ревеше ми се от мъка и малко срам ме беше, но оставих Хектор да си върви в блатото сам. Все пак аз не съм романтик и не се поддавам лесно на романтични увлечения.

Останах петнайсетина минути навън, тази вечер кръчмата наистина ми се видя като някаква мечешка бърлога. Няхах настроение — поради мъгливото време навярно.

Както си мислех за разни невесели неща, изведнъж откъм блатото прогърмя яростния лай на Хектор. Той лаеше и ръмжеше едновременно и се давеше от безумна злоба, такъв безнадежден лай не бях чувал през целия си живот. После Хектор като че ли изведнъж загуби силата си — гласът му спадна, ужасния му лай се превърна в скимтене. За негова чест в скимтенето му не прозвуча нито една нотка, която да молеше за милост. А след това настъпи страшна тишина.

Подир един час някой тропна с тояга по вратата ми и аз подскочих като ужилен от стола си. Бях задрямал и сънувах като да

съм в блатото и Хектор подава муцуната си от една яма, и ме вика с очи да му помогна, щял да се задуши в калта. Муцуната му беше толкова изкаляна, че не можах да позная изведнъж дали това беше *наистина* неговата муцуна, или пък на някое друго куче. Сетне си казах: „Ама това ще е Ахил, другия ми вълк, дето изчезна вчера!“ — и се втурнах напосоки да търся прът, да има Ахил за какво да се залови със зъбите си, иначе как щях да го изтегля от калта! Но от мъглата, нали нищо не се виждаше, стъпил съм на лошо място и на секундата усетих, че земята се размеква под краката ми и една дяволска и непреодолима сила ме дърпа надолу и ме всмуква в себе си като някаква чудовищна уста.

В тоя миг някой издумка на вратата отвън и аз скочих.

Може би съм извикал уплашен и с несвой глас и това да се е сторило смешно. Късният ми гостенин се изсмя и аз тутакси го познах, беше моя приятел — исполина, бившия собственик на сегашния ми дом. Разказах му за случката и той се замисли.

— Когато те съветвах да не дохождаш в този пуцинак, ти не ме послуша! — той ме изгледа с недоволни очи, поклати глава. — Сега ще кусаш каквото си надробил, няма кой да ти помогне!

— Аз не моля за помощ! — рекох. — Аз сам ще се справя с положението.

— Например как?

— Ако имах един по-силен фенер, щях веднага да сляза в блатото.

— Е, и после?

— После щях да видя сметката на тоя тип, дето подмамва кучетата ми! — казах аз.

— Брей! — той се позасмя снизходително, изгледа ме още по-снизходително и на края въздъхна от досада: — За такава работа дори и да не си помислил! — той ми се закани с пръст. — В туй тресавище е опасно да се слиза денем, в слънчево време, камо ли нощем, и то при мъгла! Ще те погълне тинята и никой няма да знае чак до второ пришествие къде ти е гроба. Тинята е по-опасна от водата! Във водата ще плаваш, ще цамбуркаш, ще викаш за помощ, а стъпиш ли в някой от тия гълове, ще имаш само една възможност — да наблюдаваш как калта ще стигне до носа ти! Не ти трябва да слизаш. А пък ако питаш мен, аз ще ти кажа още утре да си вдигаш багажа оттук! Не са тези

места за човек като тебе. Това са харамийски места. Тук се навъртат какви ли не хора!

— Ами ти! — засмях се аз, макар да имах в сърцето си сълзи. — Минава ли божи ден, без да се мернеш по тия места?

— Аз мога да ходя из туй блато с вързани очи! — рече той и гордо се потупа с юмрук по гърдите. — Аз ги обикалям вече 30 години тия места и при мене няма грешка! Що патици съм избил тук и що гъски! Ако виното, с което съм ги поливал, отново потече — ще рукне една река, та чак до Марица ще стигне!

— Аз нямам намерение да се местя оттук — рекох. — Ще си взема ново куче — граничарско, пък ще видим!

— Какво искаш да видиш?

Стреснах се от думите му, защото той ги бе изрекъл с един съвсем променен глас, някак си налят със злина и яд.

— Ще искам да видя с очите си тоя, дето ще подмами кучето ми оттатък двора! — казах аз.

Старият Драгнев ме изгледа пак снизходително, но си замълча. Изпуши си цигарата, метна винчестера на рамо, взе си тоягата и като избоботи „лека нощ“, потъна в ноцта.

Едва дочаках да се развидели. Взех походната си чанта и тръгнах за блатото. Знаех ли дали някое от моите кучета не береше душа и не се нуждаеше от помощ? Пък и любопитството да разбере час по-скоро какво се беше случило не ми даваше мира.

Утрото дойде студено, вятъра беше измел мъглата. Просеката не беше изличена от дъжда, но краката ми стъпваха като по сунгер, някъде затъвах до глезени във вода.

Като стигнах до втория гьол, оня зад горичката, аз поизтръпнах, защото той беше сложил вече ръка върху просеката — краищата му се бяха разлели на около 5–6 метра встрани. В новозавоюваното пространство не се мяркаше дори стръкче трева. Аз затова изтръпнах. Вчера тук се зеленееше трева до над коленете ми, а сега пред очите ми се стелеше само едно кално петно.

Завих надясно, за да заобиколя ямата, и насмалко не извиках от изненада — на това място тревата беше тъпкана, оттук беше минавал — ако се съдеше по следите — доста тежък човек. Помислих си, че някой ме беше изпреварил, но кога — нямах следотърсачески способности, за да гадая. Във всеки случай и наум не ми идеше да

свързвам похищенията на кучетата със следите. Те бяха изчезнали в дъжд и мъгла, кучетата. Кой би дръзнал да скита из блатото в такава време?

След десетина крачки следите ме изведоха на старата полоса. А трупове на двете ми кучета открих близо до една разкошна върба, на половин път до бистрото езеро, което бях видял при първото си изследване на тая проклетата местност. Ахил лежеше досами ствола на върбата, с глава към езерото, а Хектор се беше проснал на няколко метра от него, с изпружени лапи и глава, отпусната между тях, сякаш с последни усилия беше се стремил да стигне и той до коренището на дървото.

Внимателно опипах козината им, ребрата, гръбнаците — не открих ни рани, нито никакви натъртвания. По главите си нямаха дори следи от одрасквания. Но от начина, по който бяха прехапали езиците, си личеше, че смъртта им е причинена от действието на някаква много силна отрова.

Извадих скалпелите си и докато си нагласявах ръкавиците, погледът ми беше привлечен изведнъж от един лъскав малък предмет, полузатулен под едно паднало клонче на върбата. Този предмет се намираще на три-четири крачки вляво от Ахил. Магнах клончето и с разочарование видях една най-обикновена пружинка, дълга около четири сантиметра и с диаметър примерно 0,5см, с кръгла пластинка, като някаква дребна монета на единия си край. Казвам „с разочарование“, защото очаквах може би нещо „по-необикновено“. Пружинката беше много лъскава наистина, но все пак това беше парче навита тел и нищо повече. Изгубил я беше навярно някой от ловците, които дохождаха да стрелят диви патици. „Тази пружинка е придържала куката, за която ловецът е окачвал убитите птици!“ — и едва не я ритнах с крак, но размислих и я прибрах.

След един час приличах на побъркан: в стомасите на кучетата нямаше ни отрова, ни помен от отровна храна. Нима неизвестният тип ги беше отровил с... инжекции?

Взех проби и почти тичешком напуснах това злоещо място. Автобусът за Пловдив тръгнаше след един час.

ГЛАВА ТРЕТА

МОЖЕ ЛИ СИНЪТ ДА ИМА ЧИЧО, АКО БАЩАТА НЯМА БРАТ

— Доктор Иван Сапарев не е имал брат! — повтори капитан Петров. — Така че синът му Прокопи Сапарев няма никакъв чичо.

Авакум помълча някое време, после разсеяно попита:

— Мислиш ли?

— А как иначе? — засегна се капитан Петров. — Ако бащата няма брат, как синът ще има чичо?

— Знам ли! — повдигна рамене Авакум. — В момента не съм в състояние да отговоря.

— Вие или се шегувате, или се подигравате! — каза огорчено капитан Петров.

— Второто не е по вкуса ми и не го правя — поклати глава Авакум, — а за първото нямам настроение. Просто ти казвам, че върху проблема за чичото на Прокопи не съм готов и затова се въздържам да изказвам мнение.

— Не ви разбирам! — почервеня капитан Петров. — За какъв „проблем“ говорите? Нима това е проблем: може ли синът да има чичо, ако бащата няма брат? Вие ще ме подлудите.

— Щом досега не си полудял, приятел, няма да полудееш и през следващите няколко дни — усмихна му се Авакум. И за да успокои развълнувания си помощник, той подкупващо запитва: — Не закъсняваме ли впрочем за обяд?

Капитан Петров, който никога не страдаше от липса на апетит, преглътна раздразнението си и начаса предложи да продължат разговора си в ресторант „Гамбринус“, който се намиреше само на няколко крачки от тях.

Когато попривършиха обяда и за да разсее окончателно лошото настроение на помощника си, Авакум запитва:

— Не ти ли напомня нещо името на този ресторант?

— Напомня ми, разбира се! — кимна Петров. — Напомня ми един друг „Гамбринус“ в София.

— И какво по-точно си спомняш?

— Дъждовни есенни вечери. Една руса жена с чипо после ви сервира силен коняк.

— И друго?

— Зимни вечери. Същата руса жена ви сервира от същия коняк.

— И какво още ще кажеш за същата жена?

— С искрено почитание си я спомням, тя много ви *уважаваше!*
— каза капитан Петров.

Двамата тихичко и с удоволствие се изсмяха. После Авакум запитва:

— Имаш ли въпроси във връзка с досегашната си работа?

— Имам! — кимна Петров. — Вие наистина ли не вярвате на двамата свидетели?

— Не съм казал подобно нещо.

— Но вие не допускате, че Прокопи Сапарев е ходил за втори път в отделението?

— Не допускам.

— От една страна, вие вярвате на свидетелите, че са видели Прокопи да влиза в отделението. От друга страна — не вярвате, че Прокопи действително е влязъл в отделението. Как да разбирам, моля ви се, тази загадка?

— А мислиш ли, че аз я разбирам?

— Ако бях вярващ, щях да се прекръстя!

Авакум повдигна рамене и започна бавно да пълни лулата си. След като изпрати във въздуха първото колелце, той каза на Петров:

— След един час заминавам за село Воднянци при моя стар приятел Анастаси Буков. Запиши си наум следното: първо, да се постави под денонощно наблюдение майката на Прокопи Сапарев, доктор Юлия Сапарева; второ, довечера ще чакам да ми се обадиш в 23,00 часа. За позивните и за кода сме се разбрали. Имаш ли още въпроси?

— Да. Допускате ли, че Прокопи има чичо, макар баща му да не е имал брат?

— Не изключвам!

— Domine, non sum dignus! — разпери ръце капитан Петров.

— Да се надяваме, че ще докажем обратното! — усмихна се скромно Авакум.

* * *

В три часа следобед от Н излязоха две коли. Първата беше на полковник Горанов, той отиваше в София да докладва хипотезата си и да иска отстраняването на Авакум. Във втората кола пътуваше Авакум, той отиваше в село Воднянци при своя стар приятел Анастаси.

Не валеше като снощи, но времето беше сумрачно, навъсено, тежки облаци бяха надвиснали ниско над равнината. Из блоковете, ширнали се като черни безбрежни реки от двете страни на магистралата, не се мяркаше ни машина, ни жива душа. Летяха на малки ята гарвани, царуваше безлюдие, времето като че ли беше спряло за някой и друг ден в ничията земя между есента и зимата. Есента се бавеше, зимата не бързаше и светът не знаеше какво да чака — дъжд или сняг. Гарваните крещяха нещо на своя си език и не изглеждаха недоволни, най-красивото време за тях беше навъсеното, най-сладкият сезон — последните мрачни дни на есента.

Относно времето хората не се разбираха с гарваните, но Авакум правеше изключение. Есента беше неговата пролет, а последните дни на есента — неговият месец май. Поради тези причини той беше в добро настроение, а интересната задача, която му предстоеше да реши, правеше доброто му настроение още по-бодро. Тази задача сякаш идеше по поръчка. Колкото приближаваше времето за оттегляне, толкова той се безпокоеше за последните усилия, в които щеше да впрегне ума и сърцето си: щяха ли да бъдат достойни за възможностите му, или съдбата щеше да му изиграе един долен номер в лебедовия му час. Случаят „ЗСС“ не беше, разбира се, изключителен, нямаше размах на Момчиловската афера, но съдържаше едно странно противоречие между факти и логика, между доказателства и достоверност и тази чудновата противоречивост създаваше мъчнотии, над които си

струваше да си блъска главата. Той беше благодарен на съдбата си, че го сблъскваше с подобни случаи, доволен беше от времето, че не го изтезаваше със слънце и ясно небе, затова равномерното боботене на мотора действуваше на нервите му като бодра песен, а унилият пейзаж наоколо извикваше в душата му светли спомени от неговия не кой знае колко дълъг и весел живот.

Така неусетно стигна до село Воднянци. На площада срещу киното и ресторанта зави наляво и скоро се намери на изоставения път. Десет минути по-късно той спря колата пред някогашната кръчма. Наближаваше пет часа. От горната част на пътя прииждаше сивата дрезгавина на ранната привечер, а откъм блатото влачеше повесмото си рядка мъглица като пушилка от слаб огън.

Къщата беше със спуснати кепенци, не светеше никъде, Анастаси не беше се прибрал още от работа. Тишина, натежала от влага и самотия, лежеше над това усойно място и дори Авакум, който не обичаше многолюдieto, дори той се почувствува в тоя миг някак встрани от света и *прекалено* сам. „Не е добре бедният ми приятел, щом живее доволен сред тоя пущинак“ — помисли Авакум и побърза да обиколи къщата, да огледа туй-онуй, да се разсее, за да не би в жалостта, която го беше повлякла, да се намери и самият той. Защото, ако трябваше справедливо да отсъди, и той предпочиташе дълбоко в себе си да живее *настрани* от настоящето и по-близо до миналото — предпочитание, което не можа да осъществи през целия си живот.

Тъкмо беше излязал в гърба на къщата, и на пътеката, изплавал сякаш от мъглата на блатото, изскочи старият Драгнев. Докато се изнизваше от мъглата, той изглеждаше още по-огромен и някак свръхестествен и Авакум, макар да беше свикнал на всякакви изненади усети изведнъж една дълга и неприятна тръпка по раменете си.

— Вие ли сте приятеля на доктора? — избоботи с дълбокия си контрабас старият Драгнев.

— Да речем! — отговори уклончиво Авакум.

— Ако вие сте тоя човек, може да заповядате! — каза старият Драгнев. — Докторът ми заръча да ви отворя, в случай че сте пристигнали, преди да се е върнал от работа. А! — кимна той по посока на Авакумовата волга, докато превърташе ключа. — С количка сте дошли. Bravo! Аз уважавам волгите! Моля! — Той отвори вратата

и направи път на Авакум. — И стопаните на волгата уважавам! — допълни той.

— Какъв стопанин — усмихна се сдържано Авакум. — Не виждате ли, че колата има бял номер?

— Това е подробност! — рече старият Драгнев. — Аз обикновено гледам човека, а после номера!

Той включи електрическия радиатор и покани Авакум да седне по-близо.

— Тук е влажничко! — рече той. — От блатото иде голяма влага.

— Вие се разпореждате в къщата на доктора като свой човек. Навярно сте добри приятели?

— Казвам се Спиро Драгнев — представи се старият, като направи малък, но важен и изпълнен с достойнства поклон. — Аз съм от Пещера, бивш лесничей и преподавател по лесовъдство, гатерджия и дълги години собственик на тази кръчма — той чукна с крак по пода. — Сега съм самотен човек, затова се сприятелих толкова бързо с доктора. И той е самотен човек.

— Това кръчма ли е било? — огледа се любопитно, Авакум. — И вие сте били кръчмаря?

— Бях. Допреди две години, когато изправиха пътя. Тогаз, в ония години, тук кипеше голям живот, шосето минаваше досами прага на кръчмата. Можете да си представите!

— Мога! — усмихна се Авакум.

— Вятър! — смръщи веждите си старият. И като помълча, добави: — Нищо не можете да си представите. Онова нещо, дето е било, не можете да си представите дори насън!

— Я гледай! — засмя се Авакум.

— Аз имам голяма къща в селото, но съм самотен, жена ми умря, сина замина за Либия, прекарвам времето си на лов. Аз съм председател на ловната дружинка.

— Какво ловите? — попита Авакум.

— Диви патици и гъски, Има ги в блатото, колкото щеш.

— Това вашата пушка ли е? — попита Авакум, като кимна с глава към стената.

— Моята. Оставих я тук оня ден, защото валеше силен дъжд!

— Оня ден нямаше дъжд.

— Забравил съм. Харесва ли ви моята пушка?

— Не разбирам от пушки.
— Къде ще разбирате! Докторът ми каза, че сте археолог.
— Пушката е хубава, личи си!
— „Винчестер“.
— Купили сте я от чужбина?
— А, не. Къде ти! Донесе ми я един приятел.
— Значи, с тази пушка биете патици и гъски в блатото?
— И с тази, и с други. Аз имам три пушки. Ловувам от 30 години и повече!
— Навярно познавате тази местност наоколо като петтях си пръста?
— Познавам.
— И блатото познавате като петтях си пръста?
— И блатото.
— Къде убиха кучетата на моя приятел?
— В блатото.
— Защо?
Старият го изгледа мрачно:
— Вие знаете ли нещо?
— Не.
— И аз не зная.
Старият извади цигари и запуши.
— Аз искам по този повод да поговоря с вас.
— За кучетата ли?
— Не. По повод на кучетата. Вие сте приятел на доктора. Е, добре, посъветвайте го, моля ви се, да се маха час по-скоро оттука! Защо се е запилял на това проклето място?
— Вие наричате това място „проклето“?
— То е по-лошо от проклето, другарю, уверявам ви! И аз ще ви кажа защо. Тук обикалят тъмни сили, разбирате ли! Когато пътят минаваше оттук, на това място дохождаха чужденци, туристи, транзитни, всякакви. Гешефти с валута се въртяха тука, със злато и с много други работи. Сега мястото е същото, макар и кръчмата да я няма. Мнозина от предишните пак дохождат. Така си мисля, тоест предполагам. Дохождат! Навярно те са светили маслото на кучетата. Кой друг? Някой ден ще натикат в гъоловете на блатото и самия

доктор! Той трябва да се махне час по-скоро, докато е време! Вие сте му приятел, посъветвайте го!

— Защо не сте съобщили в милицията?

— Как да не съм? Съобщих им! На два пъти устройвах засади и нищо. Усъмниха се, че ги баламосвам.

— Защо не откриха нищо?

— Нямали са късмет.

— В какъв смисъл?

— През тия ноци, когато те устройвах засадите си, никой от ония не е дохождал. Или пък някой вътрешен ги е осведомил. Където играе голямата пара, там всичко е възможно!

— Докато си държал кръчмата, бай Спиро, не се ли изкуши да влезеш и ти в играта?

— Бога ми, не! Защо ми са били игри? Аз печелех! Стигаше ми.

— Шегувам се! — каза Авакум. — За да стане човек контрабандист, трябва да има специална нагласа. — Той се засмя: — А нагласата се нагласява от майката природа, нали така?

— Само така. Едни хора ги бива за контрабандисти, а други — за митничари!

— Туй е умно казано, бай Спиро, браво!

Той се доближи до пушката, сложи ръце на хълбоците си и зацъка с език.

— Хвана ти окото моята пушка! — провикна се бай Спиро.

— Което е истина, истина е! — каза Авакум. — Това не е пушка, а разкош! Я покажи, бай Спиро, как се стреля с пушката! През цевта ли се пълни?

— Ти луд ли си! — възмути се до немай къде бай Спиро. — Коя съвременна пушка се пълни през цевта. Ти, чоджум, си останал със сто години!

— Може и да съм изостанал! Покажи!

За миг веждите на бай Спиро трепнаха, за миг той погледна втренчено Авакум в лицето, после тази мимолетна тревога отмина и в очите му отново изгря привичната снизходителна усмивка.

— Ей тъй се стреля, момче! — повдигна се от стола си бай Спиро и откачи пушката. — Натиска се ей това копче, тъй, пушката се разполовява, ето го затвора, виждаш ли го? В цевта има патрон.

Виждаш ли го? Бам, затваря се, и пушката е готова за стрелба, разбра ли?

— Не съвсем, но горе-долу!

— То и не бива повече да знаеш, че с тия, дето уж знаят, стават най-често бели!

Докато двамата разговаряха въодушевено на оръжейно-ловни теми, навън притъмня съвсем, а след някое време пристигна и Анастаси — смутен заради закъснението си и развълнуван до сълзи от срещата си с Авакум.

— Ето — каза бай Спиро, като потриваше ръце и гледаше дружелюбно Анастаси, — ние решихме с твоя приятел най-важния въпрос и аз съм предоволен, че тъй се случи — да се видим с него, преди ти да пристигнеш!

— Какво сте решавали! — учуди се Анастаси, като погледна любопитно Авакум.

Авакум повдигна рамене, а бай Спиро рече:

— Решихме, че трябва да се махнеш час по-скоро оттук! Туй място не е за теб. Вчера очистили кучетата ти, а утре може да очистят и теб!

Авакум се усмихна неопределено и Анастаси веднага се досети, че бай Спиро говореше самоволно от негово име. Той отиде до бюрото си, извади от чекмеджето пружинката, която онази сутрин беше намерил до ствола на върбата, и внимателно я сложи на масичката пред Авакум.

— Това нещо открих до мястото, където лежах кучетата! — посочи той. — Сигурно няма никаква връзка с отравянето им, но го прибрах. Пружинка! Може някой ловец да я е изтървал.

Авакум и бай Спиро така гледаха пружинката, сякаш я гълтаха с очи.

— Ама да! — възкликна гръмогласно бай Спиро и изведнъж сграбчи пружинката в секундата, когато и Авакум се готвеше да стори същото. Изпревари го с половин секунда или по-малко. Той пхна най-безцеремонно пружинката във вътрешния джоб на дрехата си и чак тогава обясни: — Тази пружинка е изхвъркнала от изхвъргача на моята едноцевка. Оная сутрин рано стрелях патици — тогава е излетяла от леглото си. Ама че търсене падна! Ще те черпя, докторе, голяма услуга ми направи.

Докато той благодареше многословно, Анастаси срещна случайно очите на Авакум и изтръпна. Такъв ядовит упрек имаше в тях! „Какво направи? — сякаш крещяха. — Биваше ли така, кой те караше?“

Беше късно да се иска пружинката обратно. Той се изчерви и въздъхна.

— Услугата наистина е голяма! — каза Авакум. — Ако бях на твоето място, бай Спиросе обърна се той интимно към стария, — щях непременно да кажа: „По този случай, момчета, заповядайте ми на гости, да ви почерпя с по чашка коняк и филджанче кафе!“ — И добави, като се обърна към стария: — Както времето е студено, с удоволствие бих ти дошъл на гости! Това време плаче за гости.

— Не сте рекли, не сте дошли? — изправи се бай Спиросе. — Моля ви се, ще ми сторите голяма чест!

По лицето на Анастаси премина сянка. Уж беше канил Авакум да си постоят заедно, да поумуват за кучетата, а ето че той се изплъзваше на друго място заради някакъв си коняк! Ами че и той имаше коняк, и кафе му се намираще, защо трябваше да се разкарват? И тъкмо щеше да каже: „Стойте, аз ще ви почерпя!“, Авакум го настъпи скришом по пръстите. Той изненадано го погледна, но лицето му не изразяваше нищо, което можеше да се свърже с тоя таен знак. По прежнему той изглеждаше възхитен от поканата на бившия кръчмар и освен доволство и благоразположение, друго не изразяваше.

Качиха се на волгата, но преди да натисне стартера, Авакум изведнъж се сети, че не си е сменил спортната риза и че не си е сложил връзка. — „Ще се презирам цял живот — рече той, — ако ида на гости в такъв вид!“ — И преди да изслуша възраженията на спътниците си, той изскочи от кабинката с ключа на Анастаси в ръка, побягна по пътеката и след няколко секунди заключваше отвътре тежката дъбова порта. Трябваше ли да се заключва, за да облече една риза? Той не се запъти направо към своето пътническо куфарче, а се спря пред насрещната стена на онова място, където висеше английският „Винчестер“.

Той откачи пушката, разтвори я и с уверено движение измъкна патрона, с който беше заредена цевта ѝ. Капачката на този патрон беше хлабава и Авакум я измъкна без всякакво усилие, вътре нямаше никакви сачми. Той бръкна с малкия си пръст и извади от картоненото

цилиндърче навита на руло жилава хартийка. На едната страна на хартийката бяха означени с цифри позивни радиосигнали, а на другата страна имаше разчертана ключова таблица на радиошифър. Авакум постави тази хартийка под светлината на електрическото си фенерче и за по една секунда фотографира с миниатюрния си фотоапарат и двете ѝ страни. После закачи обратно пушката на стената, в същото положение, както я беше заварил.

На края дойде ред и на бялата риза.

Идеята да провери патрона в пушката не му беше дошла „свише“. Той не беше чак толкова невеж в ловното оръжезнание (колкото се показваше), за да не забележи веднага, че магазинът на пушката беше празен и че пълначният механизъм и затворът ѝ изобщо не работеха. Оръжието беше излязло отдавна от строя, сега не служеше за нищо друго освен за камуфлаж. Какво криеше бившият кръчмар и кого искаше да заблуди? Този въпрос заедно със съмнителния интерес, който беше проявил към пружинката на Анастаси (сама по себе си също една загадка!), събудиха ловеца у Авакум и го изкараха тутакси „на пусия“.

Спиро Драгнев живееше в двуетажна къща, на стотина крачки от централния площад. Къщата беше обзаведена и мебелирана по градски, със скъпи мебели и килими. В долния етаж се помещаваше трапезарията, тук беше кабинетът на бай Спиро, а до него едно малко салонче, предназначено за игра на карти. Бай Спиро и Анастаси „отседнаха“ в трапезарията, а Авакум помоли за разрешение да поразгледа книгите в библиотеката.

Авакум беше попаднал изведнъж на голяма следа. Човекът, който скита из безлюдни места с позивни радиосигнали и с радиошифър, притежава и без друго и други неща, които старателно крие от „любопитни очи“. Всеки човек укрива тайните си вещи по своему. Един ги закопава в земята, друг ги заключва зад девет ключалки, а трети си играе на надхитряне като бай Спиро. Всеки върши това според характера си. Хитреците действуват като бай Спиро — прикриват тайните си неща *съвсем* пред очите ви, но на такива места или в такива скривалища, които вие не бихте заподозрели за нищо на света. Кой ще предположи например, че една ловна карабина „Винчестер“ може да крие позивни радиосигнали?

Авакум оглеждаше уютно мебелирания кабинет и се усмихваше. „Ето тази металическа кутия за тютюн, сложена на писалището му. Какво има вътре?!“ — Той повдигна капака и пъкна ръката си в лъхщата на мед ситно нарязана „Виржиния“ — освен лепкавата още тютюнева дреп, друго не усети между пръстите си. „Ами тази кутия за шоколадови бонбони?“ — кутията нямаше двойно дъно и в нея се търкаляха само три-четири бонбона, увити в златист станиол. „Времето тече, дявол да го вземе!“ — въздъхна Авакум и очите му зашариха по лавиците на библиотечния шкаф. „Ето този бюст! — едва не възкликна той. — Ако под темето му няма тайни — изведнъж го обхвана весело настроение, — ще си подам оставката и ще стана продавач на дини!“

Той дойде до бюста, изработен почти в естествена големина, сложи ръка върху темето му, натисна и завъртя наляво. Темето не помръдна. Отново натисна и завъртя надясно — отливката се хлъзна в невидим жлеб и изскочи нагоре. Авакум повдигна с лявата си ръка гипсово парче, а с дясната извади скритите в тайника предмети — няколко снимки на Прокопи Сапарев, една пружинка като онази, дето Анастаси беше намерил в блатото, едно детско пищовче и още една картичка — сложена в плик. Всичката тази плячка Авакум мигновено напъха във вътрешните джобове на сакото си. После намести отново „темето“ на мястото му и бюста, работа, на самодееен скулптор, зае отново обичайното си място на библиотечната лавица.

Сега можеше спокойно да разгледа книгите. Те не бяха много, около 300 тома, но всички бяха грижливо подвързани, а някои луксозно — в кожени подвързии. Книгите, които бяха подвързани в кожа, носеха името на собственика си, отпечатано със ситни златни букви в долния десен ъгъл на заглавната корица: „С. Драгнев“. Правеше впечатление подборната на книгите, нямаше нито едно заглавие от съвременен автор. В тази библиотека времето беше престанало да тече от началото на Втората световна война.

Авакум се самопочерпи с виржинията и доволен от себе си, изпусна с удоволствие няколко колелца синкав дим. И тоя път „дините“ му се разминаха, съдбата все още ходеше с него подръка.

В трапезарията Анастаси и бай Спиро пиеха коняк и сърбаха кафе.

— Сядай, приятелю, и бързай да ни догониш! — бай Спиро подаде стол на Авакум и любезно напълни чашата му със златиста течност. — Туй, дето ти наливам, не е никакъв си „Преслав“, нито е някаква си „Плиска“, ами е чист френски еликсир от областта Шампан и се нарича „Арманяк“. Този коняк разлива огън в жилите, прави сърцето весело и човек като глътне една глътка, се чувствава истински цар!

— Благодаря! — спря ги Авакум, като сложи ръка върху бутилката. — Не си хаби напразно еликсира, бай Спиро, аз съм под възбрана, защото съм шофьор и ми предстои път. Заради хубавата ни среща с тебе бих изпил за твое здраве чаша бира и нищо повече!

— Бира ли! — сви презрително устни бай Спиро и повдигна рамене. — Такова питие аз не държа в моя дом! Намира ми се водка и дори ракия, когато трябва да черпя някой туземен тип, но бира — никога. *Jamais, monsieur! Je regrette. Je regrette beaucoup!*^[1]

— Нищо — усмихна се Авакум. — *Moi je prefere una canette de biere!*^[2] Затова ще прескоча до ресторанта и ще се върна след пет минути с бутилка бира!

— Вие стойте! — надигна се бай Спиро. — Тази работа ще свърша аз.

— Не си прави труд, бай Спиро! — натисна го по рамото Авакум. — И без туй трябва да се обадя по телефона на моите момчета, да не ме чакат тази вечер! При тебе е толкова приятно, бай Спиро, че аз не мисля да си тръгвам скоро оттук.

Той се завърна след петнайсетина минути с две бутилки бира.

— Това червено фолксвагенче в двора твое ли е? — запита той, като наливаше бирата във високата кристална чаша, която бай Спиро галантно му предложи.

— Моя собственост е, защо?

— Чудя се как се побираш в такава черупка! На тебе, бай Спиро, повече ще ти прилича един шевролет например, а най-паче — един лъскав черен форд.

— Защо Форд? — погледна го някак озадачено бай Спиро.

— Според човека и колата! — усмихна му се Авакум.

— Не разбирам за какво намекваш! — каза бай Спиро. — Напоследък малко се събирам с хора и затуй съм загубил доста от досетливостта си!

— Но с някои хора се събираш, все пакт — настоя Авакум.

— Е, с доктора например, разбира се!

— Затова ли искаш да го изтошкаш оттам?

— Какво?

— Затова ли искаш да се махне доктора оттам — за да се срещаш с някои хора по-често?

— Струва ми се, че някои хора са решили да видят сметката на доктора, затуй го посъветвах да се махне оттам.

— С тия хора, дето са решили да му видят сметката, ти често ли се срещаш, бай Спиро?

— Когато бях кръчмар, около мене се въртяха разни хора. Сега там няма кръчма и мен ме няма, но някои хора може да продължават да дохождат, то си е тяхна работа.

Като слушаше тоя диалог между двамата, Анастаси имаше чувството, че изведнъж се е намерил в небрано лозе, толкова му беше неудобно. Думите си бяха думи, а зад тях един ловец се прицелваше в жертвата си, но и жертвата се готвеше да улови ловеца за гушата.

— Ти с никого не се виждаш и с никого не приказваш, така ли?

— Имах едно момче в кръчмата, ячко беше, но страдаше от един лош недостатък, да ме разпитва.

— И какво стана с това момче?

Бай Спиро сви юмрука си и многозначително поклати глава. Беше страшно да се гледа такъв нечовешки юмрук.

В трапезарията стана тихо. Авакум повдигна чашата си.

— За твое здраве, бай Спиро!

— Наздраве, приятелю.

Пак замълчаха. Чуваше се как дъждът тихичко почуква по стъклата на широките прозорци.

— Струва ми се, че пред прозорците са застанали някакви хора, бай Спиро. Би ли погледнал?

Бай Спиро се изправи, дойде до прозореца и залепи лице за стъклото. Навън наистина стояха трима мъже. Бяха облечени в мушамы.

— Вдигни ръцете си нагоре и да не си помръднал! — извика Авакум и със скок на добре трениран атлет се намери почти мигновено зад гърба му.

Бай Спиро повдигна ръцете си и още докато ги повдигаше нагоре, огромното му тяло като че ли изведнъж омекна и се смали. Най-напред Авакум извади от вътрешния джоб на сакото му пружинката, която беше взел от Анастаси, после измъкна от специална презрамка под лявата му мишница тежък автоматичен „Валтер“ и шеговито го почука по гърба.

— Надявам се, че не е зареден с позивни радиосигнали и шифрограми! — засмя се той. — Как можа наистина да ти хрумне такава великолепна идея?

В трапезарията влязоха двама мъже, от мушамите им се стичаше вода.

— Ако не бях сглупил да се залепя за прозореца, ти щеше да чуеш едни радиосигнали, ама нейсе! — той махна с ръка.

— Човешко е да се греши! — разпери ръце Авакум. Той постави на масата един бял лист, молив и като ги посочи на бай Спиро, заповяда:

— Сядай и пиши: „Заминавам за няколко дни до София! Подпис: Сп. Драгнев“. Къде имаш кабърчета?

— В чекмеджето на бюрото — отговори глухо бай Спиро.

— Анастаси! — обърна се Авакум към приятеля си. — Бъди добър да закачиш това листче на външната врата. По този начин, любезни, и ти ще вземеш участие в едно народополезно дело!

Преди да го изведат, бай Спиро рече на Авакум:

— Има нещо нередно в тази работа. Да ти кажа ли в какво се състои?

— Кажи — усмихна се Авакум.

— Не е редно гостенин да арестува хазаина си!

— Още по-нередно щеше да бъде, ако хазаинът беше застрелял гостенина си!

— Хм! — каза бай Спиро. — И ти си прав!

Авакум спря волгата пред ресторанта, поиска да му дадат хляб, колбаси и бутилка червено вино и отново потегли с Анастаси за

бившата кръчма на бай Спирос. Валеше силно, чистачките скърцаха по стъклото, пред колата светваха и изчезваха нишките на дъжда.

По пътя Авакум разказа на Анастаси за находките си в пушката и бюста. А когато стигнаха, Анастаси се зае да припече няколко филии хляб, Авакум нарязва колбаси и напълни чашите с вино. Тази вечер Анастаси едва преглъщаше, но Авакум яде с голям апетит. После разтребиха масата и Авакум се съсредоточи над намерените предмети, започна да разговаря с тях като с живи същества.

— Ето ги пружинките! — рече той. — Те са две и двете имат по една запоена пластинка на края. Едната пластинка е чиста, по другата личат следи от някакво втвърдено лепило. Тази с лепилото е работела, извършвала е някаква работа. Каква? Много просто, изтласквала е нещо, изхвърляла е на разстояние някакъв малък предмет. По всичко личи, че това са силни пружини и че предметът, който са изхвърляли, е летял с голяма скорост. Така. Но за да може да лети с голяма скорост един предмет, изхвърлен от пружина, той трябва да получи предварително ускорение в затворено пространство, каквото, да речем, е една цев. Ето, като цевта на това пищовче. „Made in Germany“. Германско. Едно време и у нас правеха такива пищовчета. Натегнатата пружина блъска силно една тапа, тя получава ускорение в цевта и отлита надалеч...

Изведнъж Авакум се развълнува силно, той се изправи от мястото си и започна бързо да се разхожда напред и назад.

— Знаеш ли какво ми дохожда наум? — обърна се той към Анастаси. — Ако обикновените *телени* пружинки изхвърлят една тапа на разстояние десет метра, на какво разстояние и с каква сила биха изхвърлили същата тапа *тия* стоманени пружини, ако бъдат поставени в едно детско пищовче като това? — Той посочи трофея си. — Аз те уверявам, че ако въпросната „тапа“ има острие, тя би могла да се забие дори в черепа на един кон!

— Е, и какво от това? — усмихна се Анастаси.

— Sancta simplicitas!^[3] — възкликна Авакум. — Ами ако това острие бъде намазано със силно действаща отрова? Чакай, нещо повече: ако отровата, смесена с някаква смола, сама се превърне на острие, изстрелвано в определена цел от стоманената пружина?

Анастаси сложи ръка на гърдите си, като че ли не му достигаше въздух.

Някое време и двамата мълчаха.

— Мислиш ли, че в пищовчето има пружина? — попита Авакум.

— Навярно има — кимна Анастаси. — Иначе как ще стреля?

— Пък аз мисля, че пищовчето е изстреляло пружината си! — каза Авакум. — Пружината се е откъснала и е изхвърчала от цевта, след като бай Спиро е изстрелял отровния си заряд във второто ти куче. Готов ли си да се обзаложим?

Анастаси повдигна рамене, после разтри челото си с ръка и тъжно се усмихна.

— Дори насън не бих повярвал!

— Много неща човек започва да разбира късно! — поклати глава Авакум. — А най-късно добива представа за безграничните възможности на своите събрата в областта на злото. Ето! — Той издърпа капачката, която покриваше отгоре една част от цевта на германското пищовче — вътре нямаше *никаква* пружина. — Ето истината! — каза той с някаква мрачна тържественост в гласа си, като почукваше с пръст върху празната цев на пищовчето. И добави потихо, като че ли само на себе си: — От човек може всичко да се очаква!

— Според тебе — каза Анастаси — вътре е действувала пружинката, която аз намерих? И на пластинката е имало отрова?

— Пластинката е ударила по отрова! — каза Авакум. Той помълча замислен някое време, после продължи: — Отровната смес се е забила в тялото на кучето и след няколко минути тя се е разтворила в кръвта му. Слушал съм, че в някои зоологически градини по същия начин „инжектират“ морфин в тялото на хищници, за да ги приспиват временно — било когато трябва да им се извади болен зъб или да им себият истински инжекции. Кой би сложил истинска инжекция например на един бенгалски тигър, ако хищникът не бъде приспан предварително! Но в нашия случай бай Спиро не е имал за цел да приспива, а да убива. Твоите кучета са му пречели да се среща с известни хора в блатото или са пречели на други хора да си устройват срещи. Освен това те са смущавали неговите лаконични „радиосеанси“. Можеш ли да съставиш шифрована радиограма и да я излъчиш в ефира за по-малко от минута, ако в същото време те налитат от две страни разлютени псета! Аз например не бих могъл. Ето защо бай Спиро е ликвидирал псетата ти, така както е щял да ликвидира по-

сетне и самия тебе. Когато някой пречи в една голяма игра, той винаги бива отстраняван. Такъв е законът.

Нашата пък игра със задържането на бай Спиро не свършва, а започва! Пружинките и отровата ще ни посочат поне един човек, който е в някакво съдружие с бай Спиро. Утре ще занеса в София пружинките и отровата за лабораторно изследване и те ще се разприказват. Непременно ще се разприказват!

А сега да видим какви тайни ще споделят с нас другите предмети — пищовчето, картичките и картичката, която още държим затворена в илика. Да започнем с пищовчето. То е нарочно донесено от Германия и е превърнато от бай Спиро с помощта на трети човек в смъртоносно оръжие. Тепърва ни предстои да узнаем изчезвал ли е човек в туй блато и кога. Тоест, действувало ли е пищовчето срещу човек и какъв е бил той, къде е работил и с какво е пречил някому.

— Ще ти кажа един — обади се Анастаси, смутен още от изненадите, на които беше станал свидетел, и щастлив, че навлиза все по-надълбоко в тази странна история, която се въртеше около неговите две кучета. — Когато се нанесох тук, председателят на селсъвета ме предупреди, че миналата есен изчезнал безследно в блатото някой си Юлиан Петров, инженер от ЗСС.

— Скоро ще узнаем кой е този Юлиан! — усмихна се Авакум и записа името на изчезналия инженер в тефтерчето си. — И след такава грозна вест ти си посмял да се заселиш тук! — погледна той приятеля си с патетичен израз и театрално му подаде ръка: — Анастаси, ти си герой и аз се гордея, че се познаваме!

Анастаси пое десницата му, после и двамата се разсмяха.

— От трагичното до смешното разстоянието е само една крачка, уви! — въздъхна Авакум. Той мълча някое време, загледан в синкавите колелца дим, които пускаше от лулата си, и отново дойде до масата, където бяха неговите трофеи. — А сега да погледнем тия картички — рече той, като ги нареди една до друга, както се редят карти за игра. Те са трети по реда на нашето обсъждане, макар че в съзнанието ми заеха първо място още в секундата, когато ги зърнах. Това е инженер Прокопи Сапарев, човека, когото фактите на нашето следствие изкарват за обвиняем „номер едно“. Всички факти говорят против него и аз, ако уважавам тия факти поне толкова, колкото лодена и шапката си, трябваше досега да го посоча най-малко сто пъти с пръст: „Той е,

вържете го!“ Но работата е там, че в това следствие се получи един изключителен парадокс: логиката се обяви против доказателствата.

— Това напомня Момчиловската афера — каза въодушевено Анастаси.

— Не съвсем! — поклати глава Авакум. — В Момчиловската афера истинската логика беше заменена от формална логика. Когато формалната логика беше отстранена от следствието, доказателствата веднага се примириха с логиката, тоест станаха правдоподобни. Тука случаят е друг: между доказателствата и логиката няма мост. Аз търся моста, разбираш ли? Ако не намеря мост, Прокопи Сапарев ще пропадне! — Той започна да се разхожда напред и назад из обширната одая на бившата кръчма, като все мислеше за Прокопи Сапарев, но кой знае защо вместо образа на инженера пред очите му заставаше Роза, малката ясновидка. В същност тя не „заставаше“, а някак витаеше наоколо му като една сянка, която неочаквано беше добила едно ново измерение, плътността. Тя се разхождаше въздушна и погледът ѝ плаваше към него, или по-скоро се носеше към него, и Авакум се чуди — заприличала му беше на бяла птица: „Ето че фантазирам като смахнат — рече си той. — Анастаси би ми завидял!“ — После си каза: „Навярно е от умора. Каква бяла птица се мярка в ума ми?“ — Той разтърси глава и почука с пръст по картичките:

— Какво търсят тия снимки в тайника на бай Спирос Драгнев? Какво свързва Спирос Драгнев с инженер Сапарев, ако инженер Сапарев е наистина чист човек? Ето още едно доказателство, че в дъното на цялата тази афера стои Прокопи Сапарев! Иди го спасявай, ако си нямаш работа!

Авакум събра със смръщени вежди картичките и както се захвърлят лоши карти, които губят, така ги захвърли и той настрана. После извади онази картичка, която все още стоеше затворена в плик, и още докато я измъкваше от плика, лицето му се оживи и сякаш светна от радост. Той я подхвърли на Анастаси и попита:

— Какво виждаш тук?

— Порнографска снимка! — възмути се Анастаси. Той захвърли снимката на масата и погледна огорчено Авакум.

На снимката се виждаше как един млад момък беше прегърнал една млада и разсъблечена жена, като при това беше сложил безцеремонно ръката си върху лявата ѝ гърд.

— Какво виждаш! — попита весело Авакум.

— Обикновена порнография! — повдига обидено рамене Анастаси. — Какво си ме заразпитвал толкова?

— Но как да не те разпитвам? Знаеш ли колко е важно? Ако можеше да си представиш колко е важно, щеше да си подсвирнеш с уста! Но понеже не познаваш кои са тия хора, аз ще ти кажа. Мъжът, любезни приятелю, е един от инженерите от конструкторското отделение на ЗСС и се казва Димо Карадимов. А жената, която той е прегърнал толкова цинично, според твоите разбирания, се казва Лиляна Павлова и е съпруга на генералния директор на ЗСС. Разбираш ли сега, приятелю мой, защо имам желание да извикам: „Хип, хип, ура!“ Не разбираш? Нищо, аз ще ти обясня. Когато кръчмата е работела още, тук дохождат на любовна разходка инженер Карадимов и съпругата на генералния директор Лиляна Павлова. Бай Спирос ги нагласява да са насаме, вероятно в сервизната стая до кухнята, и през дупка от вратата ги фотографира в много сублимен за тях момент. След някой и други ден бай Спирос показва на Карадимов копие от картичката и го пита дали си представя какво ще стане с него, ако снимката попадне *случайно* в ръцете на генералния директор. Какво е отговорил Карадимов, поддал ли се е на шантажа (най-баналния вид шантаж за вербуване на агенти!) и ако се е поддал — доколко, по този въпрос не мога да кажа предварително нищо. Поставени „натясно“, страхувайки се от обществен скандал или пък от отмъщението на „измамения“ съпруг, любовниците обикновено се съгласяват на известно сътрудничество със собственика на изобличителните документи. Първоначално те се утешават с мисълта, че ще надхитрят „кредитора“ си, като му правят достойние само „маловажни“ неща. Те не познават логиката на предателството, която на края ще ги доведе неминуемо до катастрофа. Но, тъй или иначе, аз не казвам в момента нищо определено. Аз само констатирам, че му е било предложено от бай Спирос да се хване на „хорото“. Уловил ли се е на хорото и как е участвувал в играта — това тепърва ще видим.

Тази снимка показва инженер Карадимов като любовник. В ръцете на бай Спирос тя се превръща в един документ за шантаж. Накратко, ние имаме логически сигнал, че около Карадимов става „нещо“, но не разполагаме засега с никакви факти, които да го уличават в шпионаж.

Ето как стоят нещата в тоя час. Около Сапарев има факти, но няма логика. Около Карадимов има логика, но няма факти. Само случаят „Спиро Драгнев“ е ясен в смисъл, че държим в ръцете си шпионин, но какво общо има с аферата „ЗСС“ и какви са връзките му със случаите „Сапарев“ и „Карадимов“, трябва да изясняваме тепърва. С една дума, ние сме в началото на пътя.

Вятърът се беше усилил, блъскаше вратата, пицеше около комина, а дъждът чукаше по стъклата на прозорците поривисто и с отчаяна упоритост. Анастаси се завърна от кухнята и съобщи, че е открил на вратата, която води за сервизната стая, отвор в левия ѝ горен ъгъл, голям колкото орех.

— През този отвор бай Спиро е заснел любовниците, разбира се, със специален фотоапарат! — усмихна се доволно Авакум.

Докато Анастаси си приготвяваше походното легло, големият миндер беше предоставил на приятеля си, Авакум настрои ултракъсовълновия си радиоприемник и докато чакаше позивните сигнали на капитан Петров, внимателно изучаваше ключовата схема на шифъра, който беше намерил в пушката на бай Спиро.

Капитан Петров се обади точно в 23,00 часа. Две от неговите известия развълнуваха силно Авакум. Вчера вечерта между 6,30 и 7,00 часа на площадчето, където е първата спирка на рейс № 2, бил забелязан един червен фолксваген. Кондукторът, който го забелязал, твърдял, че го видял, веднъж, когато се връщал от последната спирка при кръчмата „Пияни вишни“, и втори път, когато правел обратния си курс. След това червеният фолксваген изчезнал, кондукторът повече не го видял. Второто известие, на което капитан Петров като че ли не отдаваше голямо значение, заинтригува по-силно Авакум. Доктор Юлия Сапарева заминала днес следобед за София. Тя отседнала в хотел „Севастопол“ и говорила тази вечер в осем и трийсет часа с Видин. Телефонната покана била до някой си Велко Трифонов. От направената справка се установило, че този Велко Трифонов е бивш фотограф, живее на улица „Александровска“ №70, където по-рано се е помещавало и фотоателието му „Луна“. Докторката и фотографът си уговорили среща за утре, 7 часа вечерта, в сладкарницата на хотел „Балкантурист“.

Авакум нареди на капитан Петров:

1. Да установи денонощно наблюдение над инженер, Димо Карадимов.

2. Да продължи наблюдението на доктор Сапарева. Същата да не се изпуска от очи във Видин.

3. Да се приготви подробна справка за фотографа Трифонов.

4. Да му се обади утре в 11 часа в софийската му квартира.

Когато разговорът приключи и Авакум прибра малката си портативна радиостанция, помещението изведнъж се изпълни с мрачна и потискаща тишина. Но това не беше всъщност истинска тишина, а тревожни писъци на вятъра, скърцане на врата, безутешно скърцане на прозорци. Авакум извади от чантичката си два зара от слонова кост, дойде до масата и се обърна към Анастаси.

— Избери си — чифт или тек!

— Чифт! — каза Анастаси.

— Намисли си нещо важно — дали ще се сбъдне.

— Какво да си намисля? — попита Анастаси.

— Нещо важно! — каза Авакум. — Например дали до края на годината ще се ожениш?

— Това не е важно! — поклати глава Анастаси.

— Ти искаш да останеш стар ерген като мене?

— Това не зависи само от мен! — въздъхна Анастаси. Той се изправи и взе заровете от ръката на Авакум.

— Аз ще хвърлям — рече той. — Намисли си нещо важно, дали ще се сбъдне.

— Какво да си намисля? — повдигна рамене Авакум.

— Например...

— ... дали до края на годината ще се оженя? — прекъсна го Авакум. — Този въпрос боговете отдавна са решили, няма смисъл да питам заровете.

Анастаси направи тъжно лице и се запъти към леглото си, но Авакум го спря.

— Хайде, хвърляй! — рече той. — Залагам за малката ясновидка. Дали ще прогледне!

Анастаси не знаеше коя е малката ясновидка и затова хвърли заровете с най-безразличен вид. Заровете показаха 2 и 3.

— Спечелих! — усмихна се Авакум. — Тази вечер ми върви! Заровете показват, че малката ясновидка ще прогледне. В такъв случай

Прокопи Сапарев е въвн от играта. Дано!

В тази минута той грееше ръцете си на чуждия огън, дори Анастаси го почувствува, затова лицето му се сви, като че ли го беше заболял зъб.

Авакум остави Анастаси да спи, а сам се завърна отново в къщата на бай Спирос. Прибра се към два часа след полунощ.

Призори дъждът спря. Щом се поразвидели, Авакум и Анастаси тръгнаха за блатото. Като излязоха на полосата и повървяха някое време, Авакум каза:

— На метър-два под нас, а някъде и по-надълбоко, се намира обширен и плътен слой от глина. Този слой пречи на водата да се попива в дълбочините, затова тя размеква повърхностния пласт на земята и образува гълове. Почвата, върху която се движим, прилича на сунгер. Умението на бай Спирос да минава нощем в мъгла из тия тресавища не представлява нищо особено. Тук не играят роля никакви свръхестествени способности. Както виждаш, пътеката е ориентирана строго и по права линия към другия бряг и не прави никъде дори минимална чупка. Това място, където е излязла тиня, е отскоро. За да се движиш сигурно по една права и строго ориентирана пътека, не е необходимо дори да се оглеждаш. Необходим ти е един светещ компас, разграфен на минути и секунди. Засичаш градуса, минутата и секундата на посоката, която трябва да държиш, вървиш и не вдигаш очите си от скалата и пътеката те извежда на мястото, където трябва да стигнеш. Ето! — той извади от джоба си един кръгъл компас и чукна по капака му с показалеца си. — В чекмеджето на бюрото му намерих три такива компаса. С всеки от тях можеш да минеш безопасно през туй блато и в най-мъгливата нощ! Колкото до разширението на втория гъл, то се е появило отскоро. Спирос е щял да си блъска главата как да го избиколи — той и неговите хора.

Като приближиха разкошната плачуща върба, Анастаси каза, че трупове на кучетата са навярно още там, но когато стигнаха до нея, от трупове нямаше следа. Всъщност имаше следа — стъпкана и повалена трева, и тя водеше право в съседния гъл.

— Там ги е скрил — той или някой от неговите съучастници. За вечни времена! Забелязал е, че си вземал проби от трупове и затова е

решил да ги скрие завинаги от света.

Разсъблечена от шумата си или прикрита тук-там с рояк позлатени листенца, мокри от дъжда, жалки като парцалчета, върбата не мамеше окото, но Авакум настойчиво се взираше в клонците ѝ и на края се усмихна. Той посочи на Анастаси два раздалечени клона и попита:

— Забелязваш ли нещо? Анастаси повдигна рамене.

— Вейки са откършени, и то не много отдавна, не виждаш ли? Тук е обтягал антена, мога да се обзаложа на каквото щещ, дори лулата си ще заложа! И ще ти кажа: щом в дома му не можах да открия радиостанция, тя непременно ще се намери тука! Какъв по-сигурен тайник от това блато, където на всяка крачка дебне смърт? И какво по-удобно място от тази върба? Разбира се! Където е била обтягана антената, там трябва да се намира и станцията. За такова откритие не се иска много ум! — Като говореше повече на себе си, отколкото на Анастаси, той опипваше ствола на върбата, както сляп човек опипва вратата на дома, където живее. — Ето! — възкликна най-после той и по устните му се появи усмивка, в която имаше доволство и удовлетворение, но не кой знае какво тържество. На един метър над коренището на върбата имаше кухня, дълга около половин метър и широка една-две педи. Той бръкна в тази кухня и извади от дъното ѝ куфарче, голямо колкото една портативна пишеща машина. — Ессе Veritas!^[4] — кимна той на Анастаси и избърса с кърпичка ръцете си. — Човек това звучи гордо, но от човек може всичко да се очаква!

— Сега какво ще правим? — попита Анастаси.

— Ще занеса тази станция в Н, за да снемат отпечатъци от нея и да ги сравнят с отпечатъците от пръстите на бай Спиро. След това ще замина за София, за да чуя какво ще разкажат пружинката и онази пластинка, по която забелязахме следи от лепило. А довечера ще се люблювам навярно на тихия бял Дунав...

И неочаквано засвири с уста прелестния Щраусов валс и като придържаше за кръста една въображаема „дама“, той обиколи, танцувайки, върбата с усмихнато и щастливо лице.

* * *

„Очаквай ме вторник вечер. Ще присъствуваш на една голяма драма!“ — каза Авакум, вземайки си довиждане с Анастаси. В Пловдив той се отби в управлението за няколко минути, а сетне замина със служебен вертолет за София. В изследователския институт на милицията пристигна малко след девет и половина.

— Искам да знам къде се произвеждат пружини от подобна стомана — каза Авакум на дежурния инспектор, като му показва пружинката, която Анастаси беше намерил в блатото. — Освен това — продължи той — също бих искал да знам какво представлява това сиво-кафяво вещество, което е полепнало по пластинката. Работата е толкова спешна — допълни той, — че не часовете, а минутите играят в случая фатална роля!

Инспекторът, който познаваше Авакум и беше от почитателите му, обнадеждаващо се усмихна.

— Ще ви потърсим в къщи към 14 часа — рече той.

Авакум веднага се прибра в квартирата си на улица „Латинка“. Два месеца не си беше дохождал и сега просто копнееше, изпитваше глад да види нещата си, любимите си вещи, да се поогрее на камината и да си налее коняк в любимата си сребърна чаша, негов трофей от времето на Момчиловската афера. Окачи лодена си и веднага се хвърли да стъква огън в камината си. Когато пламъците запърпориха, той засили огъня с две по-големи дъбови трупчета и отиде да включи бойлера в банята.

После се зае да преглежда пощата. Измежду десетината разтворени писма едно писмо в луксозен син плик веднага грабна очите му. Пликът беше надписан с едър и малко наивен женски почерк и като че ли от него идеше някакъв чуден аромат. Всъщност от това писмо не лъхаше абсолютно нищо, на Авакум тъй му се беше сторило, луксозният син плик и познатият смел и наивен почерк навярно му бяха напомнили някакъв отдавнашен любим парфюм.

Той остави това писмо настрана, а другите набързо прочете.

Когато излезе от банята, той облече халата си, седна в креслото пред камината, запали лулата си и тогава чак реши, че беше дошло време за синия плик.

Писмото беше от Мария Максимова, балерината, която преди десет години неволно беше станала централна фигура в шпионска афера, наречена на времето от Авакум „Спящата красавица“. В този балет тя изпълняваше ролята на Аврора. Тя беше 23-годишна, голяма хубавица и голяма балерина, нещо „златисто и красиво“, по което Авакум насмалко не започна да копнее. Но през нощта след премиерата на „Спящата красавица“, когато тя го пожела и му се отдаде, „златистото и красивото“ помръкна неочаквано в душата му и той не я потърси повече. Срецнаха се отново след 6 години в Рим, тя отиваше на гастрол в Париж, а той беше дошъл да събира материали за книгата си. „Златистото и красивото“ може би под влиянието на чудното италианско слънце отново се беше пробудило в душата на Авакум и затова те прекараха две нощи заедно. После връзката им се прекъсна. Тя му пращаше покани и той ходеше на премиерите ѝ, провождаше ѝ разкошни букети, но с това се изчерпваше всичко — „златистото и красивото“ в душата му не се пробуждаше. И ето днес беше пристигнала нова покана. Тя го наричаше в писмата си „зрител от първия ред“ — сам той се беше нарекъл така веднъж — и в това си писмо пишеше: „Уведомявам «зрителя от първия ред», че на 29 този месец, сряда, ще се състои премиерата на възобновената «Спяща красавица». Аз играя отново Аврора. Може би това ще ти даде идея за нещо. Обади ми се по телефона! Мария.“

Авакум погледа писмото някое време, после се изправи, извади от шкафчето си сребърната чаша и си наля два пръста коняк. Изпи коняка на един дъх, направи няколко крачки между вратата и портала на верандата и на края, освобождавайки се сякаш от невидим товар, дойде до телефона и набра номера на „спящата“. На въпроса ѝ: „Кой е?“, той отговори:

— Зрителя от първия ред!

— О! — възкликнаха оттатък.

— Не ме ли очакваше?

— Бях изгубила вече надежда!

— По-добре късно, отколкото никога! — каза Авакум и попита:

— Мъжът ти тука ли е?

Тя се беше омъжила преди седем години за един генерален директор, който често ходеше в чужбина.

— Мъжът ми е в Италия. Защо?

— Ще те чакам след премиерата тук, на „Латинка“. Ще дойдеш ли?

Оттатък не се поколебаха нито за секунда:

— Ти съмняваш ли се?

И в мембраната прозвъня като сребро веселият ѝ смях.

В два часа без четвърт от института се обадиха за резултатите. Пружината беше направена от специална стомана, каквато се произвеждаше само в един завод в България — в ЗСС, град Н. Що се отнася до „веществото“ върху пластинката, това беше най-обикновено епоксидно лепило „Универсал“, смесено със силна доза цианид.

В два часа се обади по приемника капитан Петров.

— Провери — нареди му Авакум — кой от конструкторите е ходил в експерименталния цех, кога и какво е правил там!

И му обади, че ще пристигне в Н утре, вероятно към десет часа.

Сетне отново си наля коняк, но само един пръст. До отлитането на самолета за Видин имаше предостатъчно време, можеше да поседи пред камината, да подържи сребърната чаша в ръцете си и за кой ли път да прочете свои стихове от времето на Момчиловската афера!

Той развъртя външната част на чашата, извади я и на вътрешната част прочете:

*От сънища нежни за теб
аз тръгвам среднощ заслепен.
Ветрецът поява без глас,
припламват звездите над мен.^[5]*

Сякаш поя вятър, замириса на бор. Балабаница се наведе да стъкне огъня и басмената ѝ блузка се разтвори около врата.

— Сигурно и ти си била някога такава самодива! — каза ѝ Авакум.

— А мигар сега съм лоша! — стрелна го Балабаница и опъна блузката върху гърдите си.

— Напротив, сега струваш колкото две самодиви — засмя се Авакум. Той намести отново двете части на чашата и замислено се

усмихна.

* * *

Улица „Александровска“ започваше от центъра на Видин и отиваше на запад, към шосето за град Кула. № 70 беше една стара двуетажна къща с олющена фасада, с табелка от пиринч върху входната врата, толкова потъмняла от времето, че Авакум с мъка прочете: Велко Трифонов, фотограф.

Беше шест часът. Възрастна попрегърбена жена въведе Авакум в ателието — една широка стая, сред която важно се мъдреше върху разкрячен триножник голям фотографически апарат с черна сатенена фуния отдире си. Срецу апарата, на няколко крачки от него имаше стол, а до стола стърчеше подвижен прожектор. До стените бяха поставени две пейки, маса и един шкаф, подобен на библиотечните шкафове за сигнатурни фишове. До този шкаф, изтъркан и овехтял, стоеше облечен в черна професионална манта фотографът Велко Трифонов, възнисък, слаб, попрегърбен като жена си, посивял и късоглед. Той беше току-що погледнал в служебната карта на Авакум, затова изглеждаше ужасно разстроен, очилата трепереха в ръцете му, а късогледите му очи не знаеха накъде да отправят разсеяния си поглед, толкова бяха смутени.

— Седнете — той покапи Авакум на една от пейките и сам седна насреща му. Гласът му беше глух и като че ли изпомпан, лишен беше от сила.

— Няма да ви сторя зло, успокойте се! — усмихна му се Авакум. — Дошъл съм по справка при вас. Няма да отварям дума за незаконната ви търговия със стари снимки. Ще искам от вас само да сте искрен и да не премълчавате пито дума от онова, което знаете.

— Моля ви се! — прошепна фотографът. — С удоволствие ще ви кажа всичко, което знам.

Авакум извади портрета на доктор Юлия Сапарева, протегна ръка и му го подаде.

— Познавате ли тази жена?

Велко Трифонов насмалко не изпусна снимката на пода.

— Познавам! — заекна той. И след като помълча, добави с угаснал глас: — Тази снимка е отпреди много години.

— Разкажете ми кога е правена снимката и всичко, каквото знаете за тази жена! — каза Авакум. — Довечера в осем часа вие ще се срещнете с докторката в сладкарницата на „Балкантурист“. Там вие ще и предадете срещу доста пари една картичка. Аз няма да преча на сделката ви и никой няма да ви попречи и да ви държи сметка, но при условие, че вие ще ми разкажете от игла до конец всичко, което знаете за тази жена, и че след това ще ми дадете още едно копие от същата снимка. Почвайте!

Накратко старият фотограф разказа следната история:

Доктор Юлия е родом от село Макреш. Родителите ѝ отдавна са починали. Няма нито братя, нито сестри. Завършила е медицина в София. В началото на 1943 година се установява на частна практика във Видин, където служи мъжът ѝ, капитан на една жандармерийска рота. Мъжът ѝ е от град Пещера и се казва Васил Атанасов Драгнев. Капитанът се оказва зъл и жесток човек, гони партизаните и се прочува като голям палач. През средата на 1943 година във Видин пристига брат на капитан Драгнев, лесничият Спиридон Драгнев, и гостува на братовото си семейство около 15 дена, Един ден при фотографа пристигат двамата Драгневци, носят му една снимка и искат да им извади копия. Ето какво представлява снимката!

Велко Трифонов извади от портфейла си една картичка и я подаде на Авакум. Авакум погледна любопитно картичката и поклати глава.

— Така и предполагам! — рече замислен той.

На снимката той позна веднага бай Спиро, макар да изглеждаше на нея като младеж. До него във военна жандармерийска униформа стоеше висок строен мъж, който по лице удивително му напомни Прокопи Сапарев. Толкова яснота нахлу изведнъж в тази история, че Авакум примижа и усети в сърцето си тъпа болка. Ето защо Прокопи имаше *чичо*! Предчувствията му не бяха го излъгали — същинският баща на Прокопи е имал брат!... Велко Трифонов продължи:

— Спиридон Драгнев си замина и за втори път дойде във Видин в началото на септември 1944 година. Двамата братя пак дойдоха при мене и ми поискаха негативите на тяхната снимка. Аз им дадох един негатив и тогава Спиридон Драгнев ме заплаши, че щял да ме убие, ако

някога научи, че съм запазил за себе си друг негатив. На 2 или на 3 септември капитан Драгнев изчезна. Моята жена беше се сприятелила с докторката и докторката ѝ доверила, че мъжът ѝ щял да бяга за Турция, защото комунистите щели да му отрежат главата. Докторката беше бременна, беше навлязла в деветия месец, и моята жена ревеше, като си помислеше какво я чака занапред. На 8 септември докторката обади на жена ми, че девер ѝ щял да я води при някакви свои роднини в село Извор, близо до град Пещера, там да ражда. Към обяд потеглиха. Ние стояхме на вратата и им магнахме с ръка, когато колата им мина покрай къщата ни. Колата беше един „Опел“ от трофейните, караше го Спиридон Драгнев, девера на докторката. Това е, което знам.

Велко Трифонов помълча някое време, после каза:

— Изпуснах едно нещо. Два-три дена преди да заминат, докторката си извади нова легитимация. Тя дохожда при мене за снимка. Тази снимка, дето имате вие, това е увеличено копие на снимката, която ѝ направих за легитимацията. Те имаха свои хора в полицията и работата се уреди бързо. Дойде докторката, показва ми легитимацията и се хвали: „Нали не личи, че съм бременна?“ „Та как ще личи“ — казвам и взимам легитимацията да погледна. А тя записана там на бащиното си име: Юлия Цекова Тодорова, и в графата семейно положение — пак една лъжа — „неомъжена“! Но не продумах, И никому до тоя час не съм продумал. Защо да преча на жената? Бившият ѝ мъж беше един звяр. С неговото име тя нямаше да види добро!

Авакум напусна къщата на Велко Трифонов към седем часа.

Още същата нощ той замина за Пловдив.

* * *

На 27 октомври, понеделник, след като престоя около един час в окръжното управление, Авакум замина с волгата си за село Извор. Към десет часа напусна село Извор и след час и половина пристигна в град Н. Като се видя с капитан Петров, той го потупа приятелски по рамото и закачливо го попита:

— Държиш ли още, приятелю, че син, чийто баща няма брат, не може да има чичо?

— Вие като че ли продължавате да ме занасяте! — нацупи се капитан Петров.

— Е, не се сърди — усмихна му се Авакум. — Аз просто събирам мнения, правя анкета! — И преди усмивката да загасне в угълчетата на устните му, той запита: — Какви сведения имаш за инженер Димо Карадимов?

— Димо Карадимов единствен от конструкторското отделение е посещавал експерименталния цех. Той е приятел с началника на цеха Никола Николов. Ходят заедно на лов. Откакто Николов поема цеха преди една година, инженер Карадимов слиза често при машините. Видели са го да навива пружинки от една специална тел.

Разговорът се водеше в квартирата на Авакум. След като мълча някое време, Авакум каза:

— Тези сведения ни приближават към развързката. Довечера ще арестуващ инженер Карадимов.

* * *

Тази вечер гостите на „кътчето“ бяха само тримата инженери и Авакум. Настроението на масата не беше весело. Прокопи пиеше мълчаливо. От време на време в очите му святкаше пламъче, после прииждаха облаци. Гневни светкавици биваха мигновено сменявани с меланхолични отблясъци. Хафезов не сваляше маската си на абсолютно отчуждение. Той не се интересуваше от никого и за нищо. Не приказваше. Ако за някоя и друга секунда сваляше маската на отчуждението, на лицето му се появяваше израз на безгранично презрение. Топ като че ли презираше всичко и всички.

По-нормално се държеше Димо Карадимов. Той пуцаше хапливи забележки към колегите си, смееше се на остроумията си, които в повечето случаи бяха доста плоски, и непрекъснато правеше опити да уязви за нещо Авакум.

И ето, засегнат навярно от подигравките му, Авакум изпусна лулата си на пода, той пушеше тази вечер с порцеланова лула, и чашката ѝ моментално се преполови на две.

— Какво нещастие! — плесна Авакум с ръце и лицето му замръзна в мъчителна гримаса.

— Голяма работа! — засмя се Карадимов. — Една лула!

Авакум се наведе, събра късовете, загледа се в тях и едва не се заплака от жал.

— Тази лула ми е скъп спомен — каза той с трагичен глас. — Покойният ми брат пушеше с нея.

— Удари тогова по муцуната, задето те нервира — посъветва го Прокопи, като кимна към Карадимов.

— Вие всички сте палячовци! — каза невъзмутимо Хафезов.

— Аз пазя тази лула като очите си! — обърна се към него Авакум. — Какво ще правя сега?

— Е, не хленчи! — погледна го със злоба и с насмешка едновременно Карадимов. — Аз имам в къщи специално лепило, ще ги залепя тия две парчета и смешната ти лула ще стане по-здрава отпреди.

— Тогава да вървим! — обади се Авакум.

Карадимов живееше сам, държеше хубаво мебелирана гарсонiera. Той покани Авакум в кокетното си салонче, показва му къде да седне и рече:

— Най-напред ще те почерпя с уиски. Впрочем ти пил ли си изобщо уиски?

— По-напред направи лулата ми! — каза Авакум с вкаменено лице.

Карадимов го изглежда учуден, щеше да му каже нещо подигравателно, но се размисли и махна с ръка. Той влезе в кабинета си и след една минута се завърна оттам с червена кутийка, върху която пишеше с едри букви: лепило „Универсал“. Той постла една салфетка и извади от червената кутийка две шишенца.

— В едното шишенце има смола — каза Карадимов. — А в другото — разтворител.

— А къде е цианида? — попита Авакум. Гласът му беше леден, а лицето му си оставаше все така вкаменено.

Карадимов изпусна шишенцето с разтворителя и червената течност потече върху салфетката. Лицето му пребледня.

— Какви глупости дрънкаш? — изръмжа той. Авакум се изправи.

— Ако до три минути не донесеш цианида, ще извикам милицията да прерови цялото ти жилище!

— Какво са те прихванали! — изсъска Карадимов. Той се наведе да хване тежката метална пепелница, но в тоя момент нещо светна пред очите му и в следващия миг ръцете му се оказаха заключени в белезници.

— Тази стомана не е чак толкова специална, колкото стоманата, от която правиш твоите смъртоносни пружинки, но все пак върши работа. Кой уби Юлиян Петров, мерзавецо?

— Спиридон Драгнев го уби!

Карадимов трепереше, дори зъбите му потракваха.

— Ти ли снабди Спиридон Драгнев с пружинки?

— Аз.

— Ти ли му съобщаваше за пристигането на секретните документи?

— Аз.

— Кой изнасяше информацията?

— Не знам! Може би Сапарев. Не знам! В тази работа всеки действа поотделно. Ние не държим връзка помежду си. Драгнев навярно държи връзка с всички ни.

— Кому предава сведенията Драгнев?

— Драгнев съобщава по радиостанцията си мястото и часа, където тоя, който носи информацията, трябва да се срещне с човека, който ще я получи. Приемането и предаването става с парола, която се мени всеки път.

— Радиосеансите еднолични ли са?

— Еднолични. Говори само Драгнев. Оттатък знаят деня и часа и чакат само повикване.

— В кой ден и час предава Драгнев? Къде?

— Понеделник, 10 часа вечерта, в блатото.

— Ти откъде знаеш тия подробности? Нали всеки от вас работи самостоятелно?

— Аз шпионирах Драгнев. Всеки ден се готвех да го издам. Вие ме изпреварихте! Просто ме изпреварихте с някой и друг ден!

И Карадимов заплака. Тресеше се и хълцаше с ужасен мъжки плач.

В десет часа Авакум предаде от блатото: „Утре, вторник, десет часа вечерта, при върбата, предаване и приемане на стока. Парола: има ли нови локви? Отговор: само две.“

При Анастаси се отби за няколко минути.

— Имам такава молба — рече той, като сложи дружески ръка на рамото му. — Утре от шест часа заранта да те няма тук!

— До някое време може да ме няма? — намръщи се Анастаси и вътрешно настръхна, защото си помисли, че приятелят му пак ще го увещава да напусне изобщо това „проклето“ място.

— Да те няма само до десет часа вечерта! — уточни се Авакум. — До десет часа да не се мяркаш ни наблизо, ни надалече! И никому нито дума, нали? Както някога в Момчилово!

— Разчитай на мен! — каза гордо Анастаси. — Един път ли сме работили заедно?

Като мина покрай ресторанта, Авакум спря волгата и изтича до телефонната будка. Той набра номера на инженер Прокопи Сапарев.

— Безпокои те археолога! — каза той, когато инженерът се обади.

— Хм — изсумтяха отгатък. — Какво направи онова говедо, залепи ли лулата?

— Онова говедо е в милицията, арестуваха го!

— Заради лулата?

— Не вярвам!

— Ти за какъв дявол ме безпокоиш?

— Каня те утре на вечеря. Ще споделя с тебе една идея относно твоята ясновидка.

— Първо — вечер не споделям идеи. Второ — ясновидката не е моя.

— Както искаш! — каза Авакум.

— Къде ще бъде тази вечеря, дявол да го вземе?

— В дома на един мой много добър приятел, ветеринарен доктор. Той се намира в село Воднянци и живее в бившата кръчма, дето е до стария път.

— Хм — казаха отгатък.

— Е? — попита Авакум.

— Вие сте побъркани, дявол да ви вземе! Но ако и моята чивия мръдне, непременно ще дойда! В колко часа?

— След десет!

Отгатък хлопнаха телефона.

Като пристигна в Н, Авакум извика капитан Петров.

— Утре точно в пет часа сутринта трябва да заминем за село Воднянци. Вземи с тебе двамата лейтенанти и сержанта. Облечете мушамы, обуйте ботуши, намерете силни фенери. Прегледайте си оръжието. Сборен пункт — старата кръчма. Впрочем аз ще ви водя. Вие ще се движите след мен.

— Слушам! — каза тихо капитан Петров.

— След като свършим работа, ще останем за вечеря в старата кръчма. Макар и да е късно вече, постарай се да приготвиш провизии за една хубава мъжка вечеря.

— Ще се постарая! — чулна леко токовете си капитан Петров.

* * *

Двамата лейтенанти, сержантът, капитан Петров и Авакум останаха в кръчмата, а двамата шофьори върнаха обратно колите. Наближаваше седем часа. Току-що беше започнало да се развиделява, валеше тих и студен дъжд, блатото беше покрито с лека мъгла.

Авакум покани всички да седнат около голямата и продълговата маса, извади от чантата си хартия и молив и започна да излага плана на предстоящата акция.

— Ето диспозицията — рече той и посочи плана, който възпроизвеждаше местността от началото на пътеката до средата на блатото, където беше означена с кръстче плачущата върба. — Сержантът се прикрива на това място, където пътеката навлиза в блатото. Оттук ще мине типът, който ще получи информацията. Сержантът няма да го спира. Сержантът ще действа само в случай, че ние, които сме на позиция около вратата изпуснем типа и той, спасявайки се, направи опит да се измъкне обратно през същото място. Ясно ли е? Аз и лейтенант Симов се прикриваме южно от върбата, а капитан Петров и лейтенант Станчев — откъм северната. Когато двамата типове се срещнат и единият предаде материала си на другия, аз ще ги осветя с фенера си и всички ще скочим едновременно върху тях. Никаква стрелба! Стрелба само в случай, че първи започнат те! Има ли въпроси?

— Кога ще заемем позиции? — попита капитан Петров.
— След като хубаво се стъмни. Към седем часа.
— Ще лежим под дъжда до десет часа! — засмя се капитан Петров.
— Нали ви казах да си вземете мушамы!

* * *

Двамата се срещнаха точно в десет часа и една минута. Валеше тих дъжд, тъмнината беше непрогледна. Единият запита:

— Има ли пови локви? Другият отговори:
— Само две.
— Тогава взимай! — каза първият.
— Това ли е всичко? — попита вторият.
— Друго нямам! — каза първият.

В този момент Авакум натисна копчето на фенера си и в силната му жълта струя изплава като из мъртвите, като от някакъв друг свят фигурата на Прокопи Сапарев — от кръста нагоре, в черното си пардесю, с черното си бомбе.

Опя, който стоеше с гръб към светлината, скочи напред, а Прокопи Сапарев се втурна по пътеката.

Светлината угасна.
— Дръжте ги! — извика Авакум.

Откъм мястото, където скочи неизвестният, блесна огън, ечна изстрел, доту се боричкане, лейтенант Станчев извика:

— Пипнах го!

Авакум отново светна с фенера си. Лейтенант Станчев лежеше върху гърба на жертвата си и й извиваше ръцете, а капитан Петров тичаше подир инженера.

— Петров, стой! — изкрещя Авакум. — Стой! Петров се залюля и застина на място. Отново настъпи тишина.

И изведнъж страшен писък разцепи нощта.

— Помощ!

Навярно Прокопи беше паднал в гъола с коричките.

— Помощ!... Помощ! — продължаваше да крещи Прокопи с нечовешки глас.

После настъпи тишина.

— Това е страшно! — прошепна капитан Петров.

— Ако не те бях спрял, и ти щеше да гълташ тиня сега! — каза сърдито Авакум.

Заловеният, с белезници на ръцете, оставиха да върви подир Авакум. Когато стигнаха до кръчмата, джипката на управлението вече чакаше на пътя. Сержантът стоеше до нея и потупваше с крака от студ.

— Сержантът и лейтенантите да откарат заловения в управлението! — заповяда Авакум. — Ние с капитан Петров оставаме тук.

* * *

Когато джипката отмина, Авакум каза на капитан Петров, гледайки в блесналите прозорци на кръчмата:

— Вътре ще те посрещне една голяма изненада!

Влязоха в просторната соба и капитан Петров застина: насреща му седеше с чаша в ръка инженер Прокопи Сапарев.

Капитан Петров потърка очите си, като да се будеше от сън. После отново се загледа в инженера.

— Дявол да го вземе! — каза инженерът. — Какво му става на тоя?

В същия миг капитан Петров се чукна с длан по челото и лудешки се изсмя.

— Досетих се! — извика той. — Разбрах!

— А-ха! — каза Авакум. — Разбра ли, че синът може да има чичо, макар баща му да няма брат?

Наляха си вино и пийнаха и докато Анастаси приготвяваше вечерята, Авакум разправи:

— Тоя Прокопи, дето седи между нас, и оня, дето потъна преди малко в блатото, са еднояйчни близнаци. Аз ще ви разкажа след вечеря къде са се родили и каква е историята на всеки от тях, и защо не са се познавали, и как така никога не са се виждали. Спиридон Драгнев, чичото, използвал ужасната прилика на другия „Прокопи“ с нашия Прокопи и го изпращал на два пъти в завода, в конструкторското отделение да фотографира разни документи. Пазачите го взимали за

„нашия“ Прокопи и го пускали в отделението, без да му правят каквито и да било спънки. Но третия път другия Прокопи поради неопитност направил няколко грешки и хитрата сврака „се уловила в капана“. Тия грешки, които аз нарекох „антилогика в поведението на нашия Прокопи“, спасиха в същност „нашия“ Прокопи...

Логиката доказва, че дори в случая, когато бащата няма брат, синът може да има чичо. Това е важното. А другото е съдба! Другото доказва, че човек звучи гордо наистина и същевременно предупреждава, че от човек може да се очаква всичко.

— Така ли е, скъпи Анастаси?

---

[1] Никога, господине! Съжалявам, Много съжалявам! (фр.) ↑

[2] Аз предпочитам чаша бира! (фр.) ↑

[3] Свещена простота! (лат.) ↑

[4] Ето истината! (лат.) ↑

[5] Шели. ↑

ОТКРАДВАНЕТО НА „ДАНАЯ“

Това се случи по времето, когато Авакум събираше материали за втория том на своята „История“. Привличаха го предимно южните райони на Италия — Калабрия, Апулия, сицилийското крайбрежие, но много често му се налагаше да престоява някой и друг ден и във вечния град. В Рим беше наел постоянна квартира, една мебелирана стая на „Виа Кола ди Риенцо“, която госпожа Витория Ченчи, вдовица на убит от екстремисти журналист, даваше под наем. Братът на госпожа Витория, сеньор Чезаре Савели, командуваше охраната на музея „Боргезе“, а тъкмо във филиала на музея „Боргезе“ се развиха събитията, за които ще стане дума в нашия разказ. Аз си мисля сега, че ако Авакум не беше наел тази квартира на „Виа Кола ди Риенцо“, той нямаше да се намесва в никаква музейна история и разказът за открадването на „Даная“ щеше да остане ненаписан... Но знае ли човек какво може да му се случи, когато наема една стая под наем?

И тъй, на 26 октомври, четвъртък, в девет часа и пет минути по мраморните стълби на музея тичешком се спускаше един силно развълнуван младеж. Той имаше вид на човек, открил най-неочаквано под възглавницата си пластична бомба. Младежът се казваше Ливио Перети и пазачите на „Боргезе“ го познаваха. Той изглеждаше хубавец, южняшки тип, с чувствителни устни и бляскави тъмни очи, но си личеше по облеклото му и по мършавата му фигура от пръв поглед, че е бедняк. Той се учеше в академията по изящните изкуства, караше четвърти курс и напоследък дохождаше в „Боргезе“ почти всеки ден, за да рисува Кореджовата „Даная“. Защо недохраненият Ливио беше се влюбил в пищната дъщеря на цар Акрисий, беше една голяма загадка. Но тъй или иначе, той имаше разрешително да рисува в „Боргезе“ и документът беше подписан от главния директор на музея.

Та в тоя час, пет минути след като портиерът отвори тежката врата на преддверието, обкована със стилизирани бронзови лалета, Ливио Перети се спускаше стремглаво по широките стълби от мрамор и с неудържим спринт гонеше партерния етаж. Ние току-що отбелязахме, че по лицето му беше изписан израз на човек, открил ненадейно под възглавницата си пластична бомба. Ако се съдеше по вестниците, това се случваше на някои хора и за пластични бомби се говореше много. Оня ден помощникът на главния прокурор беше

открил едно такова яйце в бюрото си. Изхвърлено мигновено през прозореца, то експлодирало във въздуха, изкъртило няколко каси на прозорци и превърнало стъклата им на цепленки. Изобщо е пластичните бомби трябва да се действа бързо, види ли човек подобно яйце около себе си, не бива да се бави, а мигновено да го изхвърля в открито пространство. Аз не знаех какъв израз е бил изписан върху лицето на помощник-прокурора, когато е открил това нещо в чекмеджето си, но си мисля, че в първата секунда по лицето му ще да са се появили чувства на изумление и страх. Именно чувства на неопишимо изумление и на ужасен страх.

Дохожда ми наум този пример с помощник-прокурора, защото по лицето на Ливио Перети, който се спущаше стремглаво по стълбите, беше изписано само чувство на неопишимо изумление. Липсваше всякакъв страх. С лявата си ръка Ливио пазеше равновесие, като едва докосваше с пръсти облата червена рамка на перилата, а с дясната махаше предупредително, за да му се прави път. Всъщност от този предупредителен жест нямаше нужда, тъй като никой не се изкачваше насреща му. Той напразно махаше и ако някой го наблюдаваше отстрани, щеше много да се учуди. Искаше път, а пък нищо и никой не се препречваше на пътя му. Малкото ранни посетители се суетяха още около касата и гардероба, едни лъскаха обувките си на автомата, други доизпушваха цигарите си, а трети си избираха и купуваха цветни картички и каталози. Нагоре към залите в тая минута бяха се запътили най-много пет-шестима посетители от най-нетърпеливите. Тъй че Ливио Перети ръкомахаше и искаше път напразно, защото по стълбите в тия утринни минути нямаше никакво движение и не един и двама, а дори трима посетители можеха свободно да тичат нагоре и надолу, без да си пречат.

Като цъфна в преддверието, Ливио Перети хукна право към паза на Монтано, който беше застанал вече на обичайното си място, между стълбището за първия етаж и коридора, водещ за директорския кабинет. Марко Монтано беше на фигура представителен мъж, едър, плещест, а по лице изглеждаше или зъл, или добряк, в зависимост от това, дали човек го гледеше отстрани или анфас. Гледан отстрани, той имаше вид на жесток човек. Впечатлението идеше от орловия му нос, сякаш клон на граблива птица, от долната му челюст, която беше подчертано издадена напред, като на булдог, и от перестия му посивял

мустак, литнал над устата му като ястребово крило. Но погледнато отпред, лицето му издаваше добродушие, склонност към отлежало вино и сладки приказки, уважение към следобедната дрямка и искрена привързаност към излъскания мундир. Отначало Ливио се стряскаше от него, а после се престаши, заприказва го, дори започна да си изпросва цигари. Марко Монтано го черпеше с удоволствие, предлагаше му да си вземе и за после, но Ливио се преструваше на засегнат и казваше, че за после е лесно, като излезе навън, ако не забрави, ще си купи половин дузина „Кент“ или „Марлборо“ и утре двамата ще пушат само от неговите цигари. Но той все забравяше и това близко „утре“ не беше настъпило, поне досега нито веднъж.

Ние отбелязахме вече как Ливио Перети налетя върху Монтано като вихър, но тук ще забавим мъничко действието, за да кажем още няколко думи за най-представителния от пазачите на музея „Боргезе“. Да, той беше най-представителният и с това май се изчерпваше най-главното. А най-главното за нашия човек започваше и свършваше между стените на музея. Оттатък тия стени се разиграваха какви ли не шумни събития, екстремисти взривяваха бомби, марксисти устройваха многолюдни демонстрации, лирата падаше стремглаво, бензинът и макароните неудържимо поскъпваха, но за Марко Монтано тия неща като че ли ставаха в някакъв друг свят. Той не искаше много да знае за тоя друг свят. В музея, слава богу, още не мятаха бомби, посетителите не устройваха протестни демонстрации; той не притежаваше кола, за да се безпокои от поскъпването на бензина. Цените на макароните и на другите вкусни неща за ядене скачаха непрекъснато нагоре, но това не забъркваше в душата му каша, защото Бойната и събитията бяха затрили семейството му и той беше останал сам и харчеше само за себе си. Затова заплатата му стигаше. Стигаше му за двете големи порции макарони (едната с месо, другата с доматиен сос), които изяждаше дневно, и за двете чаши добро вино, които изпиваше на обяд и на вечеря. Дори можеше да сложи настрана някоя и друга лира, ако го нямаше на света неговия непрокопсан племенник. Или по-точно — ако не вирееше в сърцето му една необяснима обич към въпросния пропаднал екземпляр. Негодникът дохождаше веднъж, два пъти в месеца и обираше с нахална и безмилостна ръка онова, което не беше похарчено за макарони и вино и разходвано за цигари „народен тип“. Дните, когато той пръкваше пред очите му, било в музея, или в

таванската му стаичка на улица „Санта Барбара“, бяха за Монтано едновременно и Рождество Христово, и Разпети петък. Друго особено събитие не се случваше в безметежното му битие. Неговият живот беше раздвоен и равен като работата на ония най-стари будилници, дето рядко някой поглежда, но които съвестно и почтено отмерват времето върху някой кухненски рафт.

— Сеньоре! — извика високо Ливио Перети. Той протегна ръце и опря длани върху широките рамене на Монтано. — Сеньоре!

— Света Богородице, какво ви стана? — учуди се безкрайно Монтано. — Какво ви стана, за бога? — повтори той, като се мъчеше да прочете във възбудените и пламнали очи на младежа причината за този небивал крос.

Миг, два Ливио Перети наистина имаше вид на ужасно разтревожен човек, на човек „не на себе си“, както се казва. В средните векове такива хора били изгаряни без много разпавии, защото се вярвало, че били „обсебени“ от зли и нечестиви духове. Ливио Перети имаше щастие, че тази история с него не се разиграваше през средните векове, пък и „обсебването“ му от нечестивите сили не продължи кой знае колко. Сякаш осъзнал изведнъж, че се държи непристойно (нали за такова държане някога изгаряли), той свали бързо ръцете си от раменете на Монтано, успокои донякъде лицето си и с глас, който странно не приличаше на оня, разтревожения, с който току-що викаше „Сеньоре!“, запита делово пазача дали господин директорът е дошъл.

Монтано се ококори удивен и само дето не ахна от изненада. Ето какъв необикновен бил тоя млад човек, на когото толкова често услужваше с цигари! Той можеше да говори спокойно, да гледа в същото време безумно, а на лицето си да изписва нещо средно между досада и страх. Какъв актьор! Като че ли в него бяха се вселили три човешки души и всяка показваше сега своето лице и малко искаше да знае за другите.

Не му идваше наум какъв тон да държи. Случвало се беше наистина да му услужва с цигари, значи, момчето беше сиромашко и нямаше какво толкова да се церемони с него. Да, но то имаше една академия зад гърба си все пак и в музея беше дошло да рисува с препоръки от големи хора Пък и нали избраниците на изкуствата бяха си извоювали правото да се държат всякак, младото лъвче не правеше

изключение и той, Монтано, прекарал целия си живот сред картини, трябваше да прояви и тоя път разбиране и такт.

Докато той обмисляше каква линия на поведение да избере, тия хора на изкуството, нали, и така нататък, младото лъвче се престори за миг на разсеяно и вместо да гледа него, отправи очи към коридора, откъдето започваше административната част.

— Господин директорът е тук — каза Монтано. И за да не стане някаква досадна грешка, побърза да го предупреди: — Но господин директорът приема посетители от 11 часа!

— Да! — възкликна Ливио Перети и без да обяснява по-подробно какво съдържание влага в това многозначно възклицание, имаше всякакви „да“ и техният брой никой не можеше да установи, той се извърна наляво и като издухан се понесе към устието на сводестия коридор. В самото това устие, облицовано с плочи от бял мрамор и украсено с два старинни бронзови канделабри, се открояваше двукрилата махагонова врата на директорския кабинет.

Монтано се опомни, когато Ливио Перети вече протягаше ръка към масивната бронзова дръжка. Той направи две колебливи крачки и се вцепени: Ливио Перети нахълта в кабинета на господин директора. Той влезе, без да чука, и грубо затръшна вратата подире си.

— Санта Мария! — възропта Монтано в душата си. — Така ли се влиза в директорски кабинет!

А Роберто Тоци, директорът, по това време закусваше. Тоя слаб и деликатен човек, с посребрени коси, озарено интелектуално лице и дълги и тънки пръсти на пианист беше разтворил върху бюрото елегантното си дипломатическо куфарче, изваждаше от едно найлоново пликче варени обелени картофи и лениво ядеше. Закуската на Роберто Тоци никога не беше се отличавала с някаква особена пищност, но тази заран тя изглеждаше недостойна и неприлична дори за пазачите на музея от трета категория. Сравнена със закуската на Монтано, пазач първа категория, тя беше направо жалка. Монтано изяждаше на закуска паница зелева чорба с колбаси и порция пържена лакерда, а в четвъртък и неделя прибавяше към това основно меню или сто грама жълто сирене, или четвърт печено пиле с картофи, един лукс, който непременно докарваше на масата и чаша червено вино. Какво да

се прави, Монтано беше чревоугодник и той не го криеше, понякога дори се вайкаше от тая си страст, защото знаеше, че угаждането с храна води до непоправими беди и на тоя, и на оня свят.

Така стояха работите с Монтано, а директорското равнище се извисяваше над тия работи поне с десет стъпала. Щом като пазачът закусваше толкова изобилно, редно беше директорската закуска да бъде направо разкошна. Разбира се, понятието за разкоша е многостепенно, някъде около деветата му стъпенка се редяха директорите от девета ръка, какъвто беше нашият професор по средновековно изкуство Роберто Тоци.

На блестящата улица „Венето“ се намираше ресторантът „Росини“, в тоя ресторант закусваха директорите от категорията на Роберто Тоци — музейни управители, театрали, прочути режисьори, директори на търговски къщи за кинкалерия и конфекция, средни търговци. В „Росини“ редовните клиенти получаваха по избор два типа закуски — английски тип или френски. И двата типа закуски бяха десетократно по-разкошни от закуската на пазача Монтано. Ако някой директор предпочиташе, да речем, английски тип закуска, той имаше в менюто си шунка, яйца, варено или печено пиле, бульон, баница плюс портокали, кафе и коняк, които винаги се изписваха „под линия“ като гарнитура към главното меню. На любителите на френски закуски лъсваха по масите половин дузина, че и повече, сребърни чайничета и миниатюрни купи — чайничета с чай, с мляко, с какао, с кафе, с вряла вода; купички с масло, със сметана, със сладко, с мед; чинийки с по няколко вида сирена, с пасти и бисквити; и на края пак неизбежните портокали, кафета и коняци.

Имаше време, когато професор Роберто Тоци се съобразяваше с йерархията и всяка заран се отбиваше в ресторант „Росини“ на улица „Венето“. Закусваше по директорски не защото беше лаком за баници и сметана или поради това, че сутрин му се пиеше коняк, а от приличие, от усърдие да показва „положение“, от страх, най-после, да не остане по-назад от колегите си. Хранеше се разсеяно, защото вечер (когато не придружаваше някъде съпругата си) четеше ненаситно, лягаше си след полунощ и затова сутрин нямаше апетит. Излезеше ли от ресторанта, на часа забравяше какво беше ял — френски конфитюр или английски бекон.

Така вървяха нещата, докато през онази нещастна година всичко започна да се обърква поради петролната криза: парите поевтиняха, а цените на стоките захванаха неудържимо да се възкачват, един алпинизъм, от който на обикновените хора се завиваше свят; не се виждаше дъното на бездната, която зееше пред тях.

Заплатата на Роберто Тоци, макар да си оставаше същата, взе да не стига, а той имаше млада жена, която харчеше с широка ръка, и син от първия си брак, който уж работеше нещо в Милано, но всяко петнадесето число пристигаше със самолет в Рим, за да иска пари. Роберто Тоци, който вече надхвърляше петдесетте, не можеше да отказва парите, които жена му искаше всеки ден или през ден, той не намираще начин и на сина си да отказва, защото носеше неговото име и му напомняше за едничкото добро време, което беше преживял в радост — студентските години. Понеже младата съпруга посрещаше с трагично недоумение и най-деликатния намек за икономии, Роберто Тоци се видя принуден да кастри личния си бюджет. Започна да пести от ризите, вратовръзките и одеколоните и най на края стигна до книгите по изкуството и до списанията. Като престана да купува нови книги и списания, той имаше чувство, че спуска кепенците и затваря прозорците на стаята, в която работеше. Но за тази стая съпругата въобще не искаше да знае, а синът беше на мнение да ѝ се тури незабавно ключът. Само болни хора се занимавали днес с изкуствознание, казваше той. От близките си Роберто Тоци не можеше да очаква милост и съчувствие, а външният свят си имаше достатъчно свои грижи, за да се занимава с неговите.

Шибана от инфлацията, лирата се търкаляше по нанадолнището, цените препускаха, човек трябваше да сложи ръка над очите си, за да ги улови с поглед, толкова бяха отишли надалеч. Те препускаха като подгонени коне. Преди една година за цял обед при „Росини“ се заплащаше толкова, колкото сега струваше една закуска. Сега заплатите се топяха по-бърже от късния сняг, дори по-висши чиновници бяха принудени да стягат коланите. Някои директори престанаха да посещават „Росини“, особено ония, от културните учреждения, по-дребните. Надойдоха, разбира се, други, но между тях като по правило не се срещаха хора на изкуството.

Някои казваха, че кризата заличавала старите навици у хората и изписвала нови. Кой знае! По за вярване е, че хората започнаха да се

приспособяват към особеностите на кризата, нали все пак трябваше да живеят някак. Вместо да закусва в „Росини“ на улица „Венето“ професор Роберто Тоци постепенно привикна да се храни на работното си място. Прислужничката приготвяваше два сандвича с масло и колбаси, наливаше в един малък термос кафе, а професорът слагаше тия неща в елегантното си дипломатическо куфарче и поемаше бавно към „Боргезе“. Кой би могъл да се усъмни, че тоя важен човек, облечен в строго черно пардесю и с кожени ръкавици на ръцете си, не носи в куфарчето си например ценни книжа или секретни и държавни документи?

Той пристигаше в музея с мрачна маска на лицето си, заповядваше на Монтано да не пуска никого при него, разтваряше скъпия си несесер и започваше унило да яде.

В навечерието на тая мрачна утрин, с която започна нашият разказ, Роберто Тоци и госпожа Тоци ходиха с приятели на кино, после госпожа Тоци, която продължаваше упорито и лекомислено да живее с навиците си отпреди кризата, пожела да отидат на бар. Там пиха джин и госпожа Тоци и господин Умберто танцуваха. Господин Умберто, помлад колега на Роберто Тоци, беше назначен наскоро за експерт по художествени предмети при Банка Комерчияле. Тази длъжност носеше добри пари и затова Умберто беше в превъзходно настроение. А самият Роберто Тоци тая същата вечер се бореше отчаяно с досадата си, тя го тровеше стократно повече от гъстия тютюнев дим и от неистовите писъци на джазовите инструменти. Там, на естрадата, сякаш някой гъделичкаше саксофона и колеше тромпета.

На връщане не пророни нито дума, а когато се прибраха в къщи, отказа да пие чай и мълчаливо отпрати с ръка момичето, което му носеше горещи, току-що сварени макарони. Запали настолната лампа в кабинета си, отвори книга, но не прочете нито ред от нея, макар да стоя над книгата повече от час. Когато се примъкна в леглото, жена му вече спеше. Тя беше танкувала прекалено много с оня тип, който от изкуствовед беше се превърнал — в името на някакви си нищожни гешефти — в търговски експерт. Ето колко струваха младите. За да надвие безсъницата си, започна да скандира наум стихове от „Георгиевите“ на Виргилий, но си спомни, че не беше оставил пари на

момичето да купи масло и колбаси за сутрешните сандвичи. Спокойното и здраво дишане на жена му започна да го дразни. Младите продаваха съвестта си за пари, е добре, това беше грозно, но как наистина може да се свързват двата края само с една заплата на изкуствовед? Във всеки случай той няма да стъпи вече в онова проклето заведение, където тропетът пищеше като заклан. Издърпа покривката над главата си и с измъчваща тъга завидя на хората, които бяха живели през простите пасторални някогашни времена. Но той беше в лошо настроение и заспивайки, си каза, че такива времена не е имало всъщност никога.

На сутринта сложи няколко мизерни картофа в дипломатическото си куфарче и с чувство на ранен боец тръгна за работа. Но по улиците вървеше гордо, както подобаваше на един потомък, макар и далечен, на непреклонния Кориолан.

Така през това малко, но необходимо въведение ние стигнахме до момента, когато Ливио Перети се втурва вулгарно в кабинета му и го заварва на самото място да яде унило варени картофи.

Заварен в това уничително положение, да яде картофи върху разкошното си бюро стил „ампир“, в още по-разкошния си кабинет, с кокетни столове стил „рококо“ около стените, той промени три пъти цвета на лицето си за по-малко от една минута. Най-напред то почервения, после пожълтя, сетне отново почервения. Може би Роберто Тоци беше изпитал същите чувства, каквито изпитва една омъжена жена, когато я заварват прегърната от своя любовник. В тия чувства има срам, страх и безнадеждна жал за изгубеното завинаги достойнство.

Разбира се, яденето на картофи дори в музея „Боргезе“ не е толкова чак падение, каквото е например прелюбодействието, и ако Роберто Тоци беше син на каменар или син на банкиер, той нямаше да се смути никак. Напротив, вероятно щеше да се ухили и да намигне: „Виждате ли ме, че пет пари не давам!“ Но той беше син на среден чиновник, цял живот съблюдавал педантично катехизиса на дребния буржоа. Затова се смути и ако имаше по-слабо сърце, непременно щеше да получи инфаркт.

Но нещастията бяха само започнали, със загубено достойнство все можеше да се преживее. Малко ли министри, обявени от общественото мнение за гешефтари, продължаваха да си министерствуват по живо и по здраво? Те нямаха достойнство, но още си седяха в кабинетите, подписваха държавни книжа и на оперни премиери седяха в ложите си като агнеци божи. Другият удар беше много по-страшен, той му взе всичкия въздух и направо го изпрати на тепиха в нокаут.

— Сеньор! — извика Ливио Перети. — Бийте тревога! Кореджовата „Даная“ е открадната! Някой е снел „Даная“ от рамката и на нейно място е поставил моето жалко и недовършено копие! За бога, сеньор, не се бавете, може би крадецът се мотае още из коридорите!

Ливио Перети стоеше долепен до вратата и сякаш не смееше да направи нито крачка напред. Той дори не забеляза, че Роберто Тоци държеше в ръката си обелен картоф.

В първия миг Роберто Тоци изпусна картофа, който държеше. После машинално затвори куфарчето, като не сваляше изумените си очи от неканения гост. Лицето му стана от червено на жълто и две опустошителни вълни преминаха през душата му, ужасните чувства на срам и съкрушено достойнство. Срамът го пареше, а съкрушеното му достойнство се сриваше с трясъци и сред прахоляци, сгромолясваше се сякаш десететажен дом.

— За бога, сеньор, не се бавете! Откраднат е един Кореджо! — извиси глас Ливио Перети и повдигна ръце към тавана, като че ли крадецът беше се скрил там, помежду кристалите и висулките на огромния полилей.

Сега през душата на професора премина третата вълна, вълната на страха, затова лицето му стана отново жълто. Тази вълна беше най-огромна и най-страшна, една същинска цунами в сравнение с предишните две. Онези двете го правеха смешен и жалък, а тази го изхвърляше направо на улицата като парцал. Кой щеше да му прости един откраднат Кореджо? Уволнението от службата беше най-малкото, което можеше да го сполети!

— Господине! — прошепна той с устни, които бяха започнали да побеляват, а скоро щяха и да се напукат, — господине, вие сериозно ли говорите, или си правите една лоша шега? — И още докато произнасяше тия думи, той вече чувствуваше колко са престорени и

несъстоятелни. Той познаваше младежа, който стоеше срещу него, и отлично съзнаваше в себе си, че тъкмо от него не може и не бива да очаква никакви лоши шеги. Той му беше препоръчан с писмо от самия Пиетро Фалконе, кандидат за кмет на Рим в предстоящите избори, прочут изкуствовед, човек, достоен за най-високо уважение, макар че беше комунист. Немислимо беше Пиетро Фалконе да му препоръчва някакъв мръсник, да се застъпва за човек, способен да го изложи. В „Боргезе“ обикновено не пускаха рисувачи и ако за Ливио Перети беше направено изключение, дължеше се изключително на Пиетро Фалконе, на неговия авторитет. Не, младежът не лъжеше и той напразно се опитваше да скрие главата си по щраусовски, да се укрие от истината само затова, че за него тя беше равнозначна на една житейска катастрофа.

— Аз ви казвам това, което съм видял със собствените си очи — каза Ливио Перети и на свой ред силно почервения. — Ако не ми вярвате, моля! — Той решително протегна ръка към вратата, но в същия миг тя беше отворена с тласък отвън и на прага ѝ застанаха пазачът Монтано и помощник-началникът на охраната Карло Колона. Помощникът беше млад човек, северен тип, с продълговато лице и светли очи. Костюмът му беше шик, но повече отиваше за някаква ездитна школа, за учител по стипълчейз.

Преди Роберто Тоци да отвори уста, за да даде някакво нареждане, Карло Колона протегна ръка, улови Ливио за ревера на кадифената му дреха и с все сила го дръпна назад.

— Тебе кой ти позволи да влизаш? — изрева той с неочаквано пътен баритон.

Двете копчета на дрехата се изтърколиха на пода.

Ливио се изплъзна като змиорка от ръката му и вече се готвеше да отвърне на обидата с юмрук, но Монтано се намеси на часа и въдвори временен ред.

— Господа! — изправи се Роберто Тоци, пребледнял и възмутен. Кой знае защо, помощникът по охраната будеше в душата му недобри чувства, действуваше му някак си „алергично“, както аспириинът например, който по неведоми пътища дразнеше носа му и го караше неистово да киха. Ама че помощник! Откъде се взе у него тоя вид на нахалник със самочувствие на прелъстител на слугини, на професионален „годеник“, който се подвизава в най-западналите

градчета на Юга! — Господа! — повтори той с чувство на омерзение в гласа си. — Моля ви да се държите прилично. Моментът е трагичен. Неизвестен злосторник е снел Кореджовата „Даная“ от рамката ѝ и е поставил на нейно място копие, което тоя млад художник рисува на същото място. Вие знаете това.

— Хм! — поклати многозначително глава Карло Колона.

Ливио Перети настръхна от това коварно „хм“ и стисна тутакси юмруци, но Роберто Тоци повдигна властно ръка.

— Моля! — Гласът му беше наистина строг. Той изгледа смръщено помощника по охраната и нервно помръдна с дясното си рамо, една остра спазма го беше стрелнала като електрически ток. — Понеже господин Савели отсъства — изпъшка той, — вие трябва да вземете нещата в ръцете си. Заповядвам ви да действувате съгласно инструкция номер едно!

Тридесетина секунди подир този разговор галерията затвори вратите си и посетителите за велико свое изумление останаха заключени. Ливио Перети направи опит да се измъкне, но двамата портиери го уловиха за шията и доста грубо му обясниха, че трябва да почака малко. Той започна да проклина и да ругае, но не постигна нищо.

В девет часа и тридесет минути пристигна полицията.

Колкото по-дълбоко се спускаше кризата и растеше скъпотията, толкова се множеше и престъпността, а в тази обширна и неизбродна област започна да разцъфтява един модерен жанр — грабежът на картини, но не какви да е, а прочути картини от епохата на ранния и високия Ренесанс. Крадеше се предимно от църкви, само в Рим имаше повече от десетина, които притежаваха шедьоври и от двата периода; грабежа се произведения от малки музеи, от някогашни дворци и замъци, от манастири, от параклиси. Крадеше се напористо и със замах. Но обири в галерии, каквато беше „Боргезе“, или в музеи от ранга на Капитолийския ставаха много рядко и когато все пак ставаха, държавата в лицето на поредното си правителство изведнъж се оказваше в положението на човек, заварен в неприлично положение. С вълнение, достойно, за някогашната Комедия дел'арте, държавата прочувствено се питаше „Накъде вървим?“ и „Докъде ще стигнем?“ и

вече с тон от по-новата драматургия категорично заповядваше на поредното си правителство да открие незабавно крадците и да върне задигнатите картини на старите им места.

Но правителството, поредното, естествено тайно се радваше на шумотевницата, която вдигаха сред обществото тия дръзки обири на картини. „По-добре шумотевница заради откраднати картини — казваше си правителството, — отколкото скандали във връзка с подкупени от «Локхийд» генерали и министри!“ А някои от управляващите господа откровено предпочитаха да изчезва всеки ден по една Сикстинска капела или в краен случай по няколко Микеланджело, Рафаел, Леонардо, Тициан...

За нещастие на тия господа открадването на „Даная“ надхвърли границите на всякакво приличие — обирът беше извършен в една от най-големите и обичани галерии в Рим и възмуцението на обществеността този път се изкачи до връхната си точка. Вместо да се превърне в спасителна димна завеса, кражбата в „Боргезе“ като че ли показва правителството разсъблечено до голо и милиони хора видяха, че мнозина от управниците са наистина помпеевци и цезари, но само в случаите, когато работите опираха до собствените им интереси.

На всичко отгоре скандалът „Боргезе“ избухна в един крайно нажежен за правителството момент — след два дни щяха да се произвеждат общински избори. Само след два дни римските граждани щяха да гласуват за нов кмет.

Ние току-що казахме, че скандалът „Боргезе“ избухна в нажежен за управляващата коалиция момент. По-точно и по-отговарящо на истината ще бъде, ако кажем, че моментът беше нажежен до червено. Защото срещу кандидата на дясната коалиция стоеше кандидатът на комунистите Пиетро Фалконе. А Пиетро Фалконе, професор по средновековно изкуство, беше един от най-обичаните и уважавани хора в Рим.

И тъй, скандалът „Боргезе“, който изобличи правителството в некадърност да пази обществения ред (и обществената собственост), се яви като естествен съюзник на Фалконе. При създадената обстановка правителството можеше да се спаси само по един начин — да разкрие крадците до събота следобед и да върне „Даная“ на предишното ѝ място. Само по този начин то щеше да отстрани от

театъра на военните действия естествения съюзник на Фалконе. Но тъкмо това беше най-трудното.

В десет часа министър-председателят повика в кабинета си министъра на вътрешните работи и деликатно го попита какво мисли за бъдещата си политическа кариера, ако похитителите на „Даная“ не бъдат арестувани в продължение на три дни. В десет часа и десет минути министърът на вътрешните работи лично нареди на директора на полицията да се яви незабавно в кабинета му. Когато този се яви, министърът деликатно му напомни, че връзките му с някои мафиози веднага ще излязат на бял свят, ако до три дни не постави зад решетката похитителите на Кореджовата „Даная“. Директорът още докато летеше със своята алфа-ромео към управлението, повика по радиото инспектора Феликс Чигола, нареди му да вдигне групата си на крак и да го чака в пълна оперативна готовност пред директорския му кабинет. В десет часа и тридесет минути директорът каза на Феликс Чигола, че той, Феликс Чигола, държи в ръцете си честта на Италия и съдбата на правителството. После той му каза по-тихо и с поверителен глас, че ако все пак не успее за три дни — включително днешния ден — да види сметката на ония типове, нека да има пред вид, че заради връзките му с мафиозите, за което има на съответно място черно на бяло, нека да има пред вид, че и на неговата житейска сметка непременно ще бъде теглена черта.

И тъй в десет часа и тридесет и пет минути Феликс Чигола, силно смутен за бъдещето си, стремително се носеше с вертолет към прочутия филиал „Боргезе“.

Може би читателят ще иска да чуе няколко уводни думи за човека, в чиито ръце беше поставена честта на Италия и съдбините на коалиционното правителство — християндемократи и социалдемократи? Е, добре, тоя човек беше на петдесет години, боят му надминаваше средна височина, но тежеше само шестдесет килограма и хората обикновено мислеха, че е болен ако не от охтика, то сигурно от гръдна жаба или рак. А той беше боледувал през живота си само от дребна шарка, и то доста отдавна, като шестгодишно момче.

Беше му провървяло. На петдесет години, повишен в чин старши инспектор и повярвал всецяло в звездата си, той си купи апартамент на

„Виа дел Корсо“ и старинна къщичка с градинка в Тосканела, близо до Санта Мария Маджоре, и окончателно реши, че най-после трябва да се ожени. Кандидатки имаше, оставаше да се потруди по селекцията, но ето че облак загули звездата му — някакви типове бяха откраднали Кореджовата „Даная“, и то само три дни преди изборите за нов римски кмет...

Феликс Чигола беше човек с логично мислене, затова въображението му беше бедно, но след краткия разговор с директора ето че го осени една богата и щедра фантазия Започна да му се привижда, сякаш сънуваше, че разкошният апартамент на „Виа дел Корсо“ и старинната къщичка до Санта Мария Маджоре с двете пинии на двора, апартаментът и старото кметство на Тосканела, значи, напускат местата си и се възнасят като въздушни замъци към нежносиньото небе над Рим Ако похитителите на „Даная“ бяха мафиози и той туреше отгоре им ръка — сбогом на връзките с ония, а може би и един заблуден куршум в тила! Ако пък не туреше отгоре им ръка и си затвореше очите, та по живо и по здраво да изнесат зад граница Кореджовата идиотка — тогава пък директорът щеше да му тегли чертата, като го представи на *ония* за разкрит човек, тоест за „изиграна“ карта... На един и на двама ли инспектори преди него беше измайсторявал подобна мръсна игра! И мафиозите щяха да му повярват без друго, защото, ако той, Чигола, поддържаше тайни връзки с дребното им началство, то директорът си устройваше пищни срещи със самите им каиди, с най-главните!

В тая безпросветна мъгла светеше една-единствена надежда като спасителна свещица — че похитителите нямат връзка с мафията, че те са едни свои и международни бандити, които действуват по лично усмотрение и на своя отговорност. „Мамините!“ — облизваше Чигола напуканите си устни и святкаше злобно с жълтеникавите си котешки очи.

В десет часа и четиридесет минути вертолетът с Феликс Чигола и с групата му се приземи пред главния вход. Близо до парадното стълбище, но на отсрещната страна беше гарирана патрулната кола на полицейския участък. Тя беше пристигнала в девет часа и тридесет минути — само пет минути след като Карло Колона беше обявил тревога.

В очакване на началството, което по нареждане на главното началство щеше да се заеме с разследването, началникът на полицейския участък постави постове пред двата входа — парадния и служебния — и се зае с посетителите, те бяха петнадесетина души. Двама полицаи проверяваха учтиво дали някой не крие картината под палтото си. Тази операция беше излишна, разбира се, защото само платното на „Даная“ — почти два метра дълго и повече от един метър и половина широко — не можеше по никакъв начин да се скрие дори под пелерина.

Още от самото начало на проверката Ливио Перети се нареди между първите, но Карло Колона, който не го изпускаше от очи, прошепна няколко думи в ухото на началника и тоя тутакси го дръпна настрана.

— Но с какво право, дявол да ви вземе! — побесня от яд младият художник. — Защо ма другите посетители позволявате да се измитат, а мене задържате? Защото тези господа са облечени в скъпи дрехи, а моите са сиромашки, затова ли?

— Не затова — каза полицейският. — Ние не държим на облеклото.

— Не държете! За вас всеки бедно облечен човек е възможен престъпник!

— Господине — повиши глас полицейският. — Имайте търпение, ще дойде и вашият ред. Защо нервничите?

— Как да не нервнича? Аз пръв забелязах кражбата и пръв вдигнах тревога! А вие? Вместо да ми благодарите, не ме пуцате да си ходя. Дявол знае за какво!

— Ясно е за какво! — каза полицейският и многозначително поклати глава. Вие сте първият свидетел. Не знаете ли правилото?

Ливио Перети сигурно знаеше правилото, но се правеше на паднал от небето по тоя въпрос и полицейският началник си каза наум, че той или се преструва, или наистина е пълен глупак.

Минута, две след като и последният посетител напусна с облекчение галерията и „Даная“ не се оказа никому на кръста, и Ливио Перети продължаваше да негодува, задето първият свидетел трябва да бъде задържан под стража и разпитван, Феликс Чигола и хората му вече се изкачваха по стълбите на парадния вход.

Техническите специалисти от бригадата започнаха работата си. Чигола се разположи в кабинета на Роберто Тоци и заповяда на радистите да го свържат със службите от управлението. Поставиха микрофон. Първият му въпрос се отнасяше до началника на охраната.

— Къде е вашият началник по сигурността? — запита той директора Роберто Тоци, като смръщено гледаше унилото му лице. „Гледай го ти, гъсока му с гъсок! — мислеше в себе си той и дори се ядосваше. — Глътнал си езика! И защо, моля? Задето в най-лошия случай ще го понижат с една категория. Голямо чудо! А какво да правя аз, дете съм заложил главата си в тази работа?“ — Той не можеше да понася мекушави хора и когато влизаше по необходимост в досег с разни жалки робертовци като тоя, имаше усещането, че нещо ледено студено и гадно се разхожда по гърба му. — Къде е вашият човек по сигурността? — повтори го и помръдна зиморничаво с рамене.

Освен Роберто Тоци в кабинета присъствуваше и помощникът Карло Колона. Той се беше вмъкнал вътре, без някой да го е викал, седнал беше в едно от креслата, без някой да го е канил, преметнал беше крак върху крак и важно гледаше напред си, сякаш заместваше в момента самия генерален директор на галерията „Боргезе“.

— Нашият началник — побърза да изпревари директора си Карло Колона, — сеньор Чезаре Савели, замина вчера в 13 часа за Санта Ана. Ако не му се случи нещо непредвидено, той непременно ще се завърне днес преди обед.

„Ей такъв нагъл тип като тоя, такъв мръсник ще ми изпрати куршум в тила!“ — помисли Чигола. Той се обърна към Роберто Тоци:

— На вас известно ли е, сеньор, че Чезаре Савели не е на работа?

— Аз лично му разреших да отсъства! — отговори малко обидено Роберто Тоци.

— А освен вас двамата — Чигола кимна към Карло Колона, без да го удостои с поглед, — освен вас двамата, кой друг от персонала на галерията знае, че Чезаре Савели отсъства от Рим?

Роберто Тоци повдигна рамене. Само това му липсваше — да разпитва портиерите и пазачите какво знаят и какво не знаят!

— Още вчера по обед всички знаеха, че сеньор Савели ще замине нанякъде! — Карло Колона разпери ръце, с което искаше да покаже, че в това няма и не може да има нищо необикновено. — На всички беше

известно, че сеньор Савели заминава за ден и половина и че докато отсъства, ще го замества аз!

— Тъй! — каза Чигола. — Е, добре, а кой даде гласност на новината, че сеньор Савели ще замине?

Роберто Тоци отново повдигна рамене, този път с още по-голямо отегчение, а Карло Колона погледна разсеяно някое време ноктите на ръцете си, после каза:

— Господин Савели ме помоли да му купя билет от агенцията, дето е на „Виа Квиринале“. Така разбрах, че той ще замине за Санта Ана. А кой е разгласил тази работа между другите, това за съжаление не ми е известно. Много е възможно сам сеньор Савели да е споменал пред някого от нашите хора, че заминава. В края на краищата аз не виждам нищо лошо в това.

— Да знаете дали сеньор Савели е заминавал и друг път за Санта Ана?

— Това ще ви каже сам сеньор Савели — каза важно Карло Колона. Той погледна часовника си и допълни. — Влак откъм Санта Ана има в единадесет и тридесет.

— Вие сте прав! — кимна Чигола, като също погледна часовника си. После повдигна слушалката на радиотелефона и заповяда на невидимия си сътрудник:

— Да се провери в Санта Ана кога е пристигнал там сеньор Чезаре Савели и кога същият е тръгнал обратно за Рим.

Карло Колона, както беше вперил очи в слушалката, неочаквано и като че ли изведнъж стана някак по-малък в креслото си, а може би креслото неочаквано и като че ли изведнъж беше станало по-високо и по-масивно.

— Той лично ме увери, че днес до обед ще се завърне! — каза тихо Роберто Тоци.

— Щом ви е уверил, значи ще се върне! — усмихна се едва-едва Феликс Чигола. Понеже устните му бяха съвсем тънки и прави и почти не съществуваха, то и усмивката му беше съвършено безлична и не означаваше нищо. — Имам един последен въпрос — каза той. — Нали картината е изчезнала вчера, след затварянето, тоест след шестнадесет часа?

— Вчера до шестнадесет часа — отговори Карло Колона чинно — истинската картина беше в рамката си. Аз минах покрай тази

картина някъде около шестнадесет без четвърт. Онова типче Ливио Перети рисуваше и картината беше на мястото си. Това биха могли да потвърдят и други хора.

— Накратко — заключи Чигола, — картината е била открадната между четири часа вчера следобед и девет часа тази сутрин. Бих ви помолил да ми кажете кои от вашите служители са били в сградата между тия часове?

— Господи! — загуби цвета на лицето си Роберто Тоци. — Нима вие, господине, се съмнявате в нашите служители?

— Аз само питам, сеньор, нищо повече! — усмихна се с безжизнената си усмивка Чигола. — Само питам! — повтори той.

— Е, щом като питате, господине, ние ще ви отговорим! — като че ли възвърна предишната си самоувереност Карло Колона. — Между шестнадесет часа вчера и девет часа тази сутрин в галерията са били — първо — двамата портиери Августино и Лоренцо. Те са се сменявали от дежурство всеки осем часа. От шестнадесет часа следобед до дванадесет часа през нощта дежурен е бил Августино. От дванадесет часа през нощта до осем часа сутринта дежурен е бил портиерът Лоренцо. Сега е дежурен Августино. Толкова за портиерите. За през нощта ние имаме двама пазачи, които също се сменят на всеки осем часа. От четири часа през деня до дванадесет часа през нощта дежурен е бил пазачът Марко Монтано. От дванадесет часа през нощта до осем часа тази сутрин дежурен е бил пазачът Федерико Нобиле. При нас работят, но само през деня, още двама пазачи, една касиерка и един гардеробиер. Дневните пазачи, касиерката и гардеробиерът пристигат около девет часа сутринта и си отиват малко след четири часа следобед. Те са дневна смяна и както разбрах, не ви интересуват. През часовете, които ви интересуват, между шест часа и осем часа сутринта, в сградата са били четири чистачки за почистване на помещенията. Тия четири чистачки са били посрещнати и изпратени от пазача Федерико Нобиле. И тъй, сеньор, като изключим чистачките, в сградата са дежурили четирима души: портиерът Августино и пазачът Монтано — от четири часа следобед до дванадесет часа през нощта; портиерът Лоренцо и пазачът Федерико — от дванадесет часа през нощта до осем часа сутринта; портиерът Августино и пазачът Монтано — от осем часа до девет часа тази сутрин.

— А някой човек да е идвал отвън? — попита Чигола.

Карло Колона мълча някое време.

— Не зная дали това може да се нарече „идване“ — каза колебливо той. — Става дума, сеньор, за племенничката на Чезаре Савели. Понеже в къщи са притеснени, тя дохожда понякога в кабинета му да учи. Студентка е по право, втора година. Казва се Луиза Ченчи.

— Е? — попита Чигола.

— Нищо — каза Карло Колона. — Тя пристигна вчера няколко минути преди шестнадесет часа, а кога си е отишла — това може да ви съобщи пазачът Марко Монтано.

— Къде живее тази Луиза Ченчи? — попита Чигола.

— Луиза Ченчи живее на „Виа Кола ди Риенцо“ №170, близо до Пиаца Кавур. Майка ѝ, Витория Ченчи, е сестра на сеньор Чезаре Савели.

Феликс Чигола повдигна слушалката.

— Доведете ми веднага Луиза Ченчи — заповяда тон на невидимия си сътрудник. Живее на „Виа Кола ди Риенцо“ №170, близо до Пиаца Кавур.

Роберто Тоци, който до тоя момент почти не взимаше участие в разговора, погледна намръщено помощника. И с твърд тон, който никак не отговаряше на унилото му изражение, рече:

— Ти си един лош човек, Карло Колона! Защо месиш момичето в тия долни работи? — Той се извърна към Чигола и допълни: — Тя е почтена девойка, господин инспекторе, дъщеря е на скромно, но уважавано семейство.

Карло Колона се прокашля демонстративно, а Чигола опря пръст на челото си и каза:

— Сякаш си спомням нещо!... Ченчи!... Енрико Ченчи, разбира се!

— Енрико Ченчи е баща ѝ — побърза да му обясни Роберто Тоци. — Много способен журналист и публицист, убит за съжаление преди две години от ултрадесни елементи.

— Енрико Ченчи беше отявлен комунист! — обади се със злобливи нотки в гласа си Карло Колона.

— Да, да, спомних си! — каза с явно удовлетворение Чигола. И възкликна с момчешки ентузиазъм. — Аз помня, господа, около петдесетина убийства от буква „А“ до буква „С“!

След тая мимолетна радост, доставена от будната му памет, той отново потъна в грижите си. А те не бяха обикновени, защото далеч не всяка кражба на знаменити картини съвпаднаше с избори за нов кмет на Рим.

Подир тия уводни разговори Феликс Чигола пожела да разгледа галерията.

Ние ще опишем галерията с оглед на събитията, за които разказваме, а за безсмъртните картини и скулптури от великите майстори на Ренесанса читателят ще намери и описания, и репродукции в десетките книги, посветени на този изключителен и щедър период от културната история на човечеството. Пък и не е почтено, струва ми се, да вземаме думата по въпроси, за които не сме достатъчно подготвени. На времето художникът Апел добре го е казал: „Sutor, ne supra crepidam!“ — „Обущарю, не критикувай картината погоре от обувката!“

И тъй, външните парадни стълби въвеждат в преддверие с павилион и гардероб отляво и с масивни дъбови врати за портиерската стая — отдясно. Шест стъпала по-високо две летящи врати откриват широк вестибюл с мраморен под и колонади. В дъното на този вестибюл се виждат два входа — левият е за двете експозиционни зали, а десният открива коридор за стаите на администрацията. Първата стая — това е тържественият кабинет на директора Роберто Тоци. Втората стая е на помощника Карло Колона, а третата, която е най-близо до служебния вход, служи за кабинет на началника Чезаре Савели. Запомнете добре това, че тази именно стая е най-близо до служебния вход. Срещу служебния вход има скамейка. Следва помещение, където прислугата държи инвентара си, а още по-нататък са тоалетните, мъжка и женска.

Сега да се върнем отново във вестибюла с мраморните колонади. Една широка стълба от бял мрамор води за горния етаж. Тя започва елипсообразно между двата входа и след десет стъпала се разклонява нагоре в лява и дясна посока. На мястото, където тази стълба се разклоняваше, има площадка, украсена с две дорийски колони. Тук е поставено, долепено до мрамора на насрещната стена, ниско канапе с позлатени крака.

Двата ръкава на стълбата водят до експозиционните зали на горния етаж. Едната зала е отляво, другата е отдясно. Сега обърнете

отново внимание и запомнете: в дъното на залата отдясно има врата. През нея се влиза в антре, откъдето започва една дървена стълба. Тя води за тавана. Таванът служи за склад на картини, рамки, постаменти, пособия за окачване и стабилизиране на картините, осветителни тела, прожектори и т.н. Това е огромно помещение, лабиринт, с тезгяхи за работа, със санитарни сервиси, с кръгли прозорчета като илюминатори, през които се вижда част от Пиаца Навона със скулптурната група от централния фонтан.

В четирите просторни експозиционни зали са подредени около двеста картини. Сред тях има творби от Рафаел, Тициан, Веронезе, Кореджо — гениите на Чинкучентото, — картини от представителите на ранните зари на барока, сред които блести, разбира се, Караваджо. Нае ни интересува специално Кореджовата „Даная“. Тя е изложена в горния десен салон, надясно от центъра, където греят „Трите грации“ на Тициан. По времето, за което разказваме, срещу картината можеше да се види статив, доста олющен и не за пред хората, върху който Ливио Перети беше опънал платното си, за да рисува Даная. Стативът, палитрите, сандъчето с боите, самият Ливио Перети в изтъркания си костюм от кадифе, загубили отдавна цвета си — това като че ли чуждееше някак много странно на тържественото лъчение, което се носеше от картините, особено от Караваджовата „Кошница с плодове“.

Сега, когато Феликс Чигола приближаваше залата, придружен от помощника си Карло Колона, надясно от Тициановите грации вече не грееше Кореджовата „Даная“, върху масивната рамка беше небрежно окачено платното на Перети. Копието не беше още завършено, амурчето, което смъкваше покривалото на Даная, беше означено само с контури, самата царска дъщеря нямаше още коси, а пищните ѝ гърди бяха само отбелязани с по един празен кръг. Все пак, който разбираше от живопис, щеше да почувствува, че копието обещава да стане добро, то имаше качества, младият човек като че ли беше отгатнал магията, която раждаше контрастът между светлото и тъмнината. Но, тъй или иначе, впечатлението, което предизвикваше това платно, съседстващо с един Тициан и един Веронезе, беше потресаващо.

Феликс Чигола не се спря нито пред една картина, не погледна нито едно платно, той минаваше сякаш покрай рамки, които не съдържаха нищо. Той се интересува от разположението на залите, проявяваше любопитство към тоалетните, коридорите, стълбищата.

Когато стигна до „Даная“, специалистите още снимаха следи от стъпки и пръсти. Като видя повесеното платно на Перети на мястото на Кореджовата „Даная“, Чигола за пръв път се усмихна. „Шегаджия!“ — рече той по адрес на злосторника.

Той обходи таванското помещение, погледна към „Виа дел Корсо“ през един от прозорците и въздъхна. Времето течеше наистина „безжалостно“. До изборите оставаха броени часове...

Когато се завърна в директорския кабинет, Роберто Тоци мълчаливо му подаде току-що приета радио-телефонограма от Центъра. Съобщаваха му, че Чезаре Савели вчера е пристигнал в Санта Ана към 14,30 ч. и е отседнал в хотел „Република“. Тази заран същият е отпътувал обратно за Рим с влака, който тръгва от Санта Ана в единадесет часа. Чигола прочете на глас съобщението и поклати доволно глава.

— Колкото по-малко заподозрени, толкова по-добре за следствието! — обясни той. — Вашият Чезаре Савели има доказано алиби, установила го е полицията на Санта Ана, следователно той е вън от играта. Но останалите ще отговарят на общо основание!

— Какво искате да кажете, господине? — пребледня Роберто Тоци.

— О, сеньор! — усмихна се отегчено Чигола — Тази мярка не се отнася за вас. Поне засега вие сте също вън от играта, а мисля, че няма да ни потрябвате и за в бъдеще. Вие можете да идвате, когато искате, и да си отивате, когато пожелаете. Временно ние ще използваме, с ваше позволение — той пак се усмихна отегчено, — кабинета ви за следствена камера. Следствието ще продължи най-късно до събота и ще приключи в тринадесет часа. През това време галерията ще бъде затворена, а присъстващите в момента — без вас, разбира се! — заедно с госпожица Луиза Ченчи, която очакваме, ще останат по местата си, тоест в галерията. Ще се постарая да осигуря на всички комфортни условия и питателна храна. — Устните му се свиха и по опънатото му лице премина тръпка, но не можеше да се разбере дали това беше гримаса, зад която се криеше вътрешно удовлетворение, или беше просто израз на нервно напрежение: досега нито една кражба на ценни картини не беше разкрита за някакви си три дни!

— Вие сериозно ли сте решили и мен да задържите, или се шегувате? — попита Карло Колона, като държеше ръцете си зад гърба,

за да не се издаде, че треперят.

— Сега аз ще задавам въпросите, господинчо, а ти само ще отговаряш! — изръмжа сякаш Чигола и в яносините му очи блеснаха зли, моравожълти огънчета. Натрапчивата мисъл, че ей такъв негодяй като този зализан слугински любовник те забие куршуми в тила му, не го оставяше на мира. — Марш навън! — повторно изръмжа той. — Когато ти дойде редът, ще те повикам!

Карло Колона не дочака втора покана, той се метна към вратата с котешка бързина, но преди да я притвори, успя да извика, задъхан от злоба:

— И аз имам хора! Ще се оплача!

— Оплачи се на...! — изкриви подире му уста Чигола и заплашително поклати глава. После той се сети за присъствието на Роберто Тоци, извърна се към него и мрачно запита:

— Вие на обед храните ли се?

Роберто Тоци кимна утвърдително. Толкова беше потресен от псувнята на старши инспектора на римската полиция, че нямаше просто сила да проговори.

— Тогава вървете да се храните! — каза Чигола.

Роберто Тоци мълчаливо излезе. Като че ли носеше на тънките си рамене целия филиал „Боргезе“.

После Чигола заповяда да се снемат отпечатъци на всеки от задържаните, а след това да им се донесе по една порция макарони и по един портокал. Сам не хапна нищо.

В „Последното приключение“ на Авакум (което наистина беше последно; месец по-късно той изчезна по необясним начин на границата между Съветския съюз и Китай) аз описах, ако си спомняте, малката му авантюра в Сицилия с момичето Юлия и двамата контрабандисти на хероин. Мислех, че разходката му в Сицилия изчерпваше италианския епизод от неговия живот, но се оказа за щастие, че е съществувал и един друг, който аз не съм подозирал и за който по необясними причини той беше запазил абсолютно мълчание.

Преди да замине със съветската археологическа експедиция за Памир и пустинята Гоби, след онази страшна, но и забавна история с „избягалия вирус“, той ми предаде един куфар със записки и щедро ми разреши да ги използвам, ако намеря в тях „нещо“, което да заслужава внимание. Така попаднах на бележките му за кражбата във филиала „Боргезе“. Те представляваха една купчина листове, неподредени, небрежно изписани, изпъстрени тук-таме с набързо правени чертежи и рисунки с молив. Към тази купчинка бяха прибавени две снимки, една самостоятелна рисунка с молив, каталози на музеи и галерии. Една голяма част (около половината) от изписаните листове беше посветена на кражбата в „Боргезе“. Някои от бележките бяха правени по време на самото разследване, в ония, изпълнени с трескаво напрежение, дни. Други — написани спокойно вече, носеха значително по-късна дата и изумителен послепис — София! Той беше живял още дълго време със сломена от италианските си преживелици, но защо не беше отварял пред мен нито думичка за тия минали и заминали работи — *graecum est, non legitur...*^[1]

Искам да кажа няколко думи за снимките. Едната снимка беше на Луиза Ченчи, другата — на майка ѝ, Витория Ченчи. Когато пред очите ми се мярна портретът на Луиза Ченчи, аз едва не извиках от почуда. Боже мой, толкова да приличаше на Красивата фея, на нашата Аврора от „Спящата красавица“! И майката на Луиза беше хубавица, но вече захождаше, намираще се в края на лятото си... Е, и Авакум не беше младеж!

Останалата част от тази архива съдържаше, както споменах вече, каталози на музеи и галерии, проспекти, картички, а така също и рисунки с молив, правени от Авакум. Една от рисунките представляваше Луиза — но само от пръв поглед. Вгледаше ли се човек по-внимателно в рисунката, откриваше в портрета на Луиза

Красивата фея, изпълнителката на Аврора от балета „Спящата красавица“. Тя беше прима балерина при Софийската народна опера. Вечерта на премиерата, малко след спускането на завесата, Авакум я отведе в квартирата ѝ и там прекара с нея един красив любовен час.

Най на края трябва да посоча един куриоз. Между всичките тия записки, каталози и снимки беше сложен обемист плик от велпапе. Вътре намерих грамофонна плоча със симфонията „Римски пинии“ от Оторино Респиги. Две части от оркестровата сюита, посветени на пиниите в парка „Боргезе“ и на пиниите на хълма „Джаниколо“, напомняха, изглежда, за приятно прекарани часове.

Сега искам да се спра накратко върху духа на първия италиански епизод от живота на Авакум. Бих казал, че той беше изпълнен с ведрина. Има дума, че когато човек стъпи на италианска земя, облаците в душата му тутакси се разсейвали. Кой знае, може и да е така, но в случая италианската земя не ще да е имала много работа, тъй като Авакум беше стъпил на нея в добро настроение. Според мен той беше донесъл голяма част от ведрината със себе си. Причината за това жизнелюбие трябва да се търси в добрия край на аферата със Спящата красавица. Аврора беше услужвала несъзнателно и без да подозира банда шпиони. Авакум сложи ръка на шпионите, а с Красивата фея прекара любовна вечер! Пак се разочарова, разбира се (както се случваше обикновено), защото талантливата танцовачка се оказа повърхностна, лекомислена жена и банална любовница, но какво пък... Той имаше за правило да не бъде придирчив, когато една мъчна афера завършва, общо взето, с щастлив край. Това му помагаше да се измъкна от лапите на обичайното си мрачно настроение и с учудване да открива, че хората все пак не са чак толкова лоши. Със спасително чувство в душата си, че в края на краищата доброто взема преднина пред лошото и че поради това животът може да поднесе и добри изненади, той пристигна на италианска земя.

Останалата крачка до пълното разсейване на облаците в душата му беше дело на италианското слънце, на Чинкуечентото, на сърдечните хора от народа, и не в последна сметка — на пиниите на хълма „Джаниколо“ и на несравнимата гледка, която се откриваше от неговия връх. От върха на хълма „Джаниколо“ можеше да се погледне и към забуления в прашно сияние Рим, и към грейналите на югозапад плодородни полета, където се гушеше като едно сребърно гнездо

вилата „Дория Памфили“, можеше накратко да се погледне с помощта на малко фантазия, разбира се, и във времето, и в историята, за да се усети физически присъствието на вечността.

Ако някой си мисли, че през този слънчев период от живота си Авакум беше станал веселяк, безгрижен човек или нещо подобно, той дълбоко се лъже. Веселячеството, както се знае вече, беше органически чуждо на природата му, а безгрижен не можеше да бъде, защото чувството на отговорност пронизваше всяка клетчица на душевния му свят. За какво ли не се чувствуваше отговорен — и за сиромашкото дете, което скришом от полицията просеше по луксозната и само за богати хора „Виа Витория Венето“, тази парижка „Риволи“ на Рим, и за момичето на 16 години, което вечерно време боязливо търсеше клиент по крайбрежната „Микеланджело“, и за американските пияни моряци на Шестия флот, които посред бял ден пикаеха в басейна на фонтана на Треви; за какво ли не се чувствуваше отговорен: и за случаите, когато някой по-хитър от Хари^[2] се изплъзваше от ръцете му, или за невежеството си по отношение на тоя или оня клон от изкуството; за какво ли не се чувствуваше отговорен наистина, за да живее безгрижно, и на всичко отгоре — да бъде веселяк!

Той си беше такъв, какъвто го знаем от по-раншните истории: мрачен, но великодушен; скептик към хората, но склонен да се жертвува за кой и да е добър човек, изпаднал в беда; фанатичен търсач на истината, готов в нейно име да се отрече и от онова малко лично щастие, с което животът понякога скъпернически го удостояваше. И тук, в Рим, където модерният свят се стичаше на пороища, за да хвърли око на старините и на голямото изкуство, било от снобизъм (в повечето случаи), било от искрено почитание, той си оставаше неизменно все така малко старомодно галантен, какъвто го знаем, и в маниерите си, и в облеклото. Не се раздели нито с широкополата си шапка, нито с дългия си лоден, макар времето и на едните, и на другите да беше отдавна минало. Така и през нетърпимите юлски горещини той не свали сакото си; стигаше му компромисът, че се съгласи да бъде ушито от изкуствена материя, таргал, вместо *истински* вълнен плат...

С една дума, италианският престой не повлия на характера му. Какво се беше променило всъщност? Променило се беше

самочувствието му, настроението му, беше станал по-емоционален, по-жизнелюбив. Заприличал беше в това отношение на хората от италианския юг — например на сицилианците и калабрийците.

Но това „подмладено“ настроение, мамещо го към „дверите“ на донякъде закъснели удоволствия, криеше зад розовите си храсти опасности, а той нямаше право да рискува, предлагаше и изкушения, от които трябваше да бяга, както дяволът — от кръста. Ето как нашият железен човек, яростно отричал цял живот класическото „*errare humanum est*“^[3], сам сгреша. Аз ще приведа два примера, а за останалото ще премълча поради две причини. Първо, съгрешенията, за щастие, останаха без последствия, а както е известно от най-отколешни времена, *победителите*, не ги съдят. Второ, бидейки в собствените си очи „*chevalier, sans défauts et reproches*“^[4], аз уважавам все пак онази латинска поговорка „*errare humanum est*“ за разлика от Авакум. Затова прощавам някои съгрешения и дори махам любезно с ръка на съгрешилите.

И тъй, в една кротка и ясна утрин през втората половина на септември Авакум излезе да се поразходи до „Пиаца Барберини“, да погледа отново и за кой ли път фонтана на Тритона, най-причудливия може би сред разкошните и със световна известност барокови фонтани на Рим. Но като стигна „Пиаца дел Пополо“ с египетския обелиск и средновековните църкви, дойде му наум, че има среща към 11 часа с Роберто Тоци във филиала „Боргезе“. Времето беше напреднало, затова реши да съкрати пътя си, като се отбие само до фонтана „Треви“. Той слезе от автобуса на пресечката с „Виа дел Тритоне“ и по късата „Виа Поли“ излезе на площада, където пееше вечната си песен най-тържественният и най-големият от римските фонтани.

Дали защото обичаше страстно и открай време ромоленето на краткия дъжд, той заобича със страст и фонтаните? Може би фонтаните също ромоляха и унасяха и песента им беше скъпа на сърцето му като любим човек. Но освен ромолене, което унася, те бяха и произведения на изкуството, одухотворено от богата и силна художествена фантазия. Нептуни, неяди, делфини, костенурки, тритони — митологични и реални същества, изваяни от цветен мрамор и бронз — оживяваха в лъчите на слънцето, под струите на водоскоците. Фонтаните — това беше приказен свят, сътворен от изкусни ръце и буйна фантазия, тържество на ранния барок, затова,

като се приближаваше до тях, Авакум бавеше крачките си, както правеше в „Боргезе“, когато отиваше например към една картина на Караваджо.

Така например и тоя път — позабави се, за да се съсредоточи още по-силно за новата си среща с най-хубавата от „песента на водите“.

Около фонтана „Треви“ имаше по всяко време зяпачи — и през деня, и през нощта. Едни дохождаха по навик, други — да се освежат от прохладата, която се носеше около басейна, а трети, те бяха най-многобройните, туристите — за да хвърлят в мраморния басейн прословутата монета на надеждата. Поверие съществуваше, ако в навечерието на заминаването си гостенинът хвърли в прозрачните води каква да е монета — то съдбата непременно ще му представи приятната възможност да посети и втори път Вечния град. Макар че никой не вярваше в поверия, нали за мистика нямаше място в индустриалното общество, всяка вечер дъното на басейна блестеше като варакосано от подхвърлените дребни пари.

Та Авакум нямаше да се учуди и тоя път на множеството, но една особеност се хвърли веднага в очите му: хората се бяха скупчили на място, а пред тях, точно срещу статуята на Нептун, двама здравеняци яката се кискаха и току се навеждаха напред, за да демонстрират пред публиката някаква своя странна игра. Особеното в случая се състоеше в това, че публиката мълчеше, сякаш се състоеше от неми хора, а двамата здравеняци вдигаха врява за сто души.

За Авакум беше достатъчен само един поглед наоколо, за да усети или по-скоро за да почувствува характера на сцената, която се разиграваше в подножието на древния морски бог. Подобни сцени не бяха рядкост за съвременния Рим и ако не се разиграваха пред фонтана на Треви, шумяха бурно на „Пиаца Навона“ или на Капитолийския хълм, под коня на Марк Аврелий и къде ли не, около забележителните паметници, където се трупаха повече чужденци.

Двама моряци от Шести флот на САЩ се състезаваха кой ще плюне по-надалеч в басейна, кой ще излезе по-як, за да улучи с плюнка мраморния бог. Бяха високи момчета, плещести, стегнати в кожени колани, с моряшки барети, килнати дръзко назад. Не изглеждаха пияни, беше им весело и се забавляваха според своя си вкус. Хрумнало

им беше да се надплюват и се надплюваха. За мишена им служеше мраморният бог Нептун.

— Ало, момчето ми! — каза Авакум, като улови за лакътя този, който беше отдясно. Гласът му беше почти тих, но режеше остро, сякаш бръснач потъваше в месо. — Престани да плюваш, защото ей сега ще натопя мутрата ти във водата, разбра ли? И да те няма тук, докато не съм изброил до пет!

Този, който стоеше отдясно, толкова изумено го зяпна, че дори забрави да си затвори устата.

— Хайде, ходом! — изкомандува Авакум.

Говореше на английски, макар че той език не владееше кой знае колко добре.

Тоя, който стоеше отдясно, направи още по-изумено лице и устата му зина толкова, че човек можеше да пъхне в нея цяло яйце.

Но всяко изумление има край и нашият янки, понеже беше истински янки, бързо дойде на себе си. Той се извърна към приятеля си и с много кротък глас рече:

— Том, я слушай, да хвърля ли тоя тип на рибите жив, или по-напред да му видя сметката? — За рибите беше казал по навик, като морски човек.

— Удави го, Боб! — каза много убедено Том.

Едва беше изрекъл мнението си и едно светкавично ляво кроше на Боб за малко не изпрати Авакум в басейна. Авакум мигновено се изви назад и наляво и огромният юмрук на Боб профуча на сантиметър от челюстта му. На свой ред Авакум замахна с дясната си ръка, но не за удар, а за да улови Боб за яката на якето, да го дръпне към себе си и със страхотен ритник с коляното в хълбока да го изпрати в средата на басейна. В същия миг той се наведе силно напред и замахналият Том се намери на гърба му. Сграбчи го за краката, над коленете, изправи се и главата на Том увисна на половин метър от бордюра. Той можеше, разбира се, да пръсне главата му в камъка, но предпочете с едно извъртане да го изпрати невредим при Боб, който по същото време цамбуркаше във водата и явно не бързаше да се измъкне на суша.

Тази операция, която на шега бих нарекъл „Защитата на фонтана на Треви срещу Шести флот“, беше съпроводена с бурни и възторжени възгласи и ръкопляскания от страна на многолюдната публика. Но още докато възгласите ечаха около фонтана и не една ръка се протягаше за

приятелски поздрав, Авакум осъзна опасността, на която се излагаше, лекомисленото увлечение, на което беше се поддал, затова набързо благодари на човека, който беше прибрал шапката му и сега услужливо му я подаваше, и с широки крачки тръгна към „Виа дел Тритоне“, за да изчезне, доколкото можеше, незабелязано сред гъмжилото на „Виа дел Корсо“. Тука един млад мъж, гологлав и с кожена жилетка, застанал пред старомодно такси-купе, енергично му махаше с ръка:

— Сеньоре! Сеньоре!

Таксито работеше на място.

— Сеньоре, тичайте, за бога! — викаше нетърпеливо мъжът с кожената жилетка. Когато Авакум наближи колата, той енергично отвори вратичката и добави: — Спасявайте се, сеньоре, защото тяхната полиция непременно ще тръгне по следите ви, тя няма да остави тази работа така. А и нашата полиция ще ѝ помогне! Бъдете жив и здрав, сеньор! Шофьорът е разбран човек!

— Благодаря! — кимна развълнувано Авакум, като се наместваше по средата на задната седалка.

Непознатият хлопна вратата и когато таксито-купе потегли с пълна газ, той извика възторжено подире му:

— Довиждане, камарад!

И други грешки направи Авакум, но аз ще разкажа накратко за най-главната, понеже тя можеше да му струва много скъпо или ако трябва да наричам нещата с истинските им имена — той извърши глупост, за която едва не плати с главата си. Човекът, който умееше да разсъждава безгрешно, като електронна машина, тоя път стори грешка, от която би се засрамил дори един обикновен транзисторен компютър за джобна употреба. Но аз пак казвам, че за това са виновни всичките италиански работи, взети накуп: като се почне от коприненото небе над Фраскати, загледано като някогашно момиче в близките две езера; фонтаните, за които отбелязахме вече, че са изумителни; Сикстинската капела, където Микеланджело беше достигнал тавана на човешките творчески възможности; като се мине през бомбените атентати, всекидневните стачки и страхотни манифестации и се стигне най-после до народното вино, пламенните песни и хубавите жени с тъмни очи и алтови гласове; като се има пред вид всичко това, взето накуп, поне на мон ми става ясно защо дори човеци като Авакум, надарени със способности на ЕИМ^[5], грешат и в някои случаи постъпват просто

момчешки (както, собствено, направи и нашият човек при фонтана на Треви). Не, аз си мисля, че за да не се греши никак в оная твърде сложна обстановка, необходими са не само качества на ЕИМ, необходимо ще е човек да се откаже напълно от себе си и да се превърне на една съвсем истинска ЕИМ (или в кибергочовек, както се изразяват някои занесени математици и фантасти). Това може да стане, като се хвърли на кучетата неговият ограничен човешки мозък и му се присади неограничен от биологически бариери изкуствен мозък — кристали и жички, подредени в интегрални схеми и оживени от електроимпулсите на една слънчева батерия, залепена на удобно място върху темето на „черепа“ Такъв изкуствен мозък се нарича позитронен (според същите занесени математици и фантасти) и с него човек никога няма да сгреши. Разбира се, ако бъдат хвърлени на кучетата и останалите части на човешкото тяло и на мястото на тленните парчети се сглобят нетленни бурми и пружинки, железца и разни транзисторни устройства, то полученият човек ще стане още по-съвършен и тогава всякаква възможност за прегрешения ще бъде *абсолютно* изключена и дори теоретически недопустима... Какъв рай, боже мой! Като си помисли сегашният грешен човек за тоя бъдещ рай на непогрешимостта, непременно му иде да ревне на глас. И тъй му се пада, да реве, щом не се сеща да хвърли овреме на кучетата няколко от кибергомечтателите на нашия технократски век...

И понеже отворих дума за кучета, дойде ми наум един такъв случай. Когато бях ветеринарен лекар в Момчилово преди пет или шест години, имах овчарско куче на име Шаро. Беше рунтав, едроглавест пес и на вид изглеждаше много страшен, но в действителност се отличаваше с изключително кротък нрав. Съседското момче (едно зло същество, проклето) често го дърпаше за ушите, за опашката, за мустаците, но Шаро се правеше на разсеян, търпеше великодушно и не го изяждаше. Сякаш беше чел оная притча от евангелието на Лука, дето се казва, че на злото трябва непременно да се отвръща само с добро.

Веднъж окръжният ветеринарен инспектор ме повика в Смолян на доклад. Тръгнах през планината с моя престарял, но верен джип, като взех за раздумка из пътя и още по-верния си приятел Шаро. Откъде да знае човек какво може да се случи! По онова време някои хора бяха виждали около Змеица дори и мечки. Както и да е, когато

стигнах най-после в Смолян, намерих окръжния инспектор да разговаря с някакъв лесничейски чиновник пред двора на ветеринарната лечебница. Слязох от джипа, помогнах и на Шаро да се изшмули из кабината. И тогава се случи невероятното. Дали от вида на моята лимузина, или кой знае от какво — окръжният инспектор го наду кихавица и захвана гръмко да киха и аз чаках да се укроти, за да му кажа, както се следва в такива случаи, „наздраве, другарю инспектор“, а моят кротушко взе, че се хвърли в краката му като истински вълкодав (какъвто си беше) и го ухапа. Представете си! Ухапа го най-истински по прасеца на десния крак. Дето се казва — да видиш с очите си и пак да не вярваш... А щом едно куче се променя така, повлияно от някои особености на обстановката, какво остава за човека, в чиято душа дремят, според психолозите, какви ли не потайни и тъмни неща!

И тъй, когато Авакум пристигна в Рим, той отседна в хотел „Виктор Емануил“ на „Корсо Виторио Емануеле“, а на следния ден, посъветван от приятели, нае мебелирана стая под наем на „Виа Кола ди Риенцо“, при госпожа Витория Ченчи. Тази госпожа, макар да имаше двадесетгодишна дъщеря, както вече е известно на читателя, едва навършваше четиридесет години, а на вид нямаше и толкова. На вид тя приличаше на по-възрастна сестра на своята дъщеря. Луиза беше тънка, стегната, още с форми на момиче, а Витория беше закръглена, напомняше на узрял южен плод, който сам мами очите и буди апетит, за да бъде изяден. Разбира се, тоя тип не е мой, аз изпитвам в душата си боязън от такива жени, но с Авакум работата далече не стоеше така. Той изобщо не изпитваше боязън от нищо. В случая обаче срещата му с Витория го хвърли в голям смут. Когато ѝ се представи и седна да пие кафе с нея в малкия хол, който служеше и за салон, сърцето му някак особено се сви, може би болезнено, а сетне започна да прелива в тревога.

В съседната стая Луиза свиреше на пиано, подготвяше урока си, като се упражняваше върху прелестната Моцартова „Малка нощна музика“. Първите тактове се изнизаха и в салона и тогава Авакум насмалко не притисна сърцето си с ръка. Кой казва, че един „железен“ човек не може да има чувствително сърце? Да върви по дяволите! Луиза свиреше „Малка нощна музика“ и моят приятел изведнъж се пренесе в София, видя се в оная къща на улица „Оборище“, където

Евгения Маркова, дъщеря на пропаднало буржоазно семейство и „учителка“ по пиано на Вера Малеева, беше отровила баща ѝ, знаменития инженер Владимир Малеев, за да се добере до някакви важни документи с военностратегическо значение. Евгения Маркова, отровителката, обичаше Моцартовата „Малка нощна музика“ и често я свиреше у Малееви.^[6]

Работата се състоеше в това, че Витория Ченчи удивително приличаше на Евгения Маркова — беше такава зряла и сладна хубавица, тъмноока и с алтов глас като нея. А Евгения Маркова беше оставила особена следа в душата на Авакум. Нека припомним на читателя само два случая от кратката, но богата история на тяхното „познанство“. При първия случай, чувствувайки се безнадеждно разкрита от него, Евгения се промъкна отчаяно, по клеопатровски, в леглото му и Авакум не я изпъди, защото ужасно му харесваше, но не я остави, разбира се, да се докопа до пистолета му. До убийство не се стигна, но между двамата, между палача и жертвата, се породила странна близост, тъжна, бих казал, която с нищо не промени обаче неумолимия ход на следствието. При втория случай, след като беше събрал необходимите доказателства, за да я предаде на правосъдието, и беше успял да оневини набедения убиец, Авакум великодушно я остави да се самоотрови, като през цялото време на тази процедура седеше до нея, говореше ѝ за чудесния сняг, който се стелеше около тях, и предано държеше ръката ѝ, за кураж. Тая сцена се разиграваше на една скамейка, близо до автобусната спирка за студентското градче.

Но Витория Ченчи не беше класова отмъстителка на буржоазията като Евгения, напротив, тя самата беше жертва на буржоазни отмъстители, защото десни терористи бяха убили мъжа ѝ. Витория беше прогресивна жена, тя работеше в редакцията на едно антифашистко списание, затова, дружейки с нея, Авакум не си спомняше обикновено онази последна и мъчителна сцена на пейката при автобусната спирка. Каквото му идеше наум от онази история, той не можеше да признае дори на себе си, защото Витория все пак беше вдовица на Енрико Ченчи, когото ултрадесни негодари бяха убили за праваго бога преди три години.

Дотук, разбира се, няма нищо, което да уличава Авакум в някаква грешка. Спомените не подлежат на запрещение и за спомени никой не бива съден. Но чувствата, това е друго нещо, чувствата

предизвикват действия, а където има действия, появяват се и грешки. Errare humanum est! Спомените не увиснаха в душата на Авакум като в безтегловно пространство.

И тъй, за да не задържам действието в нашия разказ, посветен на Кореджовата „Даная“, аз ще открия с две думи в какво се състоеше „прегрешението“ на Авакум. Чисто и просто той позна у Чезаре Савели, брата на Витория Ченчи, някогашния разузнавач от южния фланг на натовското разузнаване. С тоя тип беше имал за пръв и за последен път кратка схватка по черноморското крайбрежие в отдавнашни времена, преди около десетина години. Справката, която направи, доказа, че Чезаре Савели вече не работеше в разузнаването, но все едно, той беше длъжен да напусне веднага къщата на Витория Ченчи. Чезаре Савели не даваше признаци, че го е познал, в края на краищата те се бяха гледали отблизо не повече от десетина минути. Въпреки това той беше длъжен да бяга от „Виа Кола ди Риенцо“ и да не се обръща назад.

За да не бъде разбран погрешно, трябва веднага да отбележа, това е много важно, че Авакум беше дошъл в Италия по личен почин и за своя сметка във връзка с книгата си и за да си почине. Не представляваше никого освен себе си и не беше ангажиран в никаква задача. И все пак дори само от гледище на собствената си сигурност той не биваше да остане в квартирата на госпожа Витория Ченчи. Трябваше да изчезне нанякъде. Рим е толкова голям! А най-добре щеше да направи, ако заминеше незабавно за своя любим юг. За книгата, която готвеше, по тарентското крайбрежие и в Калабрия щеше да намери отличен материал!

Той знаеше това, за материалите на тарентското крайбрежие и в Калабрия, но не бързаше да напуска Рим. Нито пък мислеше да бяга от „Виа Кола ди Риенцо“. От тази симпатична улица до „Пиаца дел Пополо“ е толкова близо, а по крайбрежната беше приятно да се разхожда вечерно време било с Витория, било с Луиза Ченчи. А понякога и с двете. По крайбрежната минават автобуси, които водят досами подстъпите на хълма Джаниколо. Това беше удобство, което не биваше по никакъв начин да се изпуска от очи.

Същия този ден, на 26 октомври, четвъртък, към 11,30ч., когато главният инспектор на криминалната полиция Феличе Чигола пристигна в „Боргезе“, за да открие похитителя на Кореджовата „Даная“, на „Виа Кола ди Риенцо“ в апартамента на Витория Ченчи Авакум привършваше сутрешния си тоалет. В апартамента нямаше никого. Луиза беше хукнала по книжарниците да търси някакъв рядък учебник, само ангорският котарак Пиеро се щуреше без настроение от стая в стая и навремени поглеждаше с кехлибарено-зеленикавите си очи към Авакум.

Авакум поправи още веднъж пред голямото огледало възела на вратовръзката си, двоумеше се какво да откачи от закачалката, лодена или пардесюто си, и изведнъж дочу, че някой се приближава тихо до пътната врата и още по-тихо, но сръчно нагласява ключа си в секретната ключалка. Авакум усети по гърба си тръпки. Той се хвърли напред, завъртя секретата и със силен замах разтвори широко вратата. Това беше сигурен начин да се изненада негодникът, преди да си е извадил оръжието, а с безоръжен човек Авакум знаеше отлично как да се справя.

На входа стоеше Чезаре Савели, неприятно учуден и с лош поглед в сивите си очи. Той беше толкова едър и висок, че закриваше цялата стълбищна площадка зад гърба си.

— Много сте учтив, сеньор, но нямаше нужда! — каза студено Савели.

— Навик! — усмихна се Авакум.

Той се извърна, за да направи път на Савели. След убийството на Енрико Ченчи Савели беше живял три месеца в апартамента на сестра си, а когато се прибра в собствения си апартамент, забрави да ѝ върне ключа. Тоя „забравен“ ключ му даваше повод да се отбива понякога най-неочаквано в дома и.

Савели съблече шлифера си и го окачи бавно на закачалката като сумтеше тежко и се мръщеше, сякаш го болеше зъб. Той беше небръснат, широкото му лице изглеждаше потъмняло и уморено.

— Връщам се от Санта Ана — рече той и лицето му стана още по-мрачно. Като изгледа навъсено квартирата на сестра си, той попита грубо: — Луиза тука ли е? — И като разбра по кимането на Авакум, че племенничката му е излязла, рече по-меко: — Като излезете, обърнете ключа. Аз ще се изкъпя тук, защото моя бойлер се е повредил и не

пуца топла вода. — Той тръгна към стаята на Витория и преди да отвори вратата, подхвърли: — Надявам се, че моят прибор за бръснене е на мястото си, а?

— Навярно — каза Авакум. И в себе си помисли:

„Ах, да не беше се изплъзнал тогава от ръцете ми!“ И въздъхна. Не беше късно и сега, но нямаше за какво, повод липсваше. Пък и не влизаше в сметките му, не беше дошъл в Италия, за да търси реванш.

Повдигна отегчено рамене и влезе в стаята си. Беше му се отщяло да излиза. Застана пред прозореца, загледа се в оголените корони на дърветата, които се чернееха до отсрещния тротоар, и му стана още по-чоглаво. Ето че старите настроения захванаха да го навестяват и тук!

Както зяпаше навън, изведнъж трепна, но тутакси се успокои. Пиеро беше отворил вратата. Мръсникът скачаше върху дръжката, увисваше на лапите си и отваряше сам. Преди да затвори, Авакум погледна към стаята на Витория и остана изненадан, неприятно изненадан — и нейната врата зееше открената. Мръсникът очевидно беше приложил способностите си най-напред там. „Ще се усъмни оня идиот, че съм проверявал нещата му“ — помисли Авакум.

Ако трябваше да започне някаква игра, не биваше да се почва така глупаво и без нужда, затова Авакум излезе в хола и затвори. И докато пресичаше разстоянието до стаята на Витория, до слуха му достигна шумът на душа от банята. „Пуснал го е да шурти с пълна сила, иска да пропъди по-бързо умората си!“ — помисли Авакум. По тъмните кръгове под очите му беше разбрал, че е прекарал нощта без сън.

Като дойде до откренатата врата, ловната му страст го надви и той погледна вътре. Направи му впечатление, че Чезаре Савели беше захвърлил *прекалено* небрежно дрехите си върху дивана. Тоя диван беше поставен успоредно на вратата и само половин крачка встрани, така че Авакум можеше да разглежда подробно всичко, каквото имаше върху него и около него, без да прекрачва прага и да си протяга врата. Най-отгоре Савели беше метнал сакото си, а под него, с колана надолу висяха панталоните му. По килима бяха разпилени разни дребни неща, изпаднали вероятно от панталоните: жп билет, джобен нож автомат, цигарлък и две монети. Силно впечатление правеха обувките му — не с фасона си, фасонът им беше според модата, стандартен. Биеше на

очи многото кал, гъста и още незасъхнала съвсем, която се беше полепила по токовете им и изпълваше вдлъбнатината между токовете и подметките.

Душът в банята продължаваше да работи с пълна сила. Авакум се изправи и докато се изправяше, очите му неволно се спряха пак върху захвърленото палто. Привлече вниманието му едно тъмно петно върху самия край на десния ръкав. Произходът му можеше да бъде невинен, разбира се, но тъмната личност на Савели, натовски разузнавач в миналото и настоящ организатор на бандите от „социалното“ движение, хвърляше мрачна сянка върху всичко. Нищо незначещо петно от автомобилна грес заприличваше на петно от кръв. Авакум извади кърпичката си, наслюнчи единия ѝ край и потърка с него зацапания край на ръкава.

Искам да направя тутакси една малка забележка, за да не помисли читателят, че при всеки сгоден случай горя от желание да представя Авакум като някакъв вманиачен следотърсач. Пазил ме бог! Всички, които познават дейността му, знаят навярно, че той ставаше ловец, истински, в пълния смисъл на понятието, само когато надушваше дивеч. В случая, поне до момента, където сме стигнали с разказа, той не беше надушил нищо. Той само проявяваше *интерес*, а интересът към вещите на Савели е лесно обясним, като се има пред вид личността на самия Савели. Тук аз бях прибавил още един аргумент: инстинкт за самосъхранение. Савели не бе от милосърдните, дето не им идва наум да рязнат някого по гушата или да му изпратят куршум в тила. Авакум имаше основание да очаква и едното, и другото, и това очакване подсилваше от своя страна „особения“ му интерес към тоя човек.

Върнал се в стаята си, за да изглежда зает и улисан, той натисна копчето на радиоприемника. Беше дванадесет часът и десет минути. Тръгна към прозореца по навика си, но преди да застане насреща му, беше застигнат и просто зашлевен по лицето от опасната тревога на едно „извънредно съобщение“.

„Тази нощ във филиала «Боргезе» е била извършена отвратителна кражба. Открадната е ренесансовата картина «Даная» от Кореджо. Картината се оценява от експертите на повече от 400 хиляди долара. Задържани са един художник, член на Италианската комунистическа партия, и няколко души от служещите в галерията.

Следствието се ръководи под личния контрол на министъра на вътрешните работи“

Това „извънредно“ съобщение подействува на Авакум като „гръм от ясно небе“. Картини се задигаха наистина, но галерии като „Боргезе“ не бяха обирани, поне до тоя момент. Кражбата, грандиозна, според мястото, където бе извършена, и свръхнагла, според значението, което имаше картината за италианския Ренесанс, щеше да прогърми от единия край на Италия до другия и да оскърби националната гордост на италианското общество. Ако се прибавеше към тия две немаловажни обстоятелства изключителното политическо събитие, в чието навечерие беше извършена кражбата, то и на слепаца следваше да стане ясно, че открадването на „Даная“ не е случайно събитие, а преднамерена политическа провокация. Срецу кого? Едно изречение от „извънредното“ съобщение намекваше, че задържаният художник бил член на *Комунистическата партия*. Под формата уж на намекване официалното съобщение сочеше италианските комунисти като възможни крадци. Навярно в по-нататъшните съобщения това „намекване“ щеше да се превърне постепенно в грозно конкретно обвинение. Авакум знаеше отлично, че в подобни случаи правосъдието и официалните средства за информация изпълняват своя антикомунистически хорал на един глас.

По-нататък в мислите на Авакум се мярна правителството като възможен вдъхновител на провокацията. Това предположение той отхвърли не защото приписваше кой знае какви морални скрупули на управляващата коалиция, а защото управляващата коалиция се боеше до смърт от възможен бумерангов ефект. Най-вероятно беше, мислеше Авакум, провокацията да е дело на определени среди от правителството, които имат по-тесни връзки, тайни, разбира се, с италианското социално движение, тоест с италианските десни екстремисти.

В такъв случай, заключаваше Авакум, видният деятел на социалното движение Чезаре Савели не бива да се изолира по никакъв начин от играта, още повече че той е същевременно и началник на *охраната* в „Боргезе“. Но щом като той е *вътре* в играта, затваряше кръга Авакум — не трябва ли да се гледа на екскурзията му до Санта Ана като една изкусно нагласена хватка, доказваща обратното — че стои извън играта?

Съществувахе и една трета *вероятност* — че на задържания художник, член на Комунистическата партия, е било внушено от промъкнали се в партията провокатори да посегне на картината... Дори и в такъв случай (не дай си, боже, мислеше Авакум) Чезаре Савели не излизаше от играта, оставаше *вътре*. Без съдействието на Савели замислената провокация не би се превърнала в реалност! А екскурзията му до Санта Ана е била *димна завеса* на заговорниците...

Толкова мъчителни и брулеци бяха тия мисли, че лицето на Авакум пламна от напрежение, сякаш беше се доближил на педя от разпалена пещ. И когато чу оня да тъпче из хола, изтръпна, отвори вратата и застана очаквателно на прага. „Или ще се опита да ме убие, след като се е досетил, че съм прегледал нещата му, или ще направи опит да ме *преметне!* — помисли Авакум. — Едно от двете!“

„Оня“ наистина приличаше на побеснял човек, наумил си да убие някого, но когото все пак здравият разум държеше още в ръцете. В гледците му яростно се зъбеха вълци, но зад вълците стоеше невидима Дисциплината, с огромна цепеница в ръце.

— Интересно! — каза Савели, като тежко го гледаше с кръвясалите си очи. — Аз си мислех, че ви няма, дявол да го вземе, а вие сте били тук! Защо, моля, нали щяхте да се пръждосвате?

— Щях да излизам — каза с подчертано спокойствие Авакум, — но ми дойде наум, че това мога да сторя и по-късно, например след час!

— Хм! — кипна Савели с усмивка, от която капеше отрова. — Хубави неща ви идват наум, дявол да го вземе, браво!

Авакум премълча.

Те се изгледаха взаимно, както се гледат боксьорите след първия удар на гонга.

— Идиотска работа! — каза Савели. — Няма ли четка в тази къща? Преди да се домъкнете тук, четката винаги стоеше на закачалката, дявол да го вземе. — Той държеше в ръцете сакото си и глупаво въртеше глава, но не повдигаше очи към закачалката.

— Ето я над главата ви! — кимна Авакум. — Аз я заварих на това място и както виждате, тя не е мръднала оттам!

— А-ха! — каза Савели. Той взе четката и започна усърдно да чисти тъмното петно на ръкава. — Глупачка е моята сестра! — каза той. — Архиглупачка! Защо ѝ трябва да дава стая под наем? А това е

кръв! — ревна той, като насмалко не завря изцапания ръкав в носа на Авакум. — Виждате ли? Това е човешка кръв!

— Може! — отвърна с подчертано безразличие Авакум.

— Вие си помислихте одеде, като видяхте това петно, че аз съм убил някого? Така ли си помислихте?

— Нищо не съм мислил! — отвърна с равен глас Авакум. — Навикнал съм половин час преди ядене да не мисля нищо.

— Хайде, без хитрости! — закани му се с глава Савели. — Одеде вие си помислихте, че съм убил човек. Зная аз какво ви минава наум! Само убийства и кървища се мяркат пред очите ви!

— На мен от кръв ми прилошава! — усмихна се кротко Авакум.

— Никакъв човек не съм убил! — отново изрева Са-вели, но този път с една октава по-ниско и помълча. — Аз буболечка не убивам, камо ли човек! — И изведнъж се разсмя силно — ни в клин, ни в ръкав, без всякаква причина.

— Това, че вие не сте способен да убиете, е ясно от пръв поглед! — каза Авакум.

— Автобус блъсна пред очите ми един младеж — каза Савели. — Помогнах да го качат на една кола, която случайно минаваше оттам. От това е кръвта.

— Ужасно! — каза Авакум. — И къде стана това?

— Близо до Санта Ана, господине!

„Не се хваща на въдица! — помисли със злоба Авакум. — Но чакай, аз сега ще те пришпоря и ти ще свалиш гарда! Момент!“

— Знаете ли — започна той, — току-що предадох по радиото едно извънредно съобщение.

— Тъй ли? — рече Савели, като продължаваше да четка петното. — Извънредно съобщение, казвате?

— Ограбили са *вашата* галерия! — отвърна Авакум, като потърси очите му.

Без да повдига глава, Савели извика:

— Кога?

— Нощес.

— Хубава работа! — Савели захвърли четката на пода и сакото увисна на ръката му. — Какво казва полицията?

— Полицията казва, че откраднатата картина струвала повече от 400 хиляди долара!

— Четиристотин хиляди?!

— А вие колко мислите?

— Аз нищо не мисля, любезни, защото не зная за коя картина става дума.

„Не се хваща на никаква въдица! — помисли повторно Авакум. — Всъщност на такива «въдици» само един глупак би се уловил, а тоя е от класа!“

— Открадната е „Даная“ от Кореджо — каза Авакум.

— Санта Мария! — възкликна Савели, но доста въздържано. Не можеше да се разбере дали с това „Санта Мария“ съжалева за случилото се, или се чуди на случката.

— Предполагам, че ще имате неприятности — каза Авакум.

Савели повдигна рамене:

— Едва ли. От вчера следобед до 10 часа тази сутрин, господине, аз съм бил в Санта Ана. Спал съм в хотел „Република“. — Той облече самото си, макар че онова петно още личеше. Запали цигара, помълча, после каза: — За мене, добрия католик, господине, и Санта Ана, и Санта Агнеса, и коя да е от светиците ще се застъпи, ако изпадна в беда!

— Блазе ви! — каза Авакум. — Да ви завиди човек! Ами знаете ли, че вашата племенничка, госпожица Луиза, е била снощи до 12 и половина в „Боргезе“? Във вашия кабинет?

Савели се намръщи. Сетне съвсем неочаквано лицето му почервения и в сиво-синкавите му очи отново лумнаха гневни пламъци.

— Санта Ана ми е свидетелка — рече той с набъбнал от възнение глас, — в нейно име се кълна, че ще ви изхвърля през прозореца, ако ми зададете само още един въпрос! Да не би да си въобразявате, дяволите да ви вземат, че се намирате във вашата червена София, та сте се раздрънкали такъв?

Кой знае какъв щеше да бъде финалът на тази сцена, ако една нова и неочаквана поява, както се случва обикновено в „ла комедия дел'арте“ (тая чудна италианска рожба, спомнете си Панталоне, Полишинел и Скарамуш!), казвам, ако едно неочаквано явление не обърна отново очите на двамата към събитията, които бяха се разиграли през нощта в „Боргезе“.

И тъй външната врата се захлопна силно (нали Авакум не беше заключил) и по тънкия килим на хола отекнаха меко припрените

стъпки на Луиза.

— Добър ден, вуйчо! — поздрави тя още от средата на хола. — Кога пристигна? Добър ден, господине! — обърна се тя към Авакум и му подаде ръка, макар че това изглеждаше доста неуместно: те живееха в един апартамент и се виждаха по сто пъти на ден.

Бузите ѝ бяха поруменели, дишаше зачестено, в очите ѝ ту блясваха, ту гаснеха тревожни светлинни, изразът на лицето ѝ се менеше на секунди.

— Какво ви е развълнувало толкова? — попита Авакум, като се взираше неспокойно в очите ѝ.

Луиза разпери ръце и тутакси ги отпусна като пречупени.

— Арестуваха ме! — каза тя. Местеше погледа си от Савели на Авакум, от Авакум върху килима, срамуваше се от сълзите, които напиреха под клепачите ѝ. Тя беше дъщеря на Енрико Ченчи и на нея не ѝ отиваше да реве като някоя глезла. — Срецнаха ме на входа — продължи тя, като избра прозореца за място, където да задържа очите си — един цивилен и един в униформа — Вие ли сте Луиза Ченчи? — Аз. — Трябва да дойдете с нас в „Боргезе“, госпожице. — Но защо, моля, отде-накъде? — Там ще ви обяснят, госпожице! — Не разбирам нищо, как така? — Ей така, госпожице, нощеска са откраднали картина, води се следствие, затова ви викат. Тръгвайте! — Удрям на молба. — Само за минутка ми разрешете да се кача горе, господа... Те се изкачиха с мен и сега ме чакат пред вратата!

— Не разбирам защо трябва да се вълнувате толкова! — повдигна рамене Авакум. — Ще ви зададат някой и друг въпрос и с това ще се свърши. За какво са тия нерви? — И думите му бяха спокойни, и от лицето му лъхаше спокойствие, само гласът му изглеждаше някак престорено равен.

— Боже мой! — отново разпери ръце Луиза. — Но нали аз бях снощи до дванадесет и половина там!

— Колко пъти съм те предупреждавал да не закъсняваш! — забеляза мрачно Савели.

Тя като че ли не го чу.

— Аз бях до дванадесет и половина там! — повтори Луиза.

— От което следва да се мисли, че тъкмо вие сте откраднали картината! — пошегува се Авакум.

— Не, но изглежда, че тогава са я откраднали! — поклати упорито глава Луиза. — Някъде около дванадесет и половина, когато аз бях там. Те знаят това! — Тя закърши ръце, но бързо се опомни.

Може би за бързото опомняне допринесоха ударите, които задъднаха по външната врата. Ония двамата отвън бяха загубили търпение.

— Престанете! — извика вън от себе си Савели. До тоя миг само се чумереше, но си личеше, че по нервите му не течеше нормален ток. — Престанете, дяволи! — ревна той още веднъж и тоя път лицето му, вместо да се зачерви, съвсем видимо побледня.

— Господине! — обърна се Авакум към него. — Вие сте длъжен, струва ми се, да придружите племенничката си до „Боргезе“.

— Аз и без това отивам там! — отвърна глухо Савели и тръгна към вратата.

Луиза не сваляше очи от Авакум.

Той дойде до нея и леко, едва-едва допря ръката си до косите ѝ.

— Господи! — каза Луиза.

— Няма нищо страшно! — погали я леко по косите Авакум.

След като тя излезе подир вуйчо си, Авакум постоя някое време изправен сред стаята си, после се отпусна уморено в едно кресло, извади лулата си и започна разсеяно да я пълни с тютюн. Откъм улицата се дочу клаксонът на полицейския джип.

Към 2 часа следобед откъм хълма Пинчио нахлуха мрачни облаци. Те покриха бързо доскоро синеещото се небе и над града захвана да вали кротък есенен дъжд.

---

[1] Graecum est, non legitur — „гръцко е, не се чете“, в смисъл на: „не се бъркай в неща, които не разбираш.“ ↑

[2] Герой от повестта „Спящата красавица“ из „Приключенията на Авакум Захов“ — Бел.ред. ↑

[3] Човешко е да се греши — лат. ↑

[4] Рицар без недостатъци и слабости — фр. ↑

[5] ЕИМ — електронноизчислителна машина. ↑

[6] Евгения Маркова — героиня от повестта „Малка нощна музика“ из „Приключенията на Авакум Захов“ — Бел.ред. ↑

Сумрачно стана и в „Боргезе“. Феликс Чигола заповяда да се угаси осветлението в залите, а в мраморния хол остави да свети само един лампион. Лампите на тоя кристален полилей заприличаха на пет ужасно усамотени звезди. Чигола знаеше, че сумракът потиска и че потиснатата психика по-лесно се разпуква. При това мракът в „Боргезе“ беше особен и действуваше по-угнетяващо: огромното пространство между партера и тавана беше отворено, безлюдно и глухо. Поглеждайки нагоре, човек имаше чувството, че се взира в света от дъното на дълбок кладенец.

В 1,30 ч. пристигнаха Луиза Ченчи и Чезаре Савели, придружени от двама полицаи. Чигола посрещна началника на охраната учтиво, но с подчертана студенина. Човек с опит, той знаеше, че Чезаре Савели е „фактор“ между най-десните, което означаваше дискретно, че е близък с мафиозите. И понеже при това следствие имаше опасност да се скара с мафиозите, той виждаше в лицето на Савели човека, който непременно щеше да заповяда на някое типче като Карло Колона да му забие куршум в тила. Тоя „куршум в тила“ беше се загнездил болезнено в съзнанието му като куршума в плешката на тигър. Беше станал прекалено раздразнителен. Само че тоя път поради усложнената обстановка лошото му настроение се стоварваше не само върху главите на левите, но и върху десните, което се случваше за пръв път в живота му.

— Имали сте късмет — каза той на Савели, че през изтеклата нощ и тая заран до 9 ч. не сте били в Рим.

— Е, какво — каза Савели с привычната си самоувереност, — какво щеше да стане, ако бях останал в Рим?

— Много просто — изкриви устни Чигола, — щях да ви задържа заедно с другите.

— Вие, сеньор, май забравяте с кого говорите! — каза Савели.

— Напротив, господине, зная много добре, че сте „нещо“ в социалното движение и че имате подръка една дузина хора, решени на всичко.

Като каза това, той си представи мигновено „онова типче“ Карло Колона, зализания слугински любовник, да се прицелва с пистолет в някого и, кой знае защо, усети в тила си някаква парлива болка, сякаш Карло Колона го беше улучил точно там. Той тръсна глава и се намръщи. Ето докъде го бяха довели тия усложнени неща.

— Какво ще искате от мен? — попита с безкрайна студенина и с още по-безкрайно пренебрежение Чезаре Савели.

— От вас не искам нищо — каза Чигола — освен едно — да спазвате работното време в „Боргезе“, като бъдете на мое разположение от 8 до 12 и от 2 до 6.

— Работното време в „Боргезе“ започва от 9 и свършва в 4 следобед.

— Е, не се сърдете! — омекна изведнъж Чигола. — Нали виждате колко е важно за правителството тази работа да свърши до събота! Аз се надявам на услугите ви, господине.

— Каквото мога, ще направя за ваше добро! — опита се веднага да го сложи под коленете си Савели. — Искам обаче да разпитате незабавно племенничката ми Луиза Ченчи и да я освободите тутакси, след като отговори на последния ви въпрос.

И тоя път той се беше излъгал, защото Чигола, поне външно, не приличаше никак на човек, който се клатушка на краката си.

— Много съжалявам, че ще ви наскърбя — повдигна рамене Чигола. — Аз не възнамерявам да освобождавам тутакси вашата племенничка, господине, тъй като тя е от малкото хора, които са се намирали в тази сграда по време на грабежа.

— Но тя си е отишла отгук към 12,30 ч.! — забеляза Савели с такъв тон, сякаш Луиза не беше си отишла след полунощ, а в ранните часове на вечерта, когато примерните ученички се прибират в къщи, за да вечерят с татко и мама.

— Господине — каза Чигола, — аз тепърва ще установявам кой кога си е отишъл отгук.

Чезаре Савели помълча някое време, после каза:

— Все пак вие ще се съгласите, че за едно момиче не е съвсем безопасно...

Той не се доизказа, защото Чигола удари с юмрук по масата и се изправи:

— Какви ги дрънкате, господине! Каква безопасност? Аз съм поставил на всеки вход по един часови, в хола ще дежури ден и нощ по един часови, тука, в тази стая, също ще дежури по един часови. Какво искате повече! — После, осъзнал донякъде дебелашката си шега, той се позасмя: — Нека госпожицата да се разположи във вашия кабинет, там никой няма да я безпокои!

С това приключи разговорът между двамата.

Савели отиде да настанява племенничката си, а Чигола се зае да разглежда снимките, обясненията и изводите на техническите експерти. Експертите изключваха проникване в сградата с взлом. Прозорци, решетки, подове — нищо не беше насилвано. По стените не личаха никакви драскотини. Службата за парното отопление ползуваше отделен вход и фактически нямаше връзка с изложбените помещения. Прозорците, от тавана до партера, бяха обковани отвън с дебели пръчки от вито ковано желязо. Според експертите, отвън не можеше да проникне дори котка, камо ли човек.

Около мястото на откраднатата картина, както и в самата зала, не беше забелязано нищо особено. Върху рамката на откраднатата картина (на снимката местата бяха отбелязани с кръстчета) бяха открити следи от пръстите на Ливио Перети. Кабърчетата, с които беше прикрепено платното на Ливио Перети върху рамката, бяха от стандартен тип, продаваха се в кутийки навсякъде. По главичките на кабърчетата не бяха забелязани абсолютно никакви следи, което означаваше, че са били натискани с пръсти, облечели в ръкавица.

Чигола запали цигара и се замисли. За какъв дявол крадецът (или крадците, все едно) беше окачил идиотското платно върху рамката на откраднатата картина? Отговорът можеше да бъде само един: за да спечели *време*. Една празна рамка бие *веднага* в очи, буди *веднага* тревога, а платното, колкото и да е идиотско, буди *най-напред* любопитство, после предизвиква недоумение и *най* на края предизвиква тревога. От любопитството до тревогата тече време. Тече толкова време, колкото е необходимо, за да се изнесе картината навън или за да се скрие някъде из помещенията на галерията. Друго обяснение не може да има! Чигола се позасмя самодоволно, поглади брадата си и почувствува как в душата му, в *най-отдалечения* и *ъгъл*, се поразмърда нещо, оживява — може би това беше надеждата.

Повика началника на групата и му заповяда да претърси *най-внимателно* служебните стаи, сервизните помещения на галерията, както и квартирите на задържаните. Платното на „Даная“ беше скрито или изнесено през нощта навън.

След това Чигола заповяда да му доведат Ливио Перети.

Роберто Тоци пристигна малко преди Ливио Перети да бъде доведен при Чигола. Той изглеждаше повехнал, посърнал, приличаше на болен, а походката му напомняше съсипан човек. Той седна в ъгъла до прозореца, срещу огромното си бюро от червено дърво, и боязливо погледна към Чигола. Главният инспектор разсеяно му кимна, Роберто Тоци учтиво каза „благодаря“. Той нямаше кой знае какви основания да се държи като съсипан човек, защото генералният директор направо му заяви, че няма да го държи отговорен за кражбата, само ще го лиши от новогодишни тантиеми: Инесса, съпругата му, стократно по-земна от него, каквито са повечето жени, повдигна пренебрежително рамене и каза, че държавата няма да пропадне заради тая Даная и че ще бъде по-добре той да мисли къде ще прекарат предстоящите коледни празници; и да не си отвлича вниманието с разни кражби, защото има полиция, на която ѝ плащат, за да се занимава с тия неща. След като беше ободрен от генералния директор и окуражен от жена си, той, разбира се, нямаше основание да преживява събитията толкова трагично.

И така, директорският кабинет (стил ампир, олекотен с малко рококо) беше превърнат от Чигола в следствена камера. Работеше магнитофон, наблюдаван от дежурен офицер. Офицерът изпълняваше същевременно службата на дежурен адютант. Следствието водеше Чигола, главен инспектор на криминалната полиция, а Роберто Тоци представляваше страната, която неудържимо губеше илюзиите си.

Влезе Ливио Перети, кисел, озлобен и обиден. Той поздрави Роберто Тоци, а Чигола не удостои дори с поглед. Главният инспектор не се трогна видимо от това демонстративно незначитане, той беше привикнал с всички възможни видове чувства, каквито за подозрените изпитват обикновено към полицейския инспектор. Някои даваха вид, че са готови да прегръщат и целуват краката му, други го душеха и разкъсваха с очи, а трети го гледаха като празно пространство или пък „отвисоко“, както например директорът на полицията гледаше на сержантите и лейтенантчетата. Към тия, които просеха милост или пък го заплашваха, той се отнасяше с безразличие като с живи предмети; не му правеха впечатление и последствените, които го гледаха „отвисоко“ — тази работа беше свързана със социалното положение и

с парите. Преди две години му се падна да разпитва маркиз Джулио Терачини, обвинен в сутеньорство и поддържане на домове за разврат. Маркизът имаше половин дузина хотели, толкова луксозни ресторанти, бронирана лека кола кадилак и над сто проститутки, които се трудеха за него. При разпитите маркизът го гледаше така, както може би лъвът гледа, да речем, някакъв презрян чакал. И Чигола си казваше, че маркизът има право: той беше маркиз, и най-главното — беше богат, много богат. На такива хора е дадено да гледат „отвисоко“ и човек не бива да се сърди.

Само една категория особняци го караше да трепва вътрешно и да изпитва в известен смисъл неудобство — това бяха хората, които го гледаха като празно пространство погледът им минаваше през него, без да се задържи дори за секунда. Презрението им го смаляваше и изпепеляваше до такава степен, че го превръщаше на нищо. Да бъде ненавиждан или гледан „отвисоко“ — това Чигола разбираше и в някои случаи оправдаваше, защото мръсотията на живота го беше научила на известен тип мъдрост. Но да бъде презиран и превръщан на нищо, на празно пространство — беше загадка, в която не можеше да проникне.

У по-слабите хора безсилието поражда отчаяние, а у по-силните, енергичните — ожесточение. Като не можеше да проникне в мотивите, които караха някои да го превръщат на празно пространство, той настръхваше вътрешно, ожесточаваше се до такава степен, че на всяка цена гледаше да ги „натопи“, дори когато съзнаваше, че са невинни. Той не се трогна видимо от убийственото пренебрежение на Ливио Перети, престори се, че не забелязва незачитането му, много го е грижа, че един хлапак в изтъркани кадифени дрешки не го поздравява, но в душата му се отключиха някакви мрачни килии и оттам изскочиха една дузина настръхнали вълци. Вълците клекнаха на задниците си, вирнаха муцуни към небето и отпавиха към звездите ужасния си вой.

— Дайте ми личната си карта! — започна Чигола с безстрастен глас, като съзерцаваше ноктите си.

Ливио Перети му подхвърли небрежно личната си карта.

— Не може ли по-възпитано? — не се сдържа адютантът.

— Остави момчето, Джовани! — намеси се Чигола, но с тон, който казваше „Не виждаш ли, че е идиот какво искаш?“ — Той прегледа данните, остави книжката настрана и попита — Как се казвате, младежо, къде живеете и с какво се занимавате?

— Името ми току-що прочетохте! — отвърна Ливио с такава гримаса на лицето си, сякаш беше сдъвкал таблетка хинин. Той помълча някое време и продължи: — Живея на „Виа Помпео Магно“ № 17, заемам таванска стая до гълъбарника на моя хазяин, следвам живопис в академията по изкуствата, последна година.

— Кой ви издържа?

— Издържам се сам.

— Как изкарвате хляба си?

— Келнерувам.

— Отговаряйте по конкретно, дявол да го вземе! Къде келнерувате?

— Откъде да знам, че се интересувате от подробности! Келнер съм в гостилница „Република“, на пиаца „Република“, срещу фонтана „Найадите“. Стига ли ви?

— Кога ходите на работа?

— Вечер.

— Всяка вечер ли келнерувате?

— Всяка вечер, с изключение на неделите.

— Трудолюбието ви е похвално А кога отиват, ла работа и по кое време излизате от ресторанта?

— Отивам в шест и излизам към единадесет — Ливио Перети изведнъж набърчи вежди и очите му пламнаха. — За какво, моля, ми задавате тия глупави въпроси? — извика той и тъмните му южняшки очи се впиха в аскетичното северняшко лице на Чигола.

— Света Чечилия! — учуди се безкрайно адютантът и разпери ръце. — Каква дързост! Да наричате въпросите на господин инспектора „глупави“!

— Я си гледайте магнитофона и не се обаждайте! — сръза го Ливио. — Вас кой ви пита? — После отново се обърна към Чигола и продължи със същия нерв: — Вместо да ми бъдете благодарни, че аз пръв открих открадването на картината и пръв сигнализирах за случката, вие ми губите безсъвместно времето и на всичко отгоре ми задавате провокационни въпроси!

Чигола помълча някое време, загледан в ноктите си. После пак помълча, но този път погледът му беше насочен към прозореца. Виждаше се част от площада и един от фонтаните. Валеше унило ситен дъждец и фонтанът изглеждаше тъжен.

— Ето какво — каза той, сякаш изведнъж беше се сетил за Ливио, — засега аз ще задавам въпроси, а вие ще отговаряте. Такъв е редът в полицията. Ако не отговаряте точно и както трябва, вие сам ще усложните положението си и ще удължите без нужда принудителния си престой.

— Добре, питайте! — въздъхна Ливио и потърси погледа на Роберто Тоци. Но Роберто Тоци не помръдна ни с глава, ни с очи, той беше унесен в свои мисли и не чуваше какво се приказва. Той като че ли присъствуваше само видимо в своя кабинет.

— От пиаца „Република“ до „Помпео Магно“ има доста път и аз съм сигурен, че вие не се прибирате в къщи преди дванадесет часа.

— Понякога изобщо не се прибирам! — поправи го Ливио, като предизвикателно понаведе глава встрани.

— Става дума за нормалните нощи, за тях питам. Когато се прибирате към дванадесет часа или след дванадесет, кой ви отваря?

— В тоя късен час портиерките обикновено спят, отварят портиерите.

— В колко часа отидохте снощи във вашия ресторант и кога излязохте?

— Снощи изобщо не съм ходил в моя ресторант.

— Опишете ми час по час какво сте правили вчера, къде сте ходили и с кого сте се срещали, и кога сте се прибрали в къщи, като почнете от 4 ч. следобед, когато сте излезли оттук.

На този въпрос Ливио Перети не отговори веднага. Той мълча дълго, може би повече, отколкото се полага в такива случаи. По мургавото му чело изби пот. На края каза:

— След като излязох от галерията, отидох при любовницата си. Там прекарах и цялата нощ.

— Как се казва любовницата ви и къде живее? — попита Чигола с леден глас.

— Не ѝ зная името, а улицата не помня! — засмя се Ливио.

— Ще ви улесня — каза Чигола. — Докато си припомните тия неща, аз ще премина на друга тема. Разкажете ми подробно кога и как открихте, че картината „Даная“ от художника Кореджо е открадната.

— Това може да се разкаже с няколко думи. Изкачих се в залата, където рисувам. В залата нямаше никого. Предполагам, че е било 9 часът и три минути. Запътих се направо към статива си, защото

първият сутрешен поглед върху рисунката е много важен. Първият поглед открива безброй неща — и добри, и лоши. Очите не са уморени, още не са привикнали с цветовете, чувствителни са към всички видове нюанси. Може да се каже, че първият поглед определя работата за през целия ден. Затова аз отивах направо към статива си, съсредоточен за тази първа среща, но когато го наближих, останах поразен: рамката беше празна, зееше ужасно. Някой беше изрязал платното...

— На какво разстояние бяхте от статива си, когато забележахте, че платното е изрязано?

— Бях на около десетина крачки.

— Как разбрахте, че платното е изрязано, а не откачено? От десетина крачки разстояние подробностите не се забелязват обикновено.

— Вие няма да ги забележите, но с мен работата стои по другояче. Аз съм професионалист.

— Продължавайте.

— Както стоях втрещен, погледнах напред си, към Кореджовата „Даная“, и насмалко не припаднах: моето платно беше там закачено с кабърчета и обтегнато несръчно над картината.

— На какво разстояние бяхте от картината?

— От моето място до картината имаше около петнадесет крачки.

— От петнадесет крачки никакво кабърче не може да се види. Как разбрахте, че платното ви е било закачено с кабърчета?

— Тия работи, господине, не се разбират, а се чувствуват. Аз почувствувах, че платното ми е закачено с кабърчета, и толкоз!

— Поздравявам ви за чувствителността — каза Чигола. — Продължавайте по-нататък. Какво направихте, след като видяхте платното си върху картината на Кореджо?

— Изтичах, улових левия край на платното, за да го смъкна, и тогава видях, че под платното няма нищо, че рамката е празна.

— Е, и какво?

— Няколко секунди стоях като замаян, а сетне хукнах по стълбите, за да уведомя директора.

— За какво да го уведомите?

— Че Кореджовата „Даная“ е открадната!

— Платното беше ли откачено, или изрязано!

— Това вие трябва да установите. Аз ви казах, господине, че видях рамката празна. Нямахте нито картината, пито поставката ѝ.

— Защо предположихте, че картината е непременно открадната? Защо не предположихте например, че е дадена за почистване или реставриране?

— Предположих най-вероятното. У нас картини се крадат всеки месец, а почистване се прави на четвърт век веднъж!

Чигола запали цигара, издуха няколко кълбца дим и попита със съвсем равен глас:

— Е, спомнихте ли си името на любовницата?

— Абсолютно е изчезнало от паметта ми — усмихна се нахално Ливио Перети.

— Това може да се случи с човек, който има поне три дузини любовници и нито една вечер не спи с една и съща. Кажете ми улицата и номера на къщата, където сте прекарали нощта?

— Нали ви казах, че не помня!

— Значи, криете?

— Разбирайте го, както щете! — Ливио Перети изведнъж пламна. — Вие нямате право да ми задавате въпроси, които засягат интимния ми живот! Как си позволявате!

— На полицията и на докторите по венерически болести се разказва всичко, от начало до край. Излезте в хола, младежо, повторете си го това сто пъти или сто хиляди пъти, докато ви дойде нещо наум, и тогава елате да ми се представите пак!

Ливио Перети кимна на Роберто Тоци, който от някое време даваше вид, че следи разпита, и с доста наперена стойка излезе навън.

— Доведете ми пазача Марко Монтано! — обърна се Чигола към слисания адютант.

Адютантът се изправи, чукна токове и стремително изскочи навън. Не бяха изминали и десетина секунди, и откъм хола се дочу силна врява, заплашително загърмяха възбудени гласове. Роберто Тоци пребледня, а Чигола изхвърча тутакси през вратата. Като видя с каква котешка ловкост беше направено това, Роберто Тоци още по-силно пребледня.

Пред очите на Чигола се откри странна картина. Адютантът се готвеше да измъкне пистолета си, ръката му беше на кобура, а насреща

му се усмихваше злъчно и с горящи очи Ливио Перети. Неколцина полицаи тичаха към тях.

— Джовани! — извика мрачно Чигола. Адютантът трепна, обърна се на токовете си и застана мирно. — Какви са тия сцени? — попита още по-мрачно Чигола.

— Готвя се да го застрелям! — отговори адютантът.

— Защо? — любопитствува със зловец тон Чигола.

— Защото искаше да ме удари по лицето!

— Не само „искаш“, ами го ударих наистина! Ето — той посочи с пръст дясната му буза.

— Защо го удари? — попита Чигола.

— Настигна ме и ме напсува мръсникът! — отговори Ливио.

— Трябва да го застрелям, господин полковник! — настоя отново адютантът.

— Това можеш да направиш, Джовани, на своя отговорност, разбира се, но само при едно условие — че вече съм приключил разпитването му. Налага се да почакаш!

— Ще почакам, господин полковник — съгласи се Джовани.

Когато Чигола слагаше ръка върху святкащата бронзова дръжка на вратата, чу Карло Колона да под виква от другия край на хола: „Началството защитава една червена хрътка! Как да разбираме това?“

„Злобен и отмъстителен тип! — помисли по негов адрес Чигола. — На такъв няма и окото да мигне, ако реши да изпрати някому куршум в тила!“

Той натисна дръжката и влезе.

Марко Монтано, който стоеше чинно в средата на кабинета, любезно му се поклони.

— Марко Монтано, колко години вече служиш в „Боргезе“?

— Тази есен се навършват двадесет години, ваше сиятелство!

— Не ме наричай „сиятелство“, Монтано! Ако искаш да туриш нещо пред името ми, наричай ме просто „полковник“.

— Разбирам, господин полковник!

— Какъв чин имаш във войската?

— Сержант, господин полковник! От артилерията.

— Е, сержант, във войната участвувал ли си?

— Тъй вярно, господин полковник, бил съм немците при Падуа, когато се изтегляха за Австрия при Удине, когато бягаха от Югославия, и на други места.

— Хм... И като си толкова дългогодишен служител в „Боргезе“, сещаш ли се как е станала тази работа с картината?

— Нищо не ми идва наум, господин полковник!

— Не се ли съмняваш в някого?

— Света Мария да ме пази, такъв грях не слагам на душата си.

— Е, добре! В колко часа застъпи дежурството си вчера?

— Както винаги, господин полковник, в 16 часа. В 16 часа Николо Алфиери ми предаде втория етаж, а Федерико Нобиле — първия. Николо Алфиери не дежури нощем.

— С кой от портиерите застъпи на дежурство?

— С портиера Августино, господин полковник.

— Обясни ми, Монтано, как пазите нощем галерията, като сте само двама души — ти и портиерът?

— Трима сме, господин полковник, защото и портиерът Лоренцо е с нас, само че той спи в портиерната, докато му дойде отново редът. И така, господни полковник, през деня в галерията дежурят трима пазачи: Джустинияни, Палантиери и Николо Алфиери. През нощта службата се носи от един портиер и от един пазач. За какво са повече, когато сградата отвътре непристъпна? Портиерът седи на стол в преддверието и час по час навива един часовник. Този часовник не е като обикновените, той работи само един час и ако на шейсетата минута не си го навил, проклетата машина спира и никакво чудо не може вече да я раздвижи. На другата сутрин контролата идва и пита защо например си заспал, да речем, в два часа? Тъй ли се пази галерия, която държи картини за милиони? И ти подписват паспорта. Откакто съм в „Боргезе“, трима портиери са били уволнени и двама пазачи.

— Нима и пазачите курдисват часовник?

— Ама, разбира се, господин полковник! Че как иначе?

— Добре, портиерът седи на стол в преддверието. А ти къде беше седнал нощес?

— Където си седя винаги, господин полковник! Срещу коридора, който води за администрацията и служебния вход. Така имам пред очите си и коридора, и големия хол. Никой не може да излезе от залите, без да го видя, и никой не може да се промъкне през служебния

вход, без да го забележа. Тази работа е хитро нагласена, затова толкова време нещата вървят без произшествия. Как е станало нощес туй събитие, умът ми не го побира!

— Ти спомена, Монтано, че никой не може да се промъкне през служебния вход, без да го забележиш. Заключена ли се държи вратата на служебния вход нощно време и в такъв случай кой държи ключа? Или ключът седи на вратата?

— Ние държим вратата на служебния вход винаги заключена. През деня ключът се намира у дежурния пазач, който наблюдава хола и коридора. Звъни ли някой отвън — дежурният пазач му отключва. Нощно време ключът от служебния вход се намира у дежурния портиер.

— Колко ключа има служебният вход и кой ги държи?

— Всичко са два ключа, господин полковник, единият държи началникът, сеньор Чезаре Савели. Другият ключ се съхранява през деня от дежурния пазач, а през нощта — от дежурния портиер. Тоя ключ не излиза навън.

Някое време Чигола мълча, смучейки дълбоки глътки дим от цигарата си. После попита:

— Ти беше снощи първа смяна, така ли?

— Тъй вярно, господин полковник!

— Кой беше дежурният портиер?

— Августино, господин полковник!

— Тъй. Нещо особено да си видял или чул по време на дежурството си?

— Съвсем нищо, господин полковник!

— Да се е звъняло на служебния вход, да е дохождал някой?

Монтано изведнъж замълча. Той извади кърпичката си, избърса врата си под тила и някак измъчено погледна към вратата.

— Чужди хора не са звънели, нито са дохождали, господин полковник!

— А свой човек да се е мяркал насам? — наведе се напред Чигола. — Брат? Сестра?

— Аз заварих тук госпожица Ченчи, племенничката на сеньор Чезаре Савели.

— Луиза Ченчи?

Монтано кимна с глава.

— Е, добре, а кога си отиде госпожица Луиза Ченчи, Монтано? Ти ли ѝ отключи?

Монтано поклати глава.

— Луиза Ченчи си е отишла след мен, господин полковник. Отключил ѝ е портиерът Лоренцо.

— Да се доведе портиерът Лоренцо! — заповяда Чигола. — А ти, Монтано, седни, ето на този стол седни. Възрастен човек си, не бива да стоиш прав!

— Коя година си роден, Лоренцо?

— Хиляда деветстотин двадесет и пета.

— Служил ли си войник?

— Три години карабинер в Торино.

— Ти ли застъпи снощи след Августино?

— Аз.

— Кога отключи на госпожица Луиза Ченчи?

— Не съм виждал госпожица Луиза Ченчи.

— Монтано, чуваш ли какво казва Лоренцо?

Монтано се избърса отново под тила.

— Лоренцо — започна той уплашено, — нали ти предадох ключа от служебния вход? И Августино беше, и той чу и видя?

— Ти ми даде ключа, Монтано, и ми каза: „Лоренцо, моят хубостник е заспал на скамейката, жал ми е да го будя, като се събуди, отключи му!“ За госпожица Луиза Ченчи не си ми продумал дума. Нито съм я виждал, нито съм ѝ отключвал!

— Че как е излязла госпожицата? — разпери Монтано ръце.

— Нито госпожицата съм виждал, нито племенникът ти се е мяркал пред очите ми! Когато в един часа отидох да надзърна в коридора, на скамейката нямаше никого. Външната врата беше заключена.

— Нищо не разбирам! — изпъшка Монтано. Той разкопча найгорното копче на мундира си и пое дълбоко въздух.

Докато те разговаряха, Чигола се взираше в него като лешояд в плячката си и веждата над дясното му око на два пъти подскочи.

— Нищо, Монтано, не се притеснявай! — каза Чигола. — Всичко ще се изясни, всяко нещо ще дойде на мястото си! Кога отвори на твоя племенник? В колко часа?

— В единадесет часа, господин полковник. Току-що бях навил часовника си.

— Как се казва твоят племенник, Монтано?

— Племенникът ми се казва Марио Чивета, господин полковник.

— На колко е години, какво работи и къде живее?

— Марио е на 23 години, не работи нищо, живееше до преди един месец на „Виа Амалия“ 53. Той си мени квартирите през месец-два, господин полковник, затова казвам живееше. Един бог знае дали още държи тази квартира... Моят племенник е пропаднал човек, господин полковник.

Монтано наведе глава. Посивелите му разперени мустаци увиснаха над долната му устна, съвсем по монголски.

— Е, ти не страдай толкова! — каза Чигола. — Нали си войник!

— Той ми е едничкият близък човек! — въздъхна Монтано, като не вдигаше очи от килима. — Другите измряха.

— Всички ще измрем — каза Чигола — Къде работи Марио Чивета? Аз те попитах, Монтано, но ти като че ли забрави да ми отговориш.

— Какво да ви отговоря, господин полковник, като Марио не работи никъде... Скита с мерзавци, пуши марихуана, проси от туристите, пиянствува... На два пъти е бил задържан от полицията за дребни кражби... С лош свят се е събрал, господин полковник! Сдружил се е с пропаднал свят.

— Защо дойде снощи при тебе? Какво ти каза? Поиска ли ти пари?

— Винаги ми иска пари, когато дохожда. Той всъщност затова и дохожда — да ми иска пари. А снощи — нищо. На, света Ана ми е свидетел — за пръв път не ми поиска нищо. Само рече, че му е малко лошо, и попита дали бива да полегне на скамейката за някое време. Рекох му — полегни си Нима можех да му откажа?

— Е, и после? — попита Чигола.

— Когато стана дванайсет, отидох да го викам, а той — заспал. Нали ви казах, господин полковник, дожа ля ми да го будя. Дадох ключа на Лоренцо и му рекох — когато се събуди, отвори му.

— Никакъв Марио не съм виждал! — намръщи се Лоренцо.

— Нито госпожица Луиза Ченчи? — подхвърли му Чигола.

— Ни Луиза, ни Ченчи? — захвана да се ядосва Лоренцо.

— Я си напрегни малко паметта, Монтано! — каза Чигола. — Да не би да си забравил временно ключа на вратата?

— Как може, господни полковник! — възмути се Монтано и лицето му почервения. — По-скоро главата си ще забравя, отколкото ключа! Аз двацет години служа в „Боргезе“ и нека каже господин директорът Тоци дали някога съм забравял ключ!

Всички се обърнаха към прозореца.

— Изключено е Марко Монтано да направи подобна грешка! — каза Роберто Тоци. Той се прокашля, за да изчисти гласа си от възмущение. — Изключено! — повтори той.

— В такъв случай — каза Чигола — остава само една вероятност: че Марио Чивета е разполагал със собствен ключ.

— Откъде ще има Марио собствен ключ, господин полковник? Кой ще му го направи? Ключът от служебния вход е секретен. За да измайстори втори, ключарят трябва непременно да има модел. Откъде ще намери той модел?

— Засега това е единствената възможност! — каза мрачно Чигола.

Той мълча някое време, сетне заповяда да доведат Луиза Ченчи.

Когато Луиза Ченчи влезе в кабинета, Роберто Тоци се изправи и любезно ѝ предложи своя стол. От почуда пред хубостта ѝ адютантът зяпна насреща ѝ и забрави да затвори вратата, а Чигола реши да не напомня на Роберто Тоци, че сега той е домакинът и че само той има право да кани някого да седне. Чигола разгледа девойката с опитно око, хареса му, но си спомни за Чезаре Савели — човек с тъмно минало и със съмнителни връзки в настоящето. Една дума от него и оня копой, зализаният, непременно ще се прицели в тила му. Той попипа несъзнателно темето си и усети в устата си горчив вкус.

— Луиза Ченчи — започна Чигола, — искаме от вас да ни отговорите на два въпроса. Първо: кога си отидохте снощи оттук. И, второ: кой ви отключи вратата на служебния вход — пазачът Федеригио или портиерът Лоренцо?

— Тръгнах си за в къщи към дванадесет и четвърт. Никой не ми е отключвал, защото вратата на служебния вход беше отключена.

В ушите на Чигола като че ли звъннаха тържествени камбани. Той изгледа победоносно присъстващите и доволно потри ръце: „Казах ли ви аз, че оня тип Марио е притежавал ключ от външната врата? Грабнал е картината (която негов съучастник предварително е откачил), отключил е вратата на външния вход и се е измъкнал по живо и по здраво навън!“

Чигола държеше нишките на престъплението в ръцете си, ликуваше в душата си и с мъка се сдържаше да не се плесне с длан по челото. Марио, разбира се! Това беше работа на неговата тайфа!

— Разкажете ни по-подробно как излязохте! — каза Чигола. Той искаше да изпие удоволствието на по-дребни глътки. — Не ви ли направи нещо впечатление, къде беше пазачът Федеригио, не се ли мярна нито веднъж портиерът Лоренцо?

Можеше ли да предполага Чигола в тоя миг, че цялата великолепна сграда на неговата хипотеза тутакси ще се срине?

— Не видях ни Федеригио, ни Лоренцо — каза Луиза. — Но щом като ме питате дали ми е направило впечатление нещо по-особено, ще ви кажа. На скамейката, дето е срещу служебния вход, на тази скамейка — тя погледна съчувствено към Монтано — спеше неговият племенник Марио. Той лежеше по гръб, с отворена уста и ужасно хъркаше. Аз се уплаших и бързо изтичах към вратата. Тя зееше малко откряната, някой току-що беше излязъл, без да я затвори подире си.

Не видях в бравата никакъв ключ. Излязох и аз, по затворих вратата добре.

В кабинета настъпи тягостно мълчание. Дъждът беше се усилил, капките почукваха тихичко и унило по стъклата.

Кой се е измъкнал навън, преди да излезе Луиза? Защо е оставил вратата открената? Каква е ролята на Марио в тоя случай и дали той действително е спал, или нарочно е хъркал „ужасно“? И колко време подир Луиза е запитал, без да бъде забелязан, използвайки отключената врата?

Чигола изведнъж се размърда.

— Луиза Ченчи — обърна се той към девойката, — като излязохте от стаята на вуйчо си, защо тръгнахте към изхода, а не към портиера Лоренцо? Нали знаете, че портиерът държи ключа от служебния вход?

Луиза Ченчи помисли някое време, после повдигна рамене.

— Не зная! — каза смутено тя. — Просто не мога и сама да си обясня!

— Нищо — каза Чигола. — Ще ви дам време да се поровите в себе си. Аз съм търпелив. — Той помълча, запали цигара, издуха няколко разлети кльбца дим и изведнъж запитва, сякаш скачаше върху жертвата си: — Някой да е дохождал при вас? Да сте разговаряли с някого? Да сте отваряли някому?

Луиза мълчеше. Може би въпросите на Чигола я обиждаха и затова не искаше да отговаря.

— Утре ще ми кажете — поклати глава Чигола. — Вижда се, че днес не ви се приказва. — Той се извърна към Роберто Тоци и великодушно му се усмихна: — Да сложим ли край на днешния разпит, професоре? — И понеже Роберто Тоци неопределено му кимна, той довърши: — Утре ще продължим!

След като Луиза излезе и от улицата се чу как хлопна вратичката на полицейския джип, Авакум запали лулата си, разходи се по обичая няколко пъти напред и назад из стаята и понеже едно особено чувство беше се появило неочаквано в душата му и откритието му го уплаши и смути едновременно, той грабна лодена си и като беглец изскочи навън.

От най-близкия павилион купи извънредните обедни издания на централните вестници. Всички съобщаваха на първа страница и с дебели заглавия за кражбата в „Боргезе“. Но докато правителствените официози деликатно премълчаваха партийното членство на Ливио Перети, глашатаят на десните екстремисти подчертаваше изрично и с много стръв това обстоятелство. Нещо повече, той пророкуваше, че следствието ще поднесе вероятно доста „неприятни изненади за червените“ и че „нишката на следствието може да се замотае и около някоя по-известна личност измежду червения елит“.

Беше време за обяд, но Авакум дори не помисли да ходи до „Пиаца Навона“, където се намираше ресторант „Лавароне“. В първото бистро, което се мярна на пътя му, изпи голяма чаша кафе и оттам бързешком се прибра в квартирата си. Както правеше, когато му предстоеше да решава мъчна задача, застана под душа в банята и на няколко пъти смени водата от нетърпимо гореща до ледено студена. После облече халата си, втората вещ, с която не се разделяше (първата беше лулата), облакът се на масата и върху полето на „Ил секоло д’Итадия“, глашатая на най-десните, надраска логическо уравнение, което според него отразяваше видимите и невидимите страни на кражбата в „Боргезе“:

Италианското социално движение — Боргезе — Даная (Ливио Перети (Луиза Ченчи) — X — (избори) — ИКП.

Най-напред Авакум изхождаше от предпоставката, че кражбата в „Боргезе“ е политическо престъпление, организирано от десни екстремисти и (по всяка вероятност) извършено от заблуден от провокатори комунист (Ливио Перети). По-нататък. Да се мисли, че екстремистите са организирали този скандален грабеж, за да дискредитират партията в навечерието на изборите — е погрешно. Те не са паднали от небето, за да не знаят, че народът няма да отъждестви в никакъв случай някой си младеж на име Ливио Перети с милионната ИКП! Народът от опит е научил, че във всяка партия и във всяко движение, дори най-идеалното, се намира по някоя и друга „крастава овца“. И затова е дошъл до извода, че „Заради Илиа не трябва да се псува и свети Илиа!“

По-нататък. Предстоящите избори не са за правителство, римските граждани ще гласуват за кмет, тоест за едно конкретно лице. Трябва да се предполага, че хрещката на дискредитацията е насочена

към най-ненавистното за екстремистите лице, към лицето, което в момента те най-много ненавиждат и от което в момента най-много се боят. Кое може да бъде това лице в навечерието на изборите?

Това лице в навечерието на изборите може да бъде само едно — кандидатът на червените.

Дори без прозрачните пророкувания на екстремисткия официоз, че нишката на следствието щяла да се омотае около някоя персона от червения „елит“, Авакум щеше да дойде до извода, че X = Пиетро Фалконе.

Откритието не беше кой знае какво — всеки грамотен в политическо отношение човек можеше да стигне до тоя извод, Авакум знаеше много добре, че неговото логическо „уравнение“ е само една обща постановка, която дава указание в каква посока трябва да се търсят истинските престъпници. Кой са организаторите, какво е участието на Ливио Перети в тази афера, къде се намира в момента „Даная“ и преди всичко — как ще бъде използвано похищението на картината, за да се постигне главната цел — компрометирането на Пиетро Фалконе. Това бяха „неизвестните“, тия „X“, „Y“ и „Z“, които той трябваше да „изведе“, за да спаси честта на Пиетро Фалконе и да не даде възможност на екстремистите да постигнат целта си.

Той не се замисли дори дали е благоразумно и редно да се хване на това хоро. Един човек беше в опасност, една кауза — свята за него — беше застрашена, една сложна игра му предлагаше напрежението си — това стигаше, за да почувствува с всяка клетчица от душата си, че не може и не бива да стои настрана. Мотивите бяха предостатъчни, за да се втурне незабавно подир оная „сърна“, изобразена на старогръцкия му пахар, символ на истината, която „вечно бяга пред човека“ и която „човек вечно гони“.

Е, добре, но той се намираше в една чужда страна и затова нямаше подръка нищо: нито техника, нито сътрудници. Той беше дошъл като археолог, за да събира материал за книгата си, и това беше единствената истина, която светът можеше да узнае. Той беше, накратко, с вързани ръце. Но как може човек да се бори с вързани ръце?

Не разполагаше и с време. Трябваше да разкрие организаторите на кражбата, крадеца (или крадците), да намери картината, да

предотврати заговора срещу Пиетро Фалконе... за ден и половина. Толкова работно време оставаше до изборите!

Беше логично да стои настрана, разбира се, но се случва понякога и най-логично мислещите хора да постъпват в живота нелогично. Тази чудновата особеност — да постъпва в някои случаи нелогично, отличава човека от машината. От човек винаги може да се очаква нещо особено, непривично, рисковано — за разлика от машината, и това, струва ми се, е най-човечната му черта.

Така Авакум реши да се хване на хорото.

Колкото до онова чувство, което го уплаши и смути одеде, аз не бих искал да разисквам нашироко. То се появи у него, когато Луиза излезе и чу от улицата как се захлопна вратичката на полицейския джип. Нека читателят сам да си представи разни неща по този въпрос. В едно само бих искал да уверя читателя, че каквито и чувства да изпитваше или да възкресяваше Луиза в душата на Авакум, той никога и при никакви обстоятелства не си позволяваше да мисли за нея така, както един мъж мисли за една жена. За разлика от много хора той умееше да запира чувствата си зад девет врати и с девет ключалки. В това отношение той беше владеец на много подземия и килии, а ключове имаше повече от кой и да е тъмничар. Дрънкаше с тях, но не пускаше ни един пленник на божия свят.

Витория се завърна блестяща и знойна като юлски ден и Авакум си каза, че онова чувство към Луиза беше дошло в душата му само защото тя приличаше ужасно на майка си и му напомняше вероятно за нейната пролет. Това обяснение му хареса и той си каза, че в света на чувствата няма нищо тайнствено и недостъпно за изследване. После ѝ разказа с много внимателни думи за събитията в „Боргезе“ и за арестуването на Луиза.

Витория, като всяка италианка от народа, посрещна вестта за арестуването на дъщеря си с достойнство и дори с малко гордост. Но понеже беше пострадала вече непоправимо, скоро заплака с горчиви сълзи. А когато Авакум ѝ напомни, че все пак около Луиза ще се навърта вуйчо ѝ и че той няма да я остави съвсем без закрила, и че

това задържане в края на краищата ще се окаже едно недоразумение, тя избърса сълзите си и през влагата, в която плуваха очите ѝ, заблестяха зловни огънчета.

— Моля те да не ми говориш за Чезаре! — извика тя. — И изобщо да не споменаваш името му!

— Да не споменавам името на брат ти? — учуди се Авакум.

— Той не ми е никакъв брат!

— Не разбирам — каза Авакум.

— Не е толкова сложно! — въздъхна Витория. — Чезаре е доведено дете на баща ми от втората му съпруга! — обясни тя с нотки на гадливост в гласа си. — Той ми е толкова чужд, че аз не бих въздъхнала дори ако чуя, че е умрял! Моля ти се! Той е не само съмишленик на ония изроди, които убиха мъжа ми, той е техен виден човек! Изверг! Три месеца след като погребях мъжа си, той се опита да го замести в леглото ми... Вуйчо на Луиза! — Тя се задъха от възмущение, после отново избухна в плач.

Беше тъжно, но Авакум остана доволен.

Тая вечер Витория и Авакум поканиха на вечеря Роберто Тоци и съпругата му в ресторант „Лавароне“, близо до „Пиаца Навона“. На това място трябва да отбележим, че между двете семейства съществуваше отдавнашна дружба, която смъртта на Енрико Ченчи не само не прекъсна, но сякаш още повече заякчи. Макар Инесса да беше лекомислена, а Витория да минаваше за интелектуалка, двете се тачеха и в основата на тая обич лежеше може би тъкмо разликата в техните темпераменти. Всяка намираще в другата това, което на нея самата липсваше.

Авакум, като човек на двете Ченчи, беше скоро въведен в интимния кръг на това семейно приятелство. С Роберто Тоци прекарваше дълги часове в разговор за ренесансовото изкуство, област, в която Роберто беше „цар“, а той — скромен любител. С Инесса, на която не знаеше какво да говори, той обикновено танцуваше.

Понеже Роберто Тоци беше съсипан от напрегнатия ден, Авакум нае кола и отиде сам да доведе госпожа Инесса Тоци. Когато пристигнаха в „Лавароне“, Роберто Тоци и Витория на свой ред излязоха, за да занесат на Луиза шоколад и копринена спална торба.

Шоколадът и торбата щеше да предаде Роберто Тоци, понеже само той имаше право да влиза по всяко време в „Боргезе“.

Чакайки ги, Авакум и Инесса пиха джин, а сетне минаха под покритата тераса, където свиреше естраден оркестър. Танцуваха дълго. Когато Витория се завърна и спря погледа си върху пламналите бузи на Инесса, отново я обхвана мрачно настроение и за да не изглежда потисната, поръча си голяма чаша уиски с лед.

След вечерята Авакум помоли Роберто Тоци да го информира подробно за първия разпит — какви въпроси е задавал инспекторът Феличе Чигола и как са му отговаряли заподозрените. Авакум каза на Роберто Тоци:

— Аз имам, професоре, един приятел — знаменит криминалист. От десет заплетени случая девет разплита безпогрешно. От десет убийци само един му се изплъзва, на другите девет слага ръка. Такъв специалист! От него съм научил някои тънкости в детективския занаят.

— За какво ви са? — усмихна се скептично Роберто Тоци.

— Ако вие, професоре, ме осведомявате навреме и точно по следствието, както направихте тази вечер, аз ще се опитам да откроя похитената „Даная“ и вие ще си получите новогодишните тантиемите!

— Господи! — разпери ръце Роберто Тоци. — Кой ви съобщи за тантиемите?

— Има ли значение? — усмихна се Авакум. За тантиемите му беше разправила Инесса.

Роберто Тоци въздъхна.

— Похищението на „Даная“ е загуба за нацията — каза той. — А за моите лични неприятности не си струва да се говори.

След като генералният директор му беше обещал, че няма да го уволнява, той отново беше придобил усет към красивите думи.

— Ако откроя „Даная“, вие и госпожа Тоци ще прекарате коледните празници много по-весело! — държеше прозаичната си линия Авакум.

— Но, приятелю, как ще откриете „Даная“, като нямате сътрудници, как ще действувате без помощници?

— Нали Чигола има? Вие ще ме осведомявате за работата на специалистите и аз ще използвам резултатите наготово!

— А нима това е редно?

— Защо да не е редно? И вестниците ще осведомяват публиката за тия резултати, само че със закъснение!

Роберто Тоци мълча някое време.

— Простете ми — каза той, — но това ми прилича малко на детска игра!

— Нищо — повдигна рамене Авакум и весело се усмихна. — Нали и в евангелието е казано приблизително така: „Приличайте на децата и царството божие ще бъде ваше!“

— Нямам настроение за шеги! — въздъхна Роберто Тоци.

Поднесоха кафето и коняка. Предстоеше да се заплаща сметката и Роберто Тоци помръкна: не беше редно чужденецът да се бърка за пари! Той кимна към сервитьора, както би кимнал вероятно към самия ангел на смъртта, но сервитьорът направи отрицателен жест и посочи с глава Авакум. Роберто Тоци разбра правилно тоя жест и мигновено му се стори, че един тежък товар пада от гърба му, но нали трябваше да пази достойнството си, рече, макар и с не много категоричен глас:

— Тогава ми позволете, господине, да заплатя за себе си и за жена си!

— Не си правете труд! — махна с ръка Авакум. — Аз имам тук текущи сметки и от моята маса никога не се взимат пари в брой!

— Съжалявам! — възропта искрено Роберто Тоци, но с тон на човек, измъкнал се от дълбока яма.

Тръгнаха да си ходят.

Като излязоха на улицата, Авакум каза тихо на Роберто Тоци:

— Телефонен пост има на десет крачки от галерията. Ще ви моля да ми се обадите утре към десет часа. Но в случай че научите нещо по-важно, което да внесе нов момент в следствието, не спазвайте никакъв час, звънете ми по всяко време!

— Вие сте странен човек! — каза Роберто Тоци, като се огледа. — Вие сте склонен да се поддавате на илюзии, знаете ли? Впрочем всички вие... хм, имате тая черта! — Той помълча, после каза твърдо: — Добре, щом като настоявате, ще ви се обадя!

Авакум стисна приятелски ръката му и веднага добави:

— А пропус, кога най-късно бихте могли да ме снабдите с архитектурните и инженерните планове на галерията?

— Е, това не е чак толкова мъчно! — каза Роберто Тоци и за пръв път тоя ден в гласа му прозвучаха нотки на самочувствие. — Аз имам

тия планове! Миналата година щяха да правят промени в интериора и в отоплителната инсталация, и по този случай взех за проучване в къщи цялата папка с архитектурно-инженерните планове. Имате щастие, че още не съм ги върнал! Елате у дома да прием кафе и ще получите плана!

Като научи за поканата, Витория се понамуси, тя нямаше настроение за разходки. Но Инесса заяви чистосърдечно, че тази вечер е безкрайно доволна.

Преди да напусне галерията, Феликс Чигола предупреди адютанта си Джовани, че ще го държи лично отговорен, ако нещо се случи с Луиза, и ще го накаже с понижение в сержантски чии, ако се опита да ѝ досажда дори само с думи. Като знаеше, че шефът му не говори празни приказки и никога не се заканва напразно, и като тачеше все пак офицерската си кариера повече от всички видове съблазни, той реши да установи за през нощта такъв ред, който да предотвратява агресия и от негова страна, ако, не дай си боже, загуби разсъдък. Той натири Карло Колона, помощника на Савели, при портиерите Августино и Лоренцо. Пазачите Монтано и Федерико изпрати в стаята на Карло Колона, която съседствуваше с кабинета на Савели. Луиза остави в кабинета на вуйчо ѝ, а на Ливио Перети предостави скамейката срещу служебния вход. Ливио Перети заяви безочливо, че и сам той щял да си избере точно това място срещу стаята на Луиза, тъй като нямал доверие в някаква полиция и затова се налагало да бди и да си отваря очите на четири.

При парадния вход и при служебния постави постове. В хола сам разстави двама часови — срещу стълбището, което водеше за горните зали, и срещу кабинета на Роберто Тоци, където установи спалнята си и командния си пункт. Назначи един сержант за свой заместник и за началник на караулите и тогава чак си позволи да излезе навън, за да вечеря.

Завърна се след час, изслуша рапорта на сержанта и доволен се оттегли да спи в своя „апартамент“. Изящното рококо в кабинета на Роберто Тоци сякаш онемя пред двата излъскани ботуша, които самодоволно изпънаха кончовите си под кристалния полилей.

Докъм полунощ всичко вървеше нормално. От стаята на портиерите се носеше хъркане, което много приличаше на хъркането, напирасщо от стаята на пазачите. Но малко след полунощ часовият при стълбището за горните зали изведнъж се сепна и усети как по гърба и по раменете му полазиха тръпки. Стори му се, че горе някой блъскаше с юмруци по-някаква отдалечена врата и в същото време сякаш виеше с прегракнал глас, Тоя шум изведнъж секна, както изведнъж беше се появил. И когато часовият си помисли, че тъй му се е сторило — някой да блъска с юмруци откъм покрива и да вика, — шумът отново долетя или по-скоро отново се изсипа отгоре. Той не устоя, измъкна свирка от горния джоб на куртката си и бясно я наду.

Имаше чувството, че беше изсвирил с всичката си сила, и безкрайно се изненада, когато оня, дето стоеше близо до кабинета на Роберто Тоци, бавно се приближи до него и попита със сънлив глас:

— Джакомо, какво ти дойде наум, защо си играеш с тази свирка?

— Как ще си играя, Анджели, аз свира истински!

— Я не се занасяй! — каза Анджели.

— Света Мария да ти е на помощ! — поклати глава Джакомо. — Аз изсвирих с всичка сила, а ти ми дрънкаш, че си играя!

Докато разговаряха така, при тях дойде сержантът.

— Кой ви позволи да се събирате и да разговаряте? — попита сержантът. — Ако лейтенантът се събуди, знаете ли какво ще стане?

— Господин сержант! — изпъна се Джакомо. — Аз изсвирих „тревога“, защото отгоре се чува някой да блъска с юмруци и да вие като пребит!

— Ха! — учуди се сержантът. Той не беше чул свирката и се смути. И за да не го мислят за глух, попита: — За какъв дявол вдигаш тревога?

— Казва — обади се Анджели, — че горе някой блъскал с юмруци.

— На два пъти чух някой да блъска с юмруци и да вие, господин сержант!

Сержантът погледна недоверчиво нагоре.

В тоя миг, сякаш съдбата искаше да помогне на Джакомо, отгоре се дочу наистина някакъв странен шум, но той съвсем не напомняше блъскане с юмруци. Това напомняше на някакво мучене, сякаш крава

мучеше или вол, но много отдалече, може би чак откъм върха Джаниколо или от равнината, дето е зад него.

— Хм! — каза сержантът.

— Видяхте ли? — зарадва се Джакомо.

Анджело мълчеше.

— Сигурно ще е от вятъра! — каза сержантът. — Понякога вятърът вие като човек, а друг път мучи като вол. Но все пак — той погледна Анджело, — хайде да се качим горе, за да ни е чиста съвестта.

Докато те се изкачваха по стълбите нагоре, Джакомо се взираше в свирката, която държеше на дланта си, и се чудеше защо като я надуе, не беше свирнала така, че да я чуе и мъртвият в гроба. „Ама че свирка“ — звереше се той и си казваше, че утре, като се върне в участъка, ще се скрие в мазето и ще я надуе тъй, че и глухите да я чуят.

Сержантът и Анджело слязоха отгоре. Сержантът каза, че няма нищо и че оня шум сигурно ще е от вятъра, дето духа навън. Но за всеки случай щял да докладва на лейтенанта.

Останалата част от нощта премина напълно спокойно.

Петък, 27 октомври.

Чигола се събуди в лошо настроение. Спомни си още докато беше в просъница, че му оставаха някакви си шепа часове, за да открие похитителите на „Даная“, и се разстрои. За пръв път почувствува, че на света няма нищо по-неуморимо от календара. Върви календарът като някакъв валяк с космически размери, търкаля се неспирно и мачка.

Навън беше сумрачно, валеше дъжд.

Роберто Тоци се настани на вчерашното си място, до прозореца. Той очакваше, че Чигола ще го заговори, но инспекторът съсредоточено четеше новите данни на техническите служби и бюлетините за произшествията, станали през изтеклата нощ. Едно съобщение толкова го заинтригува, че той го препрочете няколко пъти и всеки път в очите му светваше все по-силен огън. Явно беше, че съобщението го вълнуваше. Той изпуши една цигара, за да се успокои и да си възвърне предишния вид на човек, който изпитва силна досада, но си личеше, че настроението му се беше подобрило.

— Искате ли да направим една малка рекапитулация на резултатите от вчерашния ден, преди да пристъпим към новите разпити? — обърна се той към Роберто Тоци.

— О, моля ви се! — почувствува се поласкан Роберто Тоци. — Ще ви слушам с голямо удоволствие!

„Ще слушаш, като не те бива за друго!“ — присмя му се Чигола и започна:

— Ние установихме, че в сряда следобед и през нощта срещу четвъртък в галерията са били портиерите Августино и Лоренцо и пазачите Марко Монтано и Федериго Нобиле. Дежурили са по двойки Августино с Монтано и Лоренцо с Федериго. Около 4 ч. следобед в галерията е пристигнала Луиза Ченчи. Дежурни са били Августино и Монтано. Малко преди да изтече дежурството на последните, около 23,30 ч. в галерията пристига — също през служебния вход — племенникът на Монтано Марио Чивета. В 24,00 ч. встъпва в дежурство двойката Лоренцо и Федериго. Марко Монтано предава ключа от служебния вход на портиера Лоренцо и го моли да отключи вратата, когато племенникът му се наспи и тръгне да си ходи. В 1 ч. след полунощ портиерът Лоренцо установява, че племенникът на Монтано е изчезнал и че вратата е заключена. За Луиза Ченчи той нищо не знае, тъй като Монтано забравил да го уведоми, че госпожицата е останала в стаята на вуйчо си. Той изобщо не е бил известен за нейното присъствие в галерията. Луиза Ченчи казва, че като излязла от стаята на вуйчо си, видяла вратата открената, възползувала се от случая и си отишла, без да се обажда ни на Лоренцо, ни на пазача Федериго. Може да се предполага, че по същия начин си е отишъл и Марио Чивета.

Ако трябва да вярваме на госпожица Ченчи, следва да си зададем въпроса: кой е отключил вратата на служебния вход, кой е излязъл навън, без да я затвори, както трябва? След това трябва да си зададем и другия въпрос: кой е заключил вратата? Щом като Луиза Ченчи няма ключ и Марио Чивета няма ключ, кой е заключил вратата след тях?

Но ако не трябва да се вярва на Луиза Ченчи, ние може да предполагаме всякакви неща. Например, че тя е отключила вратата със свой ключ и че двамата с Марио Чивета са се измъкнали едновременно. Ако обърнем внимание на това предположение, ние трябва да се запитаме: защо Луиза Ченчи и Марио Чивета излизат

тайно, без да се обадят на дежурните? И да си отговорим: тайно излизат хора от една галерия, когато изнасят нещо крадено!

Ако си спомняте, аз запитах снощи Луиза Ченчи защо, излизайки от стаята на вуйчо си, не е тръгнала към портиера, където би следвало да търси ключа, а се е запътила направо към служебния вход? Нима на нея е било предварително известно, че вратата е отключена? Вие си спомняте, че на този мой въпрос тя не можа да отговори задоволително.

И тъй, господине, от гледище логическо съмненията клонят засега най-вече по посока на двойката Луиза Ченчи — Марио Чивета. Но ще кажете: ами Ливио Перети? Първият свидетел? Тоя господин, дето не желае да съобщи на органите на властта къде е прекарал нощта срещу четвъртък, тая същата нощ, когато вашата „Даная“ е била открадната?

Не, господине, аз не съм забравил Ливио Перети и ще ви призная, че нямам нито желание, нито намерение да го забравям. Нещо повече! Аз ще ви покажа сега една такава сценка с него, че вие ще подскочите от удоволствие, дявол да го вземе! Търпение.

Да... нямам още достатъчно факти, но какво да се прави! За едно предварително следствие ние не бива да бъдем чак толкова претенциозни!

Като че облак премина по лицето на Чигола, но той махна с ръка.

— Всичко ще дойде по реда си, да се надяваме... Важно е да започнем с нещо! Това е важно, господине! Дявол да го вземе, както виждате, не е лесна и моята, пали?

— О, да! — промънка Роберто Тоци. Той беше толкова смутен, че в гърлото му едва се обаждаше някакъв глас.

— А сега — каза Чигола, — за да довършим първия тур, трябва да чуем още двама души — Федерико и оногова... Карло Колона. След тях ще последва изненадата, за която ви загатнах!

- Федерико, откако служиш в „Боргезе“?
- Ами тая година през јуни ќе станат една десетачка!
- Ходил ли си војник?
- Размина ми се, господин инспектор!
- Наказан ли си за лоша дисциплина?
- А ќе случвало се е, но само два пати!
- През ноцта среќу четвртък беше ли дежурен?
- Бях, господин инспектор!
- Кога встъпи в дежурство?
- В дванадесет часа, подир Монтано.
- Заедно с Лоренцо, така ли?
- Точно така!
- Седеше си на стола и гледаше какво става наоколу?
- Туй ми е работата, господин инспектор!
- Е, како ти е туй работата, какво забележа до към един часа?

Какво по-особено ти направи впечатленије?

— Ништо не ми е направило впечатленије, господин инспектор!

— Ја си припомни!

— Аз ќе си признај, господин инспектор, че до към един часа не ми беше тврде добро!

— Какво искаш да кажеш, Федерико?

— Искам да кажа, че ме болеше силно глава и ми се спеше и затуй помолих Лоренцо тој да наглежда, докато аз влезе във форма! Такова неразположение ми се случваше за први път, господине!

— Види ти... А зашто, Федерико? Какво се беше случило тая вечер?

— Ќе ви кажа, господине. Виното, дето го пихме с господин Колона, не беше добро.

— Къде пихте с господин Колона, Федерико?

— Има една крџмичка на „Виа Аренула“, близо до реката... Ама вие не мислете кој знае какво, господине! Какво ти пиене... Господин Колона ме почерпи с една чаша домашно вино и туй беше всичко! Може ли преди дежурство да пия? Пък и господин Колона ќе ми дозволи ли? Господин Колона покани и Лоренцо, но тој не дојде, извини му се, че го мързи.

— Значи, до един часа ти беше лошо, тџ ли?

— Болеше ме глава, но после ми мина.

— И през това време Лоренцо наглеждаше?
— Наглеждаше, господине... Но какво има толкова за гледане?
— Нищо особено, Федериго... Само двама-трима души влизали и излизали през служебния вход!
— Какво приказвате, господине!
— Марш навън, глупако!... Вън!

— Разкажете ми, господин Колона, как прекарахте деня в сряда, от 4ч следобед до полунощ.

— От 4 ч. до 5 бях в къщи От 5,30 до 7 бях в кино „Савоя“, където нашето дружество „Млада Италия“ имаше среща със стари фронтоваци. От 7 до 9 бях в ресторант „Савоя“, където нашето дружество даваше вечеря на старите фронтоваци После отидох в къщи и там си подремнах до към 11ч. В 11 и нещо отидох на инспекция в „Боргезе“ и поканих Федериго на чаша вино Бях получил бутилка вино от нашите, та исках да я изпия с компания. Пихме на „Виа Аренула“, а сепне Федериго си отиде в „Боргезе“ да встъпи в дежурство, а аз се прибрах. Това е всичко.

— Колко вино изпи Федериго?

— Федериго изпи само една чаша Толкова му налях.

— Как ви подействува виното?

— Виното беше много силно. От две чаши ми се замая главата. Пък аз съм пияч от класа!

— Какъв сте пияч, не зная, нито ме интересува, но си личи, че сте лош началник, Колона! Щом като ходите с подчинените си на кръчма, вие сте лош началник! Аз ще подам рапорт до Управлението на музеите да ви понижат!

— Още вчера разбрах, че ми имате зъб, господине!

— Плюй в пазвата си, Колона! Плюй, да не те взема наистина на око!

— Аз не съм от страхливите, господине!

— Джовани, изведи този, докато не са ме засърбели ръцете! Бързо навън!

— Виждате ли, професоре — обърна се Чигола към Роберто Тоци, — пригладен, сресан, а в душата си — негодник! Такъв тип е способен на всякаква гадост. Ако рече да убива, той няма да стреля

открито, в лицето, не! Той ще се цели в тила! Из засада, от някой тъмен ъгъл, когато човек не очаква нищо. Бам, и край!

— Ужасно! — въздъхна Роберто Тоци.

Не стига, че в неговия свят на багри и светлосенки беше се втурнала кризата, ето че сега там се разпореждаха крадци и разни убийци стреляха из засада! Какво остана от шестдесетте години, мили боже, когато на всички се струваше, че над бедната Италия изгрява слънцето на един нов ренесанс!

Адютантът Джовани доведе Ливио Перети. Младият човек не беше загубил нито грам от самочувствието си, той влезе в кабинета самоуверено и със следи от една лека раздраженост по лицето си, като човек, комуто натрапчиви гости губят напразно времето. Както и през вчерашния ден, той кимна към Роберто Тоци, а Чигола погледна така, сякаш гледаше в празно пространство.

— Е — кимна Чигола, който от опит знаеше, че в края на краищата все пак ще вземе своето, — да речем, че вие сте един възпитан човек и сте ни поздравили с „добро утро“, както е прието. Мога ли да ви попитам как прекарахте нощта?

— Не можете, господине. На въпроси от интимен характер не отговарям!

— Добре. Тогава ми отговорете на втория въпрос: спомнихте ли си най-сетне името и адреса на вашата любовница, при която сте били от 4 ч. в сряда следобед до 8 ч. вчера сутринта?

— И вторият ви въпрос, господине, е от интимен характер. Смятайте, че не мога да си припомня нищо.

— Добре. В такъв случай да започнем от вчера сутринта! И тъй, вие се събуждате при вашата любовница, виждате, че времето е напреднало, обличате се и бързешком пристигате в „Боргезе“, за да продължите работата си. В 9 часа влизате с първите посетители. После?

— Нали ви разправих вчера? Колко пъти искате да ви разказвам една и съща история?

— Значи, в 9ч влизате с първите посетители?

— Е, добре, влизам с първите посетители!

— Джовани — обърна се Чигола към адютанта си, — доведете портиера Августино!

Чигола погледна предупредително към Роберто Тоци и дори му смигна. А деликатният човек се изчерви вътрешно от това смигане и изведнъж усети, че му става горещо. Какво пък, няма през средновековието палачът не е смигал на публиката, преди да поведе жертвата си към кладата?

— Августино, познаваш ли тоя човек? — Чигола посочи с глава Ливио Перети.

— Може ли, господине! — Августино широко се усмихна — Той ни е редовен клиент!

— Какво разбираш под „редовен“?

— Ами дохожда най-редовно, господине! Всяка сутрин и всеки следобед!

— Тъй, всяка сутрин... Я си спомни сега, дали вчера сутринта видя тоя човек да *влиза* през входа с първите посетители?

— Вчера сутринта... Не разбирам какво искате да кажете, господине!

— А бе видя ли го в 9 ч. да влиза в галерията, видя ли го между посетителите, какво се правиш на смахнат? — избухна Чигола.

Августино смутено местеше очи от Ливио Перети към Чигола, дори на два пъти облиза устните си и на края повдигна рамене.

— Като че ли не го видях вчера с първите... Друг път, като дохожда, или ще ми каже „Здравей, Августино“, или ще ми се усмихне, а вчера заранта — сякаш ни съм го видял, ни съм го чул... Пък кой знае!

— Какво „кой знае“, дяволите да те вземат? Беше Ли между посетителите, или не беше?

— Не беше, господине. Не си спомням да е бил.

— Ето, това е отговор. В 9 часа, когато ти си започнал да пускаш посетителите в галерията, той не е бил между тях. Какво ще кажете, Ливио Перети?

— Нищо. Какво искате да кажа?

— Той твърди, че не ви е видял между посетителите.

— Това си е негова лична работа.

— Но знаете ли какво означава това?

— Е?

— Това, че не ви е видял да влизате с посетителите, означава, че вие сте били вътре в галерията, че сте осъмнали в галерията, че сте прекарвали нощта срещу четвъртък в галерията! Дявол да го вземе, това означава, че в сряда, когато са затваряли галерията в 4 ч., вие не сте си отишли, а сте останали вътре!

— „И като сте останали вътре, сте задигнали картината «Даная» от Кореджо“ — така ли?

— Полека! — повдигна ръка Чигола. — И до това ще стигнем.

— До кое? — настръхна Ливио.

— Най-напред установяваме, че в сряда следобед вие не сте си отишли, а сте останали в галерията. Вие сте прекарвали нощта в галерията, но на заранта се престорвате на невинен агнец: уж току-що сте влезли и както тичате към статива си, откривате, че картината „Даная“ е открадната! Втурвате се по стълбите право към дирекцията и дигате аларма: „Гърсете крадците!“

— Гърсете картината! Аз не съм идиот, за да мисля най-напред за крадците.

По лицето на Чигола премина нервна тръпка, но той бързо се овладя.

— Аз имам още един факт, любезни млади господине, който доказва по един много любопитен начин вашия престой в „Боргезе“. Искате ли да го чуете?

— Горя от нетърпение! — каза Ливио.

— Оставили сте следи от пръстите си върху една чаша за вода, която се намира в кабинета на Чезаре Савели, в този кабинет, където Луиза Ченчи е учила по същото време уроците си! Какво ще кажете за този любопитен факт?

Роберто Тоци изпусна вестника, който държеше и с които си вееше, но вместо да протегне ръка-за него, той притисна устата си, а после взе да разхлабва възела на яката си, сякаш изведнъж беше усетил, че го стяга.

— Крайно време е да не ме занимавате с глупости, а да ме пуснете да си ходя! — каза Ливио Перети. — От каква чаша пия вода и къде прекарвам нощите си, това е моя лична работа и вие нямате право да ми държите никаква сметка. Ако съм нарушил правилника за вътрешния ред в „Боргезе“, готов съм да заплатя съответната глоба, и край!

— Намерили сте време и място за комедии! — разсърди се Чигола. Всичко можеше да понася търпеливо, само подигравките го изкарваха от кожата му. — Доведете Луиза Ченчи! — удари той по масата. — А вие — обърна се към Ливио — не бързайте да се смеете. Най-добре се смее.

— ... който се смее последен! — прекъсна го весело Ливио.
Влезе Луиза Ченчи.

Тя беше малко побледняла и затова хубостта и изглеждаше по-особена и не приличаше на ония модели, които показваха журналите. Очите ѝ бяха станали по-големи, по-дълбоки и в тъмнината им като че блещукаше мекото и далечно сияние на загадъчен огън. Такова е сиянието на милионите невидими звездици от Млечния път. За разлика от Ливио, тя приветливо кимна на всички и макар усмивката ѝ да не беше адресирана към никого, всеки имаше чувството, че тя се усмихваше главно нему.

И на Чигола се стори, че тя се усмихваше преди всичко на него и, кой знае защо, за пръв път от незапомнено време се почувствува неудобно. Сякаш беше седнал на чуждо място и по погрешка го бъркаха с други.

— Познавате ли тоя господин? — попита я Чигола. Те се спогледаха и изведнъж, като по даден знак, прихнаха да се смеят.

— Този господин ми е годеник! — каза Луиза.

Настъпи едно от ония мълчания, които никой не знае колко ще траят и кога ще свършат.

А дъждът все почукваше по стъклата. Валеше и не опираше.

— Мислехме да си кажем само няколко думи — започна Ливио, — но като погледнах часовника, беше минало пет. Галерията отдавна беше затворена. Побъбрахме си още малко, а към 10ч. Луиза ме помоли да си ида, за да не ни види някой и да си помисли кой знае какво. За да избягна излишни разправи, аз реших да постоя някое време в складчето, дето е до тоалетните, а като си отиде Луиза, да се вмъкна отново в кабинета на Савели и там да остана до сутринта. Но Луиза се забави, отново бе се уловила за учебниците, изглежда, и аз съм задрямал на един стол. По едно време чух как Монтано настанява някого си на скамейката срещу служебния вход да спи. Светнах със

запалката и видях, че приближаваше дванадесет. Реших да проверя дали Луиза си беше отишла. Тъкмо да се измъкна и чух да се приближават бързи стъпки. Някой влезе в дамския тоалет. Към дванадесет и четвърт този някой излезе, отключи вратата на служебния вход и бързо излетя навън. Няколко минути след него излезе и Луиза, познах я по почукванията на токчетата ѝ. Ама че се беше забавила! Плюх на всякаква предпазливост, спеше ли оня на скамейката, или не спеше, вмъкнах се в стаята на Савели, загасих осветлението и обърнах ключа. Към 9 часа заранта издебнах Монтано, заприказвал се беше с Августино. Изтичах на горния етаж и тогава видях моята цапаница, метната върху рамката на Кореджовата „Даная“. Останалото знаете.

Луиза каза:

— Вие ме запитайте вчера, господине, защо съм тръгнала по посока на служебния вход, като зная, че ключът от вратата държи обикновено някой от пазачите. Защото чух, че се щракна ключалката и че някой излезе навън. Когато бях в коридора, от открехнатата врата идеше хлад. Аз бях гузна заради Ливио и смутена бях заради късния час и може би поради тия причини реших скришом да си тръгна; но като излязох навън, както ви казах вчера, затворих вратата добре.

Дали щеше да повярва Чигола на тия наивни признания? Кой знае, в тоя час той не успя да ги премисли. Две новини объркаха всичко. Най-напред по телефона му обадиха, че нощес е бил намерен, намушкан е нож в гушата, Марио Чивета. Трупът бил открит близо до „Пиаца Навона“. Тъкмо беше оставил слушалката на телефона и се питаше дали да повика веднага Монтано, в кабинета се втурна сержантът, помощникът на Джовани. Той съобщи на Чигола, че току-що бил открит на тавана труп на убит човек.

Чигола нареди всички да останат по местата си, а той отиде да види трупа. Завърна се след десет минути. Убитият бил някой си Енрико Пинели, фалшификатор на пари и ценни книжа, когото полицията търсела от две години. Бил ударен с бокс по челото, между двете вежди. Според Чигола, който разбираше от рани, смъртта настъпила доста време след нанасянето на удара. В джобовете на убития била намерена връзка със секретни ключове.

Какво общо имаше тоя Енрико Пинели с „Даная“, как се беше промъкнал в „Боргезе“ и кой го беше убил? Кой беше убил Марио Чивета и имаха ли тия две убийства някаква връзка помежду си?

Бяха важни въпроси, но, кой знае защо, Чигола не отвори дума по тия работи, а запита Ливио Перети за кого беше майсторил копието на „Даная“ и кой му беше възложил тази поръчка. Ливио отговори, че поръчката му е била възложена от Пиетро Фалконе, кандидат на Комунистическата партия за кмет на Рим.

— Копието е веществен доказателство към следствието — обърна се Чигола към адютанта си Джовани. И му заповяда да донесе веднага платното в кабинета.

А на Роберто Тоци съобщи, че ще прекъсне следствието, докато получи резултатите от аутопсията. Надявал се да поднови разпитите към 5ч.

Както беше обещал, Роберто Тоци повика Авакум по телефона, но оттам се обади госпожа Витория Ченчи. Тя уведоми професора, че Авакум бил заминал рано тази заран за Санта Ана.

— За Санта Ана ли? — учуди се безкрайно професорът.

Витория каза „да“, а сетне му напомни, че Авакум заръчал да го чака на обяд в ресторант „Лавароне“.

Авакум предложи на Роберто Тоци кръглата камерна зала на ресторанта. Тя се намиреше в непосредствена близост до лятната градина, един стъклен портал я отделяше, затова през студените сезони не привличаше посетители. Иначе мястото беше тихо и уютно. По широките стъкла на портала плискаше дъжд, стичаха се струйки вода и дивите кестени в градината, гледани отвътре, сякаш плуваха в мъгла. Тази мрачна картина действуваше угнетяващо на Роберто Тоци, който и без това не изглеждаше весел, но Авакум се чувствуваше чудесно и яде с добър апетит.

Когато дойде време за десерта и кафето, Авакум запали лулата си и помоли професора да разказва. Показанията на Ливио го разсмяха, но годеежарските декларации на Луиза извикаха на лицето му кисела гримаса. Може би се тревожеше за бъдещето ѝ, защото неочаквано стана разсеян и взе да се заглежда в извивките и рехавите валма на тютюневия дим. А Роберто Тоци си помисли, че тази история с „Даная“ вече го отегчава. Все пак той бе един чужд човек и кражбата в „Боргезе“ не го засягаше особено. Замисли се, на свой ред се разсея и трепна, когато Авакум енергично го помоли да повтори думите на

Чигола за раната на Енрико Пинели: „Удар с бокс в челото, между двете вежди.“

Изглежда, че Авакум беше махнал с ръка на годожарските приказки. „В края на краищата нека младите сами да се оправят! — помисли Роберто Тоци. — В живота има и други неща освен любов!“

Дали от чашата вино, която беше изпил, или защото дъждът му действуваше угнетяващо, той започна да мисли за тия други неща и отново се сепна, когато Авакум го запита ще дойде ли с него до Пиетро Фалконе.

— До Пиетро Фалконе!? — почти не повярва на ушите си Роберто Тоци.

— Е, да — каза Авакум. — Той е ваш колега и приятел и мой добър познат.

— Колега... може би! — усмихна се неопределено Роберто Тоци. Намекът за приятелството му с прочутия човек го ласкаеше, а същевременно и малко плашеше. — Заедно се хабилитирахме — продължи той, — по Фалконе тръгна после по пътя на политиката, а аз останах при книгите. На мен политиката ми е чужда... А и политиката няма нужда от такива... — Той не довърши.

— Е, никога няма да бъде късно да се сблизите! — усмихна се Авакум.

Тоя разговор очевидно трябваше да се прекъсне навреме, затова Роберто Тоци каза:

— Вижте какво, господине, ако не сте си уговорили предварително срещата, тъй няма да ви приеме. Знаете ли какво става около него сега? Ами в други ден са изборите, нима сте забравили?

— Приятелю — усмихна се ласкаво Авакум, — всичко е уредено, и то в подробности. Помолих госпожа Витория Ченчи да се заеме с тази работа и тя изпълни задачата си чудесно. Пиетро Фалконе притежава най-богатия каталог на етруското изкуство и по-специално на етруската керамика, а вие знаете какви са моите интереси по този въпрос! Понеже в други ден заминавам на юг, ще го помоля да ме допусне до своите книжа, па макар и само за час!

— Заминавате на юг? — възкликна Роберто Тоци, но без особен възторг.

Той се загледа в портала и въздъхна.

— Застоях се в Рим! — каза Авакум.

— А откраднатата „Даная“? Нали обещахте, че уж ще предприемете нещо?

— Разбира се, приятелю! — засмя се Авакум и смехът му беше повече от насърчителен. — Нима допускате, че няма да удържа обещанието си? Моля ви се!

— Ако нямах чувство, че сте добър човек, щях да помисля, че си правите с нас лоши шеги! — каза Роберто Тоци.

— И щяхте да сторите голям грях! — закани му се шеговито Авакум. Той помълча и продължи. — Лошите шеги са като пехотните атаки на нож — последно средство, за да се превземе нещо. Аз си служа рядко с това ужасно средство!

— Господи! — загледа се в него Роберто Тоци с недоумяващи и озадачени очи. — Ако не знаех, че сте археолог и изкуствовед, щях да ви помисля за военен човек!

— Правите ми комплимент! — каза Авакум. — Вие не подозирате колко много уважавам майсторите на една игра, в която се играе на живот и смърт.

— Ох, пощадете ме! — помоли Роберто Тоци. Неговият баща беше убит на Източния фронт, а дядо му беше оставил костите си в Галиция през Първата световна война. — Аз ви запитах за „Даная“ — отново се улови той за тревогата си, — а вие ми развивате мисли за войната и военното изкуство!... Не искам да ви огорчавам, но все ми се струва, че вие гледате на кражбата в „Боргезе“ като на някаква забавна шега!

— Санта Чечилия и Санта Ана да са ви на помощ! — разпери ръце Авакум. — Какво приказвате! За каква забавна шега може да става дума, когато вече два трупа изскочиха на сцената! Нима трябва да чакаме трети?

Не можеше да се разбере дали сериозно говореше, или правеше опити да се шегува и затова Роберто Тоци реши да си мълчи.

— Може би е време да ставаме? — попита той.

— Трябва да отиваме при Пиетро Фалконе! — каза Авакум.

Пиетро Фалконе живееше на „Виа Монсерато“, под покрива на стара седеметажна сграда. Неговият тристаен мансарден апартамент беше толкова претъпкан с книги, алманаси, каталози и папки с репродукции, че за писмената му маса и няколко кресла, разкошна мебел от най-силното време на рококо, почти не беше останало място. В стаята, чието сводесто прозорче гледаше на запад, към левия бряг на Тибър, едва беше намерено място между шкафовете за едно строго канапе стил „ампир“ от черно дърво. Върху него спеше стопанинът. Кабинетът беше кръгъл, една ротонда, но шкафовете го режиха на перпендикулярни правоъгълници. В средищния правоъгълник като пъп на една вселена аленееше писмената маса на Фалконе. Високият и груб манастирски стол стоеше строго до масата като калугер-постник до един маркиз, натруфен с кадифени гащи и атлазени елечета.

Пред входа на апартамента бяха двама мъжаги с тежки бастуни в ръце. Макар да бяха предизвестени от Фалконе, те огледаха внимателно гостите, особено Авакум, който им направи впечатление и като че ги усъмни с дългия си и широк лоден.

А самият Пиетро Фалконе посрещна гостите си сърдечно като свои най-близки приятели, предложи им цигари и коняк, но веднага ги предупреди, че до довечера го чакат още три предизборни срещи и че свободните му минути са броени.

— Не рискувате ли, като се прибирате в къщи? — попита го Авакум — Ако нахълтат тук фашистки типове и ви спипат?

Пиетро Фалконе се усмихна.

— Изключено! — поклати той глава — Нашата работническа милиция денонощно бди Група от десет души дежури в сладкарницата, която е насреща. По стълбите са разставени четири двойки мъже, готови на всичко А нашият квартален клуб е само на стотна крачки оттук!

— Да се надяваме, че тия мерки ще са достатъчни! — каза Авакум и се усмихна, кой знае защо, доста неопределено. После погледна в очите Пиетро Фалконе и пак се усмихна, този път загадъчно и хитро и дори малко предизвикателно. — Знаете ли — каза той, — аз исках да ви разкажа между другото и за някои подробности по оня въпрос, за който ви писах неотдавна Става дума за тракийските рисунки от IV в преди новата ера, спомняте ли си? Сега мога да твърдя

с положителност, че някои елементи от тия рисунки напомнят удивително етруски рисунки от същото време!

— Хубава работа! — плесна с ръце Пиетро Фалконе — Вие, другарю, отново правите опит да ми вземете ума! Тракийските рисунки удивително напомняли етруските! — ахна той — Вие давате ли си сметка какво може да произлезе от всичко това? Един взрив в историята на античния свят, едно изригване на вулкан в самия център на Рим!

— Ние трябва да направим с вас подробен анализ на всяка рисунка, и то елемент по елемент — каза спокойно Авакум.

— Лесно е да се каже „трябва“ — поклати отчаяно глава Фалконе. — А имате ли представа какво съдържа тази малка дума? Какво море от усилия съдържа тази дума? Имате ли представа?

Той сърдито махна с ръка и не дочака отговор, а се понесе из пътеките покрай шкафовете и напористо захвана да сваля от лавиците разни дебели книги и още по-дебели папки и класьори.

— Това трябва да се прегледа! — казваше той всеки път, когато тръсваше върху масата един каталог от хиляда страници или класьор, който съдържаше две хиляди фотоса.

Книжната камара растеше, гонеше тавана.

— Ние ще прегледаме всичко туй лист по лист! — сякаш се заканваше някому Фалконе. — Какво ще кажете, приятелю Роберто?

— Аз ли? — трепна Роберто Тоци. — Моля ви се, господин Фалконе, вие знаете, струва ми се, че аз съм по средновековното изкуство!

— Тогава ще си носите последствията заради откраднатите Данаи! Аз ви казвах на времето Роберто, че с вашето средновековие няма да стигнете до никъде. Тоест, че ще стигнете до скамейката на подсъдимите или до опашката на безработните!

— По онова време не крадяха толкова! — въздъхна Роберто Тоци. Чувствуваше се във въздишката му тъга по миналото, но нима можеха да се възкресят петдесетте години!

— Е, не се отчайвайте! — съжали го Фалконе. — Ако бъда избран за кмет, аз ще предложа на римските работници и студенти да дежурят безплатно по една нощ пред галериите и музеите. Представяте ли си? Хем ще танцуват, хем ще пазят националните светини от

гангстерите! Вярвайте в бъдещето, приятелю! — Той погледна към Авакум. — Ще се захващаме ли за работа?

— Боя се, че ако се захванем, вие ще позакъснеете малко за предизборните си срещи! — усмихна се Авакум.

— Има такава опасност — поклати мрачно глава Фалконе. Той помисли някое време и каза: — Тогава се захващайте сам!

— Може ли утре? — попита Авакум.

— Все едно! — каза Фалконе. — Утре имам заседание в Централния комитет, така че ще се наложи пак да работите сам.

— В такъв случай — каза Авакум — аз ще подреда материалите, а като се върнете, ще ги изследваме заедно!

— Ето едно чудесно решение! — зарадва се Фалконе. — Освен това утре ще дойде тук и моята икономка, тъй че няма да бъдете съвсем сам. Тя ще ви приготви кафе. Само коминочистачите може да ви смутят по някое време, но то ще е най-много за петдесетина минути.

— Профилактика на комините? — усмихна се Авакум.

— Е, да — кимна Фалконе. — Утре е нашият ред. Щом съм кандидат за кмет, налага се да спазвам реда образцово, няма как!

— Нищо! — каза Авакум. — Ще се изтърпи някак! Пък и нали има една такава приказка, че коминочистачите носели щастие.

— Има такова поверие сред народа — засмя се Фалконе. — Вчера първият секретар на градския комитет, като излизал заранта от къщи, срещнал цяла група коминочистачи.

— Това се казва предзнаменование — каза весело Авакум. — Ние ще си позволим с господин Роберто Тоци да пийнем предварително за вашата победа. Нали, господин Тоци?

На път за пиаца „Навона“ Авакум се отби до най-близкия пощенски клон и помоли Роберто Тоци да го почака няколко минути. Когато отново го настигна, изражението на лицето му беше станало студено и непроницаемо, само в дълбочините на очите му блещукаха лукави огънчета.

Пред входа на „Боргезе“ срещнаха Чигола. Авакум повдигна яката на лодена, нахлупи над очите си широкополата си шапка и демонстративно отиде встрани. Инспекторът каза на Роберто Тоци, че имал намерение да приключи с разпитите още тази вечер. Той беше в лошо настроение и изглеждаше доста повехнал.

Продължаваше тихо да вали, пред трите фонтана беше безлюдно и студено.

— Сега искам от вас две неща — каза Авакум на Роберто Тоци, като се наведе към него. — Най-напред ще кажете на Чигола скришом, никой да не чуе, че току-що с вас е разговарял човек, който ви се представил за пратеник на групата „Роза на ветровете“. Сещате се за коя група става дума, нали? Същата, която прие върху себе си отговорността за убийството на Енрико Ченчи. Вие ще кажете на Чигола следното: „Пратеникът на «Роза на ветровете» уверява Чигола, че «Роза на ветровете» ще върне откраднатата «Даная» утре до обяд. Но за да може операцията по възвръщането да протече успешно, «Роза на ветровете» иска от Чигола да съобщи на всеослушание, че ще приключи следствието в «Боргезе» утре заранта, към 10ч. Второ; «Роза на ветровете» иска от Чигола да си вдигне чуковете, тоест хората, не в 10 ч., а в 9!“ Това е много важно, пак ще повторя: да си вдигне хората от „Боргезе“ не в 10 ч., както ще се знае официално, а в 9 ч., както ще знаете само вие двамата. Ясно ли е?

Валеше тихо и унило и около фонтаните беше все така безлюдно.

— Сега запомнете най-главното — продължи Авакум. — То е по-важно от всичко, от неговото изпълнение зависи дали „Даная“ ще се върне на предишното си място в „Боргезе“, затова искам да се превърнете целият в слух. — Той се огледа. — Слушате ли ме внимателно?

Роберто Тоци не успя да каже „да“, защото гласът му беше пресекнал, а само кимна с глава.

На другия ден, събота, към 11ч. Чезаре Савели нахълта в кабинета на Чигола с вид на човек, който наистина държи в ръцете си съдбата на Рим. Развълнуван до краен предел, той съобщи на инспектора, че току-що му се обадил човек, който с очите си видял откраднатата „Даная“ в квартирата на Пиетро Фалконе. Чигола, който не беше забравил вчерашния си дискретен разговор с Роберто Тоци, помисли, че съобщението иде от „Роза на ветровете“, и много се зарадва. Без тоя спасителен съюз с „момчетата“ той щеше да прилича на човек, който се движи в гъста и безпросветна мъгла.

Петнадесет минути по-късно група инспектори начело със Савели и Чигола и придружени от прокурорския свидетел, направиха обиск в дома на Фалконе.

Така завърши предпоследното действие на тази криминална драма.

Правителствените вестници и официозът на Италианското социално движение, които следяха до този обяд с голям ентузиазъм следствието срещу Ливио Перети и Луиза Ченчи, изведнъж млъкнаха, сякаш никога не беше ставало дума за никаква „Даная“.

Секна изведнъж и шумът около двете убийства.

Но кои бяха убийците на Чивета и Пинели?

Кой беше оставил през нощта срещу четвъртък вратата на служебния вход в „Боргезе“ отключена?

И къде беше скрита „Даная“ през тия два дни?

Тази дъждовна вечер Авакум и Роберто Тоци разговаряха тихо в една скромна кръчма, близо до отдавна загубила славата си „Виа Апия антика“ Те си приказваха и навремени поглеждаха към улицата, сигурно очакваха да се зададе в дъжда някой близък техен човек. Оттатък стъклата на прозореца блещукаше уличният фенер и под жълтия му глобус дъждовните капки засияваха студено и тъжно, а мястото около него изглеждаше пусто, сякаш се намираше на края на света.

— Аз не разбирам нищо от детективски работи — разказваше Авакум на Роберто Тоци с оня интимен тон, с който можеше да се разказва само в кръчма и пред шише с миналогодишно вино — Аз дори ви излъгах оная вечер, като издрънках нещо по адрес на някакъв мой приятел, който уж бил голям детектив! Няма такова нещо, скъпи приятелю! Аз измислих тоя детектив, за да ви накарам да ми се доверите Вие бяхте толкова натясно тогава, че бяхте склонен да повярвате дори на една още по-фантастична лъжа Притесненият човек е предразположен да възприема всякакви лъжи, стига те да му сочат изход от безизходицата, в която е изпаднал Вие бяхте премного притеснен, приятелю, и затова повярвахте на лъжата ми за великия детектив. Иначе вие нямаше да ми дадете архитектурно инженерните планове на „Боргезе“, дори нямаше да ви мине наум такава

възможност, въпреки че сме колеги и ни свързва една обща дружба със симпатичното семейство Ченчи Ето колко податлив на лъжи става човек, когато е притеснен.

Както и да е Искам да кажа, че не е необходимо човек да познава велики детективи и да се е занимавал предварително с криминалистика, за да разгадае с успех една по-проста криминална гатанка Според мен, скъпи приятелю, всеки човек може да се справи с една проста криминална задача, стига природата да го е надарила с две по-особени качества първо, да разбира езика на вещите и, второ, да усеща връзката между събитията — помежду им и със средата, в която се развиват. Например големият американски физик Роберт Вууд, без да има каквито и да било връзки с криминалистика и детективи, разкрива едно от най-ужасните престъпления от началото на века. Става дума за атентата в Ню Йорк през 20-те години, при който загиват повече от сто души невинни хора. Вууд открива престъпниците, тоест стига до атентаторите, като чете и дешифрира езика на едно парченце метал, излетяло от обвивката на адската машина. Специалистите се отчаяли и вдигнали ръце от тази афера, а ето че един „любител“ успял!

Тази игра, да се разгадават неразгадаеми наглед гатанки, криминални, разбира се, харесала на знаменития физик и той разкрил по-сетне авторите на още две тежки престъпления.

Не ще и дума, че Вууд е имал помощници, разполагал е с техника, с физико-химически лаборатории, снабдени със свършена за времето си апаратура, и т.н. Но и самите престъпления, както ви казах вече, са били организирани „умно“, с талант.

Аз бих казал, че кражбата в „Боргезе“ е една „проста“ афера, която политическата конюнктура и някои случайности превърнаха наистина в „голяма“. Според компетентни хора кражбата на картини не изисква кой знае колко ум или въображение. Обикновено крадците подкупват вътрешни хора и с тяхна помощ изнасят „стоката“ навън; в по-редки случаи те стигат до картините през тайни входове, прозорци, през покриви и мазета и т.н. Мъчнотиите, свързани с разкриването на този вид обири, не изхождат от „хитроумието“ на крадците, а от сложната верига, която свързва извършителите на обири с истинските крадци, т.е. с организаторите на кражбите. В повечето случаи

извършителите на обири нямат досиета в полицията, съответните полицейски служби не разполагат с отличителните им данни, характеристики и пр. и това умъчнява залавянето им и следователно проследяването и залавянето на истинските крадци, тоест организаторите. Отгоре на всичко аз съм слушал да разказват, пък и вестниците пишат, че истинските вдъхновители на тия кражби, босовете, били хора с връзки, с приятели в света на политиката и с покровители по върховете на полицията.

Трябва да ви кажа, приятелю, че макар и да не съм никакъв специалист, аз открих няколко много сериозни грешки в работата на инспектора Чигола. Не се съмнявам, че всеки друг на мое място и вие лично, професоре, бихте открили същите грешки, ако се заемехте по-сериозно с тази работа. В някои моменти той проявяваше находчивост, а в други — невежество. Нямате ли и вие това впечатление? Остроумен например беше въпросът му към Луиза Ченчи — защо е тръгнала към служебния вход, а не към Федериго. Той прояви професионален нюх, като още в самото начало на следствието се усъмни в показанията на Ливио Перети. Той имаше „чувството“, че Ливио Перети беше прекарал нощта в „Боргезе“. Казвам „чувство“, защото съмнението се поражда понякога по емоционален път, а не върху основата на доводи и обстоятелства.

Но както казах вече, Чигола допусна в своята работа и няколко сериозни грешки. Една от тях е решаваща, фатална, но за нея ще отворя дума след малко. Например, когато Федериго заяви, че в 1 ч. след полунощ вратата на служебния вход била затворена и в коридора всичко било по обичайному, той не се досети да пита Федериго какво разбира под думата „затворена“. Е, добре, една врата може да бъде затворена, без да е заключена същевременно. Беше ли вратата „заключена“? Това е много важно. Луиза Ченчи твърди, че е затворила откренатата врата, но не споменава за никакво заключване. Ако се приеме, че вратата е била заключена, следва да се мисли, че и *някой* е излязъл след Луиза Ченчи и че именно тоя „някой“ е заключил вратата. Кой е този „някой“? Марио Чивета? Но Марио Чивета не е притежавал никакъв ключ, ако трябва да се вярва на стария пазач Монтано. Следователно в галерията се е укривало второ лице, което е притежавало ключ от външната врата... Ето какви въпроси поставя една „затворена“ врата! По един начин ще тръгне следствието, ако

вратата е била само затворена, и по друг начин — ако тя е била същевременно и заключена Слушал съм да се казва, че за добрия криминалист и за добрия психолог думата имала няколко прозорчета Добрият криминалист и добрият психолог трябва да поглеждат през всяко прозорче, за да установят какво всъщност се крие зад етимологията на няколкото сглобени букви.

Чигола прояви удивително безразличие към главоболието и сънливостта на Федерико. Сънливост у един пазач не кога да е, а през нощта на кражбата? Само по себе си това обстоятелство буди съмнение. Федерико обяснява, че за тая сънливост било виновно виното, с което го черпил Карло Колона. Какво е това вино? Кой го е изпратил на Карло Колона, откъде го има Карло Колона? Ако бутилката е изчезнала, все някакви утайки са останали в кръвта и един медицински анализ би могъл да каже нещо.

Тъй или иначе, в резултат на разпитите и на предложените обстоятелства, съмненията на Чигола се насочиха към четиримата неканени нощни гости на „Боргезе“: Ливио Перети, Луиза Ченчи, Марио Чивета и Енрико Пинели. Понеже последните двама — Чивета и Пинели — бяха вече мъртви, Чигола щеше да предаде на съда живите — Луиза Ченчи и Ливио Перети. Смъртта на Чивета и Пинели той щеше да обясни с вътрешни борби, малко ли бандити се самоизтребваха, разчиствайки сметките си! А където има уреждане на сметки, полицията не се меси. Така смъртта на Чивета и Пинели щеше да мине „към дело“, а Ливио Перети и Луиза Ченчи щяха да бъдат съдени.

Голямата грешка на Чигола, фаталната, както я нарекох, не се отнася до отделни моменти на следствието. Тя се отнася до разбирането на престъплението, до концепцията, както е модерно да се казва сега, на неговия характер. Чигола погледна на кражбата в „Боргезе“ като на обикновена кражба. Едничкото, което го смущаваше, беше краткият срок, в който трябваше да приключи следствието. Той беше казал на журналистите да бъдат търпеливи до събота на обяд. Така пишеха вестниците: в събота на обяд Чигола ще предаде на прокурора похитителите на „Даная“.

Той не се замисли дори над тоя прост факт — *защо* се искаше от него да приключи следствието до събота на обяд. Защото в неделя бяха

изборите? Е, да, но какво общо можеше да има открадването на „Даная“ с изборите?

До тоя основен, бих казал, „постановъчен“ въпрос Чигола не можа да стигне и в това се състои неговата фатална грешка. Престъплението имаше ярък политически характер, а той пристъпи към него като към най-обикновена и вулгарна кражба. И в резултат се получи това — невинните да бъдат обявени за виновни, а виновните да се разхождат из улиците на Рим и да потриват ръце, очаквайки изборния крах на Пиетро Фалконе.

Аз бих казал, че вестниците първи издадоха политическия характер на престъплението. Нещо повече, те посочиха крайната цел на престъплението. Най-напред те ахнаха от удоволствие, когато научиха, че Ливио Пере-ти е член на Комунистическата партия, а когато в аферата беше замесена и Луиза Ченчи, ахкането се превърна в истински вой. Но докато правителствените вестници ахкаха и виеха някак си „под сурдинка“, официозът на десните екстремисти ревна с пълен глас: „Ето ги комунистите, виждате ли ги? Но това не е всичко, господа, вие тепърва ще ги видите какво струват!“

Разбира се, и без прозрачните намеквания на тоя официоз беше съвсем ясно, че ударът с открадването на „Даная“ е насочен към изборите и че той цели преди всичко моралното проваляне на Пиетро Фалконе.

Нали ви казах одеде какви качества са необходими, за да може и един най-неподготвен човек да разгадае някакво престъпление от по-обикновен характер? Ще повторя — разбиране езика на вещите и умение да се открие връзката между извършителите на престъплението и характера на самото престъпление.

Е, добре, ние проникнахме във връзката, която свързва открадването на „Даная“ с предстоящите избори за нов кмет на Рим. Знаем, че екстремистите готвят шантаж. Какъв човек, тоест каква връзка имат екстремистите с „Боргезе“? Екстремистите са свързани с „Боргезе“ чрез техния човек Чезаре Савели. Е ли в състояние Чезаре Савели да осъществи замисления удар? Той е най-подходящият, естествено, защото е началник на охраната на „Боргезе“!

Когато Чезаре Савели дойде да се къпе в апартамента на сестра си, това беше четвъртък, 26 октомври, аз забелязах по обувките му премного кал и върху маншета на десния ръкав на сакото му голямо

тъмно петно. Другите неща, които забелязах, бяха: жп билет, нож с автоматично отваряне и няколко дребни монети.

Калта по обувките — необичайна за човек, който ходи по римските улици или пътува с влак от Санта Ана за Рим — и тъмното петно върху десния маншет говореха, че Савели не беше прекарал нощта срещу четвъртък мирно и тихо, като добър католик. Трябва да ви призная, че в момента, когато забелязах тия неща, аз не се учудих кой знае колко, тъй като вече знаех за него някои неща — че по-рано е работил в разузнаването и при американците, а понастоящем е фактор в социалното движение и началник на група от терористи и шайкаджии. За такъв човек забелязаните от мене странности не бяха необикновени и аз щях да ги забравя, ако в минутата не бях чул по радиото извънредното съобщение за открадването на „Даная“.

И така, странностите, които бях забелязал, престанаха да изглеждат абстрактни, те се свързаха тутакси с похищението на „Даная“ във филиала на „Боргезе“. Чувствувах, макар да нямах още никакви конкретни доказателства, че в дъното на тази афера стои не друг, а самият Чезаре Савели. Имах, на втори план, разбира се, и някои съмнения относно Ливио Перети — дали момъкът не е станал жертва на провокация. Случват се такива работи, и то доста често! Но в петък заранта, като видях портрета му във вестниците, веднага познах в него младежа, който често изпращаше Луиза до дома и. И любовният характер на неговия незаконен престой в „Боргезе“ ми стана веднага понятен...

След като чух вашия разказ за първия разпит, аз останах с впечатление, че откраднатата картина не е изнесена навън, а се намира *някъде* в галерията, на такова място, в което агентите, които са ровили навсякъде, не са могли да се усъмнят. Аз останах с впечатление, че картината е скрита на явно място, но *необичайно* за укриване на вещи. Затова ви поисках архитектурно-инженерния план на галерията, за да потърся къде може да бъде въпросното загадъчно място и какво може да представлява то като евентуално скривалище.

Втората въпросителна се отнасяше до лицето, което беше излязло *първо* през вратата на служебния вход. Според показанията на Луиза Ченчи това лице е притежавало ключ. А знае се от правилника за вътрешния ред в „Боргезе“, че един от двата ключа от служебния вход се държи от началника на охраната, тоест от Чезаре Савели.

И така всички пътища на съмнението водеха към Чезаре Савели и това изглеждаше логично и в реда на нещата. Стоеше въпросът: пряк извършител ли е той на престъплението, или е само негов организатор? Ако не беше алибито му в Санта Ана, аз щях да се подпиша с двете си ръце, че не друг, а именно той е извършителят на престъплението. Но това алиби... Спомняте си, че то беше удостоверено от местната полиция в Санта Ана и поради това не подлежеше на никакво съмнение.

Но все пак съмнение съществуваше, и то идеше у мен повече по пътя на чувството, отколкото по пътя на логическите съждения. И ето появи се едно ново обстоятелство, което даде още храна на съмнението. Вие си спомняте вероятно, че между ония вещи на Савели, които бяха изпаднали на пода, аз споменах и за един жп билет. Тоя билет ми дойде наум ненадейно, ни в клин, ни в ръкав, дето се казва, четвъртък вечерта, когато вечеряхме в „Лавароне“. Пиех кафето си и разговарях с госпожа Тоци и изведнъж проклетият билет се мярна пред очите ми. Той като че ли казваше, нима не виждаш нещо особено в мен? И се кипреше отпреде ми като най-вулгарна кокошка. И аз се вгледах в него и открих, че той беше съвсем девственичък, машинката на контрольора не беше го перфорирала. Как не бях забелязал тази особеност сутринта, когато го зърнах на пода заедно с другите изпаднали вещи? Един неперфориран билет означава две неща: или пътникът си е купил билет за някъде, но не е пътувал, бил е възпрепятствуван да пътува, а билета е забравил в джоба си, или чисто и просто контрольорът не си е направил труд да го перфорира, което се случва, но доста рядко. Сега кондукторите знаят, че има безработни, които гледат към местата им, и затова са станали изпълнителни и много редовни, дупчат билетите и не оставят за после.

Тъй или иначе, аз си припомних тази вечер, че билетът на Савели за Санта Ана не беше перфориран; тоя факт усили вече появилото се съмнение, че Чезаре Савели изобщо не беше ходил в Санта Ана. На другата сутрин взех влака и отпътувах до това старинно градче.

В Санта Ана има само един грандхотел. Наех си луксозна стая, позавъртях се насам-натам, подарих букетче момина сълза на администраторката, а сетне я запитах дали в сряда вечерта е пренощувал в хотела един мой приятел на име Чезаре Савели. Сезонът беше мъртъв, посетителите бяха малко, брояха се на пръсти и

администраторката тутакси си спомни, че един Чезаре Савели е нощувал в хотела. Тогава аз казах, че искам да изпратя една картичка до моя приятел с изгледа на хотела, разбира се, но съм забравил римския му адрес, та мога ли да надвърна в адресната му карта, където той, без друго, ще да е отбелязал адреса на римското си жилище. Администраторката ми даде папката с адресните карти и аз тутакси намерих неговата. Почеркът, с който беше попълнена тази карта, не приличаше абсолютно никак на почерка на Савели. Неговият почерк беше едър, нервен, а тоя напомняше на мъниста, низани от женска ръка. Аз познавах почерка му, бях разглеждал албума на Витория, където бяха подредени доста картички от него.

Тази карта беше попълнена от друг човек, който имаше фалшив паспорт на името на Чезаре Савели и носеше номера на истинския му паспорт. Както предполагах в самото начало, друг човек беше създал алибито на Чезаре Савели. Чезаре Савели не беше напуснал Рим.

Когато се завърнах в Рим, аз научих от вас подробностите от втория разпит и че Пинели и Чивета са били намерени убити. Още докато обядвахме в „Лавароне“, аз си съставих наум реконструкцията на кражбата в „Боргезе“.

И тъй, в сряда, 25 октомври, Савели повиква Карло Колона, който му е подчинен и административно, и по партийна линия и за когото знае доста компрометиращи неща, дава му бутилка вино и му заповядва да я изпие в единадесет часа вечерта с пазача Федерико Нобиле. Изпраща го да му купи билет за Санта Ана и когато той се връща, съобщава му, че ще се върне на другия ден по обяд с влака, който тръгва от Санта Ана към 11ч.

Но вместо да тръгне за гарата, Савели използва суетнята, която винаги настъпва в галерията около 12 ч., и незабелязано се промъква в таванското помещение на втория етаж. Той има ключ от секретната брава и влизането в това помещение не представлява за него никаква трудност. Както се вижда от плана, помещението е обзаведено с тоалетна, с чешма и се отоплява с парно отопление. Да се престои няколко часа на този таван не е кой знае каква мъка. Савели намира сгодно място и ляга да спи.

Когато се събужда, на тавана цари пълен мрак. През капандурите и кръглите прозорчета се процежда едва осезаемо зарево, което иде от лампионите на „Пиаца Навона“. Часът е може би 9 или 10. Той се

промъква в полуосветената зала и само за една минута сваля платното на Кореджовата „Даная“. Всичко е подготвено предварително, през вечерите, които предхождат акцията, пирончетата едва се държат за дървото. Върху празната рамка Савели мята платното на Ливио Перети, като само тук-там го закрепва с кабърчета. Трябва да се отбележи, че и двете тези операции Чезаре Савели извършва с ръкавици.

Той се връща на тавана с плячката си, но на самия праг се сблъсква с човек, който го е наблюдавал по всяка вероятност през цялото време на операцията. Изненадата, страхът и ужасът действуват едновременно. Савели захвърля платното, напипва стоманения си бокс и с един удар, отправен напосоки, сваля неканения си съквартирант на пода. Всичко това става много набързо и в пълна тъмнина. Трябва да се предполага, че след някое време Савели светва с фенерче. Той не може да устои на изкушението да види кого е пребил. Човекът, който лежи на пода, му е непознат. Той изглежда умрял. Савели го влачи до някой по-затънтен кът на тавана и грижливо го затрупва с рамки, стативи, постаменти и мукави. След това се заема да заличи следите от кръвта. Вода има, парцали също. Необходим е само малко труд.

И постепенно, след като напрежението спада, започва да го овладява страхът. Ужасният страх, че е издаден, че тоя, когото е пребил, е „поставен“ човек, че навън го чакат полицаи. Или го очакват мафиози, които не пипат по-меко от полицаите. Напротив!

Минава 12ч. Трябва да се измъкне, дежурен е замаяният Федерико. Но той няма вече предишната смелост, не се решава да слезе по стълбите с платното на рамо, а още по-малко — да изскочи с него навън. Така му дохожда наум мисълта да скрие платното на място, в което никой няма да се усъмни. Кое място?

Той познава отлично плана на сградата, знае къде минават тръбите на отоплението, на водопровода, на камините. Всъщност в цялата сграда има само една камина и тя се намира в кабинета на директора Роберто Тоци. Тя отдавна е загубила функционалното си предназначение, но стои в кабинета за украса. Нейният комин е директен, започва от покрива и свършва с една седловинка над огнището. Какво по-хубаво скривалище, по-удобно и по-безопасно за една открадната картина?

Той се изхлузва през прозореца, стига пълзешком до комина и пуска надолу платното, навито на руло.

После се измъква през служебния вход, но когато отваря вратата, забелязва с ужас, че очите на Марио Чивета учудено примигват. Проклетникът го е видял, както трябва да се очаква, утре той ще свидетелствува против него!

Савели се скрива в сянката на съседната сграда, един бивш кардиналски дворец, и когато след около един час Чивета излиза от „Боргезе“, той тръгва подире му. Настига го, поздравява го и му предлага да вървят заедно. Занесеният Чивета не подозира нищо, гой дори не вижда как Савели измъква джобния си автоматичен нож, не чува как щраква острието, няма дори време да извика, когато острието се забива в гърлото му. Савели го мушка още два пъти за по-сигурно и отново се връща по обратния път, за да хване на съседната спирка автобуса, който минава покрай хълма Джаниколо. Когато приближава „Боргезе“, той изведнъж си спомня, че е забравил да заключи вратата на служебния вход. Погледът на Марио го е смутил. И веднага съобразява, че разсъненият Федерико може да открие, че вратата е отключена, и тутакси да вдигне полицията на крак. Полицията от своя страна тутакси ще звъни в Санта Ана и неговият двойник веднага ще се намери в небрано лозе. Успехът на акцията увисва на косъм, а и над неговата собствена глава като че ли увисва клупът на въже, затова той се престашава, минава повторно покрай служебния вход и превърта ключа. Да не забравяме все пак, че Чезаре Савели е бивш натовски разузнавач, закален убиец и авантюрист. Вие навярно не бихте се решили да предизвикате съдбата два пъти в една и съща нощ, нали?

Сетне се качва на автобуса, който минава покрай хълма Джаниколо, слиза на първата спирка и се изгубва сред линиите и гъстия храсталак. Там прекарва нощта. На другия ден пристига в дома на Витория Ченчи, където впрочем имах удоволствието да го срещна. Калта по обувките беше от Джаниколо, а кръвта по десния маншет — вероятно от гушата на Чивета.

Както сигурно се досещате, тази реконструкция не можеше да помогне нито на Ливио, нито на Луиза, тъй като тя не беше защитена с никакви конкретни факти и с никакви свидетелски показания. Затова аз реших да доведа играта докрай, но на принципа на бумеранга. „Даная“ трябваше да отиде в дома на Пиетро Фалконе! Но не истинската

„Даная“, разбира се, това и наум не ми се е мяркало, а подобие на „Даная“, копието на Ливио Перети.

Когато бяхме в дома на Пиетро Фалконе, вие чухте, че той очакваше за тази заран някакви коминочистачи. На излизане от дома му аз се отбих в пощенския клон и попитах в дружеството на коминочистачите дали е предвидена за днес профилактиката на дом 71 от „Виа Монсерато“. От централата ми отговориха, че такава профилактика е предвидена, но не за 28 октомври, а за 8 ноември. Ясно беше, значи, какви „коминочистачи“ щяха да посетят дома на Пиетро Фалконе. Това щеше да е група от главорези и бандити, преоблечени като коминочистачи; един от тях щеше непременно да носи навита в някакво зебло Кореджовата „Даная“. Сценарият на Савели беше такъв: „коминочистачите“ да подхвърлят платното на картината в спалнята на професора и да излязат оттам в момента, когато той щеше да се изкачва по стълбите с група полицаи и прокурорски свидетел.

И така Кореджовата „Даная“ щеше да бъде намерена в дома на Пиетро Фалконе! Кой римски гражданин щеше да гласува за един похитител на класически картини? Провалът на Пиетро Фалконе беше, както се казва, вързан в кърпа. Предрешен.

По-нататък вие знаете как се развиха нещата, тъй като сам станяхте участник в играта. Днес, в 9 ч., когато полицията напусна „Боргезе“ заедно със заподозрените лица, вие извадихте, както ви бях посъветвал, платното, което беше в камината, и на негово място сложихте платното на Ливио Перети. После отидохте да ядете сладолед в близката сладкарница. В 10 ч. и пет минути Чезаре Савели пристига в безлюдната галерия — тя още се пазеше от полицаи, но те стояха отвън! — и без да се бави дори секунда, влиза в директорския кабинет, изважда от камината скътаното там платно, увива го в лодена си и бегом изтичва при своите хора.

В 10 ч. и 10 минути Чигола освобождава от участъка портиерите и пазачите на „Боргезе“ заедно с Карло Колона и те заемат местата си по обикновеному, а полицаите, които стоят на пост отвън, се прибират. В 10 ч. и 15 мин. вие влизате тържествено в своя кабинет и с разтреперани ръце отвивате платното, което небрежно стои захвърлено в ъгъла, зад вратата. Вие виждате „Даная“ на Кореджо, сваляте очилата си и мълчаливо и скришом бършете сълзите, които са бликнали в

очите ви. Така ли беше, професоре? Е, не се стеснявайте, за една „Даная“ си струва човек да поплаче и на глас!

Сетне се качвате на втория етаж и с помощта на някого от портиерите поставяте отново оригинала в старата му рамка.

След това вие звъните в дома на Пиетро Фалконе и съобщавате, че истинската „Даная“ е намерена. Чигола току-що е свестил с няколко страшни плесници припадналия Чезаре Савели.

На това място играта свършва.

Аз не се съмнявам нито за миг, че Феликс Чигола е проумял замисъла на тази игра и ролята, която Савели играе и е изиграл в нея. Но аз съм сигурен и в това, че той няма да го предаде на прокурора. Предаде ли го — ще си навлече омразата на екстремистите. И не само на екстремистите — и на техните приятели, мафиозите. А Чигола е жизнен човек и предпочита да си поживее повечко на тоя свят!

В кръчмата е тихо, само на две маси има посетители, но и те не приказват високо. Дори се чува как дъждът чука по стъклата на прозорците. С тъмнината се е усилил и дъждът.

Авакум налива чашите и чука своята в чашата на Роберто Тоци.

— Сега вие ще си получите годишните тантиеми и ще заведете госпожа Инесса на зимен курорт. Как ви завиждам, професоре!

— Всичко дължа на вашата добрина, господине! Вие сте удивителен човек!

— Напротив, професоре. Аз съм, за щастие, само един обикновен човек!

До фенера спират две коли. В светлината на фаровете им извира златиста мъгла.

Авакум и Роберто Тоци излизат от кръчмата.

Насреща им се задава, прегърбен в късото си шлиферче, Ливио Перети.

Той прегръща Авакум и казва:

— Заръчано ми е да ви целуна веднъж от името на госпожа Витория Ченчи и веднъж от името на госпожица Луиза Ченчи! — Той се смее и целува Авакум по двете бузи.

Авакум мисли дали да заръча на Ливио да целуне от негово име Витория и Луиза, но си замълчава.

— Вашият багаж е в първата кола! — обяснява Ливио. — Шофьорът е много мил човек!

На прощаване Авакум казва на Роберто Тоци:

— Обещайте ми, че ще вечеряте тази вечер в „Лавароне“! Поканете на масата от мое име госпожа Витория и госпожица Луиза. — Той не спомена нищо за Ливио. — И когато вдигнете последния си тост, споменете с една добра дума вашия скромнен приятел от далечна България! — Като се наведе към ухото на Роберто Тоци, той допълни: — И не се притеснявайте, моля ви се, тази последна вечеря е включена в моята сметка!

Той се прибра в колата си и преди да прихлопне вратичката, помаха весело с ръка.

След няколко минути старият фиат излезе на „Виа Апиа антика“. По тоя път бяха туптели през вековете милиони щастливи и разбити, весели и опечалени човешки сърца.

ПОСЛЕДНОТО ПРИКЛЮЧЕНИЕ НА АВАКУМ ЗАХОВ

ПЪРВА ЧАСТ

Случаят ме сближи с Авакум Захов и между нас възникна добро и трайно приятелство, макар че природата беше дала на Авакум много, а аз бях само един най-обикновен и незабележим човек. Благодарение на дружбата ни, на доверието, което беше се възцарило помежду ни, имах щастието да проследя по-отблизо работата му около разкриването на няколко много сложни и международно обвързани афери. Две от тях — Момчиловската и Шапната, а към тях може да се прибави и историята със Спящата красавица — вдигнаха на времето голям шум. Тия афери бяха хитроумно скроени, с богато въображение, с широко използване на всевъзможни технически средства. Бях убеден, че момчиловокият случай например е най-дяволското нещо, което злият човешки разум може да изобрети.

Сега, като отварям дума за тия минали събития, аз си мисля малко сконфузено, че човек не бива да слага таван над някои неща. Особено над такива неща, които се подхранват от отровните сокове на политическата ненавист. Злото, родено от това чувство, не познава граници, коя да е негова изява не е никога „най-страшна“, защото над най-страшната може да се появи друга, още по-страшна. Както при оня змей от приказките. Отреже му юнакът една от огнедишащите глави, и в същия миг се появява друга, още по-огнедишаща. Ето, аз си въобразявах на времето, че не човек, а самият сатана е изобретил Момчиловската афера. Но сега, след тази мистериозна, бих казал, свръхестествена кражба в чашата лаборатория, Момчиловската афера ми се вижда проста като задачите от простото тройно правило и толкова ясна, каквато е, да речем, безоблачното синьо небе над Карабаир. Може би преувеличавам? Или, по-точно — може би надувам размерите на настоящата афера и омаловажавам дяволските качества на предишната — Момчиловската? Кой знае! Преди десет години, като ветеринарен лекар на Доспатския край, въодушевен от някои качества на краварката Балабаница, момчиловската Месалнна-Лорелай (Балабаница беше нещо средно между двете), аз обявих много

категорично кравата Рашка от Момчилово за царица на районния млеконадой. Две години по-късно кравата Лалка от Змеица надмина Рашка. На тържеството по този случай аз бях много злъчен и гледах със скрито злорадство опечаленото лице на Месалина-Лорелай. Тъй й се падаше! През тия две години тя не подсказа дори с поглед, дори с едно мигване, че държи на чувствата ми, и сега съдбата я наказваше жестоко, но справедливо: лавровият венец на първенството щеше да качи рогата на Лалка, а нейната Рашка, довчерашната шампионка, преминаваше в категорията на изоставащите. Какъв срам, какъв срам! Въодушевен от Лалкиния небивал млеконадой, аз не пестях възхвалите си, а за Рашка казах някои песимистични неща. Споменах например, като крадешком погледнах към Балабаница, чието лице беше пламнало от срам ли, от негодувание ли, споменах, че Рашкиното някогашно постижение е едно нищо в сравнение със сегашния Лалкин рекорд...

Представяте ли си? Едно ведро мляко да обявите за нищо! Тъй става, когато новите постижения ви замайват като току-що кипнало вино и взимат ума ви: старите рекорди, пред които е секвал някога дъхът ви, като че ли изведнъж се превръщат на безнадеждно обезценени пари. Фокус-мокус — и лъскавата стотачка се стопява в нищо и никакво бакърено левче.

Такова значение на „бакърено“ левче придоби за мен Момчиловската афера, след като оня ден беше извършена в нашата лаборатория една ужасна кражба. „Ужасна“ е най-мекото и най-невинното определение за случая. От нашата лаборатория беше открадната по мистериозен, фантастично-загадъчен начин стъкленница със страшна вирусна зараза, още неизвестна за света.

Не си струваше да омаловажавам старата Момчиловска история — тя и сега е такава пъклена и кошмарна, каквато беше някога. Но както вече намекнах, моя слабост е да възвеличавам без мярка новите неща, а на старите да махам небрежно с ръка. Така например бях готов да възхвалявам дори на публичен митинг качества на Месалина-Лорелай (Балабаница), но ето че се появи в Змеица онази нова учителка и аз забравих на часа прочутата вдовица от Момчилово. Не стана нужда да говоря дори в кръчмата на бай Гроздан. Учителката беше русокоса и в нея имаше наистина нещо от Лорелай, а Балабаница си беше една чистокръвна Месалина и за никаква Лорелай не можеше да става дума.

Но за тия неща допъти ще разкажа по-нашироко. И наум не ми минава да държа читателя дълго време в недоумение и да го карам да се пита озадачен каква е тази лаборатория, за която става дума, и какво търси там тоя страшен вирус, който може да измори света. Да не би да става въпрос, може да се запита читателят, за чумни бацили? Или за бацили, родеещи се с чумните? Такъв въпрос е много законен, защото в днешно време и децата знаят, че в някои лаборатории се отглеждат с голямо старание всевъзможните вируси и бацили. Отглеждат ги по живо, по здраво, за да им намерят после подходящи серуми и ваксини, с които да ги изтребват до корен. Ето защо читателят с основание ще пита коя и каква е лабораторията, за която става дума, и как тъй оттам е изчезнала злокобната стъкленица. Но той ще иска да узнае с още по-голяма настойчивост най-главното, а именно, какво търся аз във въпросната лаборатория и как съм попаднал там. Нали ме знае, че съм в Родопите, в Доспатския край, където се намира прочутото село Момчилово и поетичното село Кестен, и че в битността си на ветеринарен лекар полагам постоянни грижи за кравата Рашка и за нейната съперница Лалка, и че за увеличения млеконадой и на двете аз имам много съществен дял. Това знаеше досега читателят и сега изведнъж, и то от самия мен научава, че съм в някаква си лаборатория, откъдето била открадната при мистериозни обстоятелства една стъкленица със страшна зараза. Е, добре, в литературата внезапните и неподготвените преходи не носят добро на писателите, но читателят знае, че аз не съм по професия литератор и че не познавам някои от основните литературни правила, затова се надявам, че няма да ми се сърди кой знае колко. Но нека да бъде спокоен читателят, ние и друг път не сме спазвали правилата, както трябва, пък на края все пак сме излизали на чиста вода.

Ще излезем и тоя път на чиста вода, стига онази стъкленица да се намери отново, но *цяла и затворена*. Защото, ако вирусите излязат по някакъв *начин* на бял свят, тоест, ако някой ги пусне да се измъкнат навън, този разказ може да остане незавършен — не съм се къпал като оня юнак от приказките в кръвта на змей с огнедишащи глави, за да стана неуязвим от чумоподобна зараза. Може да се случи и аз да изпружа крака а да обърна към небето изцъклени очи, като хиляди

други. Но и да не ме стигне заразата, зная ли дали следствието по тази зловеща и загадъчна кражба няма да изправи и мен на подсъдимата скамейка? Нали и аз съм сред сътрудниците на лабораторията, и проклетата стъкленница беше до последния си час под носа ми? Толкова е лесно да бъда привлечен под отговорност, че ще бъде наистина чудно, ако ми се размине!

Известно е от предишните истории, в които описвам някои случки от живота на забележителния човек, аз съм по характер войник, *homme dur*, както казват французите, но тоя път в душата ми е тъжно, сякаш е настъпила късна есен и по склоновете на Карабаир пълзят мъгли. Настроението ми е отвратително, сигурно един дерайлирал локомотив се чувства несравнимо по-весело и гледа много по-оптимистично на света. Следствието по нашата кражба навлезе вече във второто си денонощие, а до тоя час резултатът е равен все още на нула. Нито е открит крадецът, нито се знае, което е сто хиляди пъти по-важно, къде е стъкленницата и какво е станало с дяволския ѝ разтвор. Не дай си боже, вирусите да са плъзнали по белия свят!

Градът е все още спокоен и животът си тече нормално, а това означава, че неизвестният похитител държи вирусите затворени. Но докога? Ослушвам се и сърцето ми се свива: сякаш чувам адски писъци на линейки и тревожни сирени на болнични коли. Затварям очи залитащи хора, обезумели тълпи. Сноват безшумно черните сандъци на автомобили-катафалки. Притискам ушите си с длани и тръскам глава. Ако не бях *homme dur*, сигурно щях да си представям кой знае колко по-страшни неща. Добре, че характерът ми е войнишки! За всеки случай пия по-често кафе и взимам по три пъти на ден таблетки с успокояващ ефект.

Най-много ме плаши следствието. Разпитите и въпросите на следователя не ме стряскат толкова, колкото чудовищните съмнения, че крадецът може би е между нас, че един от шестима ни е задигнал чумоподобните вируси. Забелязах, докато седим в чакалнята и чакаме реда си за разпит, забелязах, че всеки от нас оглежда крадешком съседите си и при това с доста мрачен израз на лицето си. О, господи! Нима е възможно? Един измежду нас? Като изключва себе си, остават петима: началникът, помощникът, двамата кандидати на науките и лаборантката. За всеки от тях бих се закълел не един път, а хиляда пъти, дори за Найден Кирилков, който е един лош и изпортен младеж. Дори

и за него бих се заклел. А за лаборантката бих се оставил да бъде по-скоро разпънат на кръст, отколкото да повярвам, че тя е евентуалният крадец!

Но аз не съм емоционален по природа, характерът ми е войнишки, затова не ми отива да се обръщам към свръхестествените сили и да се кълна. Трябва да си мълча. А всеки знае, че в такива мъчни часове мълчанието е равносилно на кошмар. Върху Змеица са легнали гъсти мъгли, чува се навремени провлачен вой и човек не знае вълци ли вият, или самият тартор на дяволите е надул бузи, скрит зад някоя потънала в сумрака скала.

А понякога усещам по гърба си мравки. Мисля си: е, добре, но я си представи, че следователят те посочи с пръст? Посочи те с пръст и най-добронамерено те запита: „Ти, любезни, няма ли да си признаеш греха и да разкажеш по-подробно как задигна стъкленницата?“ О, небеса! Ако следователят се одързости да ми отпрати подобна покана, аз така ще се обидя, толкова огорчено лице ще направя, с такива унищожителни очи ще го погледна, че той дълго време ще има да съжالياва и да проклина, че се е сетил за мен. Този следовател, изглежда, си няма представа, че аз съм войник. На края той ще се изчерви от смущение и когато стане да си ходи, непременно ще ми кимне с глава, за да ми се извини.

И все пак усещам от време на време, че по гърба ми лаят проклетите мравки. С тези гадни насекоми не успях да свикна, въпреки че като ветеринарен лекар често ми се е случвало да ходя по места, почернели от мравуняци.

Но ще каже някой: „За какви мравки дрънкате, любезни, когато Авакум ви е приятел? И щом като такава страшна беда е надвиснала над целия град, пък и над страната изобщо, и в опасност е животът на хиляди и хиляди хора и съществува опасност да избухне една страхотна епидемия, защо, по дяволите, Авакум Захов още не е включен в следствието? Какво чакат отговорните длъжностни лица?“

На тоя законен въпрос ще отговоря само с повдигане на рамене и с усмивка на безкрайно съжаление. Авакум отдавна е престанал да се занимава с контра-разведчески работи. Той се е отдал на археологически проучвания, ходи по експедиции в чужбина, по далечни и близки земи, на север и на юг, а когато се застои по-задълго в родината, пише съчинения на археологически теми и лепи по навик

счупени вази. Авакум е въвн от „играта“ и затова нито аз, приятелят и биографът му, нито отговорните длъжностни лица могат да поискат някаква помощ от него. Седи си център-нападателят на трибуната, а долу, на терена, бившите му съиграчи всуе се мъчат да отбележат гол; но той не е в състояние да им помогне, център-нападателят, дори с едно подаване на топката, защото е само зрител и не участвува в играта.

Впрочем кога и как Авакум се отдаде само на археологически проучвания — за това ще разкажа, когато му дойде времето. Сега нямам настроение. На човек с мравки по гърба си не му е до приказки.

Същият ден. Чувствувам се така, сякаш седя над яма, в която е заровена бомба със закъснител. Иначе с нервите съм добре. Стискам зъби и си казвам, че най-лошото може би няма да се случи. И си казвам още, че един войник трябва да бъде готов за всичко.

Преглеждам бележките си и изведнаж откривам, че съм допуснал твърде досадна грешка. О, небеса! — възклицавам в душата си и ми става тъжно. Когато човек стои над яма, в която дреме бомба със закъснител, той няма право да възкликва на глас, той трябва да се държи тихо и смирено, защото се намира пред лицето на вечността. Пред лицето на вечността най-добре е човек да си мълчи и да размишлява.

И тъй, аз разказвам за разни завъртулки около нашата кражба, а за самата кражба не обелвам нито дума, Изпускам главното. А пък главното е такова, че като помислиш за него, свят ти се завива! Каква ти „голяма“ кражба! Размерите на събитието са по-големи и от най-голямата дума. Преди три години, струва ми се, четох в „Monde“ как шайка гангстери обрала един пощенски влак. Гангстерите спрели наред полето пощенския влак за Глазгоу, навързали пазачите и задигнали от бронирания вагон, където била касата, над двадесет милиона фунта стерлинги. После тия синковци изчезнали „яко дим“. Тоя обир известният „Monde“ наричаше „кражбата на века“. Посочих на Авакум съобщението (вестникът беше негов). Той го прочете набързо, усмихна се презрително и с подчертано пренебрежение повдигна рамене. По-сетне, когато пак отворих дума за това събитие, по лицето му се изписа явна досада и той леко се намръщи. „Любезни

Анастаси — рече той, — за Запада тази случка може да представлява интерес, там могат да я нарекат дори «Кражба на епохата» или «Царица на кражбите» — това е в техния стил, но за мен случаят не е нищо повече от един най-обикновен пладнешки обир, организиран, разбира се, с помощта на подкупени чиновници и полицаи.“ Той помълча някое време, после обърна разговора на друга тема; напоследък проявяваше все по-жив интерес към вирусологията, макар тази наука да нямаше нищо общо с неговите археологически проучвания. Тогава се учудих най-вече на подчертаното му нежелание да слуша истории с криминален характер и на враждебното му отношение към разговорите, възникнали във връзка с някакъв криминален случай. Учуди ме естествено и оценката му за обира на лондонския пощенски влак. Обикновен пладнешки обир! Ако тия думи не бяха изречени от него, първомайстора, а от който и да било друг смъртен, щях непременно да му кажа: „Гражданино, вие чувате ли се какво приказвате? Да се задигнат двадесет милиона фунта стерлинги под носа на Скотланд Ярд — това шега ли ви се вижда? Ами ако ви кажа, че въпросният влак е притежавал собствена късовълнова радиостанция, че пътят му е бил наблюдаван от нарочен хеликоптер и че охраната му е била въоръжена с базуки и леки картечници? И ако добавя още, че покрай това място е минавало шосе, гъмжащо от лек и тежък транспорт? Пак ли ще настоявате, че ограбването на лондонския пощенски влак е един най-обикновен пладнешки обир?“

Така щях да разговарям с всеки друг освен с Авакум, чието пренебрежително отношение си обяснявах по онова време с промените, които бяха настъпили в неговия начин на живот. Той беше излязъл от света на престъпленията, за да се втурне с присъщата му неутолима енергия (сякаш го гонеше смъртен враг!) в света на руините и на застиналото време. Кой знае, може би тоя свят също имаше своите неразгадаеми загадки!

Така мислех някога за обира на лондонския пощенски влак, но сега, след кражбата в нашата лаборатория, и на мен ми иде да махна пренебрежително с ръка. Но — ще кажете — в лондонския случай става дума за двадесет милиона фунта стерлинги, една планина от злато! А колко струва вашата стъкленица, моля ви се? Едно джобно портмоненце пари!

Не ви съветвам да казвате така. Моята стъкленица, уверявам ви, може да причини такива нечувани беди, че стойностното им изражение, както се изразяват икономистите, да надхвърли двадесет пъти по двадесет двадесетте милиона лири! И ако в бедите се включат и човешките мъки, скръбта по умрелите, то двадесетте милиона фунта ще изглеждат като едно пясъчно зрънце в безкрайна пустиня, като капка вода в безкрайния океан. Затова аз не ви съветвам да сравнявате кражбата в нашата лаборатория с оня пладнешки обир. Пък и по замисъл и изпълнение обирът в пощенския влак, между нас казано, е една просташка работа, а нашата работа е филигранна игра, ювелирно изделие на престъпния човешки гений. Съдете сами!

Кражбата. Трябва да започна тази част на разказа малко по-отдалеч, за да може читателят да добие по-ясна представа за някои съществени неща: предназначението на нашата лаборатория, облика на хората, които работят в нея, местоположението на сградата ѝ, вида ѝ и разпределението на помещенията.

Нашата лаборатория се казва „Лаборатория за специални вирусологични проучвания“. Нейното предназначение е във висша степен хуманно: да търси средства за борба с ония епидемии и грипове, които съкращават в значителна степен живота на хората. Лабораторията има четири отделения и всяко отделение е разположено на отделен етаж. Отделението, където аз работя, се помещава на четвъртия етаж. Той е последен и над него има само небе, слънце и звезди. С една дума, покривът над нашия етаж е плосък, над него няма таван.

И така лабораторията ни се помещава в една масивна сграда на четири етажа, с плосък покрив и със сиви стени. По тази сграда не се виждат никакви балкони, веранди, чардаци. Прозорците ѝ са еднакви по размер и тая еднаквост ѝ придава малко униформено-казармен вид. А железните решетки, с които прозорците са покрити отвън, макар да са направени изкусно, с вплетени в квадратите им стилизирани листа на водни лилии, придава към униформено-казармения ѝ вид и известна доза затворнически елемент. Тъй или иначе, водните лилии са толкова нагъсто инкрустиращи в железните квадрати, че дори една котка не би могла да се промъкне помежду тях. Прозорците откъм нелицевата

страна на сградата също са покрити с решетки, само че в квадратите тук не са вплетени никакви лилии, затова откъм нелицевата си страна тази сграда направо прилича на затвор или, в Най-добрия случай, на някакъв склад за запалителни материали.

Тази мрачна сграда, предназначена за най-светли дела, има два входа. Официалният гледа към просторен затревен двор, който излиза на асфалтирано шосе за Горна баня. Дворът е ограден с ниска желязна ограда, твърде деликатна за това строго здание. Той обикаля постройката, като откъм нелицевата ѝ страна е широк само десетина крачки. На тази страна на постройката се (намира вторият ѝ вход, *черният*. Черният вход е сляп, той няма достъп към етажите, той води към приземието, където е разположена инсталацията за парното отопление. Срещу този вход се зеленее леко нахълмените горнобански поляни.

Официалният вход е тържествен, двукрил, сводест. Двете крила на вратите са остъклени до половина и усилены отвътре с орнаменти от ковано желязо. Зад тия врати се отваря широк хол, облицован с цветни мраморни плочи. Тук се намира стъклената портиерска будка, а встрани от нея започва коридорът, който води за вътрешността на сградата.

Поради особения характер на задачите, които изпълняваме, ние боравим със силно токсичен микросвят. Нашите вируси и бацили биха могли да предизвикат масови и ужасни епидемии, ако някоя злосторна ръка изнесе навън капсулите, стъклениците и контейнерите, в които грижливо и с повишено внимание ги съхраняваме. Теоретически един грабеж е винаги вероятен, затова ние взимаме всички възможни предохранителни мерки, за да превърнем теоретическата вероятност на нула. Така например ние затваряме опасните вируси в специални стъкленици, аптекарски модел, предварително заредени с подходяща питателна среда (бульон). А самите стъкленици, особено ония от тях, които съдържат най-опасните вируси, ние заключваме в стоманени шкафове, снабдени с два отделни ключа. Единия ключ прибира началникът на отделението, а другият се оставя на съхранение при дежурния портиер.

Но освен тия специални мерки срещу „бягството“ на вирусите ние сме въвели и един строг режим във вътрешния ред. Например външно лице не може да влезе в сградата, без да представи на

портиера специален пропуск, подписан от началника на отделението, където лицето отива, и преподписан от началника на кадровия отдел. Същото външно лице не може да напусне сградата, без да представи на портиера своя пропуск, заверен от съответния сътрудник. Не е без значение и обстоятелството, че на външните лица е забранено да влизат в сградата с чанти, сакове, писмени несесери и куфарчета.

Отбелязвам тия свръхскучни неща, за да стане ясно на читателя, че да се задигне една стъкленница от нашата лаборатория е начинание почти невъзможно. А още по-невероятно е „начинанието“ да остане неразкрито.

„Но — ще каже може би съобразителният и мнителен читател — нима някой от вас, сътрудниците, не би могъл да изнесе навън една стъкленница, като я скрие, да речем, под палтото си?“ На този недоверчив читател аз ще кажа, че това е не само невъзможно, но е дори и теоретически неосъществимо. И ето защо. Ние сме по начало *проверени* хора, но за всеки случай, когато напускаме лабораторията обед и вечер, една електронна уредба, монтирана в последния коридор пред изхода, отбелязва безпогрешно кой от нас, сътрудниците, носи в дрехите си предмет от стъкло, пластмаса или метал. Преди да тръгнем, ние правим съответната оборка на джобовете си, прислужникът отнася вещите в края на коридора и всеки от нас, след като мине през проверочната зона, взима обратно своята вещ. Самият главен директор минава през проверочната зона, тъй че никому не е криво и никому не иде наум да се цупи. Ние сме политически просветени хора и отлично знаем, че враговете не гледат равнодушно на нашата научна работа. Нали като специалисти ние най-добре знаем какво може да се случи, ако, не дай си, боже някоя от най-опасните стъкленници попадне във вражески ръце! Класовият враг е коварен и от него трябва всичко да се очаква. Затова ние обичаме много нашата електронна проверовъчна уредба и за да ѝ докажем добрите си чувства, минаваме понякога два пъти пред невидимото ѝ, но всевиждащо око.

Аз ще ви разкажа все пак как тя се подигра веднъж много жестоко с моите добри чувства. Вие сигурно знаете, че някои кибернетични машини имат твърде странен характер, а нашата се случи съвсем особена, най-ненадейно започна да проявява склонност към лоши шеги. Веднаж толкова се увлякох в работата си, че когато дойдох на себе си, видях с безкрайно удивление стрелките на

часовника да показват осем (двадесет) часа. Бях сам в отделението. Тоя път наистина се бях здраво увлякъл, но, общо взето, аз не бързам да се прибирам в къщи. Живея сам в една двуетажна вила, чийто собственик се беше обесил преди две години на перилата на парадното й стълбище. Аз не обръщам внимание за пет пари на никакви призраци, защото това са глупости, но вие ще се съгласите, че не е приятно да се обитава една необитаема къща, където се е обесил човек. Като се прибирах вечерно време, защото не е възможно човек да не се прибере някъде, па макар и в къща на обесен, аз тутакси се мушках в леглото, завивах се презглава и затварях очи. Имаше ли смисъл да се разхождам насам-натам из вилата без работа и без определена цел? Сами разбирате, че от такива разходки няма полза и че е за предпочитане човек бързо да се мушне в леглото и да брои до хиляда, напред и назад, докато заспи.

Увлякъл се бях, значи, и когато погледнах часовника, много се учудих. Извадих от джобовете си каквото трябваше да се вади, наметнах палтото си, взех асансьора и след половин минута минах тържествено през наблюдавания коридор. Кой знае защо, но когато крачех по мраморната му настилка, изпитах едно особено чувство на доволство — чувах шума от стъпките си и същевременно осъзнавах, че ме оглежда внимателно нашата кибернетична машина. „Това се казва компания!“ — рекох си наум и ми стана весело. Де в моята вила да кънтеше тоя шум от стъпки и да чувствавах, че съм във фокуса на едно постоянно внимание! Там всичко беше покрито с плътни пътеки и дебели килими и когато се движех, имах усещането, че се движа извън пространството, в иреалния свят на разни сини сънища и галактични мъгли. Ако не бях човек с твърда душа, щях да си умра от досада. И ето, стана ми весело и вместо да продължа пътя си към изхода, върнах се обратно Дори ми идеше наум да извикам силно: „Ехо-о-о!“; толкова ми беше добре. Така направих още две обиколки, крачех бавно, гледах към тавана и съчастнически намигах на всевиждащото око. Но на петата обиколка нещата се объркаха, обърнаха се, както се казва, с главата надолу. Съвсем ненадейно и по такъв начин, че косите ми се изправиха от ужас, или ми се стори, че се изправят, макар че имах шапка на главата си. Застинах на едно място, сякаш отпред ми беше се изпречила ламята от приказките или някакво още по-страшно животно.

Сега зная, че всичко това е било от изненада, разбира се, но тогава наистина се втрещих. Над главата ми виеше сирена, а над входа святкаше на промеждутъци червената алармена лампа. В секундата, когато сирената нададе вой, автоматично устройство беше затворило всички изходи на сградата. Повлиял бях някак върху нервите на машината и тя беше излязла от транзисторното си равновесие. А когато едно същество, макар и кибернетично, излезе от равновесие, от него могат да се очакват всякакви глупости.

Шегата на нашата машина беше не само лоша, но и жестока. Цяла нощ убеждавах милицията, че не съм носил нищо в дрехите си, но никой не ми вярваше. Моята „честна дума“ беше едно жалко нищо в сравнение с авторитета на кибернетичната машина. Чак на заранта, след като беше направена проверка в нашето отделение и не беше установена каквато и да било липса на опасни вируси, чак тогава директорът се съгласи да подпише някакъв важен документ, и отговорните хора постановиха да бъде пуснат на свобода.

След като ви запознах накратко с предназначението на нашата лаборатория и с нейните защитни устройства, дойде ред да ви представя хората, които работят в отделението за специални поръчки, наречено съкратено „ЛС-4“. Цифрата 4, както вероятно се досещате, означава мястото, където отделението се помещава, *четвъртия* етаж.

В отделението работят шестима души. Началник на службата е проф. Марко Марков, посивял петдесет и пет годишен мъж, авторитетен учен с международна известност. Завършил е микробиология и вирусология в Париж, работил е в Пастъоровия институт, член-кореспондент е на няколко европейски академии, говори се, че догодина щял да бъде избран за редовен член на Българската академия на науките. Допреди четири години проф. Марко Марков завеждаше катедра при Медицинската академия, откъдето с разпореждане на Министерския съвет беше преместен за помощник-директор на лабораторията за бактериологични проучвания и назначен за началник на нейното отделение за особени поръчки.

Ще представя професора с няколко бегли бележки, като се надявам, че по-нататък читателят сам ще си състави мнение за неговия характер. Макар според мен въвеждането му в разказа да не е чак

толкова необходимо. Дори си мисля, че тази история може да мине и без него. „Защо? — ще попита навярно читателят. — Нима може да се разказва за едно толкова важно отделение, и при това «за специални поръчки», без да се спомене с подходящи думи най-главния му специалист?“ „А защо да не може? — ще попитам аз на свой ред. — Нали най-главният специалист е баща на новосъздадения вирус, а къде се е чуло и видяло досега един баща да похищава по най-разбойнически начин собствената си рожба? А щом не е замесен в похищението и не играе никаква роля в отвличането на вируса, за какъв дявол да го въвеждам в разказа?“

Но още отсега чувствавам, че като казвам така, стъпвам тутакси върху корица лед, а под краката ми зее бездна. „Какво! — ще се учуди читателят. — В такъв случай защо се каните да разказвате за себе си, нали не сте участвували в кражбата и изобщо не сте никакъв похитител? Ами като описвахте разни случки из живота на Авакум Захов, не въвеждахте ли в действието лица, които нямаха нищо общо с главната тема, а именно с разните убийства, отравяния, отвличания и шантажи?“

Ето защо чувствавам, че стоя над бездна, като давам воля на желанието си да отстраня професора от действието. И понеже е по-добре човек да не се надвесва над никакви бездни, ще кажа няколко думи за него, бидейки в душата си твърдо убеден, че той няма и не може да има нищо общо с похищението на проклетия вирус.

Има хора, чиято външност тутакси ви впечатлява с нещо особено, което бие на очи от пръв поглед още и никога не се забравя. От тая група на „особените“ беше и професорът. Какво от него се хвърляше в очи най-напред? Без друго две неща правеха силно и неотразимо впечатление: строгото му, аскетическо, навъсено, почти средновековно лице на заклет фанатик. И винаги официалният му костюм, колосаната бяла риза и „летящата“ връзка, вързана артистично на фльонга. В тъмните очи на тоя знаменит човек гореше един дяволски огън, който ту усилваше, ту отслабваше блясъка си, но никога не гаснеше. Казвам „дяволски“, защото тоя огън беше черен, а само черният огън може да бъде дяволски. Ако сте гледали врящ зифт и си спомните бълбукащите му лъскави мехури, сигурно ще добиете представа за какво става дума. Погледнеше ли човек в очите на професора, изпитваше болезнено чувство на опарване, разбира се,

душевно. Като че ли до вътрешното му „аз“ се допираха нажежени железа. Затова повече хора избягваха да срещат очите му, местеха поглед встрани или скланяха глава. Студентките му, когато трябваше да се явяват на изпит при него, взимаха предварително по двадесет капки валериан. Аудиторията замирисваше на болница. Но за разлика от ужасния му поглед гласът му беше топъл, мек и все пак човек имаше чувството, че извира из някакви дяволски дълбочини.

Иначе той беше свръхвнимателен човек, свръхучтив, с изискани, дори галантни маниери. Нямаше случай да се вози на автобус и да не отстъпи мястото си на жена па била тя и на петнадесет години. „Благодаря“ и „Моля ви се“ — това бяха думите, които употребяваше най-често, може би стотици пъти на ден. На фигура беше висок, слаб, с поприведени рамене.

Помощникът на професор Марков, доцент доктор Войн Константинов, е на около петдесет години. Той е пълен, с позатлъстяло лице, с едри ханшове и внушителен гръб. Под жълтеникавите си котешки очи има торбички, които приличат на мехчета, напълнени с гъша мас. Той е голям специалист и вероятно ще се хабилитира много скоро за професор. Лаком е, яде много, обича виното, веселяк е по природа. Комарът е нещастиято му. Когато печели — черпи всичко живо, каквото се мерне пред очите му, а когато губи, което се случва по-често, търси пари назаем и има вид на пропъдено куче. Задлъжнял е до гуша. Разведен. Живее сам в тристаен апартамент на улица „Шипка“, близо до Докторската градина.

Третият по ранг човек в нашето отделение е кандидатът на науките Недьо Недев. Той е висок приблизително колкото професора, но друга прилика с него не бива да се търси. Професорът е от тия хора, които веднага правят впечатление с нещо и се запомнят, а Недьо Недев е на външност безличен човек. За хората от неговия тип мъчно може да се каже нещо особено, защото те по начало не притежават нито една по-особена черта. Всъщност особеното у тях е това, че те не се отличават с нищо, което да бие на очи, добро или лошо. Такъв човек мъчно може да запомниш, а направиш ли опит да си го представиш, веднага изпитваш чувството, че си се заел с една уж лесна, а в действителност много трудна задача. Образът, който се появява пред очите ти, е разлят и изменчив, с неопределени контури, струва ти се, че гледаш по-скоро лъкатушна къделя дим, а не образ на истински човек.

Но външното безличие съвсем не означава, че съответният човек е и по душа безличен. Колко са измамливи понякога външните черти! Да вземем например Недьо Недев Нима може да се намери по-работлив и по-дисциплиниран от него сътрудник в цялата лаборатория? Ами кой има сбирка от стари монети, не кой знае колко богата, но все пак сбирка? Но Недьо Недев не е само нумизматик, той е и градинар, и не какъв да е, а особен — отглежда само на някакъв си един декар вилно място седем вида лалета, шест вида рози и три сорта разкошни многоцветни зюмбюли. Идете после и казвайте, че тоя специалист по бацилите няма богата душа! Разправят, че е най-лесно да си съставите мнение за един човек, като го попитате за какво мечтае. Аз попитах веднъж Недьо Недев за какво например си мечтае, а той, като се усмихна стеснително, поверително ми прошепна: „Моята мечта е да закръгля вилното си място с още половин декар Тогава то ще заприлича на истинско имение!“

Какъв ти безличен човек! Понеже единствен, комай не само от отделението, но и от цялата лаборатория, аз проявявам интерес към неговите зюмбюли и рози, той ме покани веднъж на гости в градския си апартамент. Поднесе ми коняк и сладко от рози, което сам си вари. Живее самотно, жена му го напуснала преди десет години заради някакъв си прочут архитект. Има дъщеря, омъжена за естрадно светило. Доколкото почувствувах, той не одобрява брака на дъщеря си, не харесва и зет си и поради тия причини младите живеят отделно. В просторния му четиристаен апартамент е пусто и тихо като в един тъжен свят извън „мира сега“.

Мога да кажа без заобикалки, че четвъртият ни човек, Найден Кирилков, кандидат на науките, е в морално отношение чужд на нашето малко научно общество. Той е сравнително най-младият измежду нас, едва е навършил тридесетте години, но изглежда значително по-възрастен, както изглеждат по-възрастни за годините си изобщо хората, които водят така наречения „нередовен живот“. Тия хора са вапцани с белезите на предивременното повяхване, кожата на лицето им е бледожълтеникава, около устата си имат дълбоки гънки, раменете им са отпуснати, а походката им е провлачена. Такъв е на вид и нашият герой. А по характер е негодник. Обича да се подиграва, да бъде дързък, да се изразява нагло, често пъти цинично. Той от никого не иска „да знае“, все му е едно какво мислят другите за него, нито пък

им доверява какво мисли той за тях. Литераторите ще кажат вероятно, че това е един тенденциозен портрет. Нека казват, тяхна си работа, Найден Кирилков е точно такъв, какъвто го описвам. Пък и защо да го разкрасявам с добри черти, когато ги няма! Той не заслужава милост! На няколко пъти съм му давал да разбере, че ми е неприятно да задиря с цинични приказки нашата лаборантка Марина Спасова и изобщо да се върти около нея, а той само повдигаше рамене и се хилеше по един най-безсрамен начин. Дори веднаж ми се усмихна съвсем безсрамно, аз кипнах и кой знае какво щях да направя, защото съм два пъти по-едър от него, но навреме се овладях. Изобщо той не заслужава снизхождение и няма защо да напругам въображението си, за да му измислям някакви по-благородни черти.

Иначе, като професионалист, той си знаеше отлично работата и в това отношение заслужава само похвали. Работи леко, безукорно и винаги като че ли на шега. Питам се — откъде черпи тази чудновата енергия, когато нощем си недоспива и не води редовен и здравословен живот?

Петият човек в нашето отделение съм аз, но нали ние се условихме, че за себе си ще разкажа по-късно?

И така, стигнахме най-после до човека, който — поне според мен — е откраднал толкова стъкленицата, колкото съм я откраднал и аз! Става дума, както се досещате сигурно, за лаборантката ни Марина Спасова. Ако следователят имаше капка чувство за реалност, той по начало не би следвало да разговаря с нея по този въпрос, камо ли да я подозира! Но ще кажете — откъде тази увереност? Нали, както казва Авакум: „Човек звучи гордо, но от човек може всичко да се очаква.“ Е, добре, тъкмо от Марина Спасова може да се очаква едно блестящо потвърждение за схващането за гордото звучене на думата „човек“. Тази Доротея-Гретхен няма и не може да има пръст в каквато и да било мръсотия. А за проклетата кражба не би следвало и да се отваря дума! Доротея-Гретхен да бъде крадла? Вие с ума ли сте си? Вие, гражданино следовател, не чувствувате ли, че, съмнявайки се в тази жена, вършите грях, който дори пламъците на ада не биха могли да изличат!

Доказателство? Колкото щете! Аз бих предложил например да се взрете в очите ѝ. Те са яносини, бистри, едно пролетно небе, изметено, измито, прозрачно. Аз не бих повярвал никога, че очите на

една крадла могат да бъдат толкова ясни и образцово чисти! Къде ти! В очите на крадлите непременно плуват разни облачета — това са техните нечисти помисли, техните съмнения и страхове.

Но да оставим външните белези, това е материя за психолозите, а да хвърлим поглед, макар и най-бегъл, на нейното поведение. Вижте, моля ви се, облеклото ѝ! Тя не носи къси рокли и поли, не показва по безсрамен начин бедрата си, а това означава, че тя има достойнство. Крадлите обикновено нямат достойнство. Ако го притежаваха, те нямаше да бъдат крадли.

Аз съм забелязал, че колчем Найден Кирилков започне усилено да я ухажва или да ѝ говори двусмислици, да ѝ намеква за разни неприлични работи, тя винаги свежда поглед, а понякога дори се изчервява. Това говори за душевна чистота, а каква душевна чистота може да има у една крадла?

Ето защо, според мен, следователят греша много, като подвежда и нашата лаборантка под знаменателя на възможните похитители. Аз бих я включил без всякакво колебание в категорията на „невъзможните“.

И така, аз ви представих с по няколко думи хората на нашето отделение за особени поръчки: началника, проф. Марко Марков; помощника на професора, доцент доктор Войн Константинов; кандидата на науките Недьо Недев; най-младия член на нашия колектив, кандидата на науките Найден Кирилков; лаборантката ни Марина Спасова. И на края — моя милост. Но за себе си, както вече решихме, ще разкажа допъти.

А сега, след като се запознахме, време е да поговорим за самата кражба.

И тъй, колкото и да изглеждаше това странно за един прочут учен, професор Марко Марков упорито поддържаше тезата, че срещу всевъзможните разновидности на грипа съвременната имунологична наука била в състояние да създаде една *генерална* антигрипна ваксина. Той поддържаше не само на думи своята теза, фантастична за повече от (колегите му, но всеотдайно, бих казал, с някаква нажежена до червено екзалтадия работеше, за да я осъществи.

От уважение към огромния авторитет на професора аз само деликатно намекнах, че идеята за „генералната антигрипна“ изглеждаше „странна“. Казано между нас, тя си е направо маниакална. Именитите специалисти твърдят дори, че била *абсурдна*. Е, какво пък! Сигурно е абсурдна, но за мен някои абсурдни неща изглеждат много привлекателни. Да вземем например чувствата, които на времето изпитвах към новата учителка в Змеица. Любовта е сфера, където действуват, както е известно, разни ирационални сили, затова беше абсурдно да се мисли, че новата от Змеица ще оцени моите достойнства и ще ми отвърне с взаимност. Къде ти! Хиляда пъти беше по-вероятно тя да отвърне с взаимност на оня главорез, зъболекаря, който по отношение на достойнствата изобщо не можеше да се сравнява с мен. По отношение на достойнствата той беше една съмнителна звезда, а аз греех ослепително, като слънце. Но тъй или иначе, тя щеше него да предпочете, такава е антилогиката на любовта. И все пак абсурдът да се усмихне на мен влюбено, а не на оня касапин, той абсурд беше толкова привлекателен, толкова красив, че аз свалях шапка, отправях благодарствен поглед към звездите и осенен от щастие, тихо шепнех: „О, небеса, колко сте добри!“

И ето поради това свое особено отношение към абсурдите аз бях комай единствен от сътрудниците на лабораторията, който съчувствуваше искрено на професора. Другите сътрудници изпълняваха съвестно разпорежданията му, защото уважаваха името му, пък и сами бяха преизпълнени с амбиции, но в случая се усмихваха скептично и понякога още по-лошо. Само аз се усмихвах на професора с неизменен възторг.

И сега все още не зная дали правителството беше заръчало на професора решение за „генерална“ ваксина, или „генералната“ беше идея на професора, благословена от правителството, в края на краищата това е все едно и тоя въпрос не ме вълнува кой знае колко. Вълнуваха ме и сега ми се виждат по-особени две неща: секретността, с която започнаха работите, и кодовото название на нашия експеримент „Антивирус — Г“, Обикновено ние не обвивахме в тайнственост издирванията си, а що се отнася до зашифриране на работната задача — правехме го за първи път. Зашифровката беше излишна, разбира се, защото на цялата лаборатория беше известно, пък и много

специалисти извън лабораторията знаеха отлично какво търсим и накъде са насочени усилията ни. Както и да е.

Но ако кодовото название на нашия експеримент не представляваше за света никаква тайна, секретността на работата по осъществяването на самия експеримент се опазваше най-строго. При други задачи ние работехме общо и всеки от нас знаеше докъде е стигнала работата и как вървят нещата. При „Антивирус — Г“ стилът на нашите търсения коренно се измени. Всеки вършеше нещо, изпълняваше някаква задача, но само професорът сглобяваше отделните задачи и само той имаше ясна представа за цялото. Дори първият помощник на професора, доцентът Войн, дори той се движеше в тази работа като в мъгла.

На мен (професорът беше възложил да приготвявам три вида бульони. Три месеца след като тази проста работа ми беше дошла до гуша, професорът зареди всеки от бульоните ми с по една порция различни вируси и ми нареди да следя и да описвам развитието им. Три пъти в седмицата аз взимах от вирусите на първия бульон и ги смесвах с вирусите на втория, а вирусите от втория бульон омесвах с вирусите на третия. После взимах от вирусите на третия и ги смесвах с вирусите на първия бульон и така нататък по същия ред, та до безкрайност. Тоест допреди един месец.

Може би читателят ще се учуди на това редуване на цифрата „три“. Изглежда наистина малко „алхимично“ И аз се чудя. Попитах веднаж професора, но той, вместо да ми отговори с топлия си глас, заби такъв студен и остър поглед в мозъка ми, че оттогава в душата ми секна всякакво желание да задавам любознателни въпроси. Превърнах се на тъжен мълчаливец. На мълчаливци бяха се превърнали и моите колеги. И те бяха се опитали да изчоплят някакви обяснения от устата на професора, но и тях беше сполетяла същата участ — забил беше шефът по една инжекция от смразяващ хлоретил в мозъците им и любопитството им беше угаснало тутакси, като духната свещ.

Казвам „както и да е“, защото не зная какво друго да кажа Найден Кирилков, който имаше зла и безочлива уста, също не питаше за нищо; говореше разни дръзки думи с любовно съдържание и нахално се хилеше на Марина.

Тук му е мястото да изтъкна, че професорът за пръв път се показваше толкова необщителен и скъперник на приказки. Той не беше

по природа приказлив и много общителен, но когато започнахме операцията „Антивирус — Г“, необщителността и мълчаливостта му се увеличиха десеторно. За сметка на това увеличение очите му засвяткаха трескаво, понякога с ослепителни пламъчета вътре в зениците, сякаш бяха прозорчета на топилна пещ. Не случайно Найден Кирилков, човек с безсрамна уста, веднаж го нарече най-безцеремонно „алхимик“, В днешно време да наречеш някого „алхимик“ това не е кой знае каква чест! Но тая съмнителна дума беше изречена от още по-сомнителен човек, затова не й обърнах по-особено внимание. Ако беше изречена от сериозен човек, щях да се почувствувам задължен да поискам някакво обяснение все пак Колкото и особено да се държеше нашият професор, аз изпитвах към него едно неугасващо чувство на възторг. Тоя голям учен се беше увлякъл в един абсурден експеримент.

Въпреки секретността, сред която вършехме нашите опити, навън, пък и сред стените на лабораторията, започнаха да никнат и да се разпространяват какви ли не слухове! Всякакви, дори фантастични. Така например напоследък много настойчиво се мълвеше, че професорът, видите ли, бил на път да сътвори по генетичен начин някакъв нов вирус, какъвто във вселената въобще не е съществувал до тоя час. Изменял генетичния код на известен вирус и създавал нов, неизвестен! Забавлявал се, както някога се е забавлявал бог Саваот, създавайки разните видове живот. Хубав слух, нали? Косите ти да настръхнат. Защото, ако в лабораториите започнат да сътворяват по генетичен път разни нови вируси, каква е гаранцията, че след време в същите тия лаборатории няма да започнат да сътворяват *нови* видове човешки същества? Същества, оплодени от Рациото и родени от Логиката? Кибернетичните уроди на научно-техническата революция?

Една заран професорът пристигна в отделението облечен официално, като за правителствен прием или юбилей. Лицето му беше повехнало, имаше цвят на ръждясала тенекия, дори изглеждаше още по-нездравно, но очите му святкаха възбудено, през прозорчетата на пещта се виждаше да бумти голям, невидан огън! Той ни повика в своя ъгъл на лабораторията, където беше бюрото и огнеупорният му сейф, и ни съобщи с глас, който не звучеше много тържествено, че експериментът „Антивирус — Г“ е на привършване и че, слава богу, може да ни зарадва с една добра новина. Той отключи огнеупорната каса, извади една стъкленница, върху която беше залепен червен етикет

с череп и две кости („Много опасно!“), и като я почука леко с показалеца си, усмихнато ни обясни, че тя съдържала един нов вирус, в който, според него, имало доста хляб за бъдещата „генерална“.

„Тоя вирус, който аз предлагам да бъде наречен временно «Нов-Г-1», е плод на нашите общи усилия, той е рожба на целия наш колектив. Тепърва ни предстои да изследваме неговите качества и да го класираме на съответно място сред другите болестотворни вируси. Моите първи впечатления от него са още скромни, но все пак имам основания да мисля, че от всички познати вируси, които причиняват грип, силата на нашия «Нов-Г-1» е многократно по-голяма.“ Тънките, почти незабележими устни на нашия професор се свиха при тия думи бог знае в каква усмивка, поне на мен ми се стори, че се усмихва мъртвец, както е положен в ковчега. „Трябва да се радвате, скъпи колеги — изгледа ни той с режещите си очи и на мен пак ми се стори, че те се усмихват някак особено, — трябва да се радвате — повтори той, — че сте създали едно ново същество!“

Ние не се зарадвахме, защото, първо, никой от нас не се чувствуваше баща на съществото, бащинството принадлежеше, без друго, на професора; второ, съществото беше едно ново Зло и макар ние да бяхме специалисти и да знаехме, че от него ще се приготвява спасителна ваксина, не изпитахме желание да извикаме ура. Злото не се приветствува с ура дори в случаите, когато дохожда уж за добро.

Професорът помълча, може би беше озадачен от липсата на ентузиазъм, въодушевлението ние маркирахме с щедри служебни усмивки, после, за първи път, откакто работех в отделението, той затвори огнеупорната каса с два ключа, като заклинателно ни предупреди отново, че силата на вируса е „големичка“ и затова *следва* да се държи ден и нощ под „двоен ключ“.

Следващите две седмици ние се отдадохме на безумни тържества по случай раждането на новото същество. Професорът се разболя същия ден, когато дойде при нас, за да ни съобщи радостната новина. Болестта му беше тайнствена. Войн Константинов, който ходи в къщи да го навести, повдигаше рамене и сам правеше някакви тайнствени гримаси, което означаваше, че случаят надхвърля обикновените заболявания и че се касае по-скоро до нещо психологическо. Найден

Кирилков каза веднаж, че професорът е обладан (вероятно от дявола, и аз си спомням много добре, че тогава никой не му възрази. Като че ли обсебването от дявола беше нещо напълно в реда на нещата, нещо подобно на един малък грип.

„Новият“ беше затворен с две ключалки, професорът отсъствуваше, нямахме никаква срочна работа. Войн се отдаде на комар, Недьо заседна при хризантемите си, безпътният млад човек дохождаше заран с половин час закъснение и с дебели сини кръгове под безсрамните си и нахални очи. Марина четеше цял ден „Курс по фотография“ и от време на време щракаше с един „Киев“ по посока на опразненото професорско място. Аз пък блуждаех около работната си площадка, представях си разни невъзможни неща и понякога се засмивах на глас.

А навън валеше. Все валеше. Тих, студен, ужасен есенен дъжд се сипеше ден и нощ от потъмнялото небе. Понякога привечер падаше мъгла и тогава имах чувството, че се намирам в дъното на някакво безкрайно блато. Представете ли си как се чувствавах по това време в моята усамотена вила, без жива душа наоколо си, само с оная натрапчива представа за обесения, дете висеше под перилата на стълбището? Общо взето, всички бяхме обхванати от някакви особени настроения и аз мисля, че това се дължеше преди всичко на новороденото същество. На планетата беше се появил един нов и много зъл животински екземпляр.

Тържествата завършиха на петнадесетия ден. Професорът пристигна оздравял, но си личеше по някои неща, че наистина е имал вземане-даване с „дявола“. Толкова беше изтънял и заприличал на прозрачен, че ако не бяха черните му дрехи от раирано дубле, през него сигурно щеше да се гледа. Какъв ли мрачен щеше да изглежда светът през този човек! Представих си веднаж и се засмях много силно на глас. Това беше също дяволска работа.

Както и да е. Професорът извади стъкленицата с червения злокобен етикет, накара ни всички да си сложим предпазни маски и всекиму отдели по една микро-капчица от новото същество. Той го изваждаше със спринцовка от стъкленицата и ни предупреди, че тази работа после ще вършим сами, но да си отваряме очите на четири.

Започнахме изследванията. Трябваше да измерим съществото, да го претеглим, да го фотографираме, да установим навиците му и

начина му на живот, бързината, с която се размножава и преди всичко — силата на отровата му. Силата, с която убиваше различните други организми. Професорът предполагаше, че това чудовище се родее с чумния бацил.

След една седмица ние установихме, че професорът не беше далеч от истината; новото същество ликвидираше жертвата си с една ефикасност, от която настръхваха косите — от сто заразени организми шестдесет умираха с абсолютна сигурност и в невероятно кратко време. Любимата му среда бяха лигавиците, в човешкия организъм щеше да прониква през устата и носа.

Найден Кирилков каза, че „Новият“ или „Нов-Г-1“, както беше временното му име, сме извадили по всяка вероятност от задното черво на дявола и че тази работа няма да ни се размине току-тъй. Тоя пропаднал човек ни вещаеше големи беди.

И те не закъсняха. Нещастieto се стовари отгоре ли като „гръм от ясно небе“. Толкова ненадейно, че отначало всичко това ни изглеждаше недействително, илюзорно, като вещиците и дяволите в разните романтични балети.

Как стана това?

Откакто се появи „Новият“ или, по-точно, откакто открихме кръвожадните му наклонности и способността му да убива, ние засилихме нашите мерки за бдителност. Освен защитните средства, с които разполагаше сградата — железните капаци върху прозорците, бронираните врати на главния вход, контролната кибернетична машина и строгия вътрешен ред: външните посетители да влизат само със специални пропуски и да не носят никакви чанти и сакчета, — ние решихме от своя страна да запечатваме вечерно време вратите на нашето отделение, а главният директор нареди да се засили стационарната охрана през нощта с допълнителен милиционерски обход.

— Аз не зная — подсмиваше се хапливо Найден Кирилков — дали „Джокондата“ има по-силна охрана, или нашата вмирисана лаборатория?

Вярно е, че лабораторията ни понамирисваше понякога, защото ние приготвявахме разни видове кръвни серуми, но все пак тоя човек не биваше да говори така, защото „Джокондата“ не можеше да

вземе никому живота, а нашите вируси бяха в състояние да изтровят за една нощ цял многохиляден град!

Тъй или иначе, след като засилихме бдителността и мерките за охрана, нашата лаборатория за специални бактериологически изследвания заприлича на една истинска модерна крепост. По-скоро камила можеше да премине през иглени уши — както се казва в една евангелска притча, — отколкото вредител да се вмъкне в нашето отделение за „специални поръчки“.

Но ето че онази нощ стъкленицата със страшния „Нов-Г-1“ изчезна безследно.

Пиша отново заглавието „Как стана това?“, та дано, като премисля минута по минута събитията, в моята собствена глава да настане поне малко яснота.

Оня ден, когато стрелките на електрическия часовник показаха пет часа (17), ние станаме от местата си и всеки отиде до личното си шкафче, за да окачи там работната си престилка. Сетне, както правехме напоследък след раждането на новото същество, излязохме *заедно*, групово, начело с професора; на самия изход, професорът се отдръпна галантно, за да направи път на нашата единствена дама. Каквото и да се казва, френското възпитание си личи! И аз съм се отдръпвал при разни случаи, но никога не съм могъл да направя това с толкова изящество, както го правеше той.

И тъй, ние излязохме в коридора и всички се наредихме в кръг около вратата, а Войн Константинов и Недьо Недев се заеха с приготвяването на восьъчния печат. В мига, когато топлатата червена слуз на восьъка потече на капки върху двата края на шнура, професорът с отчаян жест се удари по челото и с невероятно унил глас извика:

— Стоп! Спрете!

Побиха ме тръпки.

— Забравил съм да заключа стъкленицата! — пое дъх професорът. Той приличаше на човек, който се е разминал на сантиметър с десеттонен камион. — Как можах! — тюхна се той и поклати глава от долу на горе, като крайно озадачен козел.

— Нищо! — каза Войн Константинов. — Случва се. Ще направим втори печат.

— И трети, ако трябва, ще направим! — обади се примирително Недьо Недев. — Голяма работа! Воськ има и за десет печата!

— Аз ще ви кажа, че това е лоша поличба! — обади се ни в клин, ни в ръкав Найден Кирилков. Никой не го питаше за нищо, но той се обади. Защо му трябваше!

— Какво казвате? — попита смутено професорът.

— Лоша поличба! — повтори нахално Найден Кирилков.

Читателят ще види по-нататък, че Найден Кирилков си плати за тая необмислена дързост. Защо му трябваше да се обажда! И ако трябваше някой да се обади, той ли трябваше да извиси глас!? Колко струваше неговият глас! Едно нищо. Така му било писано, но ако питате мене — заслужи си го.

— Оставете тия метафизики, другарю Кирилков! — казах строго аз. — Поличбите са една отживялост. Как ви дойдоха наум!

Междувременно Войн Константинов отключи и тогава професорът каза: „Заповядайте, моля!“ — но никой от нас не пожела да влезе. Пък и нямаше смисъл. Като почака няколко секунди, професорът се усмихна — сконфузено ли, накриво ли, не ми стана ясно, но той прекрачи сам прага и след около половин минута всички чухме как стоманената врата на касата меко и приглушено захлопна. От тоя шум ние заключихме, че „Н-Г-1“ е на сигурно място.

Сетне, заобиколени от мълчаливото присъствие на всички сътрудници на отделението, Войн Константинов и Недьо Недев запечатаха двете крила на входната врата с червен восъчен печат. Професорът натисна пръстена си върху още топлия и мек восък и на повърхността му веднага се появи една увенчана с лавров венец императорска глава.

После всички минахме през проверовъчната зона, без каквито и да било произшествия. На края професорът предаде втория ключ от огнеупорната каса на дежурния старшина.

Кажете ми сега, драги читатели, не е ли по-възможно камила да мине през иглени уши, отколкото вредител да влезе в нашето отделение за „особени“ поръчки? И да изнесе тайно оттам една половинлитрова стъкленица! Моля ви се! През къде ще мине? Откъде ще влезе? Но да речем, че се промъкне по някакъв свръхестествен начин — как ще излезе?

Времената на свръхестествените работи отдавна са минали, сега ги има само в романтичните балети и в писанията на някои писатели-примитивисти, затова с чиста съвест ви съветвам да не залагате нищо

на тая карта. Не камила, а буболечка не може да се промъкне в нашето отделение, това ще ви кажа!

И все пак в нашето отделение беше се промъкнало не насекомо някакво, а жив човек!

Но как, за бога, по какъв начин, откъде? Вие уважавате ли логиката, реализма, или вдигате ръка на средновековната мистика? Знаете ли накъде ще ви завлече това ваше увлечение по средновековната мистика? Прекръстете се, макар и да не сте набожен човек. Моля ви се! Имайте милост към тия, които обичате и които ви обичат. Само заради едната обич си струва човек да плюе на цялото това тъмно и мистификаторско средновековие.

На другата сутрин точно в 8 часа ние отново се събрахме пред заключените и запечатани врати на нашето отделение. Професорът строши червения печат, отвори и всеки от нас се запъти бързо към личното си шкафче. Облякохме престилките си, отидохме по работните си места и всекидневната работа тутакси ни погълна. Погълна ни кротко, делово и малко мудро, както биваше винаги в началото на деня.

Сега трябва да опиша накратко нашето работно помещение, тъй като разположението му и работните ни места ще играят значителна роля при следствието. Залата е Г-образна. Три широки прозореца, деликатно зарешетени, гледат към Витоша, но не пропускат изобилна светлина. Срещу прозорците непосредствено до входа се намират нашите лични шкафчета от ламарина, боядисани със зелена боя. В средата на залата, върху специален постамент е инсталиран електронният ни микроскоп, нашето око в дебрите на микросвета, съоръжен с фотометрическа апаратура и какво ли не още. Заедно с осветителните тела той прилича на една солидна машина.

Ако се обърнем с лице към Витоша, нашите работни места заемат следното положение. Първо — най-отляво се намира заградената с параван командна „кабина“ на професора. Следват от ляво на дясно работните маси на помощника, на Недьо Недев, на Найден Кирилков, на моя милост. Най-вдясно се намира едно малко помещение, образувано от стените на четири огромни шкафа. В тия шкафове са вградени безброй лавици и долапчета, натъпкани с лампи, горелки, колби, шишетии, съдържащи всякакви киселини, спиртове, отвари, законсервирани парченца месо, кафези, в които временно

установяваме опитните животни, и т.н. Това място, заградено с шкафове, е царството на нашата лаборантка. Там има една мраморна маса, върху която винаги горят разни спиртни лампи, димят и къкрят едва доловимо епруветки, колби и други стъкленици, напълнени с всякакъв вид мътилки.

Между нашите маси има проходи, широки 4–5 крачки, а срещу масите ни е източен един общ тезгях, дълъг от единия край на залата до другия. Върху този обкован с ламарина тезгях правим нашите опити и изследвания. Той е винаги отрупан с хиляди неща — големи и малки микроскопи, стъкленици, стъклени плочки, стойки за колби и епруветки, спринцовки и така нататък.

Насреща са трите широки прозореца, през които се виждат късчета от синята снага на Витоша.

И така, пет минути след като влязохме в залата, откъм командния пункт изригна страшен рев — ревеше професорът, но така, сякаш някой го беше мушнал с нож. Викът беше нечленоразделен, а всички нечленоразделни викове са ужасни, затова ние подскочихме и с всичка сила се втурнахме към мястото, откъдето изригваше тоя вопъл на смъртта. Професорът стоеше до огромното си бюро, в лявата си ръка държеше страшната стъкленица с червения етикет, с черепа и двете кокалчета, а с дясната скубеше малкото коса, която беше останала върху плешивия му череп. Очите му гледаха безумно, а долната му челюст трепереше, тресеше се, сякаш беше завързана за електрически проводник. Като видяхме нашия авторитетен шеф в това неописуемо състояние и страшната стъкленица, отворена, да се тресе в ръката му, ние сами започнахме бързо да изпадаме в същото неописуемо състояние. Гледахме го втрещени, ококорени, побиха ни тръпки. Сега си мисля, че ако това състояние беше продължило още половин минута, ние всички щяхме да замучим в хор, като подплашени говеда. Изобщо нещата около тоя вирус винаги стигаха до някакво дяволско положение.

Работата не отиде толкова надалеч благодарение на оня недостоен човек Найден Кирилков. Нали за никого не даваше пет пари и за нищо не се вълнуваше, той и при тази зловеща ситуация остана верен на себе си. Докато ние си гълтахме езиците, той най-спокойно измъкна стъкленицата от ръката на професора, после се протегна за гарафата и го накара да пие насила. Водата се разля по брадата му и

тази картина изглеждаше много непристойна, но нашият човек не искаше да знае, него никакви непристойни картини не можеха да смутят. В края на краищата водата подействува успокояващо и професорът дойде на себе си.

Неговият поглед режеше, но сега той просто ни взе главите. Така ни изгледа, че ние неволно отстъпихме една крачка назад, а Марина се вкопчи в ръката ми, сякаш имаше опасност да бъде изскубната от някаква чудовищна сила. Ако аз самият не бях смутен, щях да благославям гоя неин страх.

— Някой е взел стъкленицата с нашия „Н-Г-1“ и на нейно място е сложил ей тази, в която има кой знае каква пикня! — зина професорът срещу нас и ние едва не изпопадахме на пода.

— Между тази стъкленица и *онази* няма никаква разлика — каза с несвой глас Войн Константинов. — И етикетът е същият!

— Може да е същият, но съдържанието вътре е *друго!* — ревна отново професорът.

— Не разбирам — разпери безпомощно ръце Войн Константинов. — Нали касата е била заключена с два ключа?

— Както я бях заключил, такава заключена я намерих! — изгледа го накриво професорът.

— Е, добре — обади се Недьо Недев и се прокашля. — Нали печатът на вратата беше непокътнат? Когато дойдохме одеде, той си стоеше на вратата непокътнат!

— И печатът беше непокътнат, и касата беше заключена с двата ключа, а стъкленицата с нашия вирус е сменена.

— Хм! — каза Найден Кирилков.

— Какво „хм“? — вторачи се в него професорът.

— Извинявайте, но вие разправяте басни. Нима може да влезе човек в залата, без да счупи печата, и нима може да вземе от касата нашата стъкленица и да сложи на нейно място друга, без да отваря вратата й?

— Щом като *нашата* стъкленица я няма, значи — *може!* — натърти професорът и удари с длан по масата.

— В такъв случай крадецът е бил безтелесен и е носил при това шапка-невидимка! — засмя се дръзко Найден Кирилков.

Докато траеше този разговор между професора и нахалния човек, Войн Константинов беше изследвал вече една капка от *новата*

стъкленица и сега клатеше унило и отчаяно глава.

— Това е най-невинна отвара — каза той. — В нея има само безвредни бактерии и нищо друго.

Ние се умълчахме за минута, две. Беше толкова тихо в залата, че се чуваше как дъждът чука по стъклата на прозорците.

— Как е изчезнала стъкленицата — това може наистина да е една мистерия — изправи се професорът и ние видяхме, че раменете му изведнаж се бяха свлекли и че ръцете му бяха станали ужасно дълги. — Мистерия или не, в тоя момент обаче друго ме тревожи! — продължи той и облиза несъзнателно устните си, вероятно бяха се попукали. — Тревожи ме това, че животът на хората е в опасност, защото нашият чумоподобен вирус е в чужди ръце! — Той стоя така някое време, загледан в пространството, после отново продължи, но вече със своя глас: — Моля ви да не напускате отделението, докато аз съобщя случая на главния директор! — И прегърбен, но с твърди стъпки прекоси залата и излезе навън.

Най-щастливото време от живота на човека е юношеството, а най-щастливите времена през юношеството са ваканциите. Като гимназист прекарвах годишните си ваканции на село, в плевнята на чичо ми. Там реших да ставам астроном. В основата на това ми решение лежеше, разбира се, вродената ми склонност към математическо и логическо мислене, качество, свойствено на хора с по-сурови характери. Иначе астрономическите ми увлечения бяха вдъхновявани и от други обстоятелства, две от които, колкото и да са незначителни, трябва, струва ми се, непременно да спомена, а именно — плевника на първо място, и на второ — съседството ми с Теменужка.

В ония първи години след Девети септември плевници още имаше, но исторически те нямаха бъдеще, затова не се поддържаха, а бяха изоставени на произвола на съдбата си. Горният кат на чичовия плевник беше целият разграден, останали бяха само подпорни греди, така че аз можех да водя астрономически наблюдения по четирите посоки на небесната сфера. Винаги съм обичал да зяпам небето, да скитам мислено помежду тия безкрайни лозници, накичени с гроздове от златни и сребърни звезди. И сега нося в душата си една утайка от

някогашната обич, но къде могат да се сравняват сегашните улегнали години с ония юношески времена! Както и да е, от всички страни, значи, имах открит хоризонт, а над главата ми ветрищата бяха разкрили достатъчно място от тавана, за да мога да хвърлям поглед от време на време и върху самата най-централна част от небесния свод.

От само себе си се разбира, че наблюденията водех с невъоръжено око. Понякога изучавах небето легнал по гръб, но се случваше да сядам на входа, който беше Обърнат към Теменужкини, да провесвам крака надолу и оттам да се вирам към западната дъга от небесния купол. Беше удобно да се седи на дъсчения праг и да се наблюдава, затова навярно западната част на небето бях изучил най-добре.

Донесъл си бях книги, в които се разказваше за старите гръцки митове, свързани с произхода на съзвездията. С каква наслада четях за Касиопея, за Андромеда, за Косите на Вероника! По някой път ми се струваше, че козлоногата ми съседка тича по Млечния път и уж се крие между звездните лози и лукаво ме кани да играем на жмичка. Какво пък, Теменужкините номера нямаха край! Затова я поканих веднъж в плевника, за да ѝ разкрия по-системно най-важните кътчета от небесния свят. Тя на часа се съгласи и когато се мръкна добре, покачи се през плета и тупна с босите си нозе в нашия двор. На какъв чуден дворец се превърна тутакси моят пленник! Всъщност той не беше се превърнал в дворец, голяма работа разните дворци, населени с невежи и умствено убоги велможи! Той се преобрази в една обширна обсерватория, която уж стоеше на земята, а в действителност се носеше из пространството и всяка секунда менеше координатите си спрямо чичовия двор и сливака на Теменужкиния дядо.

Освен Косите на Вероника аз показвах на Теменужка и ред други съзвездия и за всяко съзвездие разказах съответната легенда без съкращения, дума по дума. Теменужка започна да слуша с голямо внимание, но, кой знае защо, по едно време стана разсеяна, ненадейно се разтревожи за нещо си и без да ми каже дори „лека нощ“, скочи от втория кат право на земята, пък не беше много ниско, и като чевръсто козле прескочи в техния двор.

Направих си устата да подновим астрономическите уроци, но тя свиваше устни и не искаше да чуе Обещах ѝ звездна карта, като хитро споменах, че вместо „Косите на Вероника“ ще напиша „Косите на

Теменужка“, но и тази груба фалшификация, с която щях да оскверня душата си завинаги, не ѝ направи впечатление. След някое време тя тръгна с един мой съученик, дето си нямаше понятие от астрономия, не познаваше старите легенди и не се вълнуваше от мисълта за загадъчния блясък на променливите звезди Веднаж — без да искам, разбира се — видях моя съученик да я прегръща; бях се обърнал за наблюдения към източния хоризонт, а те се бяха сгушили край върбалака до старата воденица. Като любител астроном, аз имам много чувствително око и веднага ги забелязах Какво друго знаеше това момче, моят съученик, освен да прегръща? Нали го познавах, той можеше да продаде без никакво колебание една дузина Андромеди и Касиопеи, за да си купи кутия цигари. Пълен невежа и над всичко отгоре — грубиян. Дето се казва — вчера се запознал с момичето, и тутакси — прегръдка. Но тъй ѝ се падаше на Теменужка. Тя си го заслужаваше. Някога ще се черви от срам, как ще се черви, но ще бъде безнадеждно късно. Тъй си мислех и за да забравя обидата, търсех по небето свръхнови звезди.

На кандидатстудентския изпит обаче получих по математика позорна тройка и мечтите ми по астрономията повехнаха. Това първо крушение в живота си преживях болезнено, имаше опасност да се отдам на една постоянна ипохондрия, но когато стигнах ръба на пропастта, осени ме спасителна мисъл В края на краищата — казах си — астрономията, колкото и да боравя с математически формули, е все пак романтична наука, а аз съм по природа трезв и реалистичен човек, със суховата душевна нагласа, склонна повече към войнишки начин на живот. Тогава за пръв път ми дойде наум идеята, че аз съм всъщност войник и че на моя душевен строй са присъщи войнишките добродетели. Тъй или иначе, казах си тогава, астрономията не е моята наука, макар че обичам звездите и че мога с часове да се мотая насам и натам по небесните пътеки. Трябва да се захвана с нещо по-земно, поделово, това повече ще ми отива. Така си казах и реших твърдо да запиша ветеринарна медицина. Там кандидатите не бяха кой знае колко и затова имах повече шансове за успех. Взех изпитите с отличие, а като завърших, тутакси бях изпратен по разпределение в Доспатския край. Когато съдбата си е наумила нещо, тя отдалече решава ходовете си. Помислете: *трябваше* да пропадна по математика, *трябваше* да

запиша ветеринарна медицина, *трябваше* да ме изпратят в Доспатския край, за да срещна на края — Авакум. Тоест да стана негов биограф.

Научих се да вадя конски зъби, да скопявам, да осеменявам, да пускам въздух от надутите конски търбуси, да лекувам метили и шапове, да селектирам черно-бяло говедо, да се боря с кокошата чума и да разпознавам от пръв поглед всички видове тении. Отначало мислех дните си за преброени, не се надявах дълго да издържа, но постепенно свикнах и се примирих. В края на краищата, казвах си, аз съм войник, а един войник трябва да бъде готов за всичко. И си казвах още, че на война едва ли е по-добре.

Сега, петнадесетима години след началото на ветеринарното ми битие, аз не бих сменил моя животински свят с никакви звездни светове, честна дума давам, че не бих разменил кравата Рашка дори за божествената Касиопея! Аз обикнах моите обречени, неми приятели, привързах се и към приятелките им от типа на прелестната Балабаница от Момчилово, и на още по-прелестната Хаджидие, внучката на дядо Рашид. Понеже съм строг човек, нито Балабаница, нито Хаджидие посмяха да ми отвърнат с взаимност, но все едно, аз ги обичах тайно и доста упорито.

Главното обаче е в друго. Като скитах из планинската пустиня от село до село, по пасбища и кравеферми, по махали и колиби, аз открих природата. Нашата дивна природа! Войникът ходи на учения, на походи, на война и някой ден изведнъж открива, че освен тия неща на света има небе, което е синьо и безкрайно, и гора, която шуми, пее и приказва, и ечемици, които приличат на златотканите губери, дето ги майсторят невестите от Змеица. Войникът изведнаж вижда тия хубости, изпада в умиление и му иде да напрегне паметта си и да си припомни някое стихче от ученическата читанка, но навреме се сеща, че той е суров човек, а стихчетата са за по-мекосърдечни и мечтателни души.

Затова премята туристическата торба през рамо, взима тояжка и тръгва през тилилейски пътеки за къшлата на дядо Рашид. Пътеките вървят през слънчеви лъки, постлани с треви, набраздени с папрати, накичени с лайкучка и разцъфнал бъз, напоени с мирис на здравец и бабина душица. Въздухът е бистър, небето е прозрачно, светът изглежда млад, пиан от здраве, от лекомислие, от момчешки мечти. Лега войникът на сянка, да се отмори, и гледа как над главата му

плават седефени лодки, а наблизо бръмчи приспивно дива пчела и скрибуца в треволяка подранил щурец. „Мирновременен живот“ — усмихва се малко презрително, малко високомерно войникът и както се взира в прозрачната синевина над главата си, току му се привиждат сините очи на Хаджидие. Тя никога ле му се е усмихвала свойски и обикновено не го забелязва, когато той минава покрай къшлата, пък и да го забелязва понякога, само ще му кимне разсеяно, но войникът си казва, че това равнодушие е привидно и че по този начин тя просто крие силните си чувства.

После той навлиза в една гъста и сумрачна борова гора, тайнствена като приказките за магьосници и вещици. Земята е покрита с дебела настилка от изсъхнали борови иглици и войникът не чува стъпките си, сякаш краката му не са обути в тежки и подковани обувки, а в меки, кадифени пантофки. „Доста е неудобно да се върви по такъв път! — мисли си войникът. — Не човек, а вол да крачи подире ми, пак няма да го чуя! — И продължава да мисли в същия порядък: — Не ще усетиш, когато някой ще се прокрадне и ще те сграбчи отзад!“ Под „някой“ войникът си представя рунтавия цар на гората, разбира се. Той е храбрец, не се бои от нищо, но се озърта предпазливо, все пак ослушва се... То се знае, за да не пропусне от погледа си някоя гиздава ела, за да не се размине равнодушно с някой хвърковат певец!

Най-после! Пред очите му блясва боядисана със златна боя широка планинска лъка. Тук-там са разхвърляни сред тучните морави къшлите на овчарите, най-отпред стърчи къшлата на дядо Рашид. В лъчите на залеза кошарата на дядо Рашид прилича на същински палат. Тя е от камък, покривът ѝ е натрупан от вършини и сено, но в заревото на залязващото слънце има вид на излята от злато и бронз.

Подарявам на дядо Рашид един пакет с тютюн, той изважда от пояса си глинена луличка, пали тютюна с прахан и блажено пухка. Лицето му, нарязано от бръчки и издълбано от гънки, изглежда толкова щастливо! Мисля си: „Колко е нужно на човека?“

Дядо Рашид повиква внучката си и благо ѝ нарежда да ме почерпи. Хаджидие се усмихва, но кой знае кому, във всеки случай не на дядо си, нито пък на мен. Може би се усмихва ей тъй. А най е вероятно, мисля си, тя да се усмихва вътрешно на мен, но гледа да не се издаде, крие си чувствата. А може би, мисля си аз, с тази си

неопределена усмивка тя ме предизвиква по своему? Кой знае, кой знае!

Хаджидие тръгва из къщи да шета. Боса е, движи се гъвкаво, като дива котка. Дори по-гъвкаво. Мисля си: кое животно от коляното на котките стъпва по-леко? Гледам подире ѝ внимателно, но не мога да се сетя, А дядо Рашид пухка ли, пухка от опушената си луличка!

Хаджидие донася паничка мед и друга пръстена паничка, пълна догоре със сушен на слънце ошав. Изведнаж се сещам, че в сакчето си имам една огърлица от цветни мъниста, и си казвам: ето случай да се отърва от този гердан, защо да не го подаря на момичето? И без това се чудя какво да го правя, нося го безцелно насам-натам, пък и място заема, сакчето ми не е кой знае колко голямо!

Купих гердана оня ден, когато избирах тютюн за дядо Рашид. Разхождам се по главната улица на Девин, виждам павилион за тютюн и подаръци и си казвам: тъкмо това ми трябва! Имах пред вид тютюна, разбира се. Огърлицата забелязах съвсем случайно, тя просто сама се хвърли в очите ми. Купих я, защото ме досрамя от продавачката. Гледаш ли дълго и усмихнато един предмет, трябва непременно да го купиш, иначе ще си помислят за тебе кой знае какво.

Та Хаджидие сложи паничката с ошава отпред ма и аз изведнаж си спомних за огърлицата. И се зарадвах, защото ми беше омръзнало да я нося, а да я захвърля на пътя не идеше. Може да се разчуе, че стървя огърлицы по пътя си, че иди след това се оправяй!

— Тия мъниста са за тебе — казах на момичето, като му подавах гердана. — Ще ти отиват, защото са сини, имат цвета на очите ти. Носи ги със здраве!

Хаджидие погледна с такова ледено безразличие огърлицата, че чак на мене ми достудя.

— Вземи я, дъще! — влезе в положението ми дядо Рашид.

— Не ми трябва! — поклати решително глава Хаджидие. Всъщност тя не поклати главата си, а я наведе по един особен начин. Както беше застанала неподвижно, напомняше досущ ония козлета, които, наумили си веднаж нещо, за нищо на света не мислят да се отказват от него.

— Ти си момиче, прилича ти да се кичиш! — казах аз.

— Ако ми е до кичене, ще се закича с китка цвете! — трепна лека усмивка по устните ѝ, сякаш беше помръднала с криле майска

пеперуда.

Предпазлива беше козичката, не се поддаваше на никакви примамки! Или пък аз имах вид на покварен млад мъж, на един безскрупулен донжуан? Ухажвам невинните момичета, вземам ума им, а после ги захвърлям на произвола на съдбата; какъв тип! Без друго от подобен мръсник тя не бива да взима едно-едничко мънисто, камо ли цял гердан!

Спомням си, че когато си отидох в къщи, заставах пред огледалото, за да проверя дали наистина приличам на един безотговорен и пропаднал в морално отношение млад човек. Или по-точно — дали приличам на човек безотговорен в любовта. Защото моралът е едно много широко понятие и в него делът на любовта не е кой знае колко голям. Някои по-съвременни хора свеждат тоя дял до една резчица. Те казват, че в любовта може да си пропаднал човек, но ако например в трудовата дисциплина си добре, работата била наред. Както и да е. Аз се огледах няколко пъти и макар да не открих в образа си типичните донжуановски черти, стори ми се, че имам все пак доста опасен вид. Очите ми изглеждат замислени и малко тъжни, а известно е, че хора с такива очи са склонни към буйство и какви ли не авантюри. Жените изпитват панически страх от такива авантюристи. Тоя страх попречи и на Балабаница, и на учителката от Змеица да отвърнат с взаимност на моите чувства. Ето че сега и Хаджидие ми беше обърнала гръб вероятно пак по същата причина. Войнишката ми душевност се е отразила по един фатален начин на външността ми, а това не е кой знае колко обнадеждаващо, защото досега никой не е избягал от външността си.

Такъв строг беше животът ми до появата на Авакум. В сянката на този забележителен човек аз преживях много опасни часове — като записвач на Авакумовите подвизи и преживелици участвах в най-фантастичните приключения, с една дума, станах малко по друг човек. Облъхна ме полъх на романтиката. Това става винаги, когато човек съпричастува, па макар и мислено само, в житейските работи на друг човек, който по едни или други причини стои винаги на ръба между живота и смъртта, обикновеното и необикновеното, на ръба между логиката на един математик и фантазиите на един поет. Облъхна ме полъх на романтика, казах си, че освен кравата Рашка и въпросите на млеконадоя в живота съществуват и други значителни неща. Пратих по

дяволите и доктор Начева, и Балабаница, и учителката от Змеица, и внучката на дядо Рашид, сетне подстрих една дузина моливи и запретнах ръкави да описвам историите на Авакум. И ако все пак тия жени се появяват в приключенията, то е заради моята строгост, аз обичам достоверността, пък и читателят да види, че съм имал доста познанства и истории с някои жени от Доспатския край.

Имах щастието да дружа по-отблизо с Авакум около десетина години. Казвам „по-отблизо“, защото през това време ние се срещаме често, било в моя Доспатски край, било в София, на улица „Латина“. Трябва веднага да поясня, че когато Авакум пристигаше в моето горско царство, той дохождаше винаги с една определена и срочна служебна задача, а пък аз отивах в София, ей така, за развлечение. Но се случваше обикновено и, кой знае защо, да се разминавам с развлеченията, те не се изпречваха на пътя ми, а пък аз смятах, че е под достойнството ми да ги търся. Аз отивах при Авакум с израз на човек, който току-що е преживял една поредна авантюра и вече му е дошло до гуша. Авакум, разбира се, не се улавяше на тая моя въдица; по не зная какви признаци той всякога отгатваше безпогрешно, че наистина ми е дошло до гуша, само че не от авантюри, а от скука и безметежен живот.

Както казах в началото на моите записки, аз имах щастието да бъда очевидец при разплитането на няколко много сложни шпионски афери. Първата от тях беше Момчиловската, оттогава са се изминали точно петнадесет години. От Момчиловския случай насам в продължение на десет години Авакум взе участие в разкриването на пет големи афери, организирани от НАТО и ЦРУ. Това беше неговият най-славен период.

Удивен от човешките му качества, от добрината му, от изключителната прозорливост на ума му, от умението му да анализира и да обобщава, аз стоях смаян пред личността му, както бива с човек, когато се изправи с лице пред някакво величествено и неповторимо природно чудо. Стои смаян, гледа ненаситно, а в душата му пеят възторжено хилядогласни хорове и хиляда медни тръби възнасят благодарствени химни към природата-творец. Така беше с мен, по тоя начин се отнасях към Авакум през ония първи месеци от нашето запознаване.

После, без да ме напуска чувството на възхищение, в душата ми настъпи едно чудно спокойствие, което ми даде възможност да видя по-отчетливо особените черти в характера на Авакум, изключителното в неговата богата природа. Как възникна у мен желание да описвам приключенията му, тоест работата му по разкриването на аферите, за които стана дума, това не мога да обясня. Кое ме накара да описвам приключенията — дала интересните криминални моменти, с които бяха наситени, или защото чрез тях, криминалните моменти, по-лесно можех да стигна до Авакумовия образ — и това не съм в състояние да обясня. Но кой знае, може би самото мое възхищение от тоя човек ме вдъхнови, непосветения в литературата, да взема писалка?

Сега, петнадесет години след първата ми книжка за Авакум, това последно предположение ми изглежда най-вероятно. Но пък толкова ли е важно? Защо да не приемем най-после едно „неутрално“ обяснение — че с Авакумовите приключения аз изразявам някои свои мисли за житейските (работи? Един ветеринарен лекар, и то от районен мащаб, има право да мисли за такива неща. А личните размишления, когато са строго лични, са като заключена врата, зад която никой няма право да наднича. Дори инспекторите от Главната дирекция на млеконадоя!

Щастливи бяха за мен тия десет години! Но както се казва в прелестното Тургенево стихотворение, че щастливите дни отшумявали бързотечни като пролетни води, така това десетилетие отмина през моя живот като един пролетен сезон.

След последното приключение, на чиято авансцена играеше една прочута балерина, Авакум замина за Италия, за да издири някакви материали, които му бяха необходими във връзка с последната му книга. Той ми намекна, че ще се върне вероятно скоро, и много бодро ми обеща, че ще ми пише често, та аз да не то мисля, а спокойно да си обработвам записките върху последната афера. Но се случи така, че аз получих от него вест чак след една година. Изпрати ми от Рим картичка, с изглед от Via Aria. На гърба на картичката беше написал: „Sic transit gloria mundi.“ Нито дума повече.

По Via Aria някога бяха преминавали победоносни легиони, триумфиращи императори, преситени патриции, куртизанки, носени в

носилки и накичени с венчета като весталки. Сега безлюдният и смълчан път, устремен към хоризонта, със стърчащи развалини тук и там напомняше на задрямал на сянка старец, комуто се присънват чудесни, но отдавна отминали неща. Как ми домъчня! Бедната Via Aria!!

Той можеше да ми напише поне още няколко думи — например как се чувства или в краен случай мен да запита как се чувствавам. Нищо не му пречеше да на пише две думи за времето: Тук е слънчево! И да ме уведоми или залъже, все едно, както правят отсъстващите от родината: Тогава и тогава възнамерявам да се завърна! Нищо не му е струвало да напише тия няколко общоприети приказки. Той не ги беше написал. Нещо повече — той не си беше обозначил дори адреса! Накратко — не желаше ответ.

Е, добре, Via Aria, старецът, дето си припомняше славните минали неща, но забравени вече, тази картичка не биваше да ми разваля настроението, аз не съм сантиментален човек и не обичам тъжните изгледи! Скъсах картичката на парченца, а парченцата захвърлих в огнището, да се превърнат на дим.

После се сетих за някогашния си войнишки живот и си казах, че ще бъде добре отново да нарамя войнишката торба и пак да тръгна по старите пътеки, макар че трябваше да си седя преди всичко в района, както беше редно за един старши лекар. Аз бях повишен в чин старши лекар и затова не ми отиваше да нарамвам разни торби и да скитам по всякакви пътеки.

Както и да е, тръгнах. Но старите пътеки не бяха същите, каквито ги знаех отпреди десетина години, някои бяха се превърнали в асфалтирани пътища, по тях препускаха леки коли. Миризмата на здравец, опойващият лъх на разцъфнал бъз, ароматът на мащерка — тия прелести съжителствуваха сега с пушилките на изгорелите автомобилни газове. Дядо Рашид не беше между живите, Хаджидие пристанала на някакъв знатен миньор и заминала с него за Мадан. Онази Балабаница, която замайваше главите като силно вино, тя беше прехвърлила четиридесетте, приличаше сега на една солидна матрона и за никаква Месалина не можеше да става дума. Да, изменил се беше светът и за войника не беше кой знае колко интересно да броди по облагородените пътеки.

Кого да побеждава, чии женски сърца да покорява, кой рунтав цар на горите да предизвиква? Дори кравата Рашка и кравата Лалка, и двете тия хубавици бяха се превърнали на спомени.

И ето дойде време войникът да се почувствува като оня космонавт, дето уж летял само някакви си десет години из галактическите простори, а когато се завърнал на земята, разбрал, че е летял всъщност не десет, а сто години. Защото десетте небесни години се равнявали на сто земни. Толкова, се бил променил родният му свят през тия сто години и на външност, и по нрави, че не могъл да го познае, и се почувствувал пришелец.

Ето до каква мъртва точка бях стигнал в житейския си път! Дали щях да я прекрача — един бог знае, защото в гърдите ми не пламтяха жизнеутвърждаващи чувства. Около сърцето ми се беше възцарила пустота. Работите вървяха на лошо, но преди да се случи най-лошото, а то изглеждаше неизбежно, от Италия пристигна Авакум. Сякаш съдбата го беше изпратила или някоя друга кибернетична организация, или пък навременното му пристигане беше чиста случайност. От трите вероятности една беше действувала, а може би да са вършили работа в моя полза и трите едновременно. Както и да е. Той веднага, на часа, още разбра, че моите чувства не са в ред, стана му ясно от пръв поглед, че в Дания има нещо гнило, затова на следващия ден ми предложи, уж случайно му беше хрумнало, да напусна Доспатския край.

— Човек, като стои дълго време на едно място и на една работа, започва да се вкисва! — рече той. И се усмихна. — Освен ако службата не е владишка!

Заведе ме на обяд в едно ханче сред околностите на Витоша и там, както беше наредил предварително, сервитьорът ни поднесе печен петел, напълнея с подлютена подробина, туршия, козе сирене и топли ръжени питки, украсени в средата с по едно печено яйце. Насипаха ни в дълбоки глинени чаши червено вино.

— Какъв ден сме днес? — попита Авакум.

— Сряда, 24 октомври — отговорих машинално.

— На същия този ден преди единадесет години седяхме на една подобна софра, но истинска, селска. Гощавахме се с печени петли, сирене и лютивни чушки, Сещаш ли се къде?

През кръвта ми премина топла вълна и в изстиналата ми душа изгря слънце.

— При бай Гроздан, в Момчилово! — усмигнах се аз.

— На днешния ден се склопят единадесет години от Момчиловската афера — каза умислено Авакум. — Единадесет години! — повтори той и се умълча. После наля вино и повдигна чашата си. — Това са минали работи — каза той. — Минали и заминали! — И се засмя.

Забелязах, че както и да се стараеше, усмивката му не изглеждаше съвсем весела, две горчиви гънки се бяха вдълбали в краищата на тънките му устни.

— Човек като стои дълго време на едно и също място, непременно се кисва! — подхвана ненадейно нишката на приказката си, която беше започнал заранта.

Сега чак научих, че той не бил вече по „онези“ истории, че бил потънал в късноримската епоха и се надявал да стигне след няколко години до ранновизантийската. Що се отнася до моя милост, бил на мнение да напусна Доспатския край и изобщо — ветеринарната служба. По-добре съм щял да направя, ако постъпя на работа в някой научноизследователски институт.

— Има ги толкова! — махна с ръка Авакум. — Сега например откриват една лаборатория за специални вирусологични изследвания. В това заведение ще се работи и за хората, и за добитъка. Ето подходящо място за крехката ти душа!

В Доспатския край, както вече споменах, аз се чувствавах от някое време пришелец. Все едно ми беше къде ще ида, но подготовка за научна деятелност нямах, затова повдигнах със съжаление рамене.

Авакум, който беше свикнал да чете мислите ми, поклати глава.

— Не се тревожи! — рече той. — Ще те проводят за една година, където трябва, и там ще те въведат в науката за вирусите. Какъв учен ще ми станеш ти, какъв учен!

Не можеше да се разбере по гласа му какъв учен ме виждаше, както не беше възможно да се отгатне и каква е усмивката му — весела или тъжна.

Ето как стигнах до нашето „отделение за специални поръчки“. Тръгнах от Момчилово, където се подвизавах на времето с рекордния си млеконадой кравата Рашка, и през разни донжуановски истории, тъмня шпионски афери стигнах най-последно до тихото пристанище, наречено „Лаборатория за специални вирусологични проучвания“. На

тоя пристан се надявах да прекарам най-после някоя и друга безметежна година, омръзнали ми бяха авантюрите, но не би... Само преди два дни бях натопен в центъра на кражба, не каква да е, а достойна да бъде наречена „Кражбата на века“.

П. П. Що се отнася до моите срещи с Авакум — от само себе си се разбира, че те оредяха. Вируси и късноримска епоха, това са наистина несъбираеми величини. Но като му дойде времето, аз пак ще кажа някои неща за Авакум... Ако следователят не ме предаде на прокурора, разбира се, или новото същество, дете извадихме от червото на дявола, както безсрамно се изразява колегата Кирилков, не ме изпрати без време на оня свят!

В стремежа си към добруване човечеството ражда мечтатели. Едни от мечтателите запретват ръкави и се мъчат да измислят *генерален* философски цяр против злото; други — генерално химическо средство за добиване на изкуствено злато; трети — генерална ваксина против всички видове грип... Не е моя работа да се бъркам в опитите на философи и алхимици и да гадая дали ще успеят и колко; твърдя с положителност обаче, че професор Марков щеше да хване „генералната“ за рогите, ако дяволът не му беше скроил една мръсна шега. Както казва Найден Кирилков, в търсенето на „генералната“ професорът без друго се е ползвал от помощта на дявола, иначе как щеше да създаде своя чумоподобен вирус. От само себе си се разбира, че човек създава чумоподобни само с помощта на дявола. А дяволът, като проумял доброто, което се задавало за хората, тутакси решил да действа по свой образец: задигнал новото същество от огнеупорната каса сам или чрез подставено лице, а на устата на топа изправил професора и ревнал: „Дръжте крадеца!“ Така с един удар дяволът улучил две цели: лишил човечеството от „генерална антигрипна“ и лепнал върху челото на професора позорната фирма „Обществен враг!“

И така, дотук аз водех записките си успоредно със самото следствие, час по час, но след като арестувах професора, захвърлих молива и пратих всичко по дяволите. Само ми беше до писане!

Продължих Записките чак когато следствието по кражбата приключи. С една дума — *Post factum*. Но и това си има добрата

страна: ползувам се от магнетофонни записи, от протоколи, от разкази на трети лица.

Този ценен материал, в много случаи автентичен, ми помогна да възстановя събитията в истинския им вид, неподправено и без измислици. Измислени са само имената на въведения в действието персонаж. И ако въпреки тази предохранителна мярка някой все пак познае себе си или се усъмни, че съм имал него пред вид, да знае, че се лъже и че за това му чувство на мнителност аз нямам вина.

ИЗ ЗАПИСНАТА КНИЖКА НА ПОЛКОВНИК ЛЕОНИД ЕЛЕФТЕРОВ

На 24-и октомври, заранта към 9 часа специалният телефон на бюрото ми, ням обикновено, ненадейно иззвъня и аз приятно се развълнувах. Викаше ме министърът. В кабинета на министъра заварих генерал Анастасов, началникът на нашето управление. Генерал Анастасов имаше много високо мнение за моя предшественик, полковник Манов. Той наричаше времето на полковник Манов „златно време“ за отдела, затова, срещнех ли го, макар да ми беше симпатичен, изпитвах киселото чувство на състезател, когото съдията несправедливо е оцетил. Аз трябва да кажа, че и министърът имаше същото отношение към моя предшественик. Когато встъпвах в длъжност, той каза: „Надявам се, полковник Елефтеров, че вие ще продължите традициите, които вашият предшественик полковник Манов създаде, и ще умножите славата, която той ви остави в наследство!“ Да му се не види славата! По времето на полковник Манов тя се е купувала по пет пари кило, нали зная какви бяха методите на шпионажа през ония години... Примитив! Човек с четвърто отделение образование можеше да стане Наполеон!

— Голяма работа се отваря за вас, Елефтеров! — каза ми министърът.

„Е, дай, боже — помислих си. — Дай, боже, и на моята улица да грейне слънчице! Защото човек става нещо, когато печели точки, а не когато стои със скръстени ръце!“

— Работата е наистина голяма! — кимна на свой ред генерала.

„Дано, дано! — рекох си. — Дано да е така! Защото от една година, откакто съм поел отдела, нищо значително не е зарадвало душата ми. Само тиквички на фурна и пенсионерски кафета с локум!“

Министърът ме покани да седна. Докато той преглеждаше бележките си, генералът подхвърли:

— Една история в стил „Авакум Захов“, другарю Елефтеров! — и се усмихна с предизвикателни пламъчета в очите си.

По-добре да ме беше полял със студена вода! Тоя човек явно не ме обичаше! Той знаеше отлично, че аз не признавам легендата, наречена „Авакум Захов“, или най-малкото — че не я превъзнасям, и тъкмо затова, изглежда, не изпускаше случай да ме подразни. Извинявай, генерале, извинявай! Аз не съм от тия, дето плащат данък на разните митологии. Сега времената са други, контраразузнавачът не ходи със сгъваема лупа в портфейла си, с изкуствена брада в куфарчето си и с правилата за дедуктивното мислене в главата си! Сега контраразузнавачът е част от една умна електронноизчислителна машина, наречена „Управление Х“, и неговият майсторлък е в това да изпълнява точно и безупречно функцията си на една частица от голямата машина. Всичко друго е книжнина и овехтяла суета!

— Какво ви е? — попита министърът, като ме гледаше изпитателно. — Да не ви боли зъб?

Генералът се засмя. Той беше весел човек и не пропускаше случай да се посмее, когато имаше за какво.

— Другарят генерал ме заприказва за полковник Захов, а пък вие знаете, че аз не съм от обожателите му! — казах аз.

— Не, не знаех — каза равнодушно министърът.

— И аз не знаех, че вие толкова се дразните на тая тема! — забеляза генералът и ме изгледа с не особено весели очи.

В огромния кабинет настъпи за някое време неловко мълчание, после министърът каза:

— Преди половин час ни известиха, че от Четвърто отделение на Лабораторията за специални вируоологични проучвания е изчезнала стъкленница, която съдържала вируси, сходни с бацилите на чумата. Ако тия вируси бъдат пуснати в градския водопровод например или в някое от звената на системата за обществено хранене, градът, пък и цялата страна ще бъдат поразени от страшна епидемия, сходна с чумната. За да не се създава паника, ние с генерала решихме това изчезване да се държи под най-строга тайна. Хората от лабораторията ще знаят, че е изчезнал далече по-невинен разтвор, а персоналът на Четвърто отделение няма да напуска работното си място до второ

разпореждане. Общото ръководство на операцията по издирването на стъкленницата възлагам на генерал Анастасов, а с пряката оперативна работа разпореждам да се заемете лично вие и да включите в операцията по спешност целия отдел.

Тръпки ме побиха. Задачата беше голяма, това се наричаше удар, нищо общо нямаше с постните тиквички. Но пък, дявол да го вземе, кога съм работил аз с вируси и съм имал вземане-даване с вирусологията и с хората, които работят в тая област на науката?

— Мога ли да ви задам един въпрос за моя лична ориентация? — попитах аз министъра. И когато той ми кимна с глава, че може, аз го попитах: — Щом като възлагате тази работа на нашето управление, вие сте убеден, че изчезването на вируса има политически характер. Така ли да ви разбирам?

— А как иначе? — учуди се искрено министърът.

В приемната, преди да се разделим, генералът ми рече:

— Точно в 12,00 ще ви чакам в кабинета си, за да чуя вашата хипотеза. Ако ми донесете и стъкленницата, уверявам ви, че ще бъда напълно доволен!

Той се усмихна и макар че ми заговори на протоколен език, стисна ми дружески ръка и ми пожела успех.

Същия ден. Най-напред ще кажа за времето — то е отвратително. Вали и вали, не спира. И не вали като хората, да се изцеди за час, два, а ръми ситничко, упорито, със спокойствие, което може да ти скъса нервите. Човек би помислил, че така си ръми от началото на сътворението. Ужасно! Разправят, че Авакум обичал дъждовното време. Смахнат човек. Попитах доцент Калмуков какви са тия хора, дето обичат дъждовното време, а той поклати глава и каза, че тия хора вероятно са болни. Тогава го запитах дали мисли и Авакум Захов за болен човек. Той се изчерви и смутено смънка, че се бил изказал *въобще* за хората, които обичат дъждовното време, но че конкретно никого не е имал пред вид.

За моя доклад генерал Анастасов побърза да ми изпрати за помощник капитан Баласчев. Докато аз премислях кого да взема за помощник, мое право е да си избирам помощник, ето го, Баласчев

пристигна. Дяволите да го вземат! Подозирам го, че симпатизира на Авакум, иначе генералът не би го изтърсил на главата ми.

За консултант по научната част взех доцент Калмуков.

По пътя за лабораторията доцент Калмуков ме запозна набързо с вирусите като първична форма на живота и с експеримента на професор Марков за създаване на генерална антигрипна ваксина. Попитах го как гледа лично той на този въпрос. Калмуков ми отговори, че в научните среди се отнасяли скептично към експеримента на професор Марков. Попитах го дали вярва, че професорът е създал един нов вирус и дали е възможно този нов вирус да притежава токсичната сила на чумния бацил. Калмуков ми каза, че теоретически е възможно да се получи по генетичен път вирус с нови качества, макар практически това да не е постигнато досега. Той каза още, че теоретически е напълно възможно който и да е от новосъздадените вируси да наподобява чумните и дори да ги надмине по токсична сила. Той каза на края „за съжаление“ и аз веднага усетих, че нещо ме жегна през сърцето. Обикновено Авакумовите хора подчертаваха, че държат на хуманизма. И аз държа на хуманизма, но извергите от типа на Пиночет и прочие с велико удоволствие бих почерпил с по една порция чумни и чумоподобни бацили. Не, аз не съм сантиментален хуманист!

В десет часа паркирахме пред лабораторията. Както очаквах, външната врата беше заключена, а ключът съхраняваше един строг старшина. В хола бяха обесили носове четирима души външни посетители. Заповядах на Баласчев да ги обискира и да им даде пътя, ако у тях не се открие нещо подозрително. После отидох при главния директор.

Главният директор, като всеки интелigent при подобни случаи, изглеждаше доста смутен. Но той се беше сетил още при първия сигнал на професор Марков да даде тревога по специалната уредба и да затвори излазите от сградата. Аз го поздравих за тая му съобразителност, а после го попитах какво знае за вируса на професор Марков и дали и той смята, че силата му е като на чумния бацил. Главният директор каза, че лично е проверил токсичния ефект на новия вирус и че според него той отстъпвал много малко на чумния бацил, „Брей!“ — казах аз, доволен вътрешно, защото чак сега осъзнах с каква важна задача съм натоварен. „Брей — повторих аз, — това нещо може да причини голяма пакост, ако попадне в ръцете на врага.“

Главният директор разпери ръце и аз видях, че лицето му побледня. Той беше красив човек, с побелела слепоочия и високо, леко набраздено чело.

— Ако това „нещо“ попадне в ръцете на злосторник — каза той и миглите му трепнаха, сякаш насреща си имаше ослепителна светлина, — ако това нещо попадне в ръцете на злосторник, нашата столица ще бъде парализирана за двадесет и четири часа, страната ни ще бъде подложена на зашеметяващи удари през следващите четиридесет и осем часа, а само след една седмица тази част от Европа ще заприлича на един; безкраен лазарет!

Той прекара ръка по челото си, беше го избила студена пот, и замълча. Трябва да си призная, че в този миг и мен като че ли ме заля една паническа вълна, един неописуем страх, Стоял съм срещу автомати на изменници, но такова гадно чувство не бях изпитвал, дяволите да го вземат! Чак стомахът ме заболя. И си казах: „Ето, исках удар, исках точки, но какво ми се падна, а? Какво ми се падна!“

В тоя критически момент капитан Баласчев се прокашля и поиска разрешение да разстави хората си, за да започнат работа.

— Почакай — рекох. — Работата е много важна а ватова всичко Ще се върши по мое указание и под мое наблюдение. Искам само да задам един последен въпрос. — И като се обърнах към главния директор, запитах: — Съмнявате ли се в някого и имате ли някакво свое обяснение за случая?

— В никого не се съмнявам — усмихна се тъжно и пряко сила директорът. — В никого от *моите* хора — уточни се той. После каза: — А „случаят“ ми се вижда необясним. Ние имаме инсталирана в сградата електронноизчислителна уредба с кибернетично задание. Тя не позволява да се изнесе *незабелязано* навън дори карфица, камо ли еднолитрова стъкленица, напълнена с разтвор!

Аз се отнасям към техниката с голямо уважение, а електронноизчислителната техника обожавам. Но тоя път свих устни и предизвикателно рекох:

— Ще я видим ние тая кибернетика! — и излязох с капитан Баласчев навън.

Изкачих се на четвъртия етаж. Пред входа за отделението стоеше пост. Поставих още един пост на излаза на стълбището, тъй че сега, както се казва, нито муха можеше да влезе вътре, нито муха можеше да

излезе навън. Наредих на работещите в отделението да не мърдат от местата си, включително и на професор Марков, той да не шава извън територията си, след това разреших на Баласчевите момчета да започнат работа, Едни снимаха пръстовите отпечатагъци по външната ключалка, други — отпечатагъците върху дръжката на касата, трети — следите върху пода, четвърти търсеха да открият „необичайно“ положение на някои предмети, пети снимаха пръстови отпечатагъци от работещите в отделението, включително пръстовите отпечатагъци на професора. Специалисти изследваха състоянието на решетките и рамките на прозорците. Друга специалисти изследваха тавана, подовете, сервизните помещения, личните шкафчета на персонала. Всички тия операции продължиха около един час. През това време двамата с капитан Баласчев изследвахме обстановката около сградата, официалния и черния вход, оградата и следите около оградата, доколкото в това мръсно дъждовно време можеха да личат изобщо никакви следи. Докато ние обикаляхме нагоре-надолу, наши хора проверяваха пропуските, които бяха дадени на външни посетители от началото на вчерашния следобед до девет часа тази сутрин.

Материалите за изследване изпращахме с бързи куриерски коли. Чрез специална радиокола установихме връзка с министерството и с различните технически служби.

На края проверих кибернетичната система. Сложих в подплатата на сакото си едно малко шишенце и минах бързо през проверовъчната зона. Чудесната система нададе вой, светнаха алармените червени лампи, железните решетки пред излазите бяха спуснати само в разстояние на няколко секунди. Системата работеше безупречно.

Точно в 11,00 часа влязох отново в помещението на злополучното Четвърто отделение. Трябва да си призная, дявол да го вземе, че аз прекрачих прага му вече напопан с малко озлобление, защото, докато обикалях с капитана насам и натам, в главата ми започна да се заражда едно предположение. Аз се здрависах с персонала, бяха пет души мъже, включително професора, и една жена, лаборантка. Едва ли съм се усмихвал на тия хора много любезно. Накарах ги да ми повторят имената си, после наредих на фотографа да ги заснеме анфас и в профил. След туй ги събрах в центъра на помещението, съобщих им името си и ги посъветвах да бъдат откровени, колкото се може повече.

— Само при едно условие — обади се най-младият измежду тях на име Найден Кирилков, като ме погледна нахално и издуха дима от цигарата си върху лицето ми, — само при едно условие — повтори той. — А именно — че няма да държите нашия професор прав, като наказан ученик.

Нещо кипна в гърдите ми, но аз се въздържах и казах спокойно.

— Дори наум не ми е минавало да държа вашия професор прав Моля ви се! Вие можете да стоите, да седите, да лежите по корем, ако щете, то си е ваша работа. Аз искам от вас само откровеност и нищо повече.

— Аз бих си лепнал — обади се отново нахалникът, — особено до колежката Спасова, ама засега няма върху какво!

Спасова беше лаборантката. Тя се изчерви и наведе глава, затова аз сметнах, че тоя човек трябва да държа по-изкъсо.

— Ако вие възнамерявате да се подигравате със следствието — казах му аз, — ще ме принудите наистина да се държа с вас като с лош ученик.

— Ако вие си позволите — каза нахалникът, — то дяволът, който е наш приятел и съдружник, ще ви скрои такъв номер, та ще съжалявате цял живот!

— Тъй ли? — казах аз.

— Имам чувството, че дяволът вече ви е взел мярката! — каза сериозно нахалникът. После изведнаж се засмя.

За втори път тая заран нещо ме жегна през сърцето. Но все пак се въздържах.

— Който се смее последен — най-добре се смее! — Напомних на тоя човек, който се стараеше да играе ролята на шегобиец. После се обърнах към професора: — Сега ще идем във вашето отделение, зад паравана, и там вие ще ми разкажете тази история, като започнете от вчера следобед, пет минути преди края на работното време, и свършите със събитията от тази за-[???

Тоя, който се стараеше да играе ролята на шегобиец, погледна часовника си, но сега аз се засмях.

— Няма смисъл — рекох. — Вие и вашите колеги няма да напускате помещението до второ разпореждане.

После помолих хората да излязат в коридора и там Да чакат.

Професорът прекъсна разказа си в момента, когато червеният восък течеше върху двата края на шнура, и Войн Константинов и Недьо Недев чакаха професора да свали златния си пръстен.

— Е? — попитах аз.

— Тогава изведнаж се сетих, че не съм заключил стъкленицата.

— Как можяхте да забравите! — тюхнах се аз.

Професорът разпери ръце.

— Та нали на вас ви е било най-добре известно *какво* съдържа тази стъкленица! — упрекнах го аз.

— Не само аз — всички знаехме *какво* съдържа стъкленицата. Затова я заключвахме в касата и затова запечатвахме вратите на помещението!

— Вашата отговорност е най-голяма! — казах аз.

Професорът ме погледна мълчаливо и на мен ми се стори, че очите му тежат като парни чукове. Дяволите да те вземат — помислих си, — притискаш ме, но и аз не съм от тесто!

— После! — казах аз.

— После поканих колегите си да влезем вътре заедно и, както правехме друг път, да заключа стъкленицата пред очите на всички.

— Защо пред очите на *всички*?

— Тъй бяхме се споразумели.

— Защо поканихте колегите си да влязат *заедно* с вас?

— За да бъде пред очите им, и това, което върша със стъкленицата, да става пред очите им.

— А колегите ви влязоха ли *заедно* с вас?

— Отказаха.

— Значи, вие не сте били пред очите им, и това което сте вършили със стъкленицата, не е ставало пред очите им.

Професорът повдигна рамене.

— Само бог ви е бил свидетел, дето се казва! — усмихнах се аз.

— За какво намекувате? — втренчи се проклетникът в лицето ми. Стори ми се, че ме блъсна по челото а каменарски чук.

— Моля ви се! — дадох си вид на учуден. — Защо мислите, че намекувам за *нещо*? Какво ви минава наум?

— Минава ми наум, че през вашият ум минават разни глупости — отговори ми троснато професорът.

Ама че професор!

— Достатъчно — казах аз. — Следобед ще продължим.

Наредих на Баласчев да осигури за всекиго по една порция печено и чашка кафе.

Ох, тия Авакумови възпитаници! Баласчев беше се погрижил вече: освен печеното в порциона вадеха очите ми по два сладкиша още и по един портокал!

Задето някои от тия хора бяха подпалили земята под петите ми, Баласчев услаждаше всички, включително и подпалвачите, услаждаше ги със сладкиши и портокал. Търсете Авакум!

Докладът. Като взех под внимание резултатите от техническата експертиза, проверката на посетителите, огледа на сградата и на помещението на Четвърто отделение, резултатите от изследователската работа на цяла група специалисти, а така също като изхождах и от свои лични наблюдения, успях да стигна до някои първи изводи. Сигурен съм, че като добавя към тях и резултатите от разпитите, които смятам да проведе до довечера, окончателният извод ще ме отведе непременно до крадеца на стъкленницата и до самата стъкленница, ако тя все още съществува или ако тя все още се намира в страната.

Аз изграждам моята хипотеза върху становището, че подменянето на истинската стъкленница с фалшива е извършено не от външно лице, а от вътрешно, тоест от лице, което работи в отделението. Защо? Защото проникването на външно лице в сградата след приключване на работното време е практически невъзможно. Още по-невъзможно е проникването на външно лице в помещението на Четвърто отделение, където външната врата е била напоследък редовно запечатвана с печат от червен восък. Бронираният прозорци, бронираният вход, милиционерската охрана, кибернетичната уредба — това прави абсолютно невъзможно проникването на външно лице. Как е било в такъв случай извършено подменянето на стъкленницата? Подменянето на стъкленницата е било извършено *непосредствено* след работно време, на излизане от залата на Четвърто отделение, но *преди* да се запечата вратата на отделението. Как е станало подменянето? Под предлог, че е забравил да заключи стъкленницата в касата, само *професорът* се е завърнал в залата. Той се е възползувал от създалото се благоприятно положение, а именно, че е *сам* и че не е наблюдаван от никъде и от никого. Той е заключил в касата *предварително* приготвена от него стъкленница с фалшиво съдържание. На другата

заран, отключвайки касата, той намира там същата тази своя стъкленница, но разиграва известната вече сцена, преструвайки се на ограбен.

Следва да се изяснят две неща. Къде е скрита стъкленницата. Трябва да се предполага, че тя не е изнесена вън от сградата поради риска изнасянето да бъде разкрито от съществуващата кибернетична уредба. Но все пак съществува известна вероятност, макар и минимална, стъкленницата да е изнесена и да е предадена на външно лице. Второто нещо, което трябва да се изясни, това са мотивите, *целта* на престъплението. Кому е била нужна тази стъкленница и защо?

Премислих на няколко пъти хипотезата си и трябва да отбележа, че след всяко премисляне оставах все по-доволен. Мъчно можеше да се намери слабо място в моята хипотеза. Но доволството ми идеше най-вече от обстоятелството, че моите изводи бяха основани на реални данни от експертизи и съпоставяне на факти, а не на разни дедукции, психологии и свръхразмишления, с каквито се славеше моят предшественик Авакум.

Генералът беше свикал на съвещание помощниците си, за да бъде обсъдена в по-широк кръг от сътрудници моята хипотеза. Когато привърших изложението си, аз погледнах генерала, като се надявах да видя лицето му просветлено, огряно от лъчите на надеждата, но за моя изненада той седеше тъмен зад бюрото си и дори не ме удостои с поглед. Спрях очи на другите — и те ми се сториха мрачни. Само Баласчев се усмихваше или така ми се стори, защото неговото лице беше изобщо приветливо.

Ето ти сега работа! Аз ли изложих криво мнението си, или те криво ме разбраха?

После започнаха да се изказват и всеки недоумяваше защо, дявол да го вземе, професорът ще краде собственото си произведение? А Баласчев, моят любезен помощник, той пък си позволи да се усъмни и в първата част на моята хипотеза — че в сградата, и по-специално в помещението на Четвърто отделение, външно лице не могло да проникне.

— Първо — каза той, — подправени ключове от касата може да има всеки. Второ — да се излее един втори восъчен печат е работа за три минути, а дали върху восъка ще бъде отпечатан образът на Август или Юстиниян, това няма практическо значение, тъй като и единият, и

другият излизат еднакво неясно. Трето — външно лице може да проникне чрез групата на работниците по чистотата. Те се обличат в помещението на парното отопление. Като нахлузят каскетите, престилките и забрадките, иди разпознай кой беше Стоян и коя — Иванка. Всеки показва пропуск на входа, но пропускът е най-лесното нещо, което може да бъде измайсторено, това е хартийка, която всеки може да си отпечата и попълни. Работниците по чистотата са дванадесет души — девет мъже и три жени. В тази група винаги някои напускат и някои пристигат новоназначени. Тъй че нито сами се познават добре помежду си, нито портиерът и милиционерите успяват да ги запомнят на лице. Достатъчно е един от групата да отсъства или да бъде заставен да отсъства, за да бъде заето мястото му от така нареченото „външно“ лице. При повече самообладание и сръчност влизането на външно лице не е никакъв особен проблем.

— Но ще кажете — продължи Баласчев, — кибернетичната машина! Бдящата умница! Е, добре, но колко ѝ трябва на тази бдяща умница? Изваждате един щепсел, прекъсвате тока и бдящата умница тутакси се превръща на купчинка безжизнен материал.

На края взе думата генералът. Той каза, че по отношение на проникването в сградата в моята хипотеза имало повече реализъм. Похвали ме с приятни думи, задето съм се ползвал нашироко от данните на техническите експертизи. Предположението ми, че подменянето на стъклената било извършено от вътрешно лице и непосредствено след работното време, заслужавало също известно внимание. Но генералният ми извод, че професорът бил извършителят на престъплението, не могъл да възприеме, поне засега. Защо професорът трябва да краде собственото си произведение? Тази мисъл и на него му изглеждала абсурдна. Освен това професорът бил един „изпитан“ наш другар.

Ето ти двадесет! Та генералът ли не знае, че не един и двама наши уж „изпитани другари“ са ставали изменници.

В моите жили не тече вода, затова казах, че държа на хипотезата си и на нейния краен извод — че професорът е подменил истинската стъклената с фалшива. А какви са били мотивите му — казах, че това тепърва ще разберем и че за това е необходимо още малко време.

— Утре до обяд ще ви поднеса личните признания на крадеца — обърнах се аз към генерала.

Като се мъчеше да сдържи гласа си, което мъчно му се удаваше, генералът каза:

— Аз предпочитам, полковник Елефтеров, да ми поднесете стъкленицата! Това запомнете! А колкото до признанията на крадеца — ще се въоръжа с търпение да почакам.

Когато сътрудниците излязоха, генералът приближи до мен, погледна в очите ми, сякаш надничаше да види нещо, и загрижено поклати глава.

— Като слушах експозицията ти одеве — рече той, — имах чувството, че дяволът е размътил ума ти! Как можа да изречеш такива приказки за професора?

— Ако тази работа не е свършил професорът — казах аз, — вие ще трябва да ме изпратите направо за лечение в психиатрията, защото ще започна да вярвам в духове! Или професорът е подменил истинската стъкленица с фалшива, или дух някакъв е влязъл през комина и е забъркал тази каша. Едно от двете. Това, дето го приказва Баласчев, са фантазии. Външен човек там не може да проникне!

— Жалко, Елефтеров! — въздъхна генералът. — За пръв път се сблъсках с по-трудна задача, откакто си началник на отдела, и вече ти се привиждат духове! По времето на полковник Манов и Авакум Захов трудните задачи се посрещаха като празници.

Пред очите ми притъмня и аз поисках разрешение да си отида.

По целия път до лабораторията мислех как да се освободя от моя помощник. Не исках да присъствува на разпита, но, от друга страна, не желяех да създавам впечатление, че му нямам доверие или че го отстранявам от работа. Избрах средната линия и когато колата ни спря пред входа на лабораторията, аз му казах:

— Очаквам от вас, капитане, две неща. — Заговорих му на „ви“ — значи, да си има нещо наум! — Първо: да разберете дали вчера следобед професорът или някой от помощниците му са слизали по другите отделения и етажи, с кого са се срещали, колко време са приказвали и на кое място. Второ: да съберете повече сведения за френския период от живота на професора: кой го е издържал като специализант, в какви среди се е движил, как са се отнасяли към него официалните власти.

— Вие искате да знаете — усмихна се Баласчев, — първо, дали професорът е скрил стъкленицата в някой от долните етажи, и, второ,

дали, като е бил в Париж, не е имал връзки със съмнителни хора. Добре ли съм ви разбрал?

Хитрец!

Затова му отговорих достойно:

— Разбирайте ме, капитане, както щете, но изпълнявайте само това, което ви заръчах!

Да види, че и ние, дете не признаваме Авакум, че и ние отбираме по нещо от френския език!

Продължаваше отвратително да ръми.

Заварих компанията от Четвърто отделение настроена войнствено. Професорът се преструваше, че не ме забелязва, Найден Кирилков работеше над електронния микроскоп, даде ми знак с ръка да не го доближавам; Войн Константинов вареше някаква мръсотия в една колба, около него се разнасяше непоносима миризма. Другите седяха с гръб към вратата и когато влязох, дори не извърнаха глави. Всички, от професора до лаборантката, си даваха вид, че не ми обръщат нула внимание, и с това искаха да демонстрират, че нямат нищо общо с историята, за която бях дошъл. „Ах, така ли, милички... Е, ще видим!“ — помислих си. Свалих шапка и ги поздравих.

— Тук не се влиза с палто и шапка, гражданино! — извърна неочаквано глава към мен Найден Кирилков. Той ме изгледа недоволено, кимна към вратата и ми рече: — Съблечете се в коридора, гражданино, вземете от някое шкафче една бяла престилка и тогава благоволете да се явите пред нас!

— Благодаря! — казах. — Ще зачета реда ви. Щом е ред — казах, — трябва да се спазва.

Облякох бяла престилка и попитах шегобиеца:

— Сега имате ли бележки?

Той ме изгледа критично и малко злобно, както ми се стори, и поклати мълчаливо глава. Аз на свой ред кимнах и се засмях, макар да нямаше за какво. Не, тоя ден не владеех нервите си, генералът беше забелязал, че нещо необичайно ставаше с мен.

— Сега — казах аз, като се стараех да задържа усмивката върху лицето си (каква ли ще да е била тая усмивка, един дявол знае!), сега — повторих аз — вземете столовете си и бъдете любезни да се

разположите в коридора. Ще ви извиквам подред на кратък разговор. Това е необходимо, за да изясним час по-скоро тази загадъчна история около подменянето на двете стъкленици.

— Нищо няма да изясните! — повдигна презрително рамене Найден Кирилков, като гасеше разните висящи лампи над микроскопа. — Аз ви казах — продължи той, — че това е дяволска работа, а нито една от дяволските работи не подлежи на изясняване.

— Дори дяволските работи лъсват като задник, когато човек се заеме с тях, както трябва! — ядосах се аз. Омръзнало ми беше това плашене с дявола.

Попитах професора.

— Уважаеми професоре — казах, — спомняте ли си, дали вчера следобед сте работили с въпросната стъкленица?

— От една седмица работя с „въпросната“ всяка заран и всеки следобед.

— Питам за вчерашния следобед.

— През вчерашния следобед взех от стъкленицата три проби.

— Тоест, по колко?

— По една стотна от капката приблизително.

— А можете ли да си припомните, дали през вчерашния следобед и някои от вашите хора са работили със стъкленицата?

— Всички са работили. Това е главната им работа сега.

— Можете ли да ми посочите къде и на кое място е стояла стъкленицата през вчерашния следобед? Има ли тя едно постоянно място, или всеки от вашите сътрудници я мести по свое усмотрение?

— У нас никой не мести нищо по „свое“ усмотрение. Върху етикета на всяка стъкленица е означено постоянното ѝ място. Ето — той взе фалшивата стъкленица — под черепа, както виждате, са изписани два знака: буквата „К“ и цифрата „5“. Буквата „К“ означава постоянното жилище на стъкленицата, а именно — касата; цифрата „5“ пък означава на колко крачки може да бъде местена стъкленицата от постоянното ѝ място. Разбира се, цифрови означения ние поставяме само на ония стъкленици, които съдържат особени и силно токсични разтвори.

— Вие ли написахте тия сигнатурни знаци? — попитах аз, като кимнах към стъкленицата.

— Аз ги написах върху оригиналната стъкленица, а тук са имитирани доста сполучливо от непознато лице.

Не се улови на въдицата дяволът!

— Бихте ли поставили тази стъкленица на мястото, където вчера е стояла истинската?

— Това няма да ме затрудни. Моля!

Професорът стана от стола си доста уморено, както ми се стори, заобиколи паравана, измина четири крачки и остави стъкленицата върху дългия тезгях, който се точеше от единия край на залата до другия. Мястото беше отдалечено на четири крачки от паравана. Седнах зад бюрото на професора и погледнах — стъкленицата не се виждаше, закриваше я дясното крило на паравана.

— Кои от вашите сътрудници седят непосредствено срещу стъкленицата? — попитах.

— Отляво седи моят помощник Войн Константинов, ето масата му. Отдясно — Недьо Недев. Стъкленицата се намира точно срещу прохода между двете маси.

— Вие казахте, струва ми се, че вчера следобед на няколко пъти сте взимали проба от стъкленицата?

— Три пъти.

— Именно. Нима и вие ставате от мястото си и обикаляте паравана, за да дойдете до това място?

— А как другояче?

— Последен въпрос, уважаеми професоре. Кои от някогашните ви французки колеги знаят за настоящия ви експеримент?

— Аз лично не съм уведомявал никого.

— А някой ваш близък да е сторил това?

— Не е изключено.

— Имате ли някого пред вид?

— Нямам никого пред вид.

— Тъй. Спомняте ли си, колко пъти излизахте от кабинета си през вчерашния следобед?

— Мисля, че съм излизал само веднаж. Главният директор ме помоли да сляза при него.

— Кабинетът на главния директор е на първия етаж, нали?

— На първия.

— Да сте се отбивали някъде, преди да стигнете до първия етаж?

При този ми въпрос такива огньове пламнаха в очите на професора, че просто ме достраша да го гледам. Аз не съм слабодушен човек, виждал съм какви ли не страшни работи, на екзекуции съм присъствувал, но сега истински ме достраша. Тия огньове в очите му като че ли изскачаха из някакви адски дълбочини, където горяха като факли душите на най-големите грешници от целия свят и от всички времена.

— Какво искате да кажете? — попита ме професорът с вледеняващ глас.

Допрях челото си с ръка и усетих, че ме беше избила пот.

— Засега въпросите задавам аз, уважаеми професоре! — помъчих се да се усмихна, но не зная дали излезе нещо. — Във всеки случай, ако някой въпрос ви затруднява наистина, вие не сте длъжен да ми отговаряте веднага. При повторния ни разговор ние ще се върнем отново на тоя въпрос. И тъй — колко време се бавихте при главния директор?

— Около половин час.

— Половин час. Добре. Ако не беше изчезнала стъкленицата с вашия новооткрит вирус, щяхте ли да започнете скоро приготвянето на генералната антигрипна ваксина?

— Може би.

— Колко време ще ви е необходимо, за да създадете отново тоя вирус?

— Колкото време ще изтече от днешната дата до възкресението на мъртвите, толкова ще ми трябва! — отговори професорът и дали тъй ми се стори, но почувствувах, че се усмихва някак си невесело. — Нито един ден по-малко! — допълни той.

— Радвам се, че имате настроение за шеги — казах аз.

Професорът не отговори.

Изпратих го да поседи в коридора и повиках помощника му.

— На това място ли беше стъкленицата през вчерашния следобед?

— Професорът неизменно я поставя на това място. Мястото ѝ е означено на етикета със сигнатурни знаци.

— Вие седите точно срещу стъкленицата. Някой да я е местил, макар и временно?

— Никой.

— Дори професорът?

— И той дохожда при нея, за да си взима проби, както правят впрочем всички.

— Колко пъти напускахте мястото си през вчерашния следобед?

— Два пъти.

— Слизахте ли на по-долните етажи?

— Не.

— Като сте напусkali два пъти залата, на какво основание твърдите, че стъкленницата не е изобщо помествана от определеното ѝ място? Нали не сте били тук и не знаете какво е ставало във ваше отсъствие?

— Никой не е помествал стъкленницата и никому не е минавало наум да я мести.

— Понеже сте участвували в запечатването на вратата с червен восък, вие сте стояли непосредствено на входа. Когато професорът се сети, че не е заключил стъкленницата, и влезе в залата, за да я заключи, вие видяхте ли я на обичайното ѝ място?

— Така я видях отпред си, както сега виждам вас!

— Как си обяснявате изчезването на истинската стъкленница и подменянето ѝ с фалшива?

— Някой се е вмъкнал в отделението, отключил е касата с подправени ключове, взел е истинската стъкленница, а на мястото ѝ е оставил фалшива.

— Тази сутрин вие сте заварили входната врата на отделението заключена и печатът от червен восък — непокътнат. Как е могло въпросното лице да влезе в залата, без да строши печата?

— Много просто — изляло е нов печат. Това е работа за две, три минути.

— При положение, че има милиционерски обход по стълбите и по етажите?

— Издебнало е подходящ момент. Пък и вие да не си мислите, че тия обходи са кой знае колко редовни? Особено през нощта!

— Вие сте помощник на професора, затова ще ви задам един дискретен въпрос. Защо професорът не е дал на всеки от вас по малко от своите вируси, та всеки да си има своя стъкленничка, от която да взима проби?

— От съображения за сигурност. Вирусът е страшен, изпусне ли се контролът над него, бедите стават неминуеми. По-лесно е да се контролира една стъкленица, отколкото пет.

— Освен професора кой друг упражняваше контрол над стъкленицата? Кой бдеше тя да не се изнася навън, да не се мести?

— Аз, разбира се, в качеството си на помощник! Аз упражнявах контрол. Макар че никому не е минавал през главата такъв абсурд — да мести стъкленицата или да я изнася навън!

— Убедихте ме! — засмях се аз. И го посъветвах да си намери по-удобно място в коридора и да спи.

Същите въпроси зададох и на Недьо Недев. Той ми отговори дори още по-тъпо.

Докато разпитвах Недьо Недев, пристигна бележка от Баласчев. Професорът е престоял при главния директор около десет минути. Десет минути! А когато аз го запитах, той ми отговори, че се бавил половин час! Явява се разлика от двадесет минути. Къде е бил професорът през тия двадесет минути?

Лаборантката.

— Имате ли впечатление, другарко Спасова, че през вчерашния следобед стъкленицата не е била премествана от определеното ѝ място?

— Ние сме толкова улисани в текущата работа, че мъчно бихме могли да забележим своевременно дали нещо се премества, изнася или донася. Това важи особено много за мен, тъй като моят кът, както виждате, е отделен от залата с тия няколко високи шкафа.

— Какво мислите за подменянето на стъкленицата?

— Когато вчера вечерта професорът каза, че е забравил да заключи стъкленицата Найден Кирилков се провикна: „Това е лоша поличба!“

— Тоест какво? — недоумявах аз.

— Как „какво“? Това провикване на Найден Кирилков показва, че той е *предчувствувал* кражбата. За какви поличби ще се провиква, ако не е предчувствувал нещо?

— А-ха! — казах аз и замълчах. — Интересно!

— Много интересно, нали? Освен това, Найден Кирилков често намеква, че професорът е измъкнал вируса, с извинение, от задното черво на дявола. Тоест иска да каже, че при изнамирането или, по-точно, при сътворяването на вируса професорът се е ползвал от помощта на дявола.

— Чакайте — казах аз. — Какво общо има задното черво с поличбата?

— Как „какво“? Найден Кирилков иска да каже, че е в течение на професорския експеримент, че му е близка работата на професора и затова „чувства“, когато нещо грози професора. Той каза, че вижда „поличба“, и ето че наистина стана нещо.

— Хм! — казах аз. — Това момиче, ако не е смахнато, говори умни неща. И на мен Найден Кирилков още при първо виждане ми се видя съмнителен. Мъчеше се да изглежда шегобиец. Защо?

Обещах на лаборантката, че ще се погрижа да не спи в съседство с Найден Кирилков, а сетне извиках шегобиеца.

— Имате ли впечатление дали през вчерашния следобед стъкленницата е била местена, или изнасяна някъде?

— Имам впечатление — усмихна се Найден Кирилков. — Тъй като самият аз занесох стъкленницата при професора и там тя престоя около две минути.

— Защо занесохте стъкленницата при професора? — попитах, като едва се сдържах да не скоча от атола си.

— Забелязах една лека пукнатина върху запушалката на стъкленницата.

— Е, и какво направи професорът!

— Каза ми, че не вижда никаква опасност, тъй като пукнатината била, според него, повърхностна, и ми нареди да оставя стъкленницата на постоянното ѝ място.

— Е?

— Какво „е“! Оставих стъкленницата, и толкоз.

— Тъй. В колко часа занесохте стъкленницата при Професора?

— Струва ми се, че приближаваше три.

Повиках Баласчев.

— В колко часа е бил професорът при главния директор?

Баласчев отговори:

— В четири.

Наредих да повикат Войн Константинов и Недьо Недев.

— Вашият колега — казах им, като кимнах към Найден Кирилков — призна, че самолично бил занесъл стъкленицата при професора и че тя престояла в неговия кабинет около две минути. А вие и двамата се кълнете, че стъкленицата не била местена нито за миг. Как да разбирам това?

— Просто не сме забелязали — разпери ръце Войн Константинов. Той говореше от името на двамата. Недьо Недев изглеждаше потиснат и мълчеше.

Помълчах и аз. После казах:

— Давам ви час и половина време, за да размислите дали наистина не сте забелязали отнасянето на стъкленицата от Найден Кирилков, или пък сте се престорили, че въобще не сте видели нищо.

Наредих да повикат професора.

— Уважаеми професоре — казах, — давам ви час и половина време, за да съберете сили и да ми съобщите къде сте скрили или кому сте предали истинската стъкленица, тоест стъкленицата с вашите новооткрити вируси.

— Новосъздадени! — поправи ме Найден Кирилков.

Не му отговорих. Наредих на Баласчев да поставя и четиримата под най-строга охрана.

Часът приближаваше шест.

В седем и половина извиках професора. Забелязах много добре, че при влизането си в лабораторията той леко залитна. Дори най-силните духом мъже губят нервите си, когато фактите ги притиснат до стената. А най-податливи на психологически сривания са високопоставените хора, хората с титли и с положение. Като погледнат от висотата на обществения си пост бездната, която се разкрива под краката им, свят им се завива. И залитат, разбира се, лесно ли е да се гледа в бездна!

Поканих го да седне, предложих му цигари. Попитах го дали да му поръчам чашка кафе. Той отказа най-високомерно всичко. Остана да стърчи насреща ми, макар да си личеше, че вследствие на силните си преживявания едва се държи на краката си. Ех, помислих си, колко съм виждал като тебе, отначало стоят като скала, а после омекват,

някои се превръщат на плужеци. Но в душата ми нахлу съмнение. Тревожеше ме спокойният му поглед, увереното му държане, глождеше ме и съзнанието, че срещу него имам само добри улики, а доказателствата ми са никакви.

— Е — казах, — добре е да сложим край на тази игра, как мислите вие? Тя е еднакво неприятна и за двама ни.

— Аз не играя на нищо — каза професорът. — Вие разигравате разни глупости.

— Изчезването на стъкленицата с вирусите вие „глупост“ ли наричате?

— Поне начинът, по който я търсите, е архиглупав! — каза професорът.

— А какъв „умен“ начин бихте ми препоръчали? — попитах аз.

— Моята специалност е микробиология, с криминалистика не се занимавам. Помолете за съвет някой ваш по-опитен събрат.

С последните си думи сякаш ме настъпи по пръстите и аз кипнах:

— Ще кажете ли най-после, професоре, къде скрихте стъкленицата? Или кому я дадохте?

Той се засмя и не отговори нищо.

— Как извършихте подмяната? Когато Найден Кирилков донесе в кабинета ви истинската стъкленица, или после, след края на работното време, когато влязохте в залата сам?

Той продължаваше да мълчи.

— Ако ми разкриете къде е стъкленицата, аз ви обещавам, че ще сложа край на тази история. Ще туря пепел отгоре ѝ. Било каквото било, ще измислим някакво недоразумение и духовете ще се успокоят. В противен случай нещата така ще се усложнят, че вие наистина ще трябва да обяснявате на съда дали за пари сте продали откритието си на някоя капиталистическа страна, или сте извършили предателството от политически подбуди.

— Това са жалки приказки — каза професорът. После допълни: — В България няма да се намери такъв луд, който ще ви позволи да ме позорите!

— Не разчитайте на връзки! — предупредих го аз. — В името на революцията аз ще ви предам на съда, а съдът си знае работата. Ще кажете ли къде е стъкленицата?

Професорът повдигна рамене.

— За последен път ви питам: ще кажете ли къде скрихте стъкленицата, или кому я дадохте?

— Вървете по дяволите! — каза професорът. — И ме оставете най-после на мира, защото не се чувствавам добре!

— Заключете го и го охранявайте най-строго! — обърнах се към Баласчев.

Останах неприятно, дори горчиво изненадан: Баласчев гледаше професора с удивени, ласкаво-възторжени, благоговейни очи!

Попитах Войн Константинов и Недьо Недев:

— Какво решихте? Ще ми кажете ли кой ви посъветва да си мълчите?

— Нито ме е съветвал някой, нито съм търсил от някого съвет! — отговори с достойнство Войн Константинов. — И да съм видял, че Найден Кирилков отнася стъкленицата при професора, аз не бих обърнал на тоя случай никакво внимание. Кой не ходи при професора? Всеки го търси за нещо! Това е напълно в реда на нещата.

— Кое за вас е напълно в реда на нещата? — попитах. — В реда на нещата било стъкленицата да не се мести от постоянното ѝ място, в реда на нещата било стъкленицата да се мести до мястото на професора — това вие ред ли наричате? Според мен, това е една хитрост. Хитрувате, гражданино Константинов! За последен път ви питам: кой ви нареди да мълчите?

Войн Константинов повдигна рамене и не отговори.

— А вие — попитах Недьо Недев — имате ли мнение по този въпрос?

— По кой въпрос, моля?

— Защо скрихте, че Найден Кирилков е местил стъкленицата?

— Никаква стъкленица не е местил!

— Но той сам призна! Местил е стъкленицата при професора!

— А, при професора! Ние наричаме това консултация, то не е местене.

— Хитрувате, гражданино Недев! Сам се подвеждате под параграфа за съучастничество! Толкова по зле за вас.

— Е, Кирилков, ще ми кажете ли най-сетне къде скри стъкленицата вашият професор?

— Сигурно под опашката на дявола, къде другаде?

— Никакво хулиганство няма да ви помогне, любезни. По-добре си кажете!

— Каквото ме питахте — казах ви го: под опашката. Да ви открия ли още нещо?

— Моля!

— Утре ще ви гощават с дяволска попара!

— Заключете го — казах спокойно на Баласчев.

Минаваше осем. Продължаваше все така отвратително да ръми. Изпратих колата да ме чака до трамвайната спирка и тръгнах да се поразходя сам.

Към полунощ ме повикаха в министерството. Генералът ми каза, че бил прослушал магнетофонния запис от моите разпити и че се посмял доста на оня пасаж от показанията на Кирилков, където шегобиецът намекнал, че утре щели да ме „гощават“ с дяволска чорба. После генералът ме уведоми, че министърът говорил лично с Авакум Захов и че Авакум Захов склонил да участвува „според възможностите си и доколкото не бил забравил занаята“ в по-нататъшното търсене на изчезналата стъкленица.

Това известие толкова ме изненада, че чак когато се прибрах в къщи и понечих да окача на закачалката прогизналото си палто, разбрах, че съм се върнал от министерството пеш.

ВТОРА ЧАСТ

Същата тази вечер, седнал удобно в старото си кожено кресло, в обичайния си халат, с неизменната си лула, протегнал крака към разпалената камина, Авакум се вслушваше в тихото почукване на дъжда по стъклата и все му се струваше, че някой непременно ще позвъни на пътната врата. Това чувство на очакване му беше познато, появяваше се в часове, когато самотата започваше особено да му тежи. Уж дохождаше в душата му плахо, а после избуяваше с невероятна бързина, превръщаше го на слух, пречеше му да се съсредоточава, да работи. Преди две, три години, за да се спаси от него, той беше измислил една жалка игра, която обаче винаги даваше добър резултат. Той се обличаше, излизаше на верандата, спускаше се по високостеблената череша, заобикаляше къщата и, сякаш току-що пристигнал, заставаше тържествено на парадния вход. Натискаше звънеца продължително и силно и когато портиерът му отваряше смутен и почесващ се по тила, той весело го поздравяваше, делово питаше дали някой го е търсил и бодро се изкачваше на своя етаж. После тази игра му омръзна и той я замени с една хубава чашка коняк. Ефектът не беше същият, от чувството на очакване оставаше тънка утайка, но все пак с повече усилия можеше да се съсредоточи и да чете.

Споменаването на високостеблената череша сигурно е подсетило читателя, че става дума за къщата на Свинтила Савов, военния лекар от запаса, където преди десетилетие и нещо Авакум разкри чуждия агент Асен Кантарджиев, режисьор от документалните филми. В тази къща той беше се нанесъл по препоръка на полковник Манов и тук беше преживял едно неподходящо за зрелите си години увлечение. После доктор Свинтила Савов почина, без да довърши мемоарите си, и полковник Манов, за да запази къщата само за Авакум, настани в долния етаж пенсиониран служител, който се съгласи с голямо задоволство да изпълнява службата на пазач и портиер. През годините на Авакумовото странствувание той поддържаше двете лехи здравец

около оградата и веднаж в месеца се изкачваше на горния етаж, за да забърсва мебелите и книгите от прах.

Тази вечер той не чувствуваше самотията около себе си, нито бездействуваше, а ето че това чувство на очакване пак го споходи. Дъждът ли го доведе, огънят ли, който беше започнал да затихва? Тази вечер той се готвеше за голям път, шареше с пръст по картата, която беше разгънал на коленете си, пресичаше пустини, катереше се по планини, от чиито стръмни върхове се разстиляше пред очите му панорамата на света.

За да не звучат тия думи високопарно, трябва да обясним на читателя как стоеше работата с тази карта. Преди три месеца той беше получил покана от съветския академик Румянцев да участва в една археологическа експедиция, която щеше да мине през пустинята Каракум, през пустинята Гоби, за да се спре на връщане и за по-дълго някъде по средните плата на Памир. Като прочете за Памир, Авакум почувствува едно леко вътрешно замайване, като че ли тази дума имаше някаква съдбовна връзка с неговия личен живот. А Памир всъщност му беше толкова чужд, колкото, да речем водопадът Виктория в Африка. Но нали никой не знае по какви неведоми пътища се движи съдбата на човека!... Не можеше да знае, разбира се, и Авакум.

А чувството, че някой ще го потърси, не го излъга. Само че не го потърсиха на пътната врата, а по телефона.

Докато генералът разказваше накратко историята на изчезналата стъкленица, като мереше внимателно всяка своя дума, за да не би неволно да драматизира положението или пък да го представи по-оптимистично, отколкото беше, Авакум пушеше бавно лулата си и с чувство на лека тъга оглеждаше всяко кътче на просторния кабинет. Такава лека тъга изпитват възрастните, когато чуят стара школка песен или случаят ги отведе по ония места, където са любили за първи път. Нищо не беше се променило през тия няколко години, само шарките на килима като че ли бяха поизбледнели. Всичко останало беше същото, както го помнеше, и на мястото си, както го беше оставил. Голямото орехово бюро запълваше дъното на кабинета, така го знаеше от двадесет години; библиотеката, тежкото кожено кресло, където полковник Манов канеше някога почетните гости, дългата заседателна маса, столовете, нищо не беше изместено от постоянното

си място. Тук часовникът беше спрял преди десет години, с него беше спряло и времето, а с времето бяха застинали и спомените, също както в един паноптикум от восьмични фигури. Разбира се, това се отнасяше до него, иначе времето бушуваше и връхлиташе върху това орехово бюро, върху тия кожени кресла, върху тази заседателна маса, покрита със зелено сукно, бушуваше и връхлиташе върху целия този мъничък свят с последните си часове, със злобата и яростта на последните си пъклени заговори и хитрини.

Предметите не бяха помръднали от мястото си. Ето ги и двата телефона върху бюрото, червеният и белият, Червеният телефон беше директно-оперативен, той звънеше при специални случаи, когато някъде по секторите на управлението ставаше горещо. Чуеше ли алармения му зов, полковник Манов повдигаше слушалката спокойно, без да трепне, без да мигне дори. Белият телефон не беше служебен, свързваше го с външния свят, Но прозвъняваше ли — шефът на управлението се стресваше, сякаш наблизко падаше гръм. Най-често го търсеше жена му, тя беше от театралните сноби, не пропускаше премиерите... Да, всичко беше по старому, само на стола зад бюрото седеше друг човек.

Авакум познаваше тоя човек още от онова време. Тогава той беше шеф на „съседния“ отдел, на разузнаването, и понякога дохождаше на съвещания, когато работите опираха до опасни „гости“ от някоя атлантическа страна. Поостарял беше, но духом не се предаваше, в зеленикавите му очи не бяха престанали да припламват бодри, понякога парещи пламъци, устните му не бяха омекнали, а гънките от двете им страни често се свиваха в една иронична и предизвикателна усмивка.

— Така стоят работите с тази стъкленица — завърши генералът. — А сега ще ви моля за още малко търпение — да изслушате магнетофонния запис от разпитите, които полковник Елефтеров е провел през днешния следобед.

Той натисна един бял клавиш и след няколко секунди кабинетът се изпълни от спокойния, уверен и плътен глас на професора. Щом дойде ред на Анастаси, Авакум леко се усмихна; Марина изслуша със снизходителен израз на лицето си, Войн Константинов и Недьо Недев слушаше безразличен, а отговорите на Найденов Кирилков, виждаше се, му доставяха истинско удоволствие. Когато разпитите завършиха с

ареста на четиримата и заповедническият глас на полковник Елефтеров увисна във въздуха като един заплашително размахан, но безпомощен юмрук, лицето на Авакум помрачня, той побърза да запали загасналата си лула и тутакси се обви в облаче синкав дим.

— Ако желаете да чуете повторно някои пасажи, заповядайте! — предложи учтиво генералът.

— Благодаря! — поклати глава Авакум. — Наслушах се. — После продължи с иронична усмивка, която по краищата си изглеждаше дори хаплива: — Това, което чух от лентата, другарю генерал, дълбоко ме разтревожи. Щом като и моят приятел Анастаси Буков е събудил съмненията на полковник Елефтеров, трябва да се предполага, че на тази грешна земя не са останали повече от една дузина честни хора! Тоест по двама човеци и четвърт на континент. Струва ли си в такъв случай ние двамата с вас да се борим със злото? Ако попитате електронната машина от Центъра, тя непременно ще ви се изсмее! Не си струва, разбира се. Изгледите за успех са равни на нула.

— На мен не ми е до смях — каза генералът. — Пък и няма време за шеги. Часовете текат, а стъкленицата е в неизвестност. Не ви ли каза министърът, че правителството ни е дало срок да намерим проклетата стъкленица най-късно утре до полунощ? — Той погледна ръчния си часовник, макар че точно срещу него блестеше като една огромна тава електрическият часовник на службата. — Остават ни някакви си двадесет и три часа! — въздъхна генералът. — Ами ако утре заранта или, по-точно, ако тази заран осъмнем с една епидемия, подобна на чумата?

— Това не е изключено — каза Авакум. — Макар и да не е много вероятно!

— Моля ви се! — засегна се генералът. — Аз обичам шегите, но както ви казах, сега не ми е до шеги. Просто, трябва да се бърза.

— Да — кимна неопределено Авакум и започна да пълни отново лулата си.

— Действайте, другарю Захов! Нали сте обещали на министъра да действувате?

— Аз обещах на министъра да ви изслушам.

— Е, добре, вие ме изслушахте вече. Сега трябва да действувате!

— Знаете ли, ако сте ездач и така пришпорвате коня си, както мене пришпорвате, той непременно ще ви хвърли на земята.

— Е, не се сърдете! — усмихна се малко насила генералът. Той се усмихна и донякъде накриво, защото, каквото и да беше уважението му към Авакум, Авакум беше все пак полковник, а на полковника не отиваше да си прави шеги с един генерал. Но си спомни в същия миг, че Авакум отдавна е в оставка и че сега срещу него седи и разговаря цивилен човек. Дори се почувствува неудобно. — Не се сърдете! — повтори той. — Ако съм припрян, то е заради ужасната стъкленица. Знае ли човек какво може да се случи! А вие не се бавете, ами запретвайте ръкави и действавайте, защото времето не работи за нас.

— Времето не работи за никого от живите и в това отношение аз бих ви посъветвал да не си правите никакви илюзии. Времето работи само за историята. Това ви го казвам като археолог. А що се отнася до запретването на ръкавите... Министърът ме посреща: „Това и това се случи, приятелю Захов, идете при генерала, той ще ви обясни!“ Аз дохождам при вас, вие ми обяснявате и ме пришпорвате: „Действавайте!“ А никой от вас не ме пита дали изобщо съм съгласен да действавам!

— Никому не идва наум, че може да откажете — разпери ръце генералът.

— Защото живеете с представи отпреди десет години.

— Какво искате да кажете? — наведе се генералът напред, над бюрото си, и учудено го загледа.

— Станал съм друг човек — отговори студено Авакум. И понеже генералът продължаваше все така учудено да го гледа, той продължи: — Гледам си работата, плавам в тихи води, живея кротко. Такъв човек съм станал! Написал съм две книги за античното изкуство по нашите земи, сега събирам материал за трета. Може би след някоя и друга година ще ме изберат за член-кореспондент на академията! — Като изрече последните думи, Авакум се усмихна и тази усмивка като че ли изведнаж срина всичко, каквото беше казал до тоя момент. Тя не го изличи, а го срина, защото заедно с насмешката в нея имаше разтворен и по един равен дял от горчива ирония и от недвусмислено съжаление над самия себе си.

Генералът разбра само отчасти усмивката му, той тутакси побърза да намери златната среда, за която да се държи.

— Нищо — каза той. — Вие пак пишете книгите си, преуспявайте в науката Това, че ще се включите в следствието по изчезналата стъкленица, няма да попречи нито на книгите, нито на намеренията ви. И как ще попречи, когато сега това ще бъде за вас един случаен и кратковременен епизод!

— Нямате представа колко ще ми попречи! — възрази Авакум с тон на човек, който добре си знае работата — Вие нали сте имали случай да наблюдавате какво фатално значение оказва оная една-единствена цигара, която дългогодишният пушач запалва, след като дълги години не е помирисвал тютюн? Тая „единствена“ цигара отново го връща и пристрастява към никотина, макар запалването ѝ да представлява нищо и никакъв епизод. Вие разбирате какво искам да кажа, нали? Случаят с изчезналата стъкленица ще изиграе за мен същата фатална роля, каквато играе „единствената“ за отказалия се от тютюна пушач — отново ще събуди у мен позадрямалия търсач на „неизвестните“. Аз съм му постлал меко легло на тоя търсач, затворил съм го в уютна стая, спуснал съм щорите, за да не го дразни никаква светлина, изобщо — създал съм му условия, за да спи и сънува колкото се може по-дълго, като оная омагьосана царкиня в балета на Чайковски... А вие искате да го будя! И дори сте убеден, че аз непременно ще го събудя, защото не ме питате дали съм съгласен, а веднага ми заръчвате „действайте, действайте“, както е било в ония времена, предишните. Пришпорвайте ме, сякаш аз не съм излизал изобщо от тази сграда!

— Аз и сега съм убеден, че вие ще се включите в следствието! — каза търпеливо генералът.

— На голям риск отивате! — поклати глава Авакум. — Той помълча някое време. — Не бъдете толкова сигурен и не бързайте! Аз ви казах вече, че ако се върна отново към „неизвестните“, старият глад в душата ми непременно ще се събуди. Това не бива да става, защото като откривател на „неизвестни“ аз съм извървял пътя си. Сега си създавам заетост с друга дейност, скромна, силите ми в науката са скромни, но тя ми доставя известно удовлетворение. Не е бог знае какво това удовлетворение, но засега нещата вървят! Такава е психологическата страна на въпроса.

Но има и практическа страна, която напълно се разминава с вашето предложение. Ако запретна ръкави за тази работа и се уловя

тутакси на хорото, ще се осуети днешното ми излитане за Москва. Ето го, билетът е в портфейла ми. Момент... Днешна дата, сутрешния самолет! Ще кажете — как пък тъй се случи, че тъкмо днес трябва да летите? Ще ви кажа — ето че се случва! И във вашия въпрос, и в моя отговор няма логика, затова да сключим примирие и да вървим по-нататък.

Поканен съм от съветски археолози начело с академик Румянцев да участвувам в експедиция, която има за цел да изследва някои райони в пустинята Каракум и в пустинята Гоби; на връщане от пустинята Гоби групата ще се спре за някое време в подножието на Памир. Тази вечер групата заминава от Москва за Ташкент.

Не се ли събера тази вечер с участниците в експедицията на Московското летище, моето участие ще се смята за пропаднало. Трудно ще ми бъде сам да търся и да откривам една шепка археолози в пясъците на Каракум и Гоби, някъде към границите на Индия и Китай... Но ще кажете: „А защо, любезни, не заминахте вчера? Когато на човек предстои такъв главоломен преход от Балканския полуостров до пустинята Гоби, че и по-нататък, той обикновено не чака последния час!“ Е, добре, този път във вашия въпрос ще има логика, а в моя отговор — непростим индивидуализъм за един диалектически мислещ човек... Но да остава човек верен на себе си, това е стил, а вие знаете, че аз много държа на стила.

И тъй, аз ви изложих и психологическите, и практическите обстоятелства, които ме възпрепятствуват, за да участвувам в разследването, което ми предлагате. Ловът е интересен, но както виждате, аз имам много сериозни доводи, за да не участвувам в него.

Но и доводите да взема участие в това разследване са много сериозни. Аз изпитвам страх не толкова от стъкленцията, колкото от реалната опасност да бъде набеден за неин похитител един невинен човек. Крадците ще държат откраднатото научно откритие, тоест новосъздадения вирус в тайна, за да го използват като бактериологическо оръжие в *подходящ* момент. Такива подходящи моменти настъпват например по време на мобилизация, на война, на кризисни политически ситуации в близост до границите ни и така нататък. Една тежка епидемия, когато вътрешното или външното положение е напрегнато, това е вече нещо, нали? Но в момента подобни бедствени явления и ситуации не съществуват, затова

избухването на епидемията не ми изглежда неизбежно или пък да е въпрос на часове.

Разбира се, аз не искам да кажа, че по отношение на стъкленицата не съществува никаква опасност и че една епидемия в близките часове е *напълно* изключена. Всичко става на тоя свят! Може авантюризмът у крадците да надделее и те да се решат на безумна постъпка! Може да се почувствуват притиснати и в обзелата ги паника да захвърлят стъкленицата или да я разбият... А за избухването на чумна епидемия например е достатъчно чумните бацили да проникнат в организма на *един* само човек!

Тъй или иначе, аз не очаквам епидемия в близките часове, но опасността един честен човек да бъде обявен за мошеник или шпионин вече чука на вратите. Сега за крадците е по-важно да *отстранят* човека, който е създал новия вирус и който единствен знае тайната на неговото създаване. Кой е тоя човек? Вие се досещате, това е професор Марков, разбира се.

Как са решили крадците да вържат ръцете му и да му запушат устата, за да не повтори или не възобнови своето откритие поне за дълго време? Крадците, бидейки умни хора, са се ръководили от мъдрата максима! „С един куршум — два заека!“ Те открадват стъкленицата, но същевременно се изхитрят да „натопят“ професора, „създавайки“ неоспорими доказателства или, както обичат да се изразяват някои наши специалисти, „очевидни доказателства“, че той именно е крадецът. Така извършват кражбата тия умници, че на „устата на топа“ остава той, професорът. Всички улики водят по един най-категоричен начин към него!

Постигнали ли са похитителите своята цел? Според мен те са я постигнали напълно и блестящо. Така артистично са изпипали работата си, че сега нашият професор е с двата си крака в капана. И за най-несведущия човек изглежда съвсем ясно, че той е сменил истинската стъкленица с фалшива, защото, първо, той единствен е имал право да мести стъкленицата от мястото ѝ и да я държи в своя кът; и, второ, защото на 24-ти октомври следобед, в края на работното време, преди да бъде заключена и запечатана вратата, той сам е влязъл в лабораторията и *сам*, в отсъствието на свидетели, е заключил касата си. И за децата е ясно, че вместо истинската стъкленица той е заключил в касата си фалшивата.

Тия два факта са били достатъчни за Елефтеров, за да открие и да установи в лицето на професора безспорния крадец. Оттук нататък той вече не търси крадеца, човека, който е подменил истинската стъкленица с фалшива, или крадците и техните вдъхновители, а се стреми да изтръгне *самопризнание* от набедения крадец.

Както виждате, и пътят на търсенето е неверен, и обектът на търсенето е мним, и самата цел на търсенето — стъкленицата — от второстепенна се е превърнала в първостепенна. Всичките тия фатални грешки се дължат — както това съм изтъквал неведнаж — на сляпото робуване на фактите, на обожествяването на така наречените „очевидни“ истини. Те се дължат на освобождаването на фактите от властта на логиката, на детронирането на логиката и заместването ѝ с един *набор* от факти и техника. Аз нямам нищо против фактите и техниката, но фактите и техниката трябва да се водят, според мен, както мечкарят води мечката си — с верига и за носа! Аз не зная дали логиката е взимала глави, но фактите и техниката, освободени от опеката на логиката, са изпращали мнозина невинни души на оня свят...

След това дълго слово, съчетано с ходене напред и назад, Авакум спря пред широкия прозорец и се загледа навън. Нищо не се съзираше в черната тъмнина оттатък стъклото, чуваше се само тихият и равен шепот на дъжда.

После той седна отново на мястото си в дълбокото кожено кресло, кръстоса крак върху крак и започна бавно да пълни лулата си.

— Аз изложих моите „за“ и „против“ — каза той, като леко подухваше, за да разпали тютюна. — Ако се уловя за хорото, рискувам участието си в експедиция, за която съм мечтал, откакто се помня Човек не минава под Покрива на света всеки ден! Ако пък обърна гръб на хорото — на смъртен риск ще бъдат изложени честта и животът на един невинен човек. Така изглеждат в момента двете страни на моето житейско уравнение, А на всичко отгоре — аз съм вече един доста остарял и уморен играч.

— А какво да кажа аз, който съм десет години по-възрастен! — каза огорчено генералът.

Авакум повдигна рамене.

И двамата помълчаха, после генералът извади коняк от барчето при библиотеката, наля две чашки, остави едната пред Авакум, а другата задържа за себе си. Изправи се и Авакум, беше неучтиво да седи, когато домакинът стоеше прав.

— Е — попита генералът, — какво реши?

Авакум се усмихна колкото тъжно, толкова и насмешливо. Но светлината на настолната лампа осветяваше само едната страна на лицето му, и, разбира се, половината от усмивката му — насмешливата. Гледан откъм светлината, той приличаше на човек, който се надсмива добродушно и над себе си, и над целия свят. Не личеше никаква тъга.

Те допряха чашките си и взаимно, и с разбиране си кимнаха с глава един на друг. Пиха.

— Имам няколко малки молби — каза после Авакум. — Да изпратите междувременно бутилка коняк на професора, от мое име. Той ме познава, разбира се, като археолог. Ще ви моля да освободите и доктор Анастаси Буков. Аз поемам отговорност за него.

Генералът леко кимна с глава.

— Някои хора от лабораторията ме познават и те ще останат поразени като от гръм, ако започна да ги разпитвам в ролята на следовател. Затова ще се наложи да внесе известни промени във външността си, да се превърна от Авакум Захов, да речем, в майор Васил Василев.

— Може — каза генералът. Той помълча някое време, после попита: — Тази вечер до 24 часа, нула, нула ще имаме ли стъкленицата?

— Не съм довършил още малкия си списък — поклати глава Авакум. — Ще ми бъдат необходими следните неща: радиостанция, кола с радиостанция, Баласчев за помощник, дежурна група оперативни работници, специалисти по кадровите работи и връзка с Париж. Вие ме питате дали тази вечер до 24 часа, нула, нула ще имате стъкленицата? — Авакум се усмихна пак с онази усмивка и пак от нея излезе наяве само едната половина. — Може би ще я имате! — каза той. — Но да ви дам честна дума — не бива. Не съм работил „занаята“ почти едно десетилетие. Представете си, че съм забравил някои неща? Или че съм изостанал от времето? Както и да е! В края на краищата успехът зависи и от това, дали ще имам шанс!

Той дойде при нас на двадесет и шести в два часа и двадесет и шест минути през нощта. За едни щеше да бъде спасител, за други палач, нещата се повтаряха, но ми направи впечатление повторението на цифрата „две“. Това повторение действуваше на нервите, будеше загадки и вещаеше съдбовни неща. Ако бях по-впечатлителен или поне мъничко фаталист, щях да си кажа, че в това съчетание на двойки се крие един много важен смисъл, който не може да бъде обяснен, за жалост, от никаква логика. Но като заклет реалист аз махам с ръка на всички видове цифрови съчетания, предчувствия и съдбовности и си качвам, че човек трябва да се осланя преди всичко на щастливата си звезда. Ето, ние с Марина бяхме родени под щастливи звезди и затова нашият спасител пристигна навреме. Навреме пристигна и за Найден Кирилков, но този човек беше роден под лоша звезда и затова не биваше да чака добро.

И в най-тежките минути, когато полковник Елефтеров насмалко не заповяда да ни оковат във вериги, а професорът и Найден Кирилков да окачат на ченгели, както месарите окачват свинските бутове на куки, даже в тия най-тежки минути аз не губех надежда, надявах се дълбоко в себе си, че ще стане някакво чудо, че началниците на Елефтеров ще се убедят в нашата невинност и ще заповядат на тоя строг човек да ни освободи.

Като мъжествен и честен човек трябва да си призная, че отначало много се боях за кожата си, че в първите часове на следствието усещах какви ли не мравки и други инсекти да лазят по раменете ми. А после се примирих и постепенно стигнах до убеждението, че ми е все едно, че ми е безразлично каква ще бъде понататъшната ми участ. Изпаднах в едно състояние на пълна отчужденост към себе си, както се беше случило преди няколко години след смъртта на кравата Рашка. Тогава и дворът на дядо Рашидовата колиба опустя, и пътеката, по която беше стъпвала Хаджидие, обрасна безнадеждно с магарешки тръни.

Сега аз не се боях вече за кожата си, но все давах ухо за воя на ония линейки — няма ли да чуя писъците им? Пред очите ми препускаха като черни призраци моторизирани сандъци на катафалки. Тълпи от ужасени хора безпомощно сновяха насам-натам и аз виждах

как невидимата смърт размахва нашироко-нашироко лъскавата си коса сред тях. Падаха стотици. Стенеха, протягаха ръце към небето, скубеха косите си, разкъсваха дрехите си, валяха се в праха. Умираха сгърчени, с червени петна по лицата си. Червените петна, като от изгорено, тоя печат на алената чума! Горко вам, горко вам! Чумата не познава милост.

Когато това кошмарно видение изчезваше, съзирах наблизко недоумяващото и леко опечалено лице на Марина. Тя седеше свита на своя стол и гледаше унесено в някакъв хоризонт пред себе си, зад който се синееше една вечна и беззвездна нощ. Зад тоя хоризонт сигурно царуваше Нищото и Нищото сигурно я потискаше, защото лицето ѝ ставаше все по-недоумяващо и тихата печал в очите ѝ непрекъснато се сгъстяваше. Тя страдаше, личеше си, не беше леко за добросъвестен работник като нея, очакващ търпеливо служебно повишение, да бъде заподозрян в грабеж. Но аз си мисля, че сгъстяването на тихата печал по лицето ѝ се причиняваше до голяма степен от нахалното държане на нашия циник. Докато строгият Елефтеров да го сложа под ключ, аз на няколко пъти го чух да ѝ отправя недвусмислени и доста вулгарни думи. Не може една порядъчна жена да не страда дълбоко от такива думи.

И тъй, в два часа и двадесет минути любезният капитан Баласчев събра всички ни в залата на лабораторията. Лично аз очаквах, че в следващите една-две минути ще се появи освирепелият Елефтеров с някакви железни в ръцете си, и може би затова жумях, гледайки към вратата. Но сега, като си мисля за тоя момент, аз съм повече от сигурен, че съм жумял от силната светлина, в нашата лаборатория светят десет крушки, и то не какви да е, а всяка по сто свещи. Как няма човек да жуми!

Очаквах със свито сърце да влезе Елефтеров с железата в ръцете си и когато се изминаха двете минути, а той все не идеше, почувствувах в ушите си да гърмят водопади. В края на краищата имах право да негодувам: защо ни събираха посред нощ, когато никой не идеше! Бях много нервиран и затова водопадите бучеха ужасно. В два часа и двадесет и шест минути в залата влезе не Елефтеров, а един друг човек, по-висок от него, в тъмна мушама и широкопола черна шапка, Под носа му се кипреха завити надолу мустаци като на морж, а една къдрава хемингуеевска брада красеше силната му лъвска челюст.

Тутакси познах в тоя среднощен гост „майор Василев“ и ако не извиках от безумна изненада, то беше само поради липса на глас, бях онемял.

Майор Василев ни поздрави с една сдържана, бих казал, „служебна“ усмивка, здрависа се с мен като с познат, чието име трудно можеше да си спомни. Подире му вървеше Баласчев и ни представяше подред. Когато стигна до Войн Константинов, той извади от джоба си тесте карти и любезно му ги подаде. Помощникът зина от учудване, а майорът снизходително махна с ръка.

— Знаех, че ви липсват! — каза той.

— Аз пък чувствавам липса от мадама! — обади се безочливо Кирилков.

— Помогнете си сам! — повдигна рамене майорът.

Така му се падаше, мръсникът си го заслужи.

После майорът ни нареди да заемем обичайните си работни места и помоли професора да сложи мнимата стъкленица на определеното ѝ според сигнатурата място. Той се разпореждаше, както първосвещеникът дава нарежданията си, преди да започне тържествената литургия. Сърцето ми биеше зачестено, сякаш щях да се явявам на изпит. А пък нямаше причини да се тревожа, защото нито бях замесен в тази кражба, нито майор Василев ми беше чужд човек!

— Всеки да върши работата, с която се е занимавал през последните два часа от следобеда на двацет и четвърти октомври — каза майорът. Гласът му не беше заповеднически, дори звучеше меко, но, кой знае защо, никак не приличаше на глас, който търпи или допуска възражения. Как добре го познавах! — Сътрудниците да вземат проби от стъкленицата — продължи майорът, — а лаборантката да си гледа текущата работа!

Той се настани на един стол, встрани от паравана на професора, така че да има пред очите си цялата зала, а него никой да не гледа. После извади цигари и запуши. Авакум ненавиждаше цигарите, но изглежда, че майор Василев ги обичаше.

Започнахме да нагласяваме микроскопите, в отделението на лаборантката забръмча примус. Стана сякаш по-топло, работата възвръщаше на залата обичайната ѝ атмосфера, деловия ѝ уют.

А сетне един по един се изнизяхме за проби. Най-напред това сториха Войн Константинов и Недьо Недев. Те бяха най-близо до

стъкленицата, трябваше да направят някакви си три-четири крачки до нея и да се върнат обратно със заредени спринцовки.

Отиването до стъкленицата се извършваше в следния ред. Войн Константинов минаваше направо през прохода, той не заобикаляше никого. Недьо Недев заобикаляше Войн Константинов. Найден Кирилков, за да стигне до стъкленицата, трябваше да заобиколи и двамата откъм гърбовете им. Тук му е мястото да отбележа нещо много странно — на връщане, като минаваше зад масата на Недьо Недев, Найден Кирилков, той нахален и циничен човек, изведнаж и някак много ужасно се закиска, като че ли най-внезапно си беше спомнил някакъв свръхсмешен виц. О, небеса, толкова страшно прозвуча тоя негов ненавременен смях, че косите ми настръхнаха като от електрически ток. Марина притисна ръце към сърцето си и очите ѝ се разшириха от ужас.

Най-накрая дойде редът на Марина, тя вършеше лаборантската си работа със сръчността на един опитен човек и аз не разбрах защо трябваше майор Василев да се усмихва някак особено, когато тя тръгна да се прибира в своя кът.

След това майор Василев и професорът се уединиха на разговор в отделението на професора, отгатък паравана. Ние наричахме това място от лабораторията „командния пулт“. Майор Василев и професорът прекараха в командния пулт около половин час. Тоя половин час се стори на всеки от нас безкраен.

Найден Кирилков, който винаги се перчеше с безгрижието си и с правото, което беше си извоювал да дрънка всякакви нелепости, сега седеше на стола си смачкан като една дрипа. Той гледаше вторачено пред себе си, но безсмислено, приличаше на пиян човек.

Войн Константинов ту разтваряше тестето с карти, ту го събираше отново, мълчаливо размесваше картите, но си личеше, че мисли за други неща. Недьо Недев беше извадил една божигробска броеница, местеше бавно и машинално янтарените зърна и устните му потрепваха навремени, сякаш недоизречени думи се плъзгаха покрай тях.

Най-странно и тъжно впечатление правеше Марина. Тя седеше чинно на стола си, с прибрани колене, с ръце в скута си, неподвижна, мълчалива, заслушана, приличаше на една забравена вещ, която

търпеливо и безнадеждно чакаше стопанина си. Има забравени вещи, не лоши, но със загадъчна участ — тях никой не ги търси втори път.

Така седяхме всички през тоя половин час, чужди един за друг, като пътници, събрани от различни краища на някаква затънтена железопътна гара.

Най-сетне „големите“ двама излязоха иззад паравана. Часът беше три и десет. В района на железопътната гара като че ли се появи очакваният влак и на перона настана изведнаж обичайното оживление.

Всички наскочаха от столовете си.

— Никой не ви задържа — обърна се към нас с подчертано равнодушие майор Василев. — Може да си отивате в къщи или където пожелаете другаде! — допълни той. И се усмихна едва-едва. — Освен ако някой от вас изрично не пожелае да остане тук!

— Никога през живота си не съм изпитвал похвални желаниа — обади се Кирилков.

Как смееше тоя тип след оная истерична сцена одеде да ни гледа в очите! Една жалка дрипа преди минута-две, сега безочливо се хилеше и насмешливо пристъпваше от крак на крак.

— Радвам се, че се чувствувате добре — каза, сякаш нищо особено не беше се случило, майор Василев. — За всеки случай, аз ще помоля капитан Баласчев да се погрижи за вас!

— Предпочитам да си ида с шефа! — каза безсрамно Кирилков. И допълни: — Ние живеем двамата в една посока.

— Ваша воля! — повдигна рамене майорът.

Кирилков се усмихна победоносно и аз си помислих: не беше ли прекалено благодушен моят приятел?

Последна заслиза по стълбите Марина. Дожаля ми, като гледах приведените ѝ рамене. Часът беше три и двадесет минути.

Останахме тримата — майорът, Баласчев и аз.

— Осигурено ли е наблюдение над всички? — попита майорът.

— Тъй вярно! — отвърна по устава Баласчев.

Майорът извади цигари, драсна с кибритена клечка, но пламъчето се люшна встрани и загасна. Стояхме в коридора, до изхода.

— Откъде духа? — обърна се Авакум към мен.

Посочих с глава към тоалетните. Насреща ни и на разстояние пет-шест крачки зееха отворени вратите им.

— Обзалагам се на едно срещу хиляда, че вашите хора не са снели следи от тези благопристойни заведения? — Думите му бяха шеговити, но очите му не гледаха никак весело. — Признайте си — настоя той, — не сте се сетили! Или още по-лошо — подценили сте ги като обект?

— Наистина — смути се Баласчев и очите му се спряха на лицето ми, като че ли аз можех да му подскажа някакво оправдание. — Следи не сме снемали, но за стъкленницата търсихме навсякъде, дори и в батерията на сифона.

— Не смятайте хората за глупаци! — намръщи се Авакум. — Ако вие бяхте открили стъкленницата, щяхте ли да я скриете в сифона? Нали при първото дръпване на синджира това ще се забележи?

Той влезе в тоалетните да ги огледа, а в дамската се застоя повече. От чувство на деликатност ние останахме навън, макар в случая това чувство да ни правеше глупави като телета.

— В нашия занаят — каза Авакум, като излезе и се спря да запали цигара — *предназначението* на обектите, така наречената тяхна функционалност, нито увеличава, нито намалява значението им, не ги прави ни важни, ни неважни. В нашето следствие например една от тези тоалетни може да излезе по-важна от самия директорски кабинет. Аз не казвам, че това непременно ще се случи, но то може да се случи. Ние сме в самото начало на следствието и трябва да предполагаме, че е възможно заекът да се появи и от най-келявия храст!

— Да — каза Баласчев, като гледаше виновно малките човечета над тоалетните. — Разбирам, за вас тия заведения са келяви храсти, откъдето може да се появи заек.

— Да речем, че е тъй! — кимна снизходително Авакум. — Затова ви моля, капитане, да повикате незабавно дежурните, за да заснемат на лента всичко, което заслужава внимание. Да изследват отпечатъци на пръсти, следи от стъпки, драскотини, а така също и наличие от влакна на тъкани със съответни електро-фотометрични апарати. Аз самият бих могъл да свърша тази работа с моята проста сгъваема лупа, но се боя да не кажат специалистите, че съм изостанал от времето. Елефтеров и други още преди години ме обвиняваха в изостаналост по отношение на техниката. Елефтеров и други забравят, че за добрия доктор и старата дървена слушалка е нещо и че на лошия диагностик

не може да помогне дори най-съвършената електронно-акустична тръба! Всичко зависи от слуха, любезни мои, от слуха! И така, капитане, след като се обадите на специалистите и им напомните, че още в първите часове на деня искам снимки и данни, влезте в радиовръзка с хората, на които е възложено наблюдение, и ме дръжте в известност. Аз ще си бъда в къщи, на улица „Латина“, където с доктор Буков ще ви чакаме за закуска към осем часа.

Той му се усмихна и след строгите думи, казани по повод на тоалетните, усмивката му приличаше на лъч светлина в намръщено време.

— Ще отида лично да изискам резултатите от вчерашния оглед — въодушеви се Баласчев. Той откъсна от бележника си едно листче и го подаде на Авакум. — Това са повиквателните ми. — И като събра токове, попита: — Свободен ли съм?

— Ако ми донесете повече сведения за професора, особено за парижкия му период, няма да се разсърдя! — кимна му Авакум.

Часът беше три и половина.

Продължаваше тихо да вали.

Когато Авакум запали фаровете, пред колата като че ли се люшна една златна мрежа, светът се скри пред очите ми и аз потънах за няколко секунди назад във времето. Едно момче стоеше облакътено на прозореца, взираше се в тъмнината и не можеше да отмести погледа си от уличния фенер, покрай който дъждовните капки прелитаха като захвърлени с шепя златни синци. Момчето гледаше захласнато тази вълшебна гледка, а един топъл глас шепнеше замечтано в душата му Димчовите прочувствени стихове: „Спи градът...“

*Спи градът в безшумните тъми,
на нощта невярна верен син
бродя аз, бездомен и самин,
а дъждът ръми, ръми, ръми...*

Небеса, небеса, къде остана туй чудно време!

— Е, кой е според тебе похитителят? — попита ме Авакум.

Бяхме излезли на бул. „Девети септември“, чистачките леко поскърцваха по стъклото, ние непрекъснато се гмуркахме в светлите дипли на дъжда. В колата беше топло, скътано, имах чувството, че ако затворя очи, тукатси ще заспя.

— Кой е похитителят? — повтори Авакум.

Разтърках очите си, той седеше до мен, зад волана, а ми се струваше, че гласът му иде кой знае колко отдалеч.

— Похитители са професорът и Кирилков — казах аз.

— Това е версията на Елефтеров. Войн Константинов и Недьо Недев са съучастниците, така ли?

— Може би. Ти имаш ли друга хипотеза?

— Аз нямам никаква хипотеза.

— Невъзможно! — казах аз. — Ти никога не си се движил слепешком и в тъмнина.

Той не отговори.

— Ти имаш нещо наум, но си мълчиш.

— Много ли си влюбен в Марина? — попита Авакум.

— Как можа да помислиш!

— Искам да кажа: много ли е влюбена Марина в теб?

— Това е друга работа!

— Именно! Това е друга работа. Ха, ха! — засмя се Авакум.

Замълчахме. Завихме покрай Докторския паметник и поехме по булевард „Патриарх Евтимий“.

— Защо одеде се изсмия, когато Марина мина покрай тезгяха с епруветките?

— Изсмях ли се? — попита Авакум.

— Не беше красиво! Жената се смути.

— Сетих се — каза Авакум. — Тази жена направи две странни грешки. Вратата на нейната лаборатория излиза направо в прохода между масите и тезгяха. Вместо да мине направо през този проход, за да стигне до стъкленницата, тя избиколи без всякаква нужда масите и стигна до стъкленницата през прохода между паравана и масата на Войн Константинов. На връщане тя като че ли се досети, че е направила грешка, но много демонстративно тръгна към лабораторията си не по най-късия и естествения за случая път. Изсмях се, защото, когато се обърна, тя потърси погледа ми. Лицето ѝ изглеждаше много разстроено.

— Смутила се е от грешката си — казах аз.

— Може би! — отвърна тихо Авакум.

— Все пак не е трябвало да се смееш! — настоях аз.

— Кой знае! — вече съвсем тихо отговори Авакум. Разбрах, че предизвиквам опасни мисли, и си замълчах.

Към четири без двадесет дъждът секна, превърна се на падащ от небето воден пращец, но затова пък пад улиците започна да се стеле гъста мъгла. Движехме се сред някаква белезникава каша, отпред непрекъснато ни препречваше пътя една бяла стена. Как сред този хаос Авакум успяваше да се ориентира, не ми беше ясно. Чак когато слязох от колата и той отвори скърцащата желязна порта, едва тогава разбрах, че сме пристигнали на улица „Латина“.

Посрещна ни едър възрастен мъж по войнишка куртка и със скиорска плетена шапка. Грабна от ръцете на Авакум портативната радиостанция, която беше комбинирана с близкодействащ радиотелефон, и чевръсто за годините си се понесе за горния етаж. Изглежда, че го биваше в радиосвързочните работи, защото, докато Авакум се събличаше и стъкваше огъня в камината, радиоуредбата беше готова за действие, можеше да приема и да предава.

Дали от умора, или защото времето беше студено и влажно, аз възнех и непрекъснато се прозявах. Когато пламъците в огнището запърпориха, Авакум ми предложи креслото си, наметна ме с един свой стар халат и сложи в ръката ми чашка с коняк. Тъкмо бях допрял чашката до устата си и радиоуредбата записука. Часът беше точно четири.

Рапортуваше капитан Баласчев.

Професорът се прибрал в къщи в три и четиридесет. Карал реното си бавно и много предпазливо, просто пълзял. Особено след като Кирилков слязъл и той останал сам.

Кирилков се прибрал в три и тридесет и пет. Войн Константинов — по същото време, пеш. С никого не се срещнал, никъде не се отбил.

В часа три и тридесет и пет Марина се отбила в апартамента на майка си, във високата кооперация до Горнобанската спирка. Там престояла около десет минути. След това слязла, качила се отново в москвича си и потеглила за квартирата си на бул. „Братя Бъкстон“. В момента се движела по бул. „Бр. Бъкстон“ много бавно поради мъглата.

Недъо Недев се забавил при лабораторията около петнадесет минути, понеже москвичът му отказал да запали. След това някъде около Горнобанска спирка бил загубен от наблюдението поради падналата гъста мъгла.

— Постарайте се да откриете Недъо Недев — каза Авакум. — А пред квартирата на Марина Спасова на бул. „Братя Бъкстон“ изпратете друг наблюдател да чака. Телефонирайте ми, когато обектът се прибере.

„Колко е внимателен!“ — помислих си и една топла вълна се разля в гърдите ми. Разчувствувах се от умиление. Втора нощ изкарвах в безсъница и нервите ми бяха станали твърде хлабави. „Трябва да се държа в ръцете си“ — помислих, но тоя случай с човека, когото Авакум изпращаше да пази Марина, много ме разчувствува. „Ето как трябва да се постъпва в мъгливо време!“ — помислих си. Мъгливото време изобщо благоприятствува престъпленията. В лунна нощ човек мъчно може да се реши да убие някого или ако реши — ще го стори много предпазливо, защото светлината издава. Светлината е като едно око, което вижда и помии, едно бдящо око. Тази мисъл бях чел някъде и тя на времето ми направи силно впечатление. Защо Англия е страна с голям брой престъпления и убийства — бях си казал тогава. Защото там падат чести мъгли, придружени с дъжд. Мъглата и дъждът — това е едно покривало, което пази убийците. Какво му коства например на този мръсник Кирилков да изиграе някаква лоша шега на Марина! Мъглата е такава, че човек може да прави всичко, каквото му дойде наум. Дори може да убие и след това да си върви по тротоара и да си подсвирква.

Кирилков се е прибрал в къщи в три и тридесет и пет наистина, но то е било само за камуфлаж. Изчакал е десетина минути, колкото да заблуди евентуалния си наблюдател, а сетне се е примъкнал до колата си като същински хищник. Впрочем не му е било нужно да се примъква като хищник, защото той живее на първия етаж, а немитото си и гуреливо жигули гарира тъкмо под прозореца на стаята, където спи. Именно, именно! Той може просто да скочи от прозореца си със затворени очи и пак да се намери точно пред волана на проклетата си катафалка. А от квартирата му на улица „Ивайло“ №28 до бул. „Братя Бъкстон“ се отива с кола за не повече от петнадесетина минути, дори с такава душегубка, каквато е неговото жигули.

Но да речем, че се отива не за петнайсет, а за тридесет минути поради мъглата, макар че този тип мъчно различава, според мен, кога времето е ясно и кога има мъгла. И тъй, проклетникът спира някъде около входа на кооперацията, за да му е лесно след покушението бързо да се изтегли, спотаява се, въпреки че мъглата сама го крие, и търпеливо чака жертвата си. Кога мъглата не е била закрилица на убийците! След като смачква главата ѝ с манивела, той ще мушне стъкленицата под палтото ѝ (празна, разбира се, вирусите отдавна ще са минали на друго място!) и ще се прибере обратно в къщи, на улица „Ивайло“, ни лук ял, ни лук мирисал. С това убийство той ще насочи вниманието на следствието по фалшива следа.

Убийство, разбира се, той ще мечтае да извърши, но няма да успее да извърши, защото на евентуалното лобно място ще бди въпреки мъглата едно закрилящо око. Когато той пристигне с празната стъкленица и с пъклените си намерения, Авакумовият човек ще бъде вече там...

— Стига си зъзнал! — побутна ме Авакум по рамото. — Я си изпий коняка, за да дойдеш ща себе си! Какво току мърдаш с устни, сякаш си приказваш сам! Да не би да тежи нещо на съвестта ти? Я си признай, признай, и ти си се въртял около стъкленицата, и твоето място е само на няколко крачки от вирусите, и ти си разхождал насам и натам разни епруветки и шишети! Да не би ти да си похитителят? Или да си съучастник на похитителя?

Той се разсмя весело и силно, от сърце, и това донякъде ме обиди. Защо трябваше да се смее на глас? Но онази топла вълна още се разливаше в гърдите ми, тя шумеше ласкаво в кръвта ми и в душата ми сякаш звучеше песен и духаха топли ветрове.

Отпих от коняка и кимнах с благодарност на Авакум.

— Добре направи, че изпрати човек при Марина! — казах аз. — В тази мъгла всичко може да се случи, а тя е една беззащитна жена!

— Хм! — каза Авакум.

Извърнах глава и учудено го изгледах.

— Какво ти минава наум? — попитах.

Той се наведе, стъкна огъня и притури още дърва. Сетне доля коняк в моята чашка, сложи и на себе си, но отпи от чашката си едва-едва.

— Остави тази жена на мира! — каза той и аз забелязах как по лицето му премина една мрачна сянка. — Нека тя да върви по своя си път, докъдето може, а ти си гледай твоите работи. Чувствата ти към нея са една измислица, аз ще ти кажа, че те са игра на въображението, игра, с която ти се залъгваш. Престани най-после с тия игри и въображения, а се хвани на хорото по мъжки. „Дръж бутилката за шията, а жената за кръста“ — според поговорката — и плюй на всякакви фантазии, жените не обичат фантазьорите!

Добрят човек! Той ме смяташе очевидно за най-пропаднал романтик, затова ми говореше така цинично и вулгарно, та дано ми подействува! Стана ми болно за самия мен, задето карах тоя фин човек да се прави на грубиян.

Изпих коняка си наведнаж и за да му угодя, направих една щастлива, дори лекомислена усмивка.

— Непременно ще се оженя за Марина! — казах. — Тази жена наистина е много хлътнала по мен!

Да беше ме погледнал поне недоверчиво, а той само тъжно поклати глава.

Сетне той сложи един голям чайник на огъня да възвира, напълни лулата си и като натъкми червено въгленче върху тютюна, издуха няколко кльбца ароматен дим и замислено рече:

— Има истински чувства и измислени чувства. Истинските са като част от живота, превръщат се в съдба, а измислените се появяват и изчезват като сутрешните сънища — нищо не остава от тях, разсейват се, като че не са били, но при условие, че не са настъпили усложнения, че преди да им махнем с ръка не сме направили някаква фатална стъпка. Имах в Италия една история, която искам да ти разкажа, а ти си извади поука от нея, за да ти бъде от полза. Надявам се, че ще успея да я разкажа, докато капитан Баласчев отново се обади и чаят за закуската възври.

РАЗКАЗ ЗА ЮЛИЯ

— В началото на месец юни миналата година аз напуснах Асизи не без тъга, разбира се, защото кой може да напусне тоя край на спомени и на тишина, на тъмнокоси и мургави сеньорини и на евтино гъсто вино, без да жали и въздиша?

След двуседмично скитане по музеите на Флоренция заминах за градчето Н в Южна Италия, което още отдалече лъха на две взаимно изключващи се миризми: на риба и на плодове. Пристанището, окъпано в изобилно слънце, ослепително бяло, мирише винаги на риба. На риба миришат лодките, моторниците, гемиите, пясъкът, камъните. Човек добива странното чувство, че и от лазура на небето лъха рибена миризма.

Но северните покрайнини на градчето ухаят на райска градила. Тука цъфти средиземноморският юг — портокалите, лимоните и мандарините. Редом с разкоша на по-южните ширини блести, разбира се, и хубостта на умерения пояс — черешите и ябълките, кайсиите. Липсват само Адам и Ева сред тия засмени овошки, за да си представи човек как е изглеждал примерно някогашният земен рай.

Хората на това градче не живеят райски, защото повечето са сиромаси и никога не са достатъчно сити. Хотел „Прентания“, където си наех стая за две вечери, гъмжи от хлебарки и поради неизправност в санитарните инсталации подозрително мирише на популярни дезодоранти. Нямах никакви интереси спрямо градчето Н, то не притежаваше дори музейна сбирка, затова на третия ден „дигнах платната“ и се преселих в съседното крайбрежно село Санта Барбара, на 12 километра югоизточно от Н. От своя страна пък Санта Барбара се намираше само на три километра от древното селище Фотия, което представляваше всъщност истинската цел на това мое последно пътуване по чудната италианска земя. Във Фотия има развалини от византийски храм, който по архитектура напомня храма в Месемврия, и от само себе си се разбира, че аз трябваше непременно да го видя и проуча.

Санта Барбара е малко рибарско селце с чудесен златист пясъчен плаж, със скътано между два хълма заливче, където вечно дремят изтеглени на суша лодки и където от сутрин до вечер възрастни жени кърпят усърдно скъсани рибарски мрежи. Петдесетината къщички са бедни, но блестят на слънцето, защото жените ги варосват през седмица. Улици и дворове няма, по фасадите са опънати нанизии от скумрии, а на прозорците аленеят цветя, посадени в консервени кутии. През деня мъжете и юношите са в морето, старите жени кърпят мрежи, невестите варят рибена чорба и кърпят ризите на домочадието си, а девойките майсторят рамчици от мидени черупки. Когато неделен ден

пристигат излетници от Н, момичетата им предлагат тия рамчици, като ги украсяват с прелестните си усмивчици. Понякога те продават и усмивките си, но това се случва много рядко, когато бащата например се разболеє, а синовете са се запилели по света и няма кой да излиза в морето.

Местната кръчма се казва „Сан Тома“. На „Сан Тома“ принадлежат и три дървени постройки, които според случая служат ту за складове, ту за странноприемници. Трябва да отбележа, че кръчмата се намира в сами устието на заливчето, а трите складове-странноприемници са наредени до нея като шафери. „Сан Тома“ е заел позицията на устието, за да посреща пръв излетниците, а в складовете си да дава подслон на хора, които имат временен интерес да странят от многолюдието и да са по-надалеч от хорските очи. Аз не страня от многолюдието, нито бягам от хорски очи, но в Санта Барбара няма други странноприемници, които да дават подслон, а пък и изгледът, който се откриваше от вратата към заливчето, беше такъв, че само заради него щях да обърна гръб на всичките най-модерни Хилтъни в света...

Фотия, това мъртво селище, лежеше също на морския бряг, в дъното на също такава тихо и кротко заливче, само че наблизко нямаше ни лозя, ни маслинови горички, хълмовете наоколо бяха голи и на места нащърбени като прогнили зъби. Всъщност самата Фотия беше отдалечена на километър от заливчето, а на морския бряг стърчаха само поломени каменни стени от някогашна крепост.

Бяха ми необходими само два-три дни, за да проуча стария византийски храм, да направя снимки и да опиша някои неща, но Санта Барбара не ме пускаше да отпътувам — беше ме толкова очаровала (тази изтъркана дума не звучи изтъркано, когато се отнася за Южна Италия), че аз все отлагах деня на заминаването — уж с по един ден, а после престанах изобщо да поглеждам към багажа си и да надзъртам в календара. За пръв път в живота ми бездействието не ме плашеше с мъчителни въпроси в сивите си очи, не изпитвах желание да взимам таблетки за сън или уж скришом да поставям до леглото си шишето с коняк. Ходех, скитах, гледах, дишах, възхищавах се — мога да изброя още десетина глагола, които да са синоними на тогавашното ми състояние. Бях просто кротко щастлив.

На десетия ден от моето кротко щастие в Санта Барбара пристигнаха трима души — двама мъже и една жена. Те се настаниха в двата съседни склада до мен. Съдържателят на „Сан Тома“, един тантурест благодушен човечец, започна да ходи с блажено лице, заприлича на блажения свети Августин. „Сан Тома“ доби вид на международен гранд хотел.

Няма да описвам подробно мъжете. Единият беше едър южняк, къдрокос, по-млад от мен, с интелигентно лице. Въпреки жегата, той ходеше с черен костюм и носеше мека шапка. Имаше вид на предприемчив и започнал да преуспява вече провинциален адвокат. Приятелят му беше по-нисък, по-широкоплещест, по-дебеловрат, с месесто лице и смачкан нос. Личеше си, че в бокса не му беше провървяло. Носеше широко сако от ленено платно, широки панталони, ходеше разгърден. И той носеше шапка, но сламена, с увиснала периферия а ла сомбреро.

В жената като че ли се влюбих от пръв поглед. Не зная дали се влюбих, но ужасно ми хареса. Толкова ми хареса, че непрекъснато изпитвах желание да я гледам, да се въртя около нея, да не я изпускам от погледа си, да ѝ се радвам, па макар и отдалече. Това е момчешко и не отива на зрелите ми години, но ето, случи се, може би оня южен лазур ме подведе, кой знае.

Две думи за жената. Беше около тридесетгодишна, чернокоса, мургава, но със светли, топло сини очи. Заоблена в раменете и гърдите; иначе беше висока и тънка в кръста, стройна като бездетка. Гласът ѝ беше малко гърлест, но топъл и мамещ, сладен — както казват някои по-старомодни поети. С една дума, тя не беше сантиментално хубава, а повече — порочно хубава, като се изключат от сметката очите и — те бяха светли и чисти.

И така, аз имах вече съседи, но те изглеждаха някак странни, особняци. Най-напред те правеха впечатление с необщителността си. Необщителният човек в Южна Италия е нещо като бялата лястовица у нас. Поздравяваха студено, не разговаряха с никого, сядаха да се хранят на отделна маса. Разхождаха се сами. Не бяха приказливи, особено мъжете. Жената понякога пееше и аз искам да отбележа веднага, че тя пееше чудесно. Тя пееше като школувана естрадна певица. Акомпанираше си с китара. Нейните песни бяха весели, мелодични, репертоарът, който изпълняваше, беше най-често народен,

от южноиталианския фолклор. Спътниците ѝ слушаха тези песни равнодушно и аз си казвах, че те имат сигурно рибешки сърца. Да бях аз на нейно място, щях да им пея само погребални маршове. Отвратителни мъже!

Няма да споменавам, защото това се разбира от само себе си, че поведението на тия хора ме озадачи, че като бивш „търсач на неизвестни“ подуших следи на дивеч, и то на едър дивеч. Моите съседни прекарваха сутрин по-голяма част от времето си в своите хамбари, като си показваха носовете навън само за закуска. Към обяд излизаха да се поразходят по крайбрежието, при това внимаваха да не се приближават много-много до селцето. По време на усамотените им разходки аз често чувах мургавата хубавица да пее. Обикновено тя следваше своите приятели на пет-шест крачки, стараеше се да не ги застига, но и да не изостава твърде, и пееше, акомпанираше си с китарата, и пееше, имах чувството, че и морето затихваше, за да я слуша.

Всеки следобед те отиваха до Фотия. Те не проявяваха никакъв интерес към византийската базилика, като че ли тя не съществуваше. Заемаха позиции по скалите около заливчето и вторачваха очи в морето. Мъжете пушеха и мълчаха, а жената от време на време дърпаше струните на китарата и кадифеният ѝ и зовящ глас полтваше в простора като чайка.

Време е, струва ми се, да кажа, че жената се наричаше Юлия. Адвокатът се наричаше Лучияно, а боксьорът — Карло. Лучияно и Карло чакаха някого, очакваха нещо, а Юлия скучаеше. Очевидно беше, че Юлия служеше за прикритие на двамата мерзавци.

Макар и да бях изоставил търсачеството, разкриването на неизвестните, ловджийският глад в кръвта ми съвсем не беше се уталожил и затова аз си позволявах понякога да си устройвам малки игри на брега. Причаквах ги, криех се, доближавах невидим наблюдателните им пунктове на нищожно разстояние, слухтах. Но освен песните на Юлия и звъна на китарата ѝ друго не чух. Мъжете мълчаха като риби.

Веднаж, малко преди залез слънце (беше съботен ден, една седмица след пристигането им), в заливчето на умрялата Фотия влезе платноходка. Лучияно и Карло се спуснаха от скалите с бързина и лекота на хора, израснали в планината, можех да завиждам искрено на

сръчността им. Заедно с пристигналия те изтеглиха лодката на плажа, а сетне седнаха на пясъка tete a tete и започнаха оживено да си шепнат. Стори ми се, че опя, който беше дошъл с лодката, даде на Лучияно един не особено голям пакет. Докато приказваха, Лучияно държеше пакета на коленете си, а когато станаха да си ходят, даде го на боксьора и тоя тутакси го мушна в бездънния джоб на панталона си.

Нищо друго не можех да направя на негодниците, освен да ги поизплаша, затова, когато те се разделиха с лодкаря, аз изведнаж се изправих на скалата в целия си ръст, магнах им с ръка, като за привет, дори извиках едно тиролско „ало-ри-пий!“ и благоразумно си духнах на петите.

После научих, че мошениците ме взели за човек на Интерпол и помислили, че с това дръзко „ало-ри-пий“ съм им давал условен знак за преговори, тоест, че съм бил съгласен да си държа устата затворена срещу съответен подкуп от тяхна страна. Вечерта те изчезнаха някъде, а на моята маса в кръчмата цъфна Юлия, нагиздена, с червено цвете в косите си, но без настроение. Попита ме може ли да разчита на покровителството ми за един час, тъй като нейният годеник слязъл с приятеля си до Санта Барбара, за да се обади по телефона в кантората си. Странна беше тая кантора, която работеше до тоя късен час! Както и да е, казах на Юлия, че съм съгласен да я покровителствувам не само за един час, а ако желае — през цялата нощ. Тя се засмя и ми каза, че съм много добър. После пихме вино и когато чукнахме чашите си, аз забелязах върху безименния пръст на лявата и ръка златен пръстен с апликиран отгоре огромен бръмбар от смолистопрозрачен кехлибар. Докато говорехме разни глупости, както правят непознати хора, когато се срещнат за първи път, аз наблюдавах скришом пръстена и с учудване забелязах, че кехлибарът не пречупва и не отразява светлината. Тоя бръмбар беше от стъкло. При това той беше кух и напълнен с течност и затова именно не отразяваше светлината... Да, разбира се, аз познавах тоя вид „украшения“, съдбата ме беше сблъсквала вече с тях.

— Знаеш ли какво — казах на Юлия и интимно се наведох към нея, — горе, в моята стая, имам чудесен коняк. Искаш ли да изпием по чашка?

На това място от Авакумовия разказ сигналният механизъм на радиотелефонната уредба тревожно иззвъня. Обаждаше се Баласчев. Както го слушаше, Авакум сви вежди, лицето му се опъна, застина в мрачен израз и заприлича на каменно.

— Откъде се обаждаш? — попита Авакум.

Оттатък отговориха и Авакум кимна с глава.

— Чакам те! — каза той.

— Какво се е случило? — попитах и усетих сърцето си да бие зачестено.

Авакум напълни чашките с коняк.

— Изпий си коняка и ще ти кажа — рече той.

Лицето му си оставаше все така опънато и мрачно.

— Нещо около Марина ли? — попитах.

— В четири часа и пет минути Марина е била застреляна пред квартирата ѝ — каза Авакум.

Оставих чашката на пода. От зачестено сърцето ми започна да бие по-бавно, но затова пък ударите му звъняха в ушите ми като камбани.

— Ти за какъв ме мислиш, та ме подготвяш толкова отдалече? — попитах.

— Не те подготвям, а събирам мислите си — каза Авакум. — Още имах пред очите си Юлия, когато Баласчев се обади.

Погледнах часовника си. Часът беше четири и двадесет.

Баласчев пристигна след десет минути. Мушамата му беше мокра. Той донесе в стаята хлад, влага, усещане за тъмнина и чувство за нещо невъзвратимо.

Авакум му наля чай, настани го близо до камината и го помоли да разказва.

— От момента, когато ние напуснахме последни лабораторията, часът беше...

— Три и половина — каза Баласчев. — Точно три и половина. Мъглата не беше стигнала още до нас, но се виждаше как пълзи, от Подуяне до камбанарията на „Ал. Невски“ всичко беше захлупено под жълтеникав облак. Валеше. На площадката пред лабораторията се суетеше около москвича си само Недьо Недев. Ту повдигаше капака на мотора и заничаше под него, ту палеше и натискаше стартера, колата само подкихваше веднаж-два пъти и гаснеше. Попитах го дали иска да

го отведе някое от нашите момчета, но той категорично отказа. Дежурният милиционер стоеше на сушина под козирката на входа, гледаше го как се труди и се подсмиваше. Тръгнах за техническата служба, както вие ми бяхте заръчали. Имаше кой да се занимава с Недьо Недев!

По пътя получавах сведения от колите, които проследяваха професора, Кирилков, Войн Константинов и лаборантката Марина Спасова. Тъкмо бях стигнал до техническата служба, когато се обадиха за Недьо Недев.

Недьо Недев се забавил точно петнадесет минути на площадката пред лабораторията. Най-последно успял да запали. Излязъл на шосето и потеглил за спирката, но мъглата вече била застлала пътя, та трябвало да се движи едва-едва. Когато стигнал до голямата кръстовка, на светофара изгряла червена светлина, пристигал княжевският трамвай. Докато трамваят да мине, между нашата кола и москвича на Недьо Недев се врязал камион от книжната фабрика, а отсреща се задала друга някаква кола. Станало задръстване и нали мъглата била гъста, всеки гледал да изчака другия, за да го поведе напред. Когато нашият човек получил свободен излаз, Недьовата кола била изчезнала вече, сякаш се била стопила в мъглата. Както трябва да се предполага, нашият дал ухо на най-вероятния вариант — че обектът е поел към София, а не към Княжево, още повече че в мъглата мерзелеели по посока към града червени светлинки. Отправил се подир светлинните, но когато ги настигнал при спирка „Бъкстон“, където силните луминесцентни лампи разреждали тъмнината, оказало се, че това не бил „неговият“ москвич, защото номерата и цветът на каросерията му били други. Така от всички посочени за наблюдение обекти само Недьо Недев успял да се измъкне.

Както ви докладвах при първия ми рапорт, професорът, Кирилков и Войн Константинов се прибрали направо в къщи. Марина Спасова оставила колата си на площада при Горнобанската спирка и пеш отишла до голямата кооперация, която се намира отляво на пътя. Позвънила на входа и портиерът ѝ отворил. От портиера нашият човек научил, че тя често посещавала майка си, която живеела на третия етаж. Майка ѝ била пенсионирана учителка, а мъжът на майка ѝ бил инженер в силнотоковия завод. Казвам „мъжът на майка ѝ“, защото според портиера Марина не била дъщеря на инженера, а била

осиновена от него. Майка ѝ се казвала Силвия, а мъжът ѝ — Наум Спасов. Марина носела името на осиновителя си и по паспорт се казвала Марина Наумова *Спасова*. Портиерите обикновено са любопитни хора и знаят много неща.

И така, Марина престоляла в апартамента на майка си и на осиновителя си само някакви си десетина-дванадесет минути. Тя излязла от кооперацията точно в три часа и четиридесет и пет минути. Качила се в колата си и много предпазливо пресякла булеварда, за да излезе на лявото му платно. Мъглата по това време станала извънредно гъста и затова Марина се движела едва-едва.

Нашият човек твърди, че когато пристигнала на спирка „Бъкстон“ и завила надясно по ул. „Братя Бъкстон“, по посока на Бояна наоколо не се виждала никаква кола, не святкали никакви светлинни. И така, Марина приближила вече квартирата си, когато от улица „Иван Сусанин“, пряка на „Бъкстон“, ненадейно светнали фарове и по петите ѝ се повлякла кола с номер СФ 90–52 — изчезналият москвич! Колата на Недьо Недев! Толкова внезапно пръкнала изневиделицата, че нашият човек по едно чудо не се забол в задницата ѝ, още повече че само преди двадесетина минути аз бях повторил няколко пъти в ушите му: „Търсете 90–52! Търсете 90–52!“ Ето че сега 90–52 сама се навирала в ръцете му.

Той изостанал малко, за да даде възможност на колите да отминат на безопасно разстояние, и тогава пред очите му се разиграла, като на кино, невиждана драма. Кола 90–52 завила отляво, сякаш искала да изпревари Марина. Когато се изравнила с нея, вътре като че ли светнало пламъче, близо до стъклото на дясната предна врата, тоест отдясно на шофьора. След това 90–52 изведнаж „надула“ и изчезнала, а колата на Марина залитнала наляво, завъртяла се и доста силно се ударила ребром в една крайпътна топола.

Аз тъкмо излизах от техническата служба и чух как нашият човек предаваше по радиото: „Кола 90–52 избяга по посока на Бояна, а колата на Марина Спасова се обърна. Слизам!“

— Правилно е постъпил! — каза одобрително Авакум. — Добре!

— Нали? — зарадва се Баласчев. — Аз винаги съм твърдял, че лейтенант Стамов умее правилно да се ориентира в момент на напрежение. Той има данни!

— Дано, дано! — кимна обнадеждаващо Авакум.

„Хубава работа! — помислих си. — В момента Марина е катастрофирала, умира, а тия двамата ще се пръснат от радост, задето лейтенант Стамов е проявил *данни!* Намерили кога да се радват!“

— Поздравете го от мен! — каза Авакум.

— Благодаря, много благодаря! — капитан Баласчев се изправи и чукна токовете си.

— Продължавайте! — кимна Авакум.

— Лейтенантът слязъл и отворил дясната врата на колата, тъй като лявата била извита, пък и тополата пречела. Марина лежала на седалката по посока на дясната врата. На първо време лейтенантът помислил, че в случая се касаело за контузия, но когато светнал с фенерчето си, забелязал две твърде очевидни неща: че от лявото слепоочие на жената бликала кръв и че прозорчето на лявата врата било пробито.

След пет минути пристигнала кола от патрулната служба и след още пет минути Марина била пренесена в Института за бърза помощ „Пирогов“. Там установили, че смъртта ѝ е настъпила по пътя. Наредих да и се направи аутопсия в Института за съдебна медицина. А на нашите хора заповядах да се отправят за Бояна, да издирят Недьо Недев и да го арестуват. Предупредително разпореждане издадох и до контролно-пропускателните пунктове по пътищата около София.

— Доколкото ми е известно — каза Авакум, — Недьо Недев има вила над Бояна. Тя се намира на шосе „Беловодски път“ и носи номер 113-а. В номер 113-б живее със семейството си старши научният сътрудник на академията доктор Павел Борисов, управител на античния отдел на Археологическия музей и мой добър приятел. Освен от него аз зная за вилата на Недьо Недев и от професор Марков. Ние с професор Марков сме отдавнашни познати и той ми е споменавал за градинарските наклонности на своя втори помощник.

— Тогава вие знаете, изглежда, доста неща за този убиец? — попита Баласчев.

— Вие сигурен ли сте, че Недьо Недев е убиец? — каза Авакум. Във въпроса му нямаше всъщност никакъв въпрос, никакви интонации в гласа му не подсказваха дали той вярва, или не вярва в подобна възможност.

— Колата е негова — заупорствува Баласчев. — И времето на изчезването му съвпада с часа на убийството. Може би Марина

Спасова като лаборантка е била в течение на някои неща, които свързват Недьо Недев с открадването на стъкленницата, и той е искал по всяка вероятност да я премахне от пътя си!

— Не зная — каза неопределено Авакум.

В това време позвъня радиотелефонната уредба и Авакум за секунда се намери при слушалката.

Оттатък започнаха да му обясняват нещо доста подробно, но Авакум ги прекъсна.

— Разбрах — отсече той. — Хубаво! Ако намеря време, ще намина следобед да си поприказвам с него.

— За Недьо Недев ли се отнася? — не се сдържа Баласчев.

Авакум кимна.

— Намерили го във вилата му и го завели в участъка.

Той изрече тия няколко думи с такова безразличие, че желанието на Баласчев да развива темата „Недьо Недев“ изведнаж пресекна.

— Човек отива нощем при близки хора или да вземе от тях нещо важно, или да им съобщи някаква важна новина. Ако Марина е взела нещо важно от родителите си, ние ще го открием във вещите ѝ. Впрочем — той се извърна към Баласчев — къде се намират понастоящем вещите на Марина Спасова?

— Всичко, каквото е било намерено в колата ѝ, в дрехите и в чантата ѝ, е било отнесено в участъка.

— Тогава да не се бавим повече! — каза Авакум. Той сякаш изведнаж ме забеляза, макар че аз бях през цялото време пред очите му. — А-ха! — каза той. — Ето че бях забравил. Ти ще дойдеш ли, докторе, с нас?

— Струва ми се, че това се разбира от само себе си! — казах с нотки на горчивина в гласа си. — Ще дойда естествено!

Излязохме.

Чаят остана неизпит. Часът беше пет.

Чантата на една жена е нещо като своеобразно и много откровено огледало, в което се оглежда непристорено интимното ѝ „аз“ и истинският лик на живота, който води. Нещицата, които съдържаше чантата на Марина, говореха за отчаяните усилия на една застаряваща стара мома да изглежда хубава и да се харесва, но без да заплаща за

това висока цена. Евтини ружове, евтино парфюмче, универсална пиличка за нокти, копринена кърпичка, изрядно сгъната и грижливо пазена за по-специални случаи... Вътре имаше разписки от инкасатори, листчета с разни сметки, една нова френска монета от пет франка, увита в книжка, и почти цяла шепа бакърени стотинки.

Не бих казал, че тази сбирка ми подействува угнетяващо, напротив, тя предизвика в душата ми истинско умиление. Ето как добросъвестно беше живяло едно човешко същество с мечти по красотата и с грижливо водени сметки за изразходвана електрическа енергия, за закупен от пазара кромид лук и за изядено на закуска масло за чай. Такова умиление ме обхвана, че дори очите ми се насълзиха... Но в душата ми беше подухнал някакъв странен вятър и, който знае защо, аз за пръв път си спомних, че Марина приближаваше тридесетте години.

Авакум прегледа разписките с нескрито пренебрежение, сигурно веднага беше „почувствувал“, че в тях не се крият никакви зашифровани данни или разпореждания, а на другите дреболии не обърна почти никакво внимание. Но когато в ръцете му попадна един документ, прегънат на четири, типографиран с едно мораво цветче в левия ъгъл, и очите му се спряха на текста, изписан с пишеща машина, и на печата под него, лицето му разцъфна от една вътрешна усмивка и в тоя миг той ми се стори необикновено красив. Имаше в красотата му нещо мъчно за описване, нещо, което бих нарекъл „цезаровско“, но смекчено от ренесансово вдъхновение. Той не приличаше на военачалник, нанесъл победа над вражеска войска, а по-скоро на откривател, който пръв вижда например прохода между две непристъпни планини.

— Аз нали ви казвах, че човек не отива нощем за петнадесет минути при близките си за било и не било! — усмихна ни се той. — Ето, вижте, това е документ, който е бил съхраняван от майката на Марина и който изведнаж е станал нужен на дъщерята. Този документ е френски, издаден е в Париж от XVI район.

В него се удостоверява, че Марина *Петрова Праматарова* е родена на 15 март 1947 г. в гр. Париж от родители Силвия Иванова Рашева, по народност българка, и Петър Стоянов Праматаров, по народност българин. Забележете, в документа не се казва, че Силвия и Петър са законни съпрузи.

По паспорт покойната се казва *Наумова Спасова*, което означава, че тя е била осиновена от човека, за когото Силвия се е омъжила след завръщането си от Франция. Трябва да се предполага, че Силвия се е завърнала от Франция *неомъжена* и че Марина не е имала установено бащинство. Затова името на Петър Праматаров не съществува в биографията на Марина.

Пита се — защо е станал необходим на покойната този документ, който в България няма никаква гражданска стойност? И защо и е станал необходим толкова *спешно*?

Разговаряхме в кабинета на началника. Върху бюрото кротко светеше настолната лампа. Навън дъждът отново беше се усилил, чуваше се как дъждовните капки ситно почукваха по стъклата.

— На втория въпрос, защо на Марина е станал толкова спешно необходим този документ, аз мога да отговоря веднага. Вие сте забелязали вероятно, че снощи разговарях около двадесетина минути с професора. Той беше силно угнетен, дори зашеметен от случката със стъкленицата, но когато го запитах какво го безпокои най-много в момента, знаете ли какво ми каза? „Най-много ме тревожи заминаването на Марина!“ От учудване сигурно съм направил някаква смешна физиономия, защото той се усмихна и побърза да се доизясни. Марина се била записала още преди два месеца за една групова екскурзия до Италия, уреждана от Балкантурист. И ето че срокът за заминаването настъпил, групата трябвало да излети утре, 27 октомври, за Рим. „Но това следствие! — разпери ръце професорът. — Представете си, че нещата се проточат? А аз имам чувството, че те непременно ще се проточат, че те няма да приключат до утре вечер! Какво ще стане с нея? Нима заминаването и ще пропадне?“ „Вие сте много грижовен към тази ваша сътрудничка? — забелязах, аз. — Бащински грижовен!“ — допълних веднага, като видях какви лоши огънчета лумнаха тутакси в неговите и без това тежки и мъчно поносими очи. „Е, да — каза той и въздъхна. — Вие сте прав, майоре, грижовен съм, а защо — сам не мога да си обясня. Всъщност това е една дяволска работа! — И той тъжно се засмя. — Може би, защото момичето ми напомня по лице един състудент, когото много обичах, един приятел от детинство, мой колега по научни интереси, който най-неочаквано пропадна политически през войната. Може би тя ми напомня тоя човек или кой знае! Това е внушение сигурно. На човека

най-неясни са историите, които стават в собствената му душа!“ Разговорът отиваше на сантиментални и психологически теми, затова аз реших да прекъсна срещата ни за тази вечер.

И така, от този разговор с професора аз научих, че Марина се е записала за една групова екскурзия до Италия, уреждана от Балкантурист, и че групата ще отлети за Италия на 27-и. Сега научих две неща — че се е родила във Франция и че истинският ѝ баща се казва Петър Праматаров. Документът, който установява бащинството ѝ, се е намирал на съхранение при майка ѝ, и затова тя е отишла през нощта в квартирата ѝ, за да го вземе. Спешното отиване в квартирата на майка ѝ, това нахлуване посред нощ при старите хора — тия неща се обясняват с предстоящото ѝ заминаване. Ето, тя е чувала вече в ушите си бръмченето на пропелерите!

Но защо този документ, без значение за българските власти, ѝ е станал толкова необходим? Много просто, защото *навън*, да речем, в една Франция, той може да изиграе някаква полезна роля при постъпване на работа например, при записване във висши учебни заведения, при даване на жителство и така нататък. Или при предявяване на законен иск за наследство. Представете си, че този Петър Праматаров е починал преди някое време и е оставил наследство? С този документ тя доказва, че е негова законна наследница!

Дотука нещата се връзват в една последователна верига и всичко изглежда просто и логично. Но оттук нататък започва най-важното, а засега това най-важно лежи забулено в мъгла, по-гъста от тая, дете е легнала навън. Оттук нататък ние трябва да установим дали заминаването на Марина Праматарова за Рим и нейният документ за раждане и най-последно — нейното убийство, — дали всичко това има връзка с изчезналата стъкленница и каква.

— Може би не бива, ако разрешите — обади се неуверено Баласчев, — да пренебрегваме съвсем линията Недьо Недев. Засега той е един от възможните убийци. А защо не — и един от възможните крадци?

— Чест ви прави, капитане, че се застъпвате така решително за вашия любим герой — засмя се весело, но незлобиво Авакум. — Недьо Недев, разбира се! Той винаги ми е бил симпатичен, още от времето, когато професор Марков ми разказваше за неговите

градинарски увлечения. Можете да бъдете сигурен, Баласчев, че аз няма да го забравя! Имайте търпение, ще дойде и неговият ред! — Той помълча, докато лицето му стана отново сериозно и напрегнато, и добави: — Аз имам за принцип да не разглеждам произшествията откъснато, сами за себе си, а винаги в една обстановка от други произшествия, които по време са съседни с произшествието, което ме интересува. Става дума, разбира се, за престъпления от политически характер. Понякога прозорец към едно политическо престъпление се явява някакъв криминален случай от най-вулгарно естество. Или пък съобщение по етера, засечено от нашите пеленгаторчици. И така нататък.

Той натисна бутона на настолната лампа и я угаси. Стаята потъна в тъмнина.

— Наближава шест часът, а като че ли е среднощ — поклати той глава. Помълча, а после попита: — Не ви ли прави впечатление, че тази нощ е безкрайна? — И като не дочака отговор, продължи: — Думата ми е за обстановката. Ще ви помоля, капитане, да ми съставите един бюлетин, който да съдържа всичко по-интересно, което се е случило в София от 24-ти следобед до тази сутрин. Съгласни ли сте? И още нещо. Бих искал да имам колкото се може по-обширни данни за покойната: кога е излизала от България, къде е ходила, с кого се е срещала. И най-вече данни бих искал да имам за човека, който привлече вниманието ни преди малко и който се оказа баща на Марина — за този загадъчен Петър Праматаров. В Париж ли живее още, що за птица е, с какво се занимава. Много ще ви моля, капитане, да ми представите тия сведения днес към 12 часа.

— И бюлетина за произшествията, и сведенията за Марина Спасова-Праматарова и Петър Праматаров ще имате днес по обяд, в 12 часа! — чукна токове Баласчев.

— Ако ми донесете и сведенията от техническите служби, няма да ви се разсърдя! — усмихна се Авакум.

— Не съм забравил! — смути се Баласчев и чукна отново токове.

— Тъй че днес в 12 часа ще се опитаме да прогледнем малко в мъглата — каза Авакум и нахлупи шапката си.

— Ами аз? — попитах.

— Ще те оставя в къщи — каза Авакум. — След като си бил в списъка на заподозрените и след толкова преживелици през тая

безкрайна нощ, ти имаш нужда от един хубав и укрепващ сън.

Навън беше започнало слабо и едва доловимо да се развиделява, дъждът пак плетеше златни завеси пред фаровете.

А после той се преобрази на „майор Василев“, запали лулата си и изчезна в кишавицата на есенното утро.

Авакум излезе и аз се почувствувах тутакси мъчително сам. Имах чувството, че се намирам в празна къща — вместо вещи мяркаха се застинали сенки на вещи, предмети нямаше, появяваха се от нищото рисунки на предмети, правени със сива боя. Явно беше, че не бях на себе си, виеше ми се свят. Разтворих портала и излязох на верандата. Беше нито ден, нито нощ. В голите клани на невидимата череша, която всъщност не беше невидима, а призрачна, една череша-призрак, тъжно и тихо шумолеше дъждът.

Върнах се вътре, затворих портала и прибрах плътно завесите. Треперех от студ. Толкова ми беше студено, че трябваше да стискам челюсти, за да не затракам със зъби, за да не започна да „кова клинци“, както казвахме някога, когато имаше истински зими и ставаше истински студено. Влязох в спалнята, смъкнах сакото и изхлузих обувките си и почти облечен се хвърлих в леглото, свих се на кравай и издърпах покривката над главата си. На часа потънах в непоносим въртоп от шумотевица и разбита на парчета тъмнина. Гадеше ми се, исках да скоча от леглото, но един огромен невидим крак ме притискаше към постелките, крак, обут в подкован ботуш или може би беше копито някакво, и то огромно, подковано с нова подкова. Сънят отне дъха ми, тъй ми се стори, и като че ли потънах в небитието.

Събудих се само след два часа. Нещо изтрополя страшно, аз се сепнах и подгонен от безумен страх, изхвъркнах в кабинета. Портиерът беше изтърсил до камината наръч сухи дърва. Той изтупваше ръцете си една о друга и любопитно ме гледаше. Не можах по-точно да разбера дали ме зяпаше снизходително, или със съжаление, защото в кабинета светеше само една настолна лампа и тя хвърляше предостатъчно светлина, но в краката му, а лицето му оставаше в подозрителна сянка. Стори ми се все пак, че той ме наблюдава снизходително, и това ми хареса. Никога не съм обичал да Срецам очи, изпълнени със съжаление. Войника може да мразят, да

гонят, дори да му се усмихват понякога снизходително, но да го съжаляват — никога! Това е мой принцип и аз държа на него.

Аз на свой ред се усмигнах снизходително и тогава портиерът, още як мъж, избоботи едно „хай, добрутро!“, попита ме дали не ме е събудил „случайно“, на което аз отговорих любезно „напротив, напротив!“. Той остана доволен от моя отговор и сигурно затова много щедро ми предложи да не жаля дървата. В такова кучешко време не бивало да се жалят дървата. Той допълни, че без храна могло да се кара някак, но без огън — никак.

Като останах сам, аз послушах съвета му и в камината се разгоря хубав огън. Сложих чайник до жарта, водата скоро завря и от песента ѝ в стаята стана уютно. Разтворих завесите на портала и през стъклата надникна денят, все такъв мокър и сив. Беше хубаво вътре и за да не мисля за ужасните случки, за смъртта на Мартина, захванах да разглеждам стаята; не бях стъпвал тук от много отдавна. Нови неща почти нямаше, нали и Авакум беше се завърнал наскоро. Само по лавиците „нещицата“ бяха се удвоили — още старинни вазички, още потъмнял бронз, още глинени парчетии. Всичко друго ми беше отдавна познато.

Нямах представа как щеше да завърши тази печална история със стъкленицата, но предчувствах, че с нея щеше да приключи нашата „съвместна“ дейност о Авакум. Затова, преди да удари часът за раздялата, поисках да си припомня отново някои неща за него и за неговия начин на живот. Може би аз съм отварял вече дума за това по друг повод сигурно, но на изпроводяк човек или забравя „най-важното“, или го казва по два пъти и три пъти, без да усети. На раздяла „везните“ не работят редовно, така е било от незапомнени времена, откакто се е родило вероятно приятелството.

В тази къща на улица „Латина“ Авакум живя шест години, преди да замине за Италия. Когато се нанесе в нея, преди шестнадесет години, по северната страна на улицата още не бяха застроени нови къщи, зеленееха се поляни, ширеше се борова гора. Тогава кварталът беше тих, усамотен, безлюден в лошо време. Фенерите нито бяха чести, нито луминесцентни, затова нощите бяха тъмни, виждаше се небе, грееха звезди. Аз умирам за звездно небе, още през юношеските си години имах склонност към астрономическата наука, затова обикнах този квартал. Над него при хубаво време грееха звезди Какво

щастие, че Авакум се премести тук! Когато му дохождах на гости, седяхме вечерно време на верандата или под разлистените клони на високостеблената череша и се случваше да го заговарям за астрономически неща.

С улица „Латина“ е обвързан най-славният период от „търсаческата“ дейност на Авакум. Тази къща е пълна със спомени за кинорежисьора Асен Кантарджиев, за Красивата фея, която танцуваше в „Спящата красавица“ и взимаше ума на столичани, за преподавателката по пиано Евгения Маркова; тя е пренаселена със сенки, пренаситена е със силни преживявания, свързани с развързки понякога трагични, а друг път трагично-смешни, както беше в историята с Красивата фея...

Тази стая е пълна с книги от пода до тавана, със старинни теракоти, с шкафове, които съхраняват старя ръкописи, архиви по приключени афери, снимки; с шкафове, които съдържат кинозаписи, образци от отрови, куршуми, с рафтове, където са подредени сборки от графики, гравюри, анатомични разрези. И така нататък. Тук е старото кожено кресло, тук е камината. Тук е масичката за прожекционния апарат...

Ето албуми със снимки. Ето го Авакум на 34 години в най-могъщия разцвет на силите си. Такъв го помня от „Спящата красавица“, когато в самия финал на аферата той стана любовник на Красивата фея за една вечер и с това загуби една от „утешителните“ си илюзии. Ето го на снимка в навечерието на отлитането му от Сицилия. На снимката не личат посивелите му слепоочия. Преди десет години те бяха само прошарени. Преди десет години двете скептични гънки около устата му бяха само „набелязани“. Сега те личаха като две ярко очертани бразди.

Във всичко останало сегашният и оня Авакум си приличат, не се различават ни във външния, ни в духовния си портрет. Ето защо аз ще повторя сега ония неща, които бях казал някога за него. Тогава те прозвучаха „странно“, но в тоя момент изглеждат толкова реални, че би било нереално да се отричат, той самият ги доказа и представи и с живота си, и с дейността си.

Той имаше хубави, големи гълъбовосини очи, спокойни и съсредоточени. Но за честолюбиви хора, какъвто съм аз, те бяха мъчно поносими погледнеха ли някого, той тутакси се чувствуваше като

първокурсник пред професора си. Те проникваха дълбоко в мозъка, претегляха мислите на събеседника като свръхчувствителни везни. Неговото лице на художник, изостанал от модата, на артист, напуснал сцената, на застаряващ ерген с много истории зад гърба си — неговото лице ми изглеждаше сега по-слабо откогато и да било друг път. Бръчките, които браздяха челото и бузите, бяха станали дълбоки и по-дълги, брадата — по-костелива, челюстите — по-ярко очертани. Косите и слепоочията бяха повече посребрени, ябълката на гушата — по-остра.

Тази слабост придаваше на лицето му един подчертано градски, бих казал дори, салонен оттенък и човек не би могъл да помисли, че в жилите на дедите му някога е текла дори капка селска кръв. Но ръцете му със силно развити китки и дълги пръсти, с грубо очертани сухожилия излъчваха първична сила и вродена сръчност. Аз винаги съм мислил, че някои от дедите му трябва непременно да са били строители на мостове и къщи от типа например на тревненските или копривщенските майстори.

Висок, с широкопола черна шапка, с широко черно пардесю, слаб и мрачен, но с горящи и святкащи очи — той приличаше на оня странен вестител, който поръчал някога на болния Моцарт да напише смъртния си Реквием.

По природа общителен, той живееше уединено и това беше един странен и мъчно обясним парадокс в неговия живот. Имаше много познати — особено между художниците, археолозите и работниците по музейното дело, — и всички до един признаваха голямата му култура и качествата му на учен, и това, че е интересен и забавен като човек. Той беше желан гост в компаниите, търсеха го, с него можеше да се седи до среднощ, без да се усещат часовете. Той беше това, което французите наричат „animateur“ — душа на малките компании от културни и възпитани хора.

И въпреки всичко той нямаше приятели. Имаше много познати, но живееше в самотност. Защо?

Авакум беше любезен и внимателен събеседник, но никога и в никакъв случай не обичаше да бъде „притискан до стената“. Той имаше огромни познания и гъвкав ум и при всички спорове излизаше безспорен победител. Но известно е, че мнозинството от хората мъчно понасят чуждото превъзходство, не обичат да чувствуват

превъзходството на някого над себе си Те могат да уважават „превъзхождащия“, да го слушат, да му ръкопляскаат, но рядко го обичат.

Умението му да отгатва по едва забележими външни белези неща, които действително са се случили с тоя или оня от неговите познати, учудваше, но и предизвикваше тревога и някакъв смътен страх. Всеки смъртен има своите малки и големи тайни, които не желае да изважда на показ и няма намерение да доверява. И когато види или усети, че една чужда ръка умее да дърпа завеската над прикритото, той с основание започва да се бои и за „скритото“.

Очите на Авакум бяха особени „прозорци“, през които можеше да се гледа само отвътре: чуждия поглед не пропускаше, в тях не можеше, не беше възможно да се наднича. И не само че не пропускаха чуждия поглед, но те сами ровеха в него, надничаха, добираха се, макар и на шега, до потулени неща. И затова в известен смисъл те бяха по-скоро ловци, ловци на скрити мисли и прикрити чувства.

Ето защо го уважаваха, но не го обичаха.

От своя страна той винаги се чувствуваше някак по-стар от другите и някак отегчен от другите. И не поради това, че му бяха неприятни, а заради ужасното чувство, което носеше в душата си, че ги познава от десетилетия и че ако иска, може да ги опише от игла до конец, и че те не могат да скрият нищо свое от очите му.

Той все чакаше приятеля, който *не идеше и който не познаваше*. Тъгата по тоя приятел растеше и се напластяваше в душата му от ден на ден.

Той очакваше тоя приятел така, както чакаше някой да позвъни на вратата му в ранна вечер.

„Приятелят“ — това беше може би неговата идея за красивото, за възвишеното, за благородното. Гоя приятел все не идеше и не идеше. Когато му се струваше, че се е докоснал до рамото му, както беше в случая с Красивата фея, тутакси дохождаше разочарованието.

Затова най-голямата радост намираше в работата си. Работата всъщност беше неговият най-добър, най-верен приятел. Не коя да е работа, разбира се! Дори не тая, свързана с теракотите, с вазите, с потъмнелия от вековете бронз. Най-щастлив беше, когато успяваше да помогне на някой набеден, наклеветен, прицелен за смъртоносен изстрел човек.

Когато успяваше да помогне, той като че ли се добираше до красивото, като че ли се докосваше до рамото на „приятеля“.

Такъв беше Авакум.

Имах чувството, че вътрешно поне не е от щастливците, за които животът е „песен“ и морето е „до колене“.

Иначе неговите радости бяха скромни. Аз бих изброил три от тях: камината, лулата, алгебричните задачи.

От сезоните най обичаше есента, а любимото му време беше тихият дъжд.

Такъв изглеждаше Авакум в моето въображение. Другият, истинският, дете малко искаше да знае какво мисля за него и как го виждам във въображението си, той сигурно е много по-богат на душевни черти и по много въпроси си има свое мнение, което не съвпада с моето. Затова е най-добре за него да се съди според собственото му житие-битие. Истинският му портрет е в неговия живот.

РАЗКАЗВА АВАКУМ

След като през нощта срещу 26-и излязохме от лабораторията, аз знаех вече с положителност следните неща:

1. Че професор Марко Марков не е и в никакъв случай не може да бъде евентуалният похитител на стъкленницата. Безсмислица е да се предполага, че той ще се самоограби, в подобно предположение няма капка логика. Ако професор Марков е решил да предаде своя вирус на политическия враг на нашата страна, за да го използва като бактериологично оръжие, той няма да му носи отгледани в стъкленница вируси, а ще му съобщи формулата и технологията на сътвореното. Осведомен за формулата и технологията, политическият враг сам ще си произвежда чумоподобни вируси, колкото си желае.

Но да оставим настрана безсмислицата за самоограбването, в живота се случват понякога и безсмислици, а да помислим дали може *изобщо* професорът да бъде предател. Разбира се, тази мисъл трябва веднага да отхвърлим, защото тя е по-несъстоятелна от безсмислицата на самоограбването. Възможност, която е по-несъстоятелна от безсмислицата, не е никаква възможност, тя е равна на абсурд.

Професор Марков е участвувал във френската нелегална съпротива, той е бил раняван от нацистите и осъждан от тях задочно

на смърт. Той е работил като пиротехник, приготвял е бомби и адски машини, участвувал е във въоръжени акции, а в деня на въстанието е командувал група български доброволци. Лично Жолио-Кюри е дал за него най-ласкави отзиви! Професор Марков е бил пълномощник на Жолио-Кюри в антинацистката секция при Пастъоровия институт.

„Какво искате повече, господа“ — бих казал. Само още една подробност: братът на професор Марков е бил обесен в Сливенския затвор през 1943 година като участник във военна конспирация. Край. След всичко казано дотук е повече от ясно, че човек като професора не може да бъде подозиран в политическо предателство. „Човек звучи гордо, но от човек може всичко да се очаква.“ От човек като професора може да се очакват всякакви работи, само не и мръсотии.

2. Аз знаех, че освен лаборантката Марина Спасова никой от сътрудниците на лабораторията не бива да бъде заподозрян *сериозно* за главно действащо лице или за участник в извършеното подменяне на стъклениците.

Основание? Психологическото поведение на сътрудниците при извършения експеримент. Недьо Недев и Войн Константинов се държаха безупречно, но и бездушно, те не направиха никакви грешки, но не се и вълнуваха. Те действуваха бездушно и не се вълнуваха, държаха се като хора, на които нищо не тежи на съвестта и нищо особено не смущава.

Кирилков? Той е слабонервен и слабодушен човек, лабилен тип. Той крие слабодушието си зад високопарни приказки и евтини цинизми. Неговият смях — това беше истерия, нервен взрив.

3. Аз знаех вече, след тоя експеримент, че лаборантката непременно има нещо общо с подменянето на стъкленицата. А след като разговарях с професора и след като той ми съобщи за предстоящото ѝ заминаване, аз бях вече напълно *убеден*.

Как се издаде тя и в какво собствено се състояха грешките ѝ?

Известно е, че вратата на нейната клетка излиза точно на прохода, който води между тезгяха със стъклениците и масите на сътрудниците. Естествено беше тя да мине тъкмо през този проход, за да стигне до въпросната стъкленица. Сигурно така е правила през обикновените божи дни. Но в тоя час на изпитание тя не мина през прохода, както трябваше да се очаква, както беше естествено, а заобиколи масите на сътрудниците, което не беше нито необходимо,

нито изглеждаше естествено. Когато дойде до стъкленницата, тя се застоя над нея две секунди повече, отколкото бяха се застояли другите. На връщане, вместо да мине през прохода и да поправи по този начин първоначалната си грешка, тя отново мина зад масите на сътрудниците, с което искаше да покаже, че това всъщност е обичайният ѝ път и че не е направила *грешка* одеде, заобикаляйки масите. Тя искаше да ми внуши една лъжа, защото се боеше от истината, защото си мислеше, че истината може да я *издаде*.

Когато тръгна от масата със стъкленницата по обратния път, тя единствена не издържа да не ме погледне. Другите се правеха, че не ме забелязват, но тя впери погледа си точно в моите очи. Аз свих вежди и тогава нейните клепки се разтвориха и зениците ѝ се разшириха от уплаха. Тя трепна, пребледня и аз се засмях. Направих го нарочно, защото подсъзнателно почувствувах, че тоя „обект“ трябва още в момента да се разклати психологически и да се смути.

А след като професорът ме осведоми за предстоящото ѝ заминаване, аз бях вече съвсем сигурен, че съм попаднал на следи.

Но какви следи бях открил и накъде водеха те? — в леговището на дивеча или някъде встрани?

Оттук нататък започваше ловът.

Като се има пред вид относителната непристъпност на сградата, респективно на лабораторията, строгият режим на посещенията, контролната кибернетична машина, става съвсем очевидно, че крадецът на стъкленницата е безспорно *вътрешен* човек. Нямах никакви основания да смятам, че именно Марина Спасова е тоя човек, но чувството, че е „вътре“, беше вече заседнало в душата ми. Трябваше да се върви напред.

Затова заповядах всички сътрудници да се пуснат на свобода, но да се поставят тайно под наблюдение. Когато заподозреният е свободен, той търси спокойно начини и средства, за да излезе вън от полето на съмненията, а истинският виновник е обхванат от паника, той хуква за пролуки, трескаво бърза, за да се измъкне от обръча на хайката, и в тази си бързина, а и под въздействието на страха прави фатални неща, неппростими грешки, които го разкриват и направо изправят пред мушката на ловеца.

Така постъпи и Марина. От лабораторията тя хукна направо за квартирата на майка си. Необходим ѝ беше оня документ, който щеше

да ѝ обезпечи в чужбина поданство и хляб.

Но през нощта срещу 26-и тя беше застреляна, преди да стигне до собствената си квартира. Премахнал я беше човек, който сигурно се е чувствувал застрашен от съществуването ѝ — той нищо не беше взел от нея, беше отнел само живота ѝ. Очевидно изхождал е от някакви мотиви и те са били без друго мотиви за сигурност.

На заранта, след като оставих бедния Анастаси в къщи, аз отидох в квартирата ѝ, тъкмо бяха дошли хора от техническата служба. Докато те разглеждаха това-онова и правеха снимки, понадникнах и аз тук и там. В средата на стаята ѝ лежах готови за път три обемисти куфара. Гардеробът беше почти изметен. Когато една лаборантка заминава за десет дена на групова екскурзия до Рим, тя не мъкне със себе си три куфара с тоалети. Открих и някои дреболии на бюрото ѝ, но за тях ще спомена после, защото в момента не бях сигурен дали ще влязат в действие.

От квартирата ѝ побързах за техническата служба. Снимките и изследванията, направени в лабораторията, не ми направиха никакво впечатление. Полза от тях нямаше, не разкриваха нищо! Но снимките и изследванията от дамската тоалетна ме хвърлиха в истински възторг. Само като си помисля, че тоя кът можеше да се изплъзне от вниманието ни, че Елефтеров и дори Баласчев не бяха намерили за необходимо да надзърнат вътре!

Благословено да бъде пламъчето на кибритената клечка!

Както вече отбелязах на излизане от лабораторията, прозорците на дамската тоалетна бяха оставени отворени, оттам нахлуваше силен вятър. Изследванията бяха установили две неща. Първо — отворените крила на прозореца. Второ — следи от найлонови лаборантски ръкавици върху третата и четвъртата пръчка на решетката. Трето — наличие на две влакънца от бяло найлоново въженце върху дъсчената рамка на прозореца, между третата и четвъртата пръчка на желязната решетка.

Не беше необходимо кой знае колко досетливост, за да се стигне до извода, че стъкленницата с вирусите е била спусната до подножието на външната стена с помощта на найлоново въженце. Там стъкленницата е била прибрана от „съответно чакащ“ човек.

В джобовете на външното палто на Марина бяха намерени чифт лаборантски ръкавици. Наредих да се изследва прахът, полепнал върху

пръстите им. Той беше категорично идентифициран с праха, полепнал върху долната дъска на прозоречната рамка. В бързината си нещастницата не е имала време да захвърли ръкавиците си. Или просто ги е забравила. Когато човек е в нервно напрежение и се вълнува, какво ли не забравя!

И тъй, подменителят и похитителят на стъкленицата беше един и същ човек — Марина Спасова. Изнасянето на стъкленицата беше станало с помощта на найлоново въженце — спуснатата е била през зарешетения прозорец на дамската тоалетна.

Сега трябваше да се открият: а) мотивите; б) човекът, който беше поел спуснатата стъкленица; в) човекът, който беше убил Марина; г) трябваше да се открие самата стъкленица, ако още съществуваше.

Купих колбаси, хляб, масло и тръгнах за улица „Латина“. Наближаваше обяд. Оставах ми още единадесет часа. Четири въпроса и единадесет часа.

Продължаваше да вали.

От Баласчев научих много интересни неща. Той се свързал с Париж и оттам му дали сведения за Петър Праматаров, които, както се казва, „просто нямаха цена“.

И така, Марко Марков и Петър Праматаров били съученици в бившата Първа софийска гимназия. Издържали с отличие конкурса в Медицинската академия и били изпратени от Червен кръст да следват в Париж медицина и бактериология. След като завършили науките си, и двамата постъпили на специализация в Пастъоровия институт. Там ги заварил войната.

В Париж Марко Марков дружал с прогресивни младежи, проявявал се като деен антифашист, а Петър Праматаров стоял „настрани от политиката“. Когато избухнала войната и германците нахлули във Франция, Марко Марков се включил в парижката съпротива, а безпартийният и уж аполитичен Петър Праматаров станал таен сътрудник на нацистите. На негово предателство се дължал провалът на една от бойните групи при парижката Сорбона. Престъплението му не било доказано след войната, тъй като единственият свидетел на предателството, сънародникът му Марко Марков, бил по това време на работа в Алжир.

Докато Марко Марков бил в Алжир, една от машинописките при българската дипломатическа мисия, Силвия Рашева, завързала интимни връзки с Петър Праматаров, но когато Марко Марков съобщил на френските власти за предателството му, тя го оставила и се завърнала в България. Праматаров бил осъден за сътрудничество с нацистите на седем години затвор.

В България Силвия Рашева дошла с момиченце, което регистрирала като „намерено, захвърлено на Лионската гара“. По всичко изглежда, че по време на напредналата си бременност Силвия е била в отпуска и вън от Париж, затова в мисията не узнали нищо за майчинството ѝ, нито за момиченцето. По този начин името на Марина останало винаги несвързано с опозореното име на родния ѝ баща. Силвия се омъжила, съпругът ѝ осиновил „намереното“ момиченце и Марина станала за света Марина Наумова Спасова. Майката преподавала френски език в една от софийските гимназии, а дъщерята завършила химия в Софийския университет. Преди две години постъпила на работа в Лабораторията за специални проучвания. Кадровото ѝ досие било безупречно, като студентка членувала в комсомола. Отговорни сътрудници на лабораторията подготвяли приемането ѝ в партията.

Марина излизала три пъти в чужбина — веднаж с Майка си, във Франция, и два пъти с групови екскурзии в Италия и Швейцария. С майка си заминала за Франция, след като завършила гимназия, в Рим била преди три години, а в Женева — преди една.

Аз помолих Баласчев да влезе отново във връзка с Париж и да събере още данни за Петър Праматаров — къде работи понастоящем и съвпадат ли излизанията му до Италия и Швейцария с екскурзиите на Марина до Рим и Женева. Оказа се, че разходките му до Италия и Швейцария съвпадат напълно по време с екскурзиите на Марина. Петър Праматаров бил понастоящем заместник-директор на търговска кантора, която се занимавала с внос на химически препарати. Кантората била филиал на американска фирма от Детройт.

Такива бяха данните.

Но зад сухите и кратки радиосправки стояха, както винаги впрочем, човешки съдби, чувства и драми. Ето я лекомислената машинописка Силвия, чиито мечти да стане парижка „гранд-дама“ били разбити от „политиката“. Тя не е мечтала за Лувъра, струва ми се,

но съседният на Лувъра булевард „Риволи“ сигурно ѝ е взимал ума. „Венера“ и „Джокондата“ не са ѝ правила, кой знае какво впечатление, но блестящите витрини на магазините по булевард „Риволи“ са греели в сънищата ѝ като вълшебни светове.

Аз видях снимката на младия Праматаров. Невзрачен човек, плешив, само очите му живи, пресмятащи, като сметачни машинки. Видях и младата Силвия-разкошна, с притеглящи устни, с мамещи огънчета в очите. Ето го тоя съюз между жалкия мъж и пищната красота на жената, осветен от блясъка на витрините по булевард „Риволи“! „Ръкопляскайте, господа!“

Силвия подклажда в душата на Марина една непресъхваща жажда по Франция. Когато тя завършва гимназия и навлиза в юридическото си пълнолетие, Силвия я отвежда в Париж. Аз мисля, че тя научава там, при подходяща обстановка, истината около рождението си и вижда там, също сред подходяща обстановка, истинския си баща. Така се възстановяват правата на една кръвна връзка, които „политиката“ временно е била извадила от строя.

Преди три години бащата и дъщерята отново се виждат в Рим. На тази среща може би става дума за откриване на възможност Марина да остане за по-дълго в Париж, ако не и завинаги, в края на краищата нали Париж е родната ѝ люлка!

Не трябва да се предполага, че миналогодишната среща на двамата в Женева решава всичко, тя слага началото на събития, на чийто трагичен край присъствуваме сега. Не може и не бива да се гадае дали Праматаров е насочил дъщеря си към лабораторията на Марко Марков, или научавайки, че дъщеря му работи в тази лаборатория, той ѝ е поставил конкретни задачи — да го осведомява какво се върши там, над какви имунологични новости троши главата си бившият му приятел; впрочем този бивш приятел той мрази като смъртта си и с превелико удоволствие би изпратил на оня свят! Но в момента, като човек на „делото“, той предпочита да узнае новостите и да почака за смъртта му.

Представям си с какво изумление е посрещнал слуха за „генералната антигрипна“ и каква безумна треска е предизвикала в кръвта му (пък и в кръвта на неговите шефове от Детройт!) новината за сътворяването на нов чумоподобен бацил! Така ЦРУ е плюнало здраво на ръцете си, плячката е изглеждала тлъста и рентабилна и

затова е абсурдно да се мисли, че между дъщерята и бащата не се е намесил и друг, по-опитен човек. Тоя „друг и по-опитен човек“ е сновял между София и Париж, подготвял е технически и тактически открадването на вируса и набеждаването на професора за негов крадец. Той е уреждал и прехвърлянето на Марина в Париж, и същевременно, служейки съвестно на по-високостоящи хора от ЦРУ, е подготвял и нейната гибел. Аз не се съмнявам, че старият Праматаров е желал искрено да види дъщеря си в Париж, да я настани при себе си, но по-високостоящите от него, изглежда, не са били на същото мнение. За тях е било по-изгодно след открадването на вируса тя да изчезне от тоя свят.

На 24 октомври следобед в пет часа и десет минути била забелязана да се движи по посока на княжевския път лека кола москвич СФ 90–52. Тя се движела с превишена скорост, просто „фучала“, затова постовият милиционер отбелязал номера ѝ в бележника си и се обадил по телефона на колегата си при трамвайната спирка. По същото време при трамвайната спирка била застанала и дежурна кола от КАТ.

Както вече знаем, по това време валило дъжд, започнала да припада лека мъгла. Притъмнявало. Кола 90–52, намалявайки рязко бързината си при спирката, позалитнала по мокрия паваж и ударила леко със задницата си една количка, натоварена с печени кестени. Количката се обърнала, кестените се разсипали, продавачът се развикал, настанала суматоха. Водачът на колата попитал продавача колко пари иска, извадил портфейла си да плаща, но в това време доприпкали двамата милиционери от дежурната кола на КАТ и строго поискали от водача да си даде паспорта и шофьорската книжка. Водачът попитал възмутено милиционерите защо му искат паспорта, когато работата могла да се свърши само с шофьорската му книжка. Тогава единият от милиционерите му отговорил, че трябва да си покаже не само паспорта, но и да ги последва в участъка, като се качи на тяхната кола. „А твоята кола ще приберем! — рекъл му този милиционер. — Ще я приберем, докато се установи чия е тази кола и защо я караш с превишена скорост!“ Като чул тази заплаха, водачът се засмял някак особено, мушна се в колата си с „шампионска сръчност“

(според думите на милиционера) и със „светкавична“ бързина пресякъл шосето и се понесъл „побеснял“ по пътя за Бояна.

Дежурните от КАТ, разбира се, не се подвоумили и препуснали тутакси подире му.

В започналата гонитба шансовете натежавали ту на страната на беглеца, ту на страната на милиционерите. Но изглежда, че беглецът бил с голям опит в препускането по хлъзгави пътища, защото от „Скиорката“ взел преднина по нанагорницето и скоро се скрил от очите на преследвачите си. От разследването, което направили покъсно хората от КАТ, се установило, че някаква кола спряла пред вила 113-а или наблизко до тази вила, и някакъв човек бил слязъл от нея, защото се чуло как силно хлопнала автомобилната врата. Този човек се позавъртял наоколо, може би в двора на 113-а, може би около него, сетне пак се хлопнала автомобилна врата, светнали фарове и колата изчезнала по стария Беловодски път. На това място излиза едно отклонение от шосето, то заобикаля двора на 113-а и след стотина метра се влива в изровеното трасе на стария път. Според сведения, дадени от тъщата на моя приятел Павел Борисов, който живее във вила 113-б, въпросната мистериозна кола била изчезнала точно по това отклонение.

Както и да е, от КАТ установили, че 90–52 била собственост на Недьо Недев, и след един час го потърсили в квартирата му на улица „Шейново“. Портиерът на кооперацията им обяснил, че Недьо Недев изобщо не се бил прибирал тази вечер в къщи.

На другия ден от Управление КАТ изпратили спешно съобщение до Недьо Недев да се яви в районната служба по справка.

Тази версия, така, както ми я изложи Баласчев, аз не възприех още от самото начало. Какъв ти Недьо Недев! По времето, когато кола 90–52 препускала по горнобанското шосе и е съборила количката с кестените, истинският Недьо Недев е поставял восъчния печат върху вратата на лабораторията... Количката е била съборена някъде около пет часа и десет, а Недьо Недев е излязъл от лабораторията в пет и двадесет!

Изводът можеше да бъде само един — неизвестно лице беше използвало номера на Недьовата кола. Иначе моделът и цветът на колите е бил еднакъв.

Аз извиках двамата милиционери от КАТ и им показах снимка на Недьо Недев. И двамата едновременно поклатиха глави. „Оня — казаха те — е значително по-млад, носът му е малко орлов, носи мека шапка с форма на бомбе, а връзката му е светла и е вързана на голям възел.“ Това описание не съвпаднаше с безличната физиономия на нашия човек. Неговата сива шапка беше като мекица, а възелът на връзката му приличаше на лешник, толкова беше дребен.

И тъй, трябваше да се открие човекът с бомбето.

Човекът с бомбето беше изявил готовност да заплати разсипаните кестени, да даде на милиционерите и шофьорската си книжка, дори и паспорта си да покаже в краен случай, но когато му се заявява, че трябва да отиде в участъка с колата си, за да се види там „каква е тая кола, дето кара с превишена скорост“, той духва на петите си и предприема отчаян и рискован опит да избяга.

Какви причини са накарали тоя човек да бяга?

Според мен съществуват две причини:

а) ако колата не е негова,

б) ако носи в колата си *нещо*, което не е за пред други очи.

Ако възприемем първата причина, че колата не е негова, то как ще си обясним спирането и престоя му пред 113-а? Когато човек бяга, за да спаси кожата си (или това, което носи в колата си), той не спира никъде, докато не излезе извън обсега на преследвачите си. Всяка изгубена секунда приближава „устата на вълка“ до шията му! А вила 113-а съвсем не е извън обсега на преследвачите му, а се намира тъкмо *вътре*, в обсега им. Следователно, ако бяга, защото колата не е негова, той няма в никакъв случай да спира наред пътя и да губи ценни секунди.

Остава другата причина, че носи в колата си нещо, което не е за пред други очи. Това предположение е удобно за хипотезата ми, но как да го докажа, как да го покрия с факти?

Взех Баласчев и потеглих за вилата на Недьо Недев. В края на краищата човекът с бомбето беше спирал там, на това място, и то при обстоятелства „форсмажорни“, когато на човек не му е никак до спиране. Какво го беше заставило да спира там, какво беше търсил в тази вила, какво *важно* за него имаше в тази вила?

Може би обстановката щеше да подсказе.

Беше четири часът, вече притъмняваше, продължаваше тихичко да ръми.

Паркирахме колата до високата телена ограда и през двукрила желязна порта влязохме в двора. Вилата беше двуетажна, с веранда; зад нея, откъм гърба ѝ, се простираше градината, един декар хризантеми, цветен килим, бял, жълт, кремав. Красиви, макар и малко тъжни цветя, обичах ги, както обичах тихата есен.

Пред входа на вилата ни посрещна възрастен мъж, посивял, наметнат със скиорска винтяга. Представи се: Михаил Маринов Недев, братовчед на Недьо Недев, бивш железничар, сега пазач на вилата и помощник на Недьо в градинарските работи. Покани ни в салона, а той отиде в кухнята да прави кафе.

Салонът беше безличен, както самия Недьо.

Докато Баласчев заничаше, кой знае защо, около канапетата и под масите, аз захванах да разглеждам едно тесте снимки, захвърлени небрежно върху купчина стари списания. Взирах се разсеяно в образите на непознати хора, слушвах се във въздишките на вятъра, който шеташе около прозорците, и изведнъж изтръпнах. Аз рядко изтръпвам и почти никога не изтръпвам изведнъж, но този път като че ли ме прониза наистина електрически ток. От една кафеникава снимка ме гледаха усмихнати мъж и жена. Мъжът се вряза в очите ми, а жената изчезна.

И двамата стояха изправени до ствола на едно дърво, но аз виждах само мъжа. Той беше облечен в широк лоден, носеше бомбе на главата си, връзката му беше вързана в широк, хлабав възел. Лицето му беше скулесто, носът — малко орлов, в присвитите му и продълговати очи се четеше една изкуствена усмивка. Човекът с бомбето!

Влезе бай Михаил, носеше ни на поднос кафе и коняк.

— Бай Михаиле — рекох му, — познаваш ли тия хора? — И му показах картичката.

— Хубава работа! — усмихна се възкисело бай Михаил. — Че как няма да ги познавам? Това е щерката на Недьо, Светлана, и зетят Спиридон. — Той се взря в лицето ми учудено и запита: — Защо?

— Ами тъй! — казах аз с колкото се може по-равнодушен глас. — Хубава е двойката, затуй те попитах. Какъв хубавец зет има твоят братовчед, браво!

— Огън да го гори! — каза с угаснал глас бай Михаил. — Той е един разтурен човек, този хубавец. Коцкар и картоиграч. Зачерни Недя той, ами добре, че Светлана се усети навреме, та взе мерки да му даде пътя.

— Развеждат ли се? — попитах.

— Тя подаде заявление за развод! — каза някак гордо бай Михаил. — Сега живеят разделено. Тя в Пловдив, той — тука. На него туй шега му се вижда, все не вярва, че разводът ще стане, и понякога дохожда при Недя, но Недьо ме е предупредил да го държа настрана. И аз не го пуцам крачка да направи сам, когато се домъкне тук, а Недьо отсъства.

Така се заприказвахме за зетя и аз научих от бай Михаил, че той се казва Спиридон Вълков, че бил диригент на естраден оркестър, но от една година се подвизавал в „Балкантон“ и пътувал често в чужбина, за да уговаря разни турнета и гастроли.

Попитах дали Спиридон е пушач и казах, че ако наистина е пушач, той сигурно си купува само най-луксозни цигари. Задах въпрос, защото в стаята на Марина бях открил фасове от английските цигари „John player“. Марина не беше пушачка.

— Пуши дяволът, и как още! — махна с ръка бай Михаил. Той отиде до бюфета, отвори долапчето и извади оттам една кутия „John player“. — Това са негови цигари! — рече той. — Дохожда тук преди десетина дни, тогава Недьо си беше в къщи, заприказва се с него и си забрави цигарите! Ако го видя някога, ще му ги върна, защо ми са на мен цигари, и то английски! Ние с Недя не пушим, слава богу!

В сърцето ми заприижда толкова радост, че насмалко не скочих от мястото си, за да прегърна стария човек.

Оставаше един последен въпрос, той щеше да реши всичко, и затова аз го зададох последен.

— Бай Михаиле — рекох, — искам хубавичко да си спомниш: беше ли тук на 24 октомври между пет и шест часа следобед?

— На 24-и ли? — каза бай Михаил. — Разбира се, че не бях. Тоя ден се пада сряда, а мене срядата ми е почивен ден. Ходя на баня в Овча купел, а сетне отивам на гости при сина. Спя у тях и тук се връщам на другия ден.

— Знае ли Спиридон, че обикновено в сряда те няма тук?

— Как да не знае, другарю, как да не знае! Може ли!

— Е, наздраве! — рекох. Изправих се, вдигнах високо чашката си и кимнах тържествено първо на бай Михаил, а после на Баласчев.

— Аз няма да пия — каза бай Михаил и наведе глава. — Няма да пия, защото на душата ми е тъжно, заради Недя. Той не ще се съгласи да каже къде е бил нощеска и затуй ще има много да пати!

— А ти, бай Михаиле, знаеш ли? — подкачих го уж на шега.

— Знам, но съм му се клел да не казвам никому!

— Е, хайде! — сложих ръка на рамото му. — По-добре стори грях, отколкото Недьо да лежи невинен в затвора! Къде е бил нощес между три и пет?

— На две минути от горнобанската спирка, на бул. „Девети септември“, номер сто тридесет и пет. В тази къща живее на втория етаж цветарката Радка Стойкова, вдовица, тя е любовница на Недя още от времето, когато жена му го напусна. Те се разбират, защото и двамата не са в ред по отношение на цветята, но Недьо държи тази връзка в дълбока тайна, тя могла да го изложи и да попречи на научната му кариера, а да навреди на жената, да я компрометира, затова той предпочита да потъне вдън земя, отколкото да се издаде.

Засмях се:

„Вижте, господа, какви били безличните мъже, вижте ги!“

Казах на бай Михаил да изпие с весело сърце коняка си и да чака утре сутринта „Недя“ на главната порта.

После го погледнах вторачено в очите, както аз си зная, и му казах:

— Ще освободим Недя и ти ще го посрещнеш утре на главната порта, но искаме от теб такава услуга. Слушай добре! Ще намериш един голям куфар и ще наредиш в него дрехите си и всичко, каквото ще ти е необходимо за едно по-дълго отсъствие от къщи. С тоя натъпкан куфар ти на часа ще се дигнеш и ще идеш при Спиридон. Ще се явиш при него, но *заедно* с куфара си, това да запомниш добре! Заедно с куфара! Ще кажеш на Спиридон, че тази заран са арестували Недя във връзка с някакво страшно обвинение и че ти отиваш да живееш при сина си, докато тази работа с Недя не се разбере накъде ще тръгне. Но искаш от него, от Спиридона, да се обади в Пловдив на Светлана, за да знае тя какво се е случило с баща ѝ. „Дъщеря е — ще кажеш, — все може да помогне с нещо!“ Ще кажеш още, че ти сам би свършил тази работа, но при сина ти няма телефон.

— Ама наистина ли ще ида при сина? — попита бай Михаил.

— Наистина — казах. — Ще заключиш портата и ще идеш при сина си, но само за тази нощ.

Предложих на Баласчев да се поразходи по алеята, която водеше за стария Беловодски път. Ръмеше тихо, сивият здрач се сгъстяваше, идеше нощ.

— Ето каква реконструкция на цялата тази история се мярка в главата ми — казах на Баласчев, като го улових подръка. — Някъде около пет часа на 24-и Марина Спасова спуска през прозореца на дамската тоалетна посредством тънко найлоново въженце стъкленницата с чумоподобния вирус. На нейно място тя е оставила подобна стъкленница, с подобен надпис, но с невинно съдържание — някаква бактериална отвара. Тя е прекопирала надписа с помощта на копирна хартия, а след това го е нанесла върху етикета на фалшивата стъкленница със също такава червена химикалка, с каквато си е служил професорът. Аз намерих едно топче копирна хартия в чекмеджето на бюрото ѝ. След кутията „John player“ това беше второто мое голямо откритие в нейната квартира. Но какво става по-нататък? Марина спуска стъкленницата и тя бива тутакси поета заедно с въженцето от Спиридон. Притъмняло е, вали, никой не наблюдава какво става зад гърба на сградата, там няма вход, наоколо са поляни. Спиридон изтичва до колата си, тя е паркирана малко встрани от площадката, където паркират колите си сътрудниците на лабораторията, тя е заела позиция по-близо до шосето. Той бърза, няма време за суетене, трябва да изпревари тъста си на всяка цена.

Защо Спиридон е сменил номера на колата си с номера, който има колата на неговия тъст? Защото такъв е бил замисълът на акцията. Първо — за да проникне по-сигурно в охранявания район на лабораторията. В дъждовна и мъглива привечер шофьорът е невидим за очите на охраната, но е видим номерът на колата. Второ — за да се създаде подвеждащо впечатление, че Недьо Недев е сътрудникът на професора в подменянето и открадването на стъкленницата и че той е ликвидирал третия съучастник, Марина Спасова, за да не би тя да издаде в случай на провал, каквато е нервна и лабилна, него и професора. Спиридон отлично е познавал разписанията и навиците на

своя гъст и за него не е било никак трудно да го имитира. Разбира се, той не си а правил илюзии, че ще заблуди следствието и че следствието няма да разкрие в края на краищата, че посоката „Недъо Недев“ е една фалшива посока. Той не си е правил такива илюзии, но е искал да печели време, два-три дни, колкото му е било необходимо, за да се измъкне навън. Той е бил сигурен, че фалшивата следа „Недъо Недев“ ще отнеме на следствието непременно два-три дни.

Такъв е бил замисълът на акцията, но ето че една персонална промяна в следствието внася в него непредвидени корективи. Аз изключвам още от самото начало на разследването професора като възможен похитител или подменител на стъкленницата. Второ. Изключвам от разследването и Недъо Недев благодарение на една непредвидена от Спиридон случайност. На 24 октомври Недъо Недев се забавя с восьмичния печат, не излиза в обичайното време, а двадесетина минути по-късно, и по този начин колата му не може дори приблизително да се идентифицира с колата, блъснала двадесет минути по-рано количката с кестените. Така че още в самото начало на издирванията следствието зачерква с дебела черта Недъо Недев като „следа“. Но Спиридон не знае, че Недъо Недев е зачеркнат, а продължава да играе неговата роля и с това се обяснява втората му неудача — опитът му да представи убийството на Марина като дело на Недъо.

Решението на Спиридон да бяга от милицията се обяснява главно със страха му за стъкленницата. Аз съм сигурен, че той е носил със себе си шофьорска книжка и паспорт на името на Недъо Недев и затова не се е боял от подменения номер на колата си. Той се е боял заради стъкленницата. Прибирането му и прибирането на колата в участъка означава обиск, а обискът означава намиране на стъкленницата. Затова нашият герой е решил да бяга, налагало се е да спасява главата си.

Защо се е спрял пред 113-а, тоест пред вилата на тъста си? За да скрие стъкленницата, за да се отърве от опасния си багаж естествено! Като близък на Недъовото семейство, той е знаел, че в сряда вилата е празна, че тоя ден бай Михаил е в отпуска. Без друго той е имал ключ от външната порта. Влязъл е, скрил е някъде стъкленницата и вече с много по-спокойна душа се е оттеглил по Беловодския път.

Защо не се е завърнал за стъкленницата вечерта на 25-и или през нощта срещу 26-и? Има няколко причини. Първо — присъствието на

бай Михаил. Второ — премахването на Марина, Той е трябвало да слухти за нея, да дебне, да чака. Трудно е по едно и също време да се вършат две крайно трудни и рисковани неща.

Такава е, струва ми се, реконструкцията.

А сега да помислим за това, което предстои. След малко Спиридон ще научи, че Недьо е прибран и че бай Михаил ще спи при сина си. Ето че благоприятният час за него е ударил! И така, щом настъпи истинската нощ, тук ще дойде пеша един мъж. Той ще отключи тихичко външната порта и още по-тихичко ще се промъкне вътре. Ще потърси в тъмното каквото му трябва, той помни мястото, ще се полута, но ще го намери. Тогава той ще излезе пак така тихичко, крадешком, но преди да притвори портата, ти и твоите хора ще светнете с фенерчетата си в лицето му. И ти ще видиш, че тоя нощен гостенин не ще е някой друг, а ще е човекът с бомбето. „Внимание, господа!“ Няма да губите секунда време, а ще го обискирате на място. Вие ще намерите в дрехите му стъкленницата с чумоподобния бацил. „Още един път внимание, господа!“ Пазете стъкленницата!

Когато се върнахме при колата, аз казах на Баласчев:

— Щом всичко бъде сторено и завесата спусната, ще ми телефонирате на улица „Латина“.

— Искаш ли да изпием по чашка коняк, горе, в моята стая? — попитах Юлия.

Доразказвах на Анастаси историята с Юлия.

Както вече отбелязах, аз се завърнах от 113-а в прекрасно настроение. Задачата беше решена, сега оставаше да се направи само още едно малко изчисление, за да се нанесе отговорът върху белия лист. Бях сигурен, че съдбата няма да ми изиграе лоша шега в последната минута на играта, затова очаквах спокойно това малко изчисление.

Облякох бяла риза с колосана яка, сложих най-хубавата си връзка-папионка, жълта, напръскана с червени капки; избрах си тъмносин, официален костюм. После заведох Анастаси в червения салон на „България“ и поръчах на моя познат сервитьор да ни гощава с празнично меню.

Върнахме се на улица „Латина“ към 9 ч. Наближаваше времето за последния акт от представлението. Стъкнах огъня, облякох халата си и седнахме срещу камината. По време на вечерята бях разправил на Анастаси за находката ми във вила 113-а. Анастаси се вълнуваше, той очакваше финала с опънати нерви. За да го разсея, реших да му доразкажа онази италианска история. Пък и нали бях отворил дума за измислените чувства!

Когато се качихме горе, в моя „апартамент“, аз влязох в килерчето, за да налея коняк, а Юлия ме запита, както беше се облакътिला на масата, дали съм женен и имам ли деца. Искаше да знае, злодейката, дали ще оставя подире си вдовица и сираци. Казах ѝ, че не съм женен, и моят отговор като че ли я поразвесели малко, защото започна да си тананика една весела песенчица. Но както беше започнала, така ненадейно спря и отново се замисли. Когато се извърнах, за да внеса подноса с чашките, видях я да седи неподвижно, мълчалива, вторачила разсеяно поглед напред. „Малки угризения на съвестта!“ — помислих и се усмихнах. Имаше защо да се усмихвам: бях търколил в чашката, предназначена за нея, две капки от най-безвредното, но и най-силното приспивателно каквото има на света!

Чукнахме чашките си, после се целунахме и пихме. Не можах да изброя до десет и тя заспа на рамото ми. Тогава извадих пръстена ѝ, завих бръмбара върху пластинката му и от търбухчето му в същата секунда се стекоха на пода няколко капки жълтеникава течност. На два пъти промих вътрешностите на насекомото с коняк, а сетне напълних търбухчето му, както си беше по-рано, и отново го преместих върху пластинката. Плеснах леко Юлия по бузите и тя се пробуди. Попитах я за какво се беше толкова дълбоко замислила, а тя се изчерви, защото наистина имаше чувството, че е мислила дълбоко за нещо, само че не можеше да си спомни за какво.

Тъй или иначе, играта беше развалена за тази вечер. Целувахме се естествено, но ония две капки бяха притъпили у нея желанието за повече любов. Обеща ми среща за следващата вечер и си отиде.

На другия ден така се случи, че двамата негодници се запиха в кръчмата още от сутринта. Ние с Юлия слязохме на брега. Къпахме се, лудувахме, а на обяд собственикът на „Сан Тома“ ни изпрати по слугата си кошничка с пържена риба и шише вино. Ние обядвахме със

същото велико удоволствие, с каквото някога са обядвали боговете на Олимп.

Вечерта ние пак отидохме горе и понеже гледах крадешком пръстите ѝ, видях как тя премести бръмбара от пластинката на пръстена точно над моята чашка с коняк. Пих, проснах се на пода, ритнах два пъти с крака и затихнах. Престорих се на умрял. Тогава се случи най-чудното. Тя започна да пици, да плаче, да скубе косите си, да проклина така, както умеят да проклинат само южнячките. Но това не беше всичко. Тя се търколи на пода до мен, тоест до трупа ми, зарови лице в гърдите ми и неудържимо зариди.

Ставаше вече нетърпимо, непоносимо, но в тоя момент в стаята се втурна боксьорът Карло. Той я улови под мишниците и я изправи, а тя започна да крещи в лицето му, че е убиец, мошеник, бандит. Карло, изглежда, не беше от търпеливите кавалери, той замахна и така я шамароса, че тя залитна, просна се на пода и на свой ред замря. Като я видя млъкнала, Карло каза, че ако Отново проговори, ще я накара да замълчи за цял живот.

Това вече преля чашата. Да бият пред мен жена и аз да стоя безучастен! Та нали щях да се презирам до края на дните си! Скочих на краката си. Юлия нададе безумен вик, а Карло толкова се ококори от ужас, че очите му щяха да се изтърколят на пода. Шегата ли е да видиш как възкръсва мъртвец!

Карло не оказа кой знае каква съпротива. Докато да разбере дали с мъртвец си има работа, или с жив човек, аз извих ръцете му на гърба и ги завързах здраво с колана си. Когато довършвах тази работа, в стаята се втурна Лучияно. Той размахваше в ръката си широк касапски нож, дишаше с разтворени уста и мереше с очи шията ми. За мене беше детска игра да избия ножа от ръката му и с един „прав“ в заоблената му брада да го оваля зашеметен на пода. Трябваше да смъкна ризата си, за да завържа с нея ръцете му. Нямах друго, трябваше да си служа с подръчни материали. Двамата приличаха на захвърлени на пода колбаси.

Докато се справях с негодниците, Юлия започна да проявява признаци на живот. Налях в устата ѝ малко коняк, а когато клепките ѝ мигнаха, целунах я по очите. Това възвърна съзнанието ѝ и тя се увери, че съм напълно жив. С нейна помощ аз открих оня тайнствен пакет, който двамата бяха получили от лодкаря на платноходката. В пакета

имаше около триста грама хероин. Обадих се по телефона в полицейското управление на Н и след половин час в заливчето на Санта Барбара пристигна задъхано полицейската моторница.

Двамата негодници ме помислили за човек на Интерпол, сметнали, че съм ги разкрил, и за да спасят кожата си и пакета с хероин, а може би и съдружниците си, решили да ме погубят, като използват изпитани средства — циановото съединение и женски чар. На сутринта собственикът на „Сан Тома“ щял да ме намери „самоубит“.

Юлия била годеница на Лучияно и пръстенът с бръмбара бил негов. Лучияно представил положението пред Юлия за безнадеждно и я убедил, че спасението на тримата зависело само от нейното усърдие. После щели да заминат за Северна Италия и да заживеят там скромно и честен живот.

Ние прекарахме с Юлия две щастливи седмици. Имах чувството, че съм открил в тази жена свещената простота на живота и че с нейна помощ съм си възвърнал изгубения рай.

Но един незначителен епизод разби илюзиите ми и ме приземи към действителността. Разбрах, че съм измислял чувствата си. Получих пратка по пощата, няколко книги върху италианския ренесанс. Разтворих първата от тях и се загледах очарован в една чудесна репродукция на картина от Ботичели. Гледах жадно, а тя ме запита с досада: „Какво пък толкова интересно има в тази картина, та си зяпнал такъв?“

„Как какво!“ — прошепнах изумен. Или съм си го помислил, кой знае.

После ние се погледнахме и в тоя миг, когато се гледахме, разбрахме и двамата, че сме живели с измислени чувства, че чувствата, които сме изпитвали един към друг, са били неистински, *измислени*.

Разделихме се още същата вечер.

Половин час след като разказах на Анастаси тази история, телефонът иззвъня. Баласчев ми съобщи, че Спиридон Вълков е бил току-що арестуван на излизане от вила 113-а. В палтото му била намерена стъкленицата с чумоподобния бацил.

Часът беше единадесет.

Извадих от долапа бутилка шампанско и две кристални чаши, но телефонът пак иззвъня. Този път се обаждаше генералът. Той ми предаде благодарностите и приветствията на министъра и ми съобщи, че правителството предоставя на мое разположение специален самолет, за да настигна съветската археологическа експедиция в Ташкент.

Напълних чашите, златистото вино искреше, радвах се и в същото време чувствавах, че нещо загасваше в душата ми — стара история, която се повтаряше при всеки нов успех.

ПОСЛЕСЛОВ

Една година подир описаните събития професор Марков почина от рак. Смъртта попречи на този велик човек да осъществи своята „генерална антигрипна“, която без съмнение щеше да удължи средната продължителност на човешкия живот поне до сто години.

Аз живея спокойно и тихо. Скоро ще се пенсионирам, ще ида в село Кестен, дето е сред тилилейските гори, казват, че там не се мяркала вече жива душа. Ще се изкача горе, на Лъките. Ще се настаня в забравената от хората и времето дядова Рашидова кошара и сред пелинаците и дивия бъз ще отглеждам пчели. Ще стана пчелар и ще вадя най-ароматния мед на света.

Авакум изчезна. Експедицията стигнала до индийската граница, после доближила китайската граница и там Авакум изчезнал. Когато дошло време да се връща, не се завърнал. Чакали го ден, изчакали го два, седмица престоляли хората по ония пусти и страшни места. С хеликоптер го търсили, с пушки стреляли, ракети изпращали нощем към небесната вис — от него ни кост, ни вест.

Ако е отишъл при хората, отишъл е за добро. Ако е изчезнал — поканили са го боговете на трапезата си, за да пирува с тях. А знае се, че пиршеството на боговете продължава една вечност. Когато свърши вечността, Авакум непременно ще се завърне.

Аз ще го чакам на Лъките.

Белоградчик, 1975

Издание:

Андрей Гуляшки. История с кучета. Последните приключения на
Авакум Захов

Български писател, София, 1981

Редактор: Върбан Стаматов

Художник: Богдан Мавродинов

Худ. редактор: Кирил Гогов

Техн. редактор: Виолета Кръстева

Коректор: Мария Йорданова

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.